

קובץ גליונות

פרשת שמיני

ממרגנן ורבנן גדולי ומאורי הדור

שלש פעמים בשנה יראה כל זכורך...

כ"ק מרן האדמו"ר מויזניץ שליט"א במוצאי חג הפסח בכותל המערבי

מצורף:

בטאון רמת אלחנן

בשבוע הבא יצורף

סיקור מיוחד ומורחב מימי חודש ניסן

זמני השבת

בחסות:

גינות דוד

לגור בבני ברק, להיות על הפארק!

03-900-9944

עיר	הדלק"נ	מוצ"ש	ר"ת
ירושלים	6:29	7:42	8:21
בני ברק	6:44	7:43	8:18
קריית ספר	6:38	7:42	8:20
בית שמש	6:28	7:42	8:21
אופקים	6:37	7:43	8:19
חיפה	6:37	7:44	8:20

שבת מברכין: המולד יהיה ביום שני בשעה 7, 47 דקות ו-6 חלקים
ראש חודש אייר יהיה ביום השני ולמחרתו ביום השלישי.

לעילוי נשמת הרב ר' מרדכי
ב"ר ישראל יחיאל ז"ל

לע"נ מרת יוכבד בת ר' משה יהושע העשיל ע"ה
נלב"ע כ"ו ניסן תשע"ו, תנצב"ה

ניתן לשלם באשראי במכשירי קהילות ונדירים שבבתי הכנסת

להקדשות ע"ג הקובץ ניתן לפנות למס' 053-3145900 | k.gilyonot@gmail.com

מוקד השאלת מתיבתות
נא לפנות לנייד: 053-3119914

לעילוי נשמת

מרת **שרה** בת ר' מרדכי ע"ה באואר
נלב"ע כ"ח ניסן תשע"ו
ואביה ר' **מרדכי** בן ר' אליעזר **שישא הלוי**
נלב"ע ה' אייר תשכ"ב
תנצב"ה

בקשה

נבקש מאד להשלים את כל החובות ולהמנע
מלקחת בהקפה. במקום שאין קופה - התשלום
הוא רק באשראי ע"ש קובץ גליונות. נא לא להניח
כסף סתם ע"י מקום מכירת הקבצים.

לכל הקוראים והלומדים החשובים שליט"א

הקדישו את יקיריכם ע"ג הקבצים באחת משבתות השנה,
ותהיו שותפים בזיכוי הרבים הגדול להגדיל תורה ולהאדירה.

• ה' אייר תז"מ	• כ"ה סיון שלח	• ו' אלול שופטים
• י"ב אייר אחרי קדושים	• ב' תמוז קרח	• י"ג אלול כי תצא
• י"ט אייר אמור	• ט' תמוז חקת	• כ' אלול כי תבא
• כ"ו אייר בה"ב	• ט"ז תמוז בלק	• כ"ז אלול נצבים ר"ה
• ד' סיון במדבר	• כ"ג תמוז פינחס	• ה' תשרי וילך יו"כ
• י"א סיון נשא	• א' אב מטו"מ	
• י"ח סיון בהעלתך	• ח' אב דברים	

לתשלום/לתרומות

במכשירי "קהילות" ו"נדרים פלוס" בבהכ"נ:
יש לבחור בלחצן קופות נוספות,
חיפוש, ולכתוב קובץ גליונות.

בטלפון:

נדרים פלוס: 03-7630585 שלוחה 486
קהילות: 073-2757000 שלוחה 4311

בהעברה בנקאית:

מרכנתיל-17 | סניף: 745 | מס' חשבון: 71262
ע"ש קובץ גליונות

להקדשות/לפניות

להקדשות ע"ג הקובץ / למעוניינים לפתוח מוקד
הפצה באיזור מגוריהם / לשאר ענייני הקובץ -
ניתן לפנות למו"ל:

טל': 053-3145900 פקס: 077-2092005

מייל: k.gilyonot@gmail.com

כתובת: רבי יהודה הנשיא 52 בני ברק

לקבלת הקובץ במייל ניתן להצטרף

ע"י שליחת מייל לכתובת:

kovetz+subscribe@googlegroups.com

יו"ל בסיוע: יתדות תשמו להחדרת ערכי היהדות ע. ר.

גיליון מס' 424 פרשת שמיני
תשפ"א שנה תשיעית

לעילוי נשמת
ר' יצחק שלמה ב"ר שמואל
קרליבך ז"ל
נלב"ג ג' ניסן תשע"ט תנצב"ה

דברי שי"ח

ממרן רשכבה"ג שר התורה הגר"ח קניבסקי שליט"א

פנינים על הפרשה

מעלת גרה בבהמה אותה תאכלו (יא ג')

דבר נפלא כתב רבינו בספרו טעמא דקרא:

כי הנה אחד מסימני הטהרה של בהמה היא 'מעלת גרה', ומבאר רש"י שמעלה ומקיא את האוכל ממעיה, ומחזרת אותו לתוך פיה לכתשו ולטחנו הדק וכו', שעל ידי הגרה האוכל נפטר ונימוח.

ופעולה זו היא סימן שאינו עצלן, כי העצלן לא יעשה כן. ויש לפרש דלכן סימן טהרה הוא, כי עצלות היא מידה מגונה וזריזות היא מעלה עצומה.

ולאיוו שליחות מחפשים בדווקא את העצל?

איתא במשלי (י' כ"ו) כחומץ לשיניים וכעשן לעיניים כן העצל לשולחיו. רבינו באר את הדמיון בין חומץ ועשן לעצל: החומץ יש בו מעלה וחסרון, שמצד אחד הוא מזיק לשיניים בריאות, אבל לשיניים חולות, אדרבה הוא מועיל ומרפא (שבת ק"א א'), וכן עשן מזיק לעיניים בריאות (שבת ק"א ב') ולעיניים חולות לפעמים הוא מועיל (עין ספר זכרון יעקב יוסף סגולה לשחין העיניים ליטול עשן זפת).

וכן הוא עצל, לדבר טוב אין כדאי לשלוח אותו כי יתעצל, אבל לדבר שאינו טוב כגון גט, הוא טוב, שלפעמים טוב שמתעכב (דוגמתו בגיטין ל"ד א' ברוך הטוב והמטיב שלא נתן לה את הגט, וכן בכהנים תקנו גט מקושר שיתאחר מלתת גט).

(שבענו מסובין)

המעשה סביב חבישת השטריימל בחגים ובימים טובים

בגיליון "דברי שי"ח" הובא פעם המעשה סביב חבישת השטריימל (ונביא את הדברים שוב לשאלת ולבקשת רבים) וכך נכתב: "מספרת בתו של הגר"ח קניבסקי הרבנית צביון (מובא בספר בית אמי) "כאשר הגיעה לפרקה חיה, בתם השלישית של סבא וסבתא לוי (השווער של הרב אלישיב חמיו של הגר"ח), הוצע לשדכה עם הבחור יוסף שלום אלישיב, בן יחיד להוריו - אביו רבי אברהם, 'הרב מהומלא', ולאמו מרת חיה מושא. סבתא חיה מושא הייתה בתו של המקובל הקדוש רבי שלמה אֶלְיָשִׁיב (עליאשאו) זצ"ל, שנודע בכינוי 'בעל הלשם' על שם ספרו 'לשם שבו ואחלמה'."

"כשהגיעו ה'לשם' ומשפחתו לארץ, הראה להם הסבא רבי אריה את הלבוש הנהוג בירושלים. ואכן, מאז החל ה'לשם' לחבוש ספודיק, וה'הומלער רב' - שטריימל."

"אותו ספודיק התגלגל והגיע לידי הסבא הסטייפלר" מספרת הרבנית צביון: "כאשר נישאו אבא ואמא, (הגר"ח והרבנית בת שבע) מסר רבי אריה את הספודיק לאבא כדי שיחבוש אותו בשבתות ובמועדים כאשר הוא עולה ירושלימה לבית חמיו הרב אלישיב, לבל יהיה יוצא דופן ביניהם. אולם הסטייפלר הורה לאבא: 'אינך צריך לחבוש את הספודיק, הביאהו לי'. מאז עבר הספודיק לרשותו של הסטייפלר, והוא היה חובשו בברכת המזון של סעודה שלישית."

"אחר פטירתו של הסטייפלר זצ"ל הניחו את הספודיק בשקית, וכשפתחוה לאחר כשנתיים, ראו כי הוא התפורר ואיננו. כיום חובש גם אבא שטריימל במועדים - בקידוש ובברכת המזון. הוא אבא החל בכך כאשר קיבל סבא הרב אלישיב שטריימל חדש ומסר לו את הישן לאבא."

רבינו שליט"א במוצאי חג הפסח בסעודת מלוה מלכה ולאחמ"כ ממשיך בסדרי לימודיו-חובותיו

להצטרפות לרשימת מקבלי הגליון במייל ניתן לשלוח בקשה לכתובת: divreysiach+subscribe@googlegroups.com
ניתן לתרום ולהקדיש ע"ג הגליון לע"נ, לרפואה ולהצלחה וכד', נשמח לקבל עובדות, הנהגות, ושו"ת מרבינו.

קרבן שנת השבע (ד)

בכתיבת החיבור המיוחד 'שיח אמונה'

לימוד בשנה השישית

כחלק מסידרת המאמרים אודות שיעורים שהוקמו על ידי ובעידודו של רבינו בהלכות השמיטה, נזכיר גם כי בתחילת השנה הזו, שנת תשפ"א שהיא ערב שנת השמיטה הבאה עלינו לטובה, שנת תשפ"ב, פירסם בנו הצעיר של רבנו, הגאון רבי יצחק שאול שליט"א 'קול קורא' להתחזק כבר בשנה השישית בלימוד הלכות השמיטה ולקבוע לימוד ברמב"ם שמיטה ויובל.

וממחשבה למעשה, הופיעו כבר בתחילת השנה סדרת קונטרסים של דברי הרמב"ם הלכות שמיטה ויובל, כשתחת ההלכות מובא ביאור 'שיח אמונה' אותו חיבר על פי הספר הגדול 'דרך אמונה', בן רבינו הגאון רבי יצחק שאול שליט"א.

התרופה לנגיף הקורונה

בהקדמתו לחיבור, מספר בן רבינו: לפני שבע שנים אאמו"ר מרן שליט"א היה מזרז כל שנת השישית, וכל שכן בשמיטה, תמידים כסדרן ללימוד שביעית, והוה מרגליה בפומיה דבכוחה להגן מכל הצרות".

הוא ממשיך לספר שגם לאחרונה כששאלו את רבינו במה ניתן להתחזק מחמת כל הצרות שעברו עלינו בשנה האחרונה - תשפ"ו ולהינצל מכל צרה שלא תבוא עלינו. לדבריו שם, רבינו השיב כי העיצה היא ללימוד כל יום רמב"ם הלכות שמיטה ויובל. הוא מוסיף לכתוב כי 'לכן נזדרזתי ללימוד ספר דרך אמונה וללקט משם את כל מה שנוגע לביאור דברי הרמב"ם, כאשר נצטויתי מפיו הקדוש".

'דברי שי"ח'

האכסניא המתאימה ביותר לפרסם את לימוד הלכות השמיטה עם פסקי רבינו שליט"א, הוא כמובן 'דברי שי"ח'.

בשעתו קיבלנו פניות רבות, מאנשים ששאלו מדוע לא התחלנו כבר לפרסם את ההלכות בענייני שמיטה בגליון, כמו שנהגנו לעשות בשמיטה אשתקד, היות וכך, התייעצנו עם תלמידי חכמים שליט"א שאמרו כי 'תפסת מרובה לא תפסת', ולא שייך להביא במשך שני שנים את ההלכות בגליון, ולכן א"ה המדור בהלכות שמיטה יבוא עם תחילת שנת השמיטה.

ממראות הקורונה:

מתפללי בית הכנסת 'לדרמן' מתפללים ברחבה הסמוכה, מתחת בית רבינו

מרן רה"י הגר"ג אדלשטיין שליט"א בתחילת שנת השמיטה הקודמת עם 'שטר שליחות'.

וספרתם לכם במ"ח קנינים התורה נקנית

המכיר את מקומו

הנה כשבאתי לכתוב על ערך זה מרבינו שליט"א, מאוד נתקשיתי מה להביא, כי כידוע רבינו שליט"א אינו מכיר את מקומו כלל מחמת ענוותנותו הגדולה. ופעמים רבות ראיתי בעיני שמדבר אל ילד קטן כאילו הוא חברו, וכן מתייחס למכתבים שנשלחים אליו ע"י ילדי חידור.

ולבסוף נזכרתי שיש דבר המתאים לכך בספר המכתבים תשובה מאהבה (אשר בו יש חילופי מכתבים משנת תשי"ט ואילך, בין רבינו שליט"א להגאון ר' אביגדור נבנצל שליט"א מד"א דירושלים העתיקה תוב"א) ושם במכתב ב' בריש המכתב כתב הגר"א נבנצל "לכבוד מורי ורבי הגאון רבי חיים שליט"א", ובסוף מכתב התשובה כתב לו רבינו שליט"א בזה"ל "צ"ע שכותב אלי כמו תלמיד ואינו אלא חברי, ויש בזה חשש לועג לרש, לכן אבקשו שלא יעשה כן ואשמח מאוד לקבל עוד מכתבים ממנו".

ושוב במכתב י' כתב הגר"א נבנצל לרבינו שליט"א "לכבוד מורי ורבי הגאון הגדול נר ישראל וכו' הר"ר חיים שליט"א", ורבינו בסוף המכתב תשובה שהשיב לו כתב בזה"ל "צ"ע על מעכ"ת ידידי שיחי' דלא חש ובעקביו דש לאיסור לועג לרש, וכבר העירותיהו פעם על ככה, והנני דושת ידידו חיים קניבסקי".

והנה בגמ' סוטה (דף מ"ט ע"ב) איתא "משמת רבי בטלה ענוה ויראת חטא אמר ליה רב יוסף לתנא לא תיתני ענוה דאיכא אנא" ורבים התקשו היאך אמר רב יוסף הכי באופן שהוא לכאורה היפך הענוה, ושמעתי מרבינו שליט"א בשם מרן החזו"א ליישב דאם אדם מכיר בערך עצמו אין זה גאוה ואין זה סותר את הענוה.

(קנייני חיים)

פנינים על הפרשה

נשאל רבינו אם יש בעיא להראות לילדים חיות טמאות וטהורות כדי ללמד מה טהור ומה טמא. השיב רבינו הנה למעוברת כתוב שלא תראה, אבל לילדים כדי ללמד, אדרבה, זה מצוה דאורייתא, כדי שילמדו מה טהור ומה טמא.

(מנחת תודה)

אמרתי לרבנו. סיפר מרן הגרא"ל שטיינמן שבסביבת מרן הגר"ח סולוביצקי זצ"ל היה ילד שנתנו לו חלב עכ"ם ואח"כ גדל בתורה והרביץ תורה אבל היה איתו בעיות, והוסיף: ואני יודע במי המדובר.

בתוספות חגיגה טו. ד"ה שובו, הביא ירושלמי שאלישע בן אבויה יצא כך, כי אמו בעיבורה הוכרחה לאכול עבודה זרה ואף שזה מצוה לאכול כי פיקוח נפש דחי, מ"מ זה מציאות. וברמ"א יר"ד סי' פ"א כתוב שאשה מינקת תזהר ביותר כדי שלא יטמס ולדה.

בשכונה בירושלים רב המקום הודיע לתושבי השכונה להכשיר את הכלים כי התברר שבמליחת העופות הייתה בעיה, והאברכים מאד דואגים על טמטום הלב, מה יעשו כנגד זה? אם על פי דין היה מותר להם לאכול אין טמטום.

הרי לכאורה זה לא עדיף משוגג וכי בשוגג אין טמטום, ובמשך חכמה פרשת ואתחנן דן מהו כהאי גוונא שאוכל לפק"נ האם יש טמטום? וכי כיצד הם יכלו לדעת מזה. אם אכן היה שייך שידעו מקד, זה מטמטום, אבל אם לא היה שייך שידעו, הדבר תלוי אם באונס יש טמטום. (עי' מש"כ רבנו בארחות יוסר סי' י"ג). (כל משאלותיך)

ליצירת קשר: ig0533145900@gmail.com

רבי יהודה הנשיא 52 בני ברק

053-3145900 077-2092005

ניתן לתרום גם במכשירי "קהילות" ו"נדרים פלוס" בבתי הכנסת,

יש ללחוץ על לחצן 'קופות נוספות' ובחיפוש 'דברי שי"ח', או בטלפון:

נדרים פלוס 03-7630585 שלוחה-1586

קהילות 073-2757000 שלוחה-4310

פניני חשוקי חמד

מאוצרותיו המתוקים של מרן הגאון הגדול רבי יצחק זילברשטיין שליט"א
חבר מועצת גדולי התורה. רבה של שכונת 'רמת אלחנן' ב"ב. זראש כולל 'בית דוד' חולון

נשרף בית הכנסת

האם אפשר להחליף את החזן הקבוע

וַתַּצֵּא אֶשׁ מִלִּפְנֵי ה' וַתֹּאכַל אוֹתָם וַיָּמָתוּ לִפְנֵי ה' (י"ב)

שאלה

בית הכנסת שהיה לו חזן קבוע, וחתמו עמו חוזה לכמה שנים, חלק מהמתפללים לא היו מרוצים מהחזן, אך משום שיש חוזה לא היו יכולים לבטלו, והנה בית הכנסת נשרף, ובינתיים הלכו להתפלל באחד הבתים עד שיבנוהו מחדש, לאחר שבנאוהו מחדש, טענו המתפללים, שנתבטלו כל החוזים, ועתה פנים חדשות באו לכאן, וצריך לחתום חוזה מחדש עם החזן. מאידך החזן טוען, הרי בית הכנסת עומד על תילו, ורק עבר שיפוץ והמתפללים לא השתנו, והחוזה הקודם שריר וקיים, ואי אפשר לפטרני, הצדק עם מי?

תשובה

באורחות חיים (כחנא, סימן נג אות כב) הביא בשם הלב חיים (ח"ג סימן לח) על שליח-ציבור שהיה קבוע ושוב נשרף בית הכנסת ובנהו מחדש, אבד חזקתו, ומותר למנות אחר תחתיו, והוא הדין לשאר משרתי הקודש. נכתב שם בלב חיים, שכיון שנשרף בית הכנסת, ובנה מחדש, כל המינויים של משרתי הקודש בטלים, כיון שהבית הכנסת נבנה מחדש, פנים חדשות באו לכאן. והביא ראיה לכך, מהנאמר בכתובות (דף קג ע"א) שאף שמתנאי כתובה חייבים היורשים להשאיר את האלמנה לדור בבית בעלה, כל זמן שלא תבעה כתובתה, מכל מקום אם הבית נפל, אין היורשים חייבים לבנותו, וכתב הרב המגיד (אישות פי"ח ה"ב) בשם הרשב"א שגם אם בנאוהו היתומים אינה דרה בה, אלא מכיון שנפל נסתלקה זכותה ממנו. הרי שכיון שנפל הבית איבדה האלמנה זכותה, הוא הדין בבית הכנסת אם נשרף איבדו זכותם כל המשרתים שהיו מקודם].

ובשו"ת אפרקסתא דעניא (ח"א סימן קט) כתב שאין ספר לב חיים תחת ידו [בתחילה הביא ראיה לדברי הלב חיים, מדברי המדרש (קהלת רבה פי"א אות כז) משל למלך שכעס על בנו ודחפו והוציאו חוץ לפלטין שלו, ונשבע שלא יכניסו לבנו לפלטין, מה עשה היתה בנויה וסתרה וחזר ובנאה והכניסו, נמצא מכניס בנו ומקיים שבועתו. וע"ש שהביא עוד ראיה], אך נראה שחזן אינו דומה למי שהיה לו חזקת ריחיים, שאם נפל ובנאו מחדש, שכתבו הפוסקים שאבד חזקתו [שכתב בשואל ומשיב (ח"א סימן לב) שהמחזיק ברחיים ונפל ובנאה הגוי במקום אחר שהלכה חזקתו, ע"ש], שבריחיים פנים חדשות באו לכאן ובוזה לא החזיק, מה שאין כאן בחזן שנתקבל לעבור לפני התיבה הרי אפילו נשרף ח"ו הבית כנסת

אין שימוש בו תלוי, דכל בית יהודי כשר להתפלל בו בצבור, והקהילה בכל זמן ועידן צריכים לשליח-ציבור וכשנתקבל בסתם, לא קבלוהו דוקא לבית הכנסת זה, כי אם לשליח-ציבור, והוא על משמרתו עומד לעשות שירותיו באין מפריע מצד המקום [והגע עצמך ק"ק שקבלו 'שוחט ובודק' ויש להם בית מטבחיים דשוחט שם ולא במקום אחר, ונשרף בית המטבחיים הכי יעלה על הדעת דאבד השו"ב חזקתו בין חזר ובנה או לא, או למשל רב בעדתו שיש להקהל בית מיוחד להוראה ודין ונשרף, הכי אזדא לה חזקתו, ישתקע הדבר ולא יאמר, כיון דאין השירות תלוי באותו הבית דוקא, סוף דבר פסקו של הלב חיים תמוה בעיני, וחבל על שאין בידי גוף הספר].

והנה מסוף דבריו של הלב חיים, משמע שבזמן שבית הכנסת היה חרב, המניין נתבטל, וכל אחד הלך להתפלל במקום אחר, ואולי לכן כתב שכיון שבזמן ההוא נתבטל המנין, לכן כשחזרו ובנאוהו מחדש, הרי פנים חדשות באו לכאן.

עוד יש לחלק, שדברי הלב חיים נאמרו בחזן שמסלסל בקולו, ולכך צריך בית כנסת מרווח, עם גג מתאים עבור כך [אקוסיקה], אבל חזן בבית פרטי, אין קולו נשמע כל כך, ולכן בינתיים אין הציבור צריך לו, וכשבית הכנסת נבנה מחדש, פנים חדשות באו לכאן, אבל באפרקסתא דעניא מיירי בבעל תפילה, שאין משנה המקום שהוא מתפלל אם הוא בבית פרטי או בבית הכנסת, ובכל מקום צריך שליח-ציבור, ולכן לא נתבטל חזקתו. (חש"ח עירובין כד ע"א).

העובד נתפס בכוסו ובכעסו, כקל-דעת

ורתחן, האם זו עילה מספקת בכדי לפטר

וַיֵּן וְשָׂכָר אֶל הַשֵּׁת אֶתְּה וּבְנִיךָ בְּבֹאֲכֶם אֶל אֹהֶל מוֹעֵד וְלֹא תָמְתוּ חֻקַּת עוֹלָם לְדֹרֹתֵיכֶם (י"ט).

שאלה

בעל עסק גדול, בשם ראובן, חיפש עובד למשרה חשובה, הדורשת אחריות ואמינות רבה. הגיע שמעון להציע את עצמו, וראובן קיבלו למשרה הנכבדת, כי עשה רושם כאדם מקצועי, על אף שראובן לא עמד על טיב הליכותיו ומידת יושרו [דבר שכאמור הינו בעל חשיבות לעבודה באותה משרה].

והנה, בסעודת פורים, הבחין ראובן בשמעון שהרבה לשתות שכר, עד שהשתכר והחל לדבר דברים נוראים, דברי-הבל וגידופים רח"ל. כעבור מספר ימים, תפסו שוב בקלקלתו. היה זה כאשר אחר העובדים העיר דבר-מה לשמעון, והוא מיד התפרץ בזעם רב, ובכעסו

החל לקלל ולבזותו לעיני כל.

ידועים לי, אומר בעל המפעל, דברי חז"ל בעירובין (דף סה ע"ב) "בשלושה דברים אדם ניכר: בכוסו ובכיסו ובכעסו", וביאר רש"י, בג' דברים האדם ניכר אם הגון הוא, בכוסו - אם דעתו מיושבת עליו ביינו. בכיסו - כשנושא ונותן עם בני אדם, אם באמונה הוא עושה. בכעסו - שאינו קפדן יותר מדאי].

והנה, העובד דנן, נתפס כאדם לא הגון בכוסו ובכעסו, ושאלתי היא, האם קיימת עילה מספקת בכדי לפטרו כבר כעת, כי אדם שנמצא כקל-דעת בשכרותו, וככעסן מאוד, שמא אינו ראוי לשמש בתפקיד שדורש אמינות והגינות רבה [על אף שמבחינה מקצועית, הוא ממלא עד עתה את תפקידו כראוי], או שמא אין לפטרו [ולגרום לחשש לאיבוד פרנסתו], מאחר וטרם מצאתי כאחד שאינו נאמן בענייני ממון?

תשובה

כתב הבן איש חי בספרו בניהו בעירובין שם: מניינא למה לי, מדוע רבותינו הקדושים הוצרכו לציין את מספר הדברים בהם אדם ניכר - "בשלושה" דברים - וכי לא נוכל לספור לבד? אלא על כרחך, שבא המספר ללמדנו דבר מה, וביאר זאת רבינו ה'בן איש חי' על פי המעשה הבא:

מעשה באשה אחת, שכלנית וחריפה, שהיתה גדולה בשנים ולא רצתה להינשא אלא לאדם ראוי והגון, הן מצד החכמה הן מצד כשרון המעשים ומדות טובות. הגידו לה על אדם אחד שהוא ראוי והגון מכל הצדדים, וסמכה על עדות האנשים, ונישאה לו. בליל שני לחופתה, ביקשה ממנו שישתו הוא והיא יין, כי רצתה לבדוק בכוס, והיא עשתה עצמה שותה ואינו כן, ותשקהו יין הרבה. ובכוסו, דיבר דברים של כיעור ונבלה, וניכר היה שאינו אדם טוב.

ותצטער מאד, אך אמרה עדיין לא אסמוך על הכוס בלבד, מאחר שכבר נשאתיו, ואבדקוהו בסימן השני של כיסו. בליל שלישי לחופתה, אמרה לו, רצוני לשחק בקובייה אני ואתה ביחד, וקיבל, ובתוך השחק ההוא הבחינה שהוא גולן ואינו נאמן, כי כמה פעמים עשה ערמה כדי לאכול ממנה שלא כדת, ואף על פי שהיא אשתו וכלתו בתוך חופתה. ותצטער מאד, אך אמרה, בעל זה נבדק בכוסו, ונמצא מקולקל בדברו דברים של כיעור ונבלה; נבדק בכיסו, ונמצא שקרן גולן וחמסן, אבדקנו עוד בסימן השלישי, כי בתלתא הוי חזקה מעליא.

בליל רביעי עשתה לו הכעסות הרבה לנסותו בכעסו, וגם בזה ניכר שהוא רע, שקילל והוציא מפיו שבועות-שוא וגם דברים של כפרנות. ותאמר, בתלתא הוי חזקה. ואז שיכנעה אותו על ידי אנשים, ונתנה לו גם מעות, ויתן לה גט.

ומשום כך, מסביר ה'בן איש חי', עשתה הגמרא לשלושה אלה מניין, לומר, אם כבר עשית קשר עם אדם קודם שבדקת אותו, אל תחליט אותו לאדם רע על

ידי בדיקה של סימן אחד או שנים, אלא צריך לבדוק בשלושה דברים אלו, ואז תסמוך עליהם לעשות תקנה להתיר הקשר ולהיפרד ממנו, כאשר עשתה אותה האשה, כי בתלתא הוי חזקה להרוס הבניין. והיה מקום לומר אף בנידון שאלתנו, שאין להתיר את הקשר עם העובד אלא בשלושת הסימנים, וכל עוד לא נמצא דופי ב'כיסו', אין מן הראוי לפטרו.

אולם, נראה שעדיין יש לחלק בין דברי ה'בן איש חי' לבנידונו, משום שבסיפור של האשה הפקחית, מבואר שהיא סמכה על עדות האנשים שהעידו לה על אודות אותו האיש, 'שהוא ראוי והגון מכל הצדדים', ולכן היה צריך לבדוק שלוש פעמים.

בשאלתנו לעומת זאת, כיון שבעל העסק לא שאל ולא בדק אודות העובד, אלא סמך על עצמו שהוא יבדוק ויעמוד על טיבו, ממילא יכול להיות שכאן מספיק בשתי בדיקות כדי להתיר את הקשר עמו, כי ראה פעמיים שנבשל. (חש"ח עירובין סה ע"ב).

אחרי הפסח

קנה מגוי לאחר הפסח כמות גדולה של בירה ונודע ששותפו יהודי

שאלה

מעשה שהיה ביהודי שקנה לאחר הפסח כמות גדולה של בירה מגוי, הוא קנה את הבירה דוקא ממנו כדי להיות בטוח שעל החמץ (שבחנותו ביפו) לא עבר הפסח ברשות יהודי. לאחר שרכש את הבירה עלה חשש בלבו אולי יש לערבי שותף יהודי ואז הכל נאסר, הוא שאל זאת את המוכר, והשיב לו שאכן נכון הדבר ויש לו שותף בעשרה אחוז שהוא יהודי. האם הבירה אסורה או לא?

תשובה

שאלו את השאלה ממו"ח מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל והשיב להתיר, משום שחמץ שעבר עליו הפסח בתערובת, מותר, והרי רוב הבירה מותרת, (יעוין משנ"ב סימן תמ"ז ס"ק ק"א ובסימן תמ"ח שער הציון אות ד'). ויש לצרף לכך את שיטת האחרונים (יעוין שו"ת באר יצחק א"ח סימן א ובשדי חמד מערכת חמץ ומצא סימן ט אות ב) הסוברים שאפשר למכור חמצו של ישראל לגוי מדין זכיה, שהרי זכות היא לו שלא יעבור על כל יראה וכל ימצא, וגם שחמצו לא יאסר בהנאה בתוך הפסח ולאחר הפסח. וכך נהגים רבנים בימינו נעדי כאן שמעתי].

ויתכן אולי להוסיף עוד סניף להתיר, שבענייננו שהם שותפים וגרים בשכונות יהודיות ביפו, ודאי ניחא ליה ליהודי לוותר על חלקו לטובת השותף הגוי, ומן הסתם כשנשתתפו הם קנו ורכשו את הבירה על דעת כך שיוכלו להרויח כמה שיותר, ואם כן הצד היותר טוב הוא שהבירה תהיה של השותף הערבי כל ימות הפסח, ואולי מעצמו נעשה החמץ שלו, כי נשתתפו מראש על הצד היותר מועיל, וכעין זה כתב ברבי עקיבא איגר (דהגות שו"ע י"ד סימן שכ ס"ו), ע"ש, וצריך עיון. (חש"ח פסחים כח א').

גליון מתנת חיים

פרשת שמיני תשפ"א

מתורת מרן המשגיח הגאון הצדיק רבי מתתיהו חיים סלומון שליט"א

וידום אהרן

נפלאותיו, להגיד שבחו של מקום על כל הטוב שעשה אז בזמן ההסתר ואשר עכשיו נתגלה בזמן הגילוי.

ואולי לזה כיוון הפייטן באמרו דוי הסר וגם חרון ואז אלם בשיר ירון, ר"ל כשכל הצער וחרון אף של הסתר הגלות יסורו מן העולם, אז מי שהי אילם בשעתו בלמדו לעצמו אומנות האילום לקבל דינו של הקב"ה בשתיקה, הוא ימצא בפיו שיר ורננים על החסד הנגלה בעוה"ב, אשר שם יראה איך שכולו באמת הטוב והמטיב והוא האילם אשר בשיר ירון. ועי' בישעי' ל"ה פסוק ו' מש"כ רש"י על ותרן לשון אילם.

מעלתה של שתיקה זו

זה פשוט כי אין מעלת השתיקה בזה שאדם יושב ושותק בשעה שהקב"ה עושה דין בעולמו, וכל שתיקתו כמתמיה ומתפלא בלי מילים לדבר, אלא דוקא כשתוכנה של שתיקתו יש בה מתוחלת המאמין, שכן באמת דיין האמת הוא הטוב והמטיב, ורק כל זמן שלא נתגלה יושב כאילם ומייחל לזמן ההוא אשר עוד יראה בחוש כי כולו הטוב והמטיב, ואשר כבר כאן בעוה"ז יודע ומאמין האילם הזה אשר ביום ההוא ימצא פתחון פה לבאר כל מאורעות חייו בטוב טעם ודעת. הוא אשר אומרים עליו בימים נוראים כשמבקשים על זמן העתיד, ובכן תן כבוד ה' לעמך וכו' ופתחון פה למיחלים לך.

ואין הפתחון פה שוה בכל כי כמובן יש כמה מדרגות בדבר, אבל מדרגות הכי גבוהות הוא מה שמצינו בגמ' ברכות נ"ח ע"ב עולא ורב חסדא הוה קאזלי באורחא כי מטו אפתחא דבי רב חנא ב"ח נגד רב חסדא ואתנח א"ל עולא אמאי קא מתנחת וכו', וע"ש דמאריך הגמ' בתשובתו של רב חסדא, כי הי' ביתו של רב חנא בית נפלא של צדקה וחסד ונחרב באופן נורא וכדמסיים רב חסדא עלה השתא נפל בתלא ולא אתנח, א"ל הכי א"ר יוחנן מיום שחרב ביהמ"ק נגזרה גזירה על בתיהן של צדיקים שיחרבו וכו', וא"ר יוחנן עתיד הקב"ה להחזירו לישובן וכו', חזי' דלא מיישב דעתי א"ל דיו לעבד שיהא כרבו, ופרש"י שהרי ביהמ"ק חרב שהוא ביתו של הקב"ה, וצריך להבין תשובתו של עולא, ולמה מעיקרא לא הי' ר"ח מקבל, וכשאמר לו דיו לעבד שיהא כרבו קיבל תשובתו, ועי' מהרש"א דלכתחילה סבר ר"ח דעולא רצה לנחמו במה שעתידיים בתי הצדיקים ליבנות כשבונים המקדש כמו שהגזירה להחריבן הי' כלול בגזירת חורבן הבית,

ותצא אש מלפני ה' ותאכל אותם וימותו לפני ה', ויאמר משה אל אהרן הוא אשר דבר ה' לאמר בקרובי אקדש ועל פני כל האדם אכבד וידום אהרן (שמיני י' ג). ובתרגום יונתן בן עוזיאל ושמע אהרן ושתק וקבל אגר טב על משתוקיה. ועפרש"י שם, ומה שכר קבל שנתייחד עמו הדבור שנאמרה לו פרשת שתויי יין ע"ש. וידום אהרן, מה טיבה של שתיקה זו – מה מעלתה – ומה שכרה.

טיבה של שתיקה זו

הנה עי' בגמ' חולין פ"ט ע"א א"ר יצחק מאי דכתיב האמנם אלם צדק תדברון מישרים תשפטו בני אדם מה אומנתו של אדם בעוה"ז ישים עצמו כאלם יכול אף לדברי תורה ת"ל צדק תדברון, ובפרש"י בד"ה האמנם אלם אומנות יפה היא האילום אבל צדק דהיינו תורה אותו תדברון ע"ש. ורגילים לפרש הדברים על סתם דיבור בני אדם, כי טוב ללמד לעצמו אומנות השתיקה, אבל אולי טמון בהם דבר יותר עמוק, כי צריך ביאור הלשון מה אומנתו של אדם **בעוה"ז** וכאילו בעוה"ב אינה אומנות טוב, הלוא גם שם ישים עצמו כאילם בדברים בטלים ורק צדק תדברון, ועל מה באה ההדגשה דוקא בעוה"ז.

ואולי הכוונה הוא ע"פ הגמ' פסחים נ' ע"א א"ר אחא בר חנינא לא כעוה"ז העוה"ב העוה"ז על בשורות טובות אומר הטוב והמטיב ועל בשורות רעות אומר ברוך דיין האמת לעוה"ב כולו הטוב והמטיב, והכוונה כי כשמצדיקין את הדין בעוה"ז מקבלים הכל בלי להבין ולהכיר את הטוב שבה ורק מאמינים שכן הוא כי לה' חשבונות גבוהות הרבה לטוב לנו כל הימים, ועל כן ראוי לנו לשתוק עד שיתבררו הדברים ונזכה לראות הטוב הזה, אבל לעוה"ב הטוב והמטיב כי שם רואים בחוש איך שאמת הי' כי אך טוב וחסד ירדפונו כל ימי חי, ונודה לה' על כל הטובה אשר גמלנו שהי' נסתר אז בהסתר העוה"ז.

וא"כ י"ל שע"ז כוונת חז"ל באמרם מה אומנתו של אדם בעוה"ז ישים עצמו כאילם, שהכוונה על הנעשה בעוה"ז מדינו של הקב"ה שכל זמן ההסתר אין לדבר עליהם לא להסביר ולא לבקש טעם רק ישתוק וידום וישים עצמו כאילם. ושפיר קאמר רק **בעוה"ז** כי בעוה"ב על אותה מאורע עצמו אשר מצוותו השתיקה בעוה"ז, יהי' למצוה דוקא לדבר, בגדר שיחו בכל

ובזה לא הי' מיישב דעתי דהא סו"ס כעת הרי ביתו של צדיק חרב אבל לבסוף הסביר עולא כי כוונתו בהשוואתו לחורבן הבית ובניינו הי' בגדר דיו לעבד שיהא כרבו, ר"ל כי עצם הפגיעה בבית הצדיק הוא חלק והמשך מחורבן הבית, ועל כן אינה צרה חדשה אלא אבילות ישנה היא עכ"ד.

ונראה ביאור הדברים כזה, מיום שחרב ביהמ"ק נגזרה גזירה על בתיהן של צדיקים שיחרבו, הכוונה היא שגזירת החורבן לא הי' רק לשעתו אלא גזירה נמשכת לכל עת הגלות, כי בכל תקופה ותקופה הקב"ה יקיים ההסתר של חורבן הבית לשלוח ידו בבתיהן של צדיקים ויהיו נחרבין בלי שום סבה אחרת חוץ מעצה עמוקה של הבורא ית' לקיים בהם באותו דור המשך החורבן. ומה שגזירה נוראה זו נגזרה רק על בתיהן של צדיקים הוא משום כי **דיו לעבד שיהא כרבו**, ר"ל דזהו המלבשה של הקב"ה כביכול אשר ביתו נשרף ובניו מתים בגלות המר, ועל כן לבוש בדומה לו הוא מלביש רק לעבדיו הם הם הצדיקים בכל דור ודור המציגים בחייהם כלל האומה ובהם ועל ידיהם נמשכת שלשלת צורתה של שריפת בית אלוקינו והוא קיום הגזירה שנגזרה מיום שחרב ביהמ"ק שלא יפסיק החורבן עד ביאת הגואל. ובזה ניחם עולא לרב חסדא כי אין חורבן בית רב חנא ב"ח מעשה פרטי אלא חלק מהסתר כלל הגלות – והפרטיות שבדבר ר"ל מה שאירע לו ולא לאחר ע"ז ודאי אין להתאנח כי הוא אות הצטיינות שהוא כל כך מקורב לה' עד שבחר בו דוקא עבדו היכול להיות לבוש כמותו כי די הוא **לעבד שיהא כרבו**.

והנה יש באות הצטיינות זו גם תקוה טובה למאמינים, והוא מה שמבואר מדברי דעת תבונות כי יש תקופה של תגבורת הרע אשר תכליתה גילוי יחודו ואשר בזמן ההוא הקב"ה מסתיר פניו לגמרי מעולמו וכל אותו הזמן גם הטובים יצטרכו לעמוד תחת עוני הרע לא מפני שהדין כך אלא שהשעה צריכה לכך, אבל אח"כ יקבלו שכר כמו שכתוב שמחנו כימות עניתנו, אלא דכל זמן שסובלים הרע לא יועיל זכותם לינצל ממנו כענין הכתוב בעמוס ה' י"ג לכן המשכיל בעת ההיא ידום כי עת רעה היא עכ"ד, ועי' ס' דעת תבונות בפנים. ולפ"ז לצדיקים האלו אשר ביתם נחרב ועומדים תחת עוני הרע ומשימים עצמם כאלמים בעוה"ז יש לאילום שלהם מעלה אחרת ותוכן של נחמה בידעם בלבם כי זכו לאות הצטיינות – דיו לעבד שיהא כרבו – המסמן אותם כאלו שנבחרו לטובה מצויינת לעוה"ב כפי גודל האות ר"ל העינוי בשעת ההסתר יהי' גודל השמחה בזמן הגלוי – שמחנו כימות עניתנו.

שכרה של שתיקה זו

אנא עובדא ידענא באחד שהניח מישהו אצלו מעילו בביתו ולא הכיר של מי הוא, וכיון שלא הי' בו סימן הי' חייב לשומרו עד שיבא אליהו, והסביר הדבר לבני ביתו שכן הוא הדין בכגון דא להניח הבגד במקום משומר עד שיבוא אליהו ואז יביאו הבגד אליו והוא

יגיד מיהו הבעלים, ואח"כ שם את הבגד בארון הבגדים שלו. ויהי בליל בדיקת חמץ כשחפש בארון הבגדים של אשתו ראה שם בגד בין בגדי, וכששאלה ע"ז ענתה היא הלא כשיבוא אליהו הנביא יהי' דוחק גדול של המון רבבות מקבלי פניו ואולי אתה תזכה להתקרב אליו אבל אני אשה פשוטה איך ובמה אזכה לקבל פני אליהו הנביא, ע"כ תפשתי את הבגד הזה כדי שגם לי יהי' במה להיכנס לפניו כדי לשאול על הבעלים ובו אזכה גם אני להתענג מזיו פניו של אליהו הנביא. כמה ממתיקות האמונה יש בסיפור הזה, איך שאשה פשוטה מעם ישראל מרגשת בלבה כמה נועם יהי' לה אם תזכה לקבל פני אליהו הנביא ואף אם הוא רק לשאול על השבת אבידה, וכ"ש מי שהוא ת"ח שיש לו שאלות עצומות בתורה אם יזכה לקבל פני אליהו הנביא ותשבי יתרץ קושיות ואיבעיות כמה תענוג רוחני ושמחה נפשית יהי' לו מזה.

ככה צריכים לבנות ק"ו בן בנו של ק"ו במקום שצדיקים יושבין ועטרותיהם בראשיהם ונהנין מזיו השכינה – ועי' ר"מ הל' תשובה פ"ח ה"ב וז"ל שם וכן זה שאמרו עטרותיהן בראשיהן כלומר דעת שידעו שבגללה זכו לחיי העוה"ב מצוי' עמהן והיא העטרה שלהן עכ"ל – הרי שעיקר העטרה של צדיקים בעוה"ב הוא הידיעה שמתייחד עליהן הדיבור של הקב"ה להודיעם בשביל מה ובמה זכו למה שזכו, ודייק כמה נועם עליון ותענוג נפלא על כל מצוה ומצוה אשר שכרה לעוה"ב. אבל עוד צריכים לצייר בנפשינו החלק של אלו הצדיקים נציגי העם אשר עשו עצמם כאלמים בעוה"ז ולא הרהרו אחרי מידותיו ית', ואשר עליהן עבר כוס התרעלה של הסתר הגלות בהיותן שותקין ומקווים לזמן הגילוי, איך שהשי"ת ישלם להם שכרם בזה שהוא בעצמו יתייחד עמהם הדיבור להסביר להם איך שכולו הטוב והמטיב ויתענוגו בנועם שיח סוד שרפי קודש – איזה עטרה לעוה"ב.

זהו מש"כ רש"י עה"פ וידום אהרן וז"ל קיבל שכר על שתיקתו ומה שכר קיבל שנתייחד אליו הדיבור שנאמרה לו לבדו פ' שתויי יין ע"כ, אהרן הכהן החסיד שבכהונה הוא הי' הראשון בכלל ישראל שפגע בו מדת הדין על חשבון זה של הכלל – כמו שאמר לו למשה רבינו הוא אשר דבר ה' לאמר בקרובי אקדש ועל פני כל האדם אכבד – וידום אהרן. הוא הבין חובת השעה לעשות עצמו כאילם בעוה"ז ולייחל לזמן הגילוי אשר בו יראה איך כל כולו הטוב והמטיב, והקב"ה התחיל לשלם שכרו כאן בעוה"ז בצורה של עוה"ב להראות לדורות הבאים כמה נשגבה היא מדרגה זו וכמה גדול שכרה ונתייחד אליו הדיבור שנאמרה לו לבדו פרשת שתויי יין, אשר בפרשה זו טמונה גם קצת ביאור בהמאורע כי מזה למדים שנכנסו כשהיו שתויי יין – הרי לך גם קצת הצצה בגודל השכר של אלו המקיימים **המשכיל בעת ההיא ידום**.

מערכי תורה

שמיני

משיעורי מרן הגאון רבי חיים פיינשטיין שליט"א ראש ישיבת עטרת שלמה

מה ידידות משכנותיך

כתוב (ט', כ"ד) 'ותצא אש מלפני ה' ותאכל על המזבח את העולה ואת החלבים וירא כל העם וירונו ויפלו על פניהם. ומבואר שבעת שירדה האש על המזבח הייתה רינה. ובפשטות ענין הרינה הוא ענין של שמחה, שהיו שמחין בכך שירדה אש על המזבח. אכן בתרגום אונקלוס מפרש וירונו, ושבחו, ומבואר שמפרש שהרינה הייתה שנתנו שבה, [וברש"י כתב וירונו, כתרומה]. והוא כמו שמצינו בכמה דוכתי לשון שירה על נתינת שבה לפני ה', וכמו שאומרים בישתבח 'כי לך נאה ה' אלו קינו שיר ושבחה'.

אלא דלא נתבאר על איזה ענין נתנו שבה לפני המקום, בעת שירדה האש על המזבח. אכן הדברים מבוארים בדברי רש"י בשיר השירים על הפסוק (א', ט"ז) 'הנך יפה דודי אף נעים', וכתב רש"י אף נעים, שעברת על פשעי, והשראת שכינתך בתוכי, וזה קילוס של ירדת האש, וירא כל העם וירונו. ומבואר בדברי רש"י, דהשבח שהיה בירידת האש, הוא שבה על שתי דברים, על מחילת החטא, ועל השראת השכינה, שבה שירדה האש, שרתה שכינה בישראל, ונודע להם שנתכפר החטא, ועל זה נתנו שבה על הנהגת הקב"ה לעבור על פשע ולמחות אשם, ועל מה שהשרה שכינתו בתוכם.

וזה על פי המבואר בדברי רש"י בפסוק הקודם, דכל שבעת ימי המילואים לא שרתה בו שכינה, והיו ישראל נכלמים ואומרים למשה, משה רבנו, כל הטורח שטרחנו שתשרה שכינה בינינו, ונדע שנתכפר לנו עון העגל, עכ"ד רש"י, ומבואר דעד שירדה האש, לא נודע להם שנתכפר להם עון העגל, וכשירדה האש רק אז נודע להם, ואז נתנו שבה על זה.

וכו"ב מצינו עוד בדברי חז"ל שיש לומר שיר ושבח על ענין התשובה, כדאיתא במדרש (בראשית רבה פכ"ב, י"ג), ויצא קין מלפני ה', פגע בו אדם הראשון, אמר לו, מה נעשה בדינך, אמר לו, עשיתי תשובה ונתפשרתי וכו', אמר, כך היא כוחה של תשובה, ואני לא הייתי יודע, מיד עמד אדם הראשון ואמר, מזמור שיר ליום השבת. הרי דראוי לומר שירה על הנהגת תשובה שהקב"ה נוהג בעולמו.

וכן מפורש בכתוב, שעל השראת השכינה יש ליתן שבה, כמו שכתוב בנביא בזכריה (פרק ב'), 'רני ושמחי בת ציון כי הגני בא ושכנתי בתוכך', שהנביא אומר לישראל לרנן ולשמוח על השראת השכינה. [וכן הוא בפיוט לכה דודי, עורי עורי שיר דברי כבוד ה' עליך נגלה, דעל השראת השכינה, יש ליתן שיר ושבח].

****

והנה מבואר דענין השראת השכינה וכפרת חטא העגל נקרא בלשון 'נעים', וכמבואר מדברי רש"י שפירש כן את הכתוב 'הנך יפה דודי אף נעים', דנעים היינו שהשרה שכינתו ביניהם. וכן הוא מבואר גם בלשון הברכה שבירכו משה ואהרן את בני ישראל, כדכתיב 'ויצאו ויברכו את העם', וכתב רש"י, שבירכו ואמרו, ויהי נועם ה' אלו קינו עלינו, יהי רצון שתשרה שכינה במעשה ידיכם. הרי דהשראת השכינה הזאת, נקראת נועם ה'.

ונראה ביאור הדבר, על פי הכתוב בתהלים 'הנה מה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד', הרי דהישיבה יחדיו, הוא ענין של נעימות, ועל כן השראת השכינה במשכן, שהוא השראת השכינה בתוך בני ישראל, והוא קיום של ושכנתי בתוכם, שהשכינה יחד עם ישראל, הוא ענין של נעימות.

ובזה יש לפרש הכתוב בתהלים, שבתי בבית ה' כל ימי חיי לחזות בנועם ה', מבואר דהישיבה בבית ה', הוא מביא לנועם ה', דהישיבה יחדיו הוא ענין של נעימות. וכענין זה הוא הכתוב בתהלים (פ"ד) 'מה ידידות משכנותיך', דמבואר דהשראת השכינה בישראל, הוא ענין של ידידות.

****

ונראה דיש לפרש עוד בביאור הכתוב 'שבתי בבית ה' כל ימי חיי לחזות בנועם ה'', דבית ה' היינו בית המקדש הנקרא בית ה', ודוד המלך מתפלל בזה שיזכה לבנות את בית ה', ואומר שבתי בבית ה', כדין מלכי בית דוד, דאין ישיבה בעזרה אלא למלכי בית דוד, וזהו שביקש שיזכה לבנין בית המקדש, ויוכל לישב שם בבית ה'.

ולפי זה, ה'נועם ה'' שמבקש דוד המלך, הוא אותו ה'נועם' גופא שבירכו משה ואהרן שיהיה נועם ה' במעשה ידיכם, והוא אותו ה'נועם' האמור בכתוב בשיר השירים.

'וירוננו' - רננו צדיקים בה'

כתוב (ט', כ"ד) ותצא אש מלפני ה' וגו' וירא כל העם וירוננו ויפלו על פניהם. ופירש רש"י, וירוננו, כתרנומו. ובתרגום אונקלוס, ושבתו. והיינו שנתנו שבח להקב"ה. וכבר ביארנו על פי דברי רש"י בשיר השירים (א', ט"ז) על הפסוק הנך יפה דודי אף נעים, אף נעים, שעברת על פשעי והשרית שכינתך בתוכי, וזהו קילוס של ירידת האש, וירא כל העם וירוננו. והיינו דהשבח היה על השראת השכינה וכפרת החטא.

אכן במדרש תהילים (מזמור ל"ג) איתא, על הפסוק 'רננו צדיקים בה' וגו', אל ה', אין כתיב כאן, אלא בה', בזמן שרואין אותו מיד מרננים, שנאמר, וירא ישראל את ה' הגדולה וכו', וכן הוא אומר, ותצא אש מלפני ה', וירא כל העם וירוננו. הרי מבואר דהמדרש מפרש דהרינה הייתה נתינת שבח על עצם ראיית ה', שראו את האש, ולא על כפרת החטא והשראת השכינה בתוכם.

וצריך לומר דהרינה הייתה על שתי הדברים, גם על ראיית ה' בירידת האש, וגם על כפרת החטא והשראת השכינה בתוכם. וביאור הדבר נראה, על פי מה שביארנו א"ז מרן הגרי"ז זצ"ל דיש ברכות ותשבחות שנאמרו על קבלת הטובה, כמו ברכת הגומל לחייבים טובות, ושעשה לי נס במקום הזה, שעיקר השבח הוא על קבלת הטובה, ויש ברכות שנאמרו על גבורות ה', כמו ברכת משנה הבריות וחכם הרזים, וברכת עושה מעשה בראשית, ושכחו וגבורתו מלא עולם, שברכות אלו נקראו ברכות הראיה, שמכל דבר שאנו רואים את גבורתו של הקב"ה, ניתן לשבח ולברך על זה.

ולפי זה יש לפרש, דזהו שתי הריגות שהיו כאן, דהרינה על עצם ראיית ה' בירידת האש, המבואר במדרש שבזמן שרואין אותו מיד מרננים, זהו מדין ברכות הראיה, שכשרואין גבורתו של הקב"ה, מיד מברכין ומשבחין על זה, והרינה על כפרת החטא והשראת השכינה בתוכם, זהו רינה מדין שבח על קבלת הטובה שיש בזה לישראל, וזהו הרינה האמורה בכתוב בשיר השירים, שאמרו הנך יפה דודי אף נעים אף ערשנו רעננה, שזה הוא שבח וקילוס על השראת השכינה עליהם וכפרת החטא, וכדמשמע הלשון שמדבר מענין החיבה המיוחדת של הקב"ה לישראל, ונעימות השראת השכינה בתוכם.

ותצא אש מלפני ה' - גילוי שכינה

כתוב (ט', כ"ד) ותצא אש מלפני ה' וגו' וירא כל העם וירוננו ויפלו על פניהם. ומבואר שמלבד הרינה גם נפלו על פניהם. וכן מצינו במלכים (י"ח, ל"ט) אצל אליהו בהר הכרמל, דבעת שירדה האש מן השמים, נאמר, וירא כל העם ויפלו על פניהם. וכן כתוב בדברי הימים (ב', ז', ג'), 'וכל בני ישראל רואים ברדת האש וכבוד ה' על הבית, ויכרעו אפים ארצה על הרצפה וישתחו'. ומבואר דבראיית אש היורדת מן השמים, יש דין של נפילת אפים. וביאור הדבר, הוא על פי המבואר במדרש תהלים, דראיית האש הוא ראיית ה' וגילוי שכינה, ובכל מקום שיש גילוי שכינה יש נפילת אפיים, וכמו דתנן בגמ' ביומא דף ס"ו דכשהיו שומעים את השם המפורש יוצא מפי כהן גדול היו כורעים ומשתחוים ונופלים על פניהם.

איסור אכילת מע"ש באנינות

כתוב (י', י"ט) ותקראנה אותי כאלה ואכלתי חטאת היום הייטב בעיני ה'. נראה לפרש לישנא דקרא הייטב בעיני ה', דהנה הרמב"ם מנה אכילת מעשר שני באנינות ללא ולוקה ע"ז שנאמר לא אכלתי באוני ממנו, והשיג ע"ז הרמב"ן, דאין למנות את האמור בשלילות לא אכלתי באוני בלאו, ואע"פ שהוא איסור, אין לוקין ע"ז, הרי דאיסור זה אינו לאו גמור. ולפי זה יש לומר, שעל כן אמר הכתוב בהאי לישנא הייטב בעיני ה', מפני שאינו לאו גמור.

'הארבה - חלי הגדול אשר שלחתי בכם'

באיסור שרצים כתוב (י"א, כ' כ"ב) כל שרץ העוף ההולך על ארבע שקץ הוא לכם. את אלה מהם תאכלו את הארבה למינו וגו'. ומבואר שלא כל השרצים נאסרו באכילה, אלא יש שרצים המותרים. והטעם למה אלו נאסרו ואלו הותרו לא נתבאר. והרמב"ן נתן טעם האיסור בעופות, מפני שדמו מחומם לאכזריותו ושחור וגס, ומוליד המריה השרופה השחרחרות, ונותן אכזריות בלב, וגם הבהמות יתכן שיהיו כן, עכ"ד. ולא נתבאר בדבריו הטעם לחלק בשרצים.

ויש ליתן טעם בדבר, על פי הכתוב בהפטרת שבת שובה בנביא יואל (ב', כ"ה), 'ושלמתי לכם את השנים אשר אכל הארבה וגו' חלי הגדול אשר שלחתי בכם', הנה הנביא קורא את הארבה 'חלי הגדול', שהארבה הם חיל ה', והיינו, דאף שכל העולם כולו עומד מוכן ומזומן לעשות שליחות הקב"ה בכל עת, וכמו שאיתא בחז"ל בענין העקרב והצפרדע, שכל הבריאה כולה עומדת לשמש את הקב"ה, מ"מ נתייחד הארבה ליקרא חלי הגדול.

ויש לומר, דעל כן חלק הארבה משאר השרצים, דנתייחד הארבה שהוא חיל ה', ועל כן הוא גם מותר באכילה, ושאינו בזה משאר מיני השרצים.

ועד ליל שבת

דברי מוסר והשקפה ע"ס מסכת אבות

ממורינו ראש הישיבה הגאון ר' ישראל בונם שרייבר שליט"א
שנאמרו בישיה"ק

מסירת התורה והעברתה מדור לדור

פרק א' משנה א'. משה קיבל תורה מסיני ומסרה ליהושע וכו'.

ביאור ענין תורה שבעל פה

כתב רבינו יונה 'בין תורה שבכתב ובין תורה שבעל פה, שהתורה בפירושה ניתנה שבלא כן אי אפשר לעמוד בה, וכתב "ואתנה לך את לוחות האבן והתורה והמצווה", תורה זו תורה שבכתב והמצווה זו תורה שבעל פה, נמצאת אומר כל המצוות שניתנו למשה בסיני בפירושם ניתנו, והכתוב הוא שנקרא תורה שבכתב והפירוש הוא שנקרא תורה שבעל פה, ומשה למדה מפי הגבורה'.

לכאורה יש להבין מה העניין בחילוק התורה לשני חלקים, תורה שבכתב ותורה שבעל פה, הלא היה עדיף לכאורה שגם התורה שבעל פה תיכתב במפורש על ידי הקב"ה, והיינו לומדים אותה לא על ידי שליח כי אם מפי הקב"ה בעצמו. מה גם שאז היתה אמרת ה' צרופה ומזוקקת שבעתיים, כתובה בתמצית ובתכלית, מבלי כל המחלוקות והספיקות שנוצרו במשך הדורות משכחת התורה.

ובכלל יש להבין את עצם צורת התורה שבעל פה המסורה בידינו, מדוע נכתבה בצורה סבוכה כל כך עד אשר רב הסתום על המפורש, הרי לכאורה היה לו לתנא למינקט לישנא קלילא ולבאר את דבריו באופן פשוט בהיר וקל, למען ירוץ כל הלומד בהם.

ויסוד הדברים מתבאר בתנחומא פרשת נח, שם אמרו חז"ל "אמר להם הקב"ה לישראל אם מקבלים אתם את התורה מוטב ואם לאו שם תהא קבורתכם. ואם תאמר על תורה שבכתב כפה עליהם את ההר והלא משה שאמר להן מקבלים אתם את התורה ענו כולם ואמרו נעשה ונשמע, מפני שאין בה יגיעה וצער והיא מעט, **אלא על התורה שבעל פה שיש בה דקדוקי מצוות קלות וחמורות, והיא עזה כמוות, וקשה כשאל קנאתה**".

ולכאורה אינו מובן כיצד רצו ישראל לקבל את התורה שבכתב בלא התורה שבעל פה, הלא אין פירוש נכון לתורה שבכתב מבלי התורה שבע"פ, וכפי שאמר רבינו יונה שבלא כן אי אפשר לעמוד בה וכו' עיין שם.

ועל כרחק שעם ישראל לא חפצו בצורה הקשה שבה נמסרה התורה שבע"פ, והיו מעוניינים דוקא בדברים ברורים כחמה שיקל עליהם ללמודם, כמו התורה שבכתב, שכן כאמור התורה שבעל פה 'היא עזה כמוות וקשה כשאל קנאתה'.

אך באמת זה כל ענין תלמוד התורה, לא כסתם אגרת חוקים שיהיה קל ללמוד אותה ע"מ לקיים את האמור בה. בתוה"ק יש ענין גדול מכך, שהאדם יהיה מחובר אליה בנשמתו וברוחו, וזה יתכן רק כאשר ישקיע את כל כוחותיו בה ויתייגע ויעמול בדבריה, שעל ידי זה יהיה הקשר קשר איתן וירגיש כיצד היא חלק בלתי נפרד מעצמו ומבשרו. ועל כך אמר התנחומא את המשך דבריו שם "לפיכך מתן שכרה לעולם הבא, שנאמר ההולכים בחושך ראו אור גדול, שגנוזו הקב"ה לעמלי תורה שבע"פ ביום ובלילה שבזכותן העולם עומד", ע"ש עוד.

הג"ר שרגא גרוסברד זצ"ל רצה פעם להוציא לאור גמרא מבוארת שתהיה לעזר לתלמידים המתחילים את דרכם, והלך להיוועץ על כך במרן הגר"מ שך זצ"ל. אמר לו הרב שך, הרי ממילא פניך מועדות לארצות הברית לגייס שם כספים להחזקת התורה, לך תשאל זאת שם את מרן הגר"מ פיינשטיין, ומה שיאמר לך תעשה.

הלך הרב גרוסברד והציע את העניין להגר"מ, והשיב לו ר' משה שיש על כך דברים מפורשים מהתוס' רי"ד, דהנה במגילה (ג.) נאמר ש'תרגום של נביאים יונתן בן עוזיאל אמרו מפי חגי זכריה ומלאכי ונזדעזעה ארץ ישראל ארבע מאות פרסה על ארבע מאות פרסה, יצתה בת קול ואמרה מי הוא זה שגילה סתרי לבני אדם'. ובפשטות הביאור הוא שהזעזוע היה מחמת גילוי סתרי התורה, וכן פירשו שם הראשונים. אולם בתורי"ד כתב וז"ל "פירוש דכיון דכתב תרגומא דקראי לא מסרי נפשיהו למילפניהו כדמעיקרא", והיינו שכיון שכעת תהיה התורה מתורגמת ומבוארת **ייקל על בני האדם ללמוד, ושוב לא יצטרכו לעמול בה ולמסור נפשם עליה, וזו הסיבה שהיה זעזוע גדול כל כך ת' פרסה על ת' פרסה...**

וכאשר שב הרב גרוסברד לארץ הקודש אמר את הדברים להרב שך, ונהנה מכך הרב שך עד למאד.

ומאז ומעולם היו אנשים שטענו וחשבו שעיקר הלימוד הוא רק לאסוקי שמעתתא להלכתא ולא לעסוק בפלפולים אשר הם הבל ח"ו על פי דבריהם, ועליהם כתב האור החיים הק' בספרו 'ארץ חפץ' שיש האומרים מה לנו לאותם המבלבלים בפטופטי סרק, וסופם יהיה רח"ל שתבלבל נפשם בגיגונם. כי באמת עיקר התלמוד הוא לידע ולהבין ולהוסיף לקח ופלפול, ועל כך ניתנה התורה שבעל פה להתייגע ולהעמיק בה, כדי שנתקשר אליה ועל ידי זה נתקשר בברית נותן התורה, וכל ענין התורה הוא שהאדם ישקיע מכוחו כמה שיותר וינסה לרדת לעומק כוונתה.

ענין 'מסירת התורה' מרב לתלמיד

בהמשך דבריו כתב רבינו יונה 'אנשי כנסת הגדולה מסרוה לחכמי דורם והחכמים לבניהם אחריהם בכל דור ודור, והיתה הקבלה מחכם לחכם עד שנתקבצו כל חכמי ישראל ונזרקה עצה מפי כולם להכתב תורה שבע"פ וכתבו וחתמו התלמוד, ואח"כ לא נוסף בו דבר ולא נגרע ממנו. וגם הדור ההוא מסרוה לגאונים והיתה קבלה מגאון לגאון רב מפי רב עד היום הזה'.

יש להבין מהו הענין ב'מסירת התורה', שיהיו כמה חכמים בכל דור ודור שהם מוסרי התורה כדוגמת אנשי כנסת הגדולה וכו', הלא תורה מונחת וכל הרוצה ליטול יבוא ויטול, וכל אחד יכול לבוא ולקבל, ומהו זה שדוקא חכמים מסויימים נקראים 'מוסרים' ויש כאן איזה שהוא מעשה מסירה.

ולכאורה פשוט, שכיון שבתורה שבע"פ עסקינן כאן, לכן בעינן לחכמי ישראל שהם יעבירו את הקבלה שנתקבלה בידי אש מפי אש, אשר בלעדיהם לא יידע הדור מה אמר הדור הקודם. אכן עדיין יש להבין מדוע גם לאחר שנחתם התלמוד המשיכה מסירת התורה רב מפי רב עד היום הזה, מזמן רבינו יונה עד ימינו אנו, הלא כבר הכל כתוב וחתום בלי שנוסף בו דבר או נגרע ממנו.

והנה לפני שנים שמעתי מפי כ"ק האדמו"ר מצאנז קלויזנבורג זצ"ל, שיש תשובה מזקנו בשו"ת דברי חיים העוסקת במלמד שאמר דברי זלזול בפי אור החיים הק', ונתעורר נידון האם דינו כאפיקורס המזלזל בדברי חז"ל.

ואמר על כך בעל הדברי חיים, שהנה כל התורה המצויה עתה בידינו אין היא נתונה לנו סתם אלא היא 'מסורה' לנו כמשה רבינו עליו השלום, וביאור הענין הוא שמסיני ועד עתה נקבע לנו במשך כל דור ודור מהי התורה שהיא **מסורה בידינו**, יש ספרים שנתקבלו בישראל כתורה מסורה מסיני והם נחשבים כחלק ממסירת התורה, ויש ספרים אחרים שלא נתקבלו, ואחד מאותם ספרים מקובלים הוא ספר אור החיים הק' שנתקבל בכל תפוצות ישראל, ואם כן המזלזל בו הרי הוא ככל כופר שאינו מאמין בדברי חז"ל.

ופשרם של דברים, שיש לנו לדעת שיש תורה של יחיד ויש תורה של ציבור, כי הנה לכל יחיד ויחיד נתן הקב"ה חלק בתורתו ויכול הוא לחדש בה חידושים לאמיתה של תורה, אולם עדיין אין זה מחייב שתורה זו תהפוך לנחלת הכלל, ואף שודאי היו גדולי עולם שקול ה' דיבר מגורנם ותורת אמת היתה בפיהם מכל מקום פעמים גזרה חכמתו יתברך שתורתם לא תפוז על פני כל הארץ, ובמשך הדורות יתקבלו דוקא ספרים מסויימים הידועים לכל בר בי רב - שרק הם יהיו תורתם של הכלל.

והרי כבר אמרו חז"ל שהיו לעם ישראל נביאים לאלפים ולרבבות, כפליים כיוצא מצרים, וכן בכל דור ודור היו המון המוני חכמים גדולים ענקי חכמה ורוח, מזמן התנאים ולפנים ועד ימינו אנו, והיכן היא כל חכמתם, אלא **שרק תורה מסוימת של חכמים מסוימים הועברה בשלשלת הדורות אלינו, ורק היא נמסרה לנו כתורה של הכלל, להילמד אצל כל העם מקצה אל קצה** (וכמובן שכל מילה של תורה מכל חכם שהוא ראוי להתקבל, וכל מה שמדובר כאן הוא האם יש צורך לגשת מעיקרא לתורתם של אלו שלא נתפרסמו).

וכבר מצינו בסדר עולם רבה (פ"ל) שהראה הקב"ה למשה "דור דור ודורשי דור דור וחכמי דור דור ופרנסיו דור דור ושופטיו, חכמי דור ודור", ולפי פשוטו צ"ב מהי הכפילות 'דור דור וחכמי' ו'חכמי דור ודור', אלא על כרחק **יש חכמים שהם חכמים בתוך הדור, ויש חכמים שהם של הדור, שעל ידם עוברת מסורת התורה, ודו"ק**.

ומרן החזון איש התבטא בלשון קדשו ואמר (באידיש) שקיבלנו את הגרעק"א וקיבלנו את הקצות החושן, אלו הם הספרים שקיבלנו וזאת היא התורה המסורה בידנו.

וכל אחד יכול לראות שבמשך הדורות עשו עשות ספרים עד אין קץ, לא יספרו מרוב, ובכל זאת בתוך בית המדרש נכנסו ספרים ספורים ותו לא - אותם ספרים נודעים שהיו בימי קדם, **כי ירושה היא לנו מאבותינו וקבלה היא בידנו איש מפי איש מה לקבל יותר ומה לקבל פחות**, וכל זה כמובן בלי להפחית כמלוא הנימא מגדולתם של ראשונים, שאין אנו בפניהם אלא ככלב המלקק מן הים.

ולדוגמא יתכן שניקח דין מהשולחן ערוך כגזירה גמורה שאין לך רשות לערער ואחריה, ואילו מאידך גיסא נכריע דלא כתשובה מפורשת משו"ת אבקת רוכל, וכיצד הדבר יתכן, הלא את שניהם חיבר מרן הבית יוסף זצ"ל ויתכן שאף באותו יום ובאותה שעה, אלא שזה נתקבל לנו מסיני כדבר מוחלט וזה לא, והכל מצד הספר עצמו, בלי שום קשר לרומ גדולת הרב המחבר כבודו במקומו מונח.

ומכאן תשובה לאותם טועים שאוסרים לבישת פאה נכרית בטענה שאף שהפרי מגדים מותר זאת, הוא בעצמו חזר בו ב'ספר המגיד' שיצא לאחמ"כ (מחידושי הפמ"ג על התורה שחלקים ממנו נמצאו ונדמ"ח) ושם הוא כותב לאסור פאה נכרית. אך לפי האמור דברי הבל הם, **דמה ענין הפרי מגדים שנתקבל כמורה הוראה אשר מבלעדיו לא יניף איש את ידו לבין ספר המגיד, הלא זה נתקבל וזה לא**, ומה בכך שאת שניהם כתב רבי יוסף תאומים. אנו אין לנו אלא התורה שנתקבלה בישראל.

ואדרבה, אם כעת יתחיל כל אחד לנסות ללמוד את כל מה שהתחבר במשך הדורות הרי יצא קרח מכאן ומכאן ולא יעלה בידו מאומה, כי לא ניתן במציאות ללמוד דברים רבים כל כך, ואין לנו אלא לתפוס את המועט, את הדברים העיקריים, את אותם הספרים שנמסרו לנו (אמנם כמובן כל ספר שיהיה לא גרע מחברותא שיכול להוסיף בחידוד הסברא, אולם זה רק בתורת תוספת ולא בתורת עיקר).

וכל אותם שתרים ומחפשים אחרי חדשים מרחוק באו, להוסיף עוד ועוד מפרשים וקדמונים מתוך גנוזות עתיקות, **לא מועילים ולא כלום**, שהרי מה תועיל לאומה כל הדפסת מאות המפרשים בקיבוץ אחד, טוב מעט כבוונה מהרבות בלא כוונה.

ובדידי הוה עובדא בעת הדפסת ספרי 'נתיב בינה' הראשון, 'מקנת כסף' על עניני עבדים, שקמתי ועליתי ירושלמה אל מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל ושאלתי האם ניתן להדפיס את הספר ממעשר כספים, וענה לי שלא, והעזתי והקשיתי שהרי הלכה פסוקה היא שמשאילין ספרים ממעשר כספים, והשיב לי שזה דוקא בזמננו, אבל כיום עומדים לכל אחד בארוננו שלוש מאות ספרים בלי כל שימוש כאבן שאין לה הופכין, וממילא אין בהדפסתם משום הפצת תורה כלל...

וגדולה מזו שמעתי ממרן הגרא"מ שך זצ"ל, כי פעם הרציתי לפניו קושיא על אחד מגדולי האחרונים מירושלמי מפורש, והוא לא השיב, ושבתי ושאלתי שהרי קושיא מפורשת היא זו, והוא ענה ואמר לי שאינו מן המידה, שכן להם עצמם בעייתם לא היה כי אם ירושלמי אחד ותו לא...

(וכו"ב שמעתי מאמור"ר הגאון זצ"ל שלחזון איש לא היה ש"ס פרטי משלו, והיה שואל משכניו ומקרוביו כל פעם מסכת אחרת שנצרכה לו). ואדרבה ואדרבה, הסיבה שפעם צמחו גדולים כל כך לא היו להם ספרים רבים כל כך וידעו רבות שהציפו את ראשם, היו להם הדברים היסודיים והמוכרחים ותו לא, **ואני עצמי הכרתי כמה מגדולי ישראל ממש שלא ידעו על הסוגיא אפילו מה שיועד כיום בחור רגיל מן השורה**, והיא הנותנת.

וכבר אמר בזמנו מרן הגר"י אברמסקי זצ"ל, שהסיבה שלא צומחים כיום גדולי ישראל כבדורות עברו היא מחמת שפעם לא היו שני דברים שיש היום, **לא היו טלפונים ולא היה אוצר הספרים...**

יש בדברים האמורים בבחינת תן לחכם ויחכם וכמובן על כל אחד לקבלם בצורת ההבנה הראויה בהירות יתירה, ונהיה אנחנו כולנו יודעי תורתך וגו'.

שם. "הם אמרו שלשה דברים הוו מתונים בדין והעמידו תלמידים הרבה ועשו סייג לתורה".

"והעמידו תלמידים הרבה"

שמעתי ממרן הגר"ש רזוזבסקי שפירש ש'העמידו תלמידים הרבה' אין הכוונה דוקא לכמות התלמידים, אלא לעצם העמדתם, שהעמדתם תהיה רבה. ונוסח דברי הגר"ש יפה, שכלי התורה מרובו הוא יכול ללמוד הרבה ולדעת הרבה, אולם הוא ישאר עם הארץ, והדרך היחידה לקנות את קניני הלימוד ודרכי ההבנה היא רק בלימוד מפי הרב.

ובאמת ישאל השואל, מה הענין ללמוד תורה דוקא מרב, הרי אם מבחינת הידיעה וכמות התורה ניתן ללמוד מפי ספרים ומפי סופרים עוד יותר ממה שמלמדים הרבנים, ומצד מה עדיף הלימוד מהם.

אך מטרת הלימוד מרב היא לא לדעת את הלימוד לכשעצמו אלא לדעת כיצד ללמוד, כי הרב הוא זה שלמד מרבו ורבו מרבו והם הנחילו לנו איש

"ועשו סייג לתורה"

כתב רבינו יונה 'ענין שנאמר "ושמרתם את משמרת" כלומר עשו משמרת למשמרת, והסייג הוא דבר גדול ומשובח לעשות סייג וגדר למצות לבל יוכל להכשל בהם הירא את דבר ה', לכן המקיים את דברי חז"ל שהם סייגים למצות של תורה חיבב היראה ממי שעושה המצוה עצמה, כי אין עשיית המצוות הוכחה ליראה כמו השומר לסייגים שהוא נזהר מתחלה שלא יביא לידי פשיעה'. מבואר בדברי רבינו יונה שהמקיים את דברי חז"ל 'שהם סייגים למצוות של תורה' חיבב היראה עוד יותר ממי שעושה המצוה עצמה, והסייג 'הוא דבר גדול ומשובח'.

ובאמת יש להתבונן, שרוב התורה המצויה עתה בידנו היא מצוות דרבנן - סייגים ומשמרת אל המצוות דאורייתא, ולא מיבעיא כל עניני שולחן ערוך אורח חיים שרובן ככולן הם רק מדרבנן, ויש להבין מדוע היו נצרכים סייגים רבים עד כדי כך, עד שלעיתים מגיעים הסייגים למנין של עשרות רק על מצוה אחת ותו לא.

אך הגה מחד גיסא מצינו שהיצר הרע הוא מלאך - 'הוא היצר הרע הוא השטן והוא מלאך המוות', ואינו מובן איך יש כוח ביד אנוש בן תמותה לגבור עליו, ואילו מאידך גיסא מצינו ש'אין אדם חוטא אא"כ נכנסה בו רוח שטות', וכל אדם שנכשל בעבירה הרי זה נחשב שהוא הכניס את עצמו אליה, ולכא' יפלא וכי האדם גרם לעצמו שיכשל, והרי היצר הרע המלך הזקן הוא שארץ בעדו.

ועוד מצינו בגמ' סוף פרק חזקת הבתים (ב"ב נז:) שמי שהולך במקום דבר ערוה בדאיכא דרכא אחרינא רשע הוא, וכתב שם הרשב"ם שזהו אע"פ שעוצם עיניו, ולכא' יש להבין, שאם אכן מדובר באדם כזה שחושב שיעמוד באותה הדרך ולא יפתח את עיניו ובכל זאת אמרין שאסור לו לעשות כן שכל יכשל - מדוע קרין ליה 'רשע', הרי הוא מצידו עוצם את עיניו ואינו רוצה לעבור על איסור, ואין לנו אלא לקרותו 'שוטא' שאינו מכיר את עצמו וחושב שיעמוד בנסיין.

אלא הפשט בדברים הוא, שאם באמת היה האדם מחשיב את דברי התורה על כל פנים כאלפי זהב וכסף הרי היה מתרחק הרחק כמטחוי קשת מכל נדנד קלוש של דבר שיביאנו לאיסור, ואם הוא מתקרב למקום העבירה ואינו נזהר יותר ממה שהיה נזהר כל אדם מלאבד את כספו - הרי זה מעיד שהתורה אינה חשובה בעיניו ולכן לא אכפת לו לעבור עליה.

וידועים בכמה נוסחאות הדברים שאמר **מרן הגרי"ש**, שפעם שאלו מאן דהו מדוע הוא מחמיר עד כדי כך, וענה לו הגר"י - לא רק אני מחמיר, כל אחד הוא מחמיר גדול מאין כמותו, **רק בעוד שאתה מחמיר בצורת הכובע מה הוא יהיה ואין הוא ייראה אני מחמיר במצוות השי"ת...**

וזכרתי שמימי קדם לפני שנים רבות יצא איזה ספר כל שהוא שכל מטרתו היתה למצוא קולות ככל הניתן בהלכות שבת, ומרן בעל הקהילות יעקב יצא בחריפות נגד ספר זה וכתב במכתבו שכל אדם שהיה יודע שאם יעבור על אחת ממלאכות שבת היה נמצא סרטן בגופו לא היה מחפש אף קולא שבעולם להקל על עצמו, ואם האדם בכל זאת מחפש אין זה אלא סימן שאינו שמי כמה באמת חמורה עבירה אחת מן התורה, ועל זה היה דווה ליבנו.

[ונועד כמו כן שפעם אמרו לפני הרב מטשעבין על פלוני אלמוני שהוא בקי בד' חלקי שולחן ערוך, וענה להם הגאון שאכן כן, באורח חיים הוא בקי בדין 'על כולן אם אמר שהכל נהיה בדברו יצא', באבן העזר הוא בקי בדין אפקעיהו, ביורה דעה הוא בקי בדין ביטול בשישים, ובחושן משפט הוא בקי בדין הפקר ב"ד הפקר...].

ומעתה כך יתפרשו לנו דברי רבינו יונה, שהמעלה בדיני הדרבנן והסיבה שמחמתה הרבו רבנן כל כך בסייגים היא מרוב הערך והחשיבות לדברי התורה, שכלל שהאדם מרבה ונזהר יותר ויותר מלעבור כן הוא מראה חשיבות בנפשו אל כל דברי התורה הזאת.

[ועובדא הוה במרן הגרא"מ שך זצ"ל, שישב לידו הרב חנניה צ'ולק שליט"א, ואמר לו הגרא"מ להוריד מהמדף את הספר 'חיי ראובן' (להגאון רבי ראובן דענענבורג, שהיה חביב על הגרא"מ עד לאחית), ולהכניסו לתוך הכספת. כי אצל האנשים הגדולים היתה התורה חביבה באמת מאלפי זהב וכסף, ויחסם אליה היה יחס של אדם הירא לאבד את הרכוש העצום שיש לו].

חשבון נפש בשמחה

מתוך שיחת הכנה לזמן קיץ

חי מכישלון ופחד, או מעשה עבירה שחלילה נכשל בו, לעתים הוא למעלייתא ולעתים לגרעותא. הדרך בה יוכל האדם לבחון אם זיכרון חטאיו בא ממעלה או חסרון, תיבחן בתוצאה: אם מחמת התעוררותו הוא מקבל כוחות מיוחדים לתיוקן בדרישה יתירה לקרבת אלוקים, הרי מעלה היא. אך אם מחמת כן מרפה ידיו מהעבודה, ואומר: הרי חטאתי בזה ונכשלתי גם בזה, הרי ודאי שלא אצליח להתקרב, ושמא אין חפץ ה' בעבודה הבאה, לאחר מעשים שפלים אלו; אם זיכרון חטאיו גורם לריחוק שכזה, הרי זהו 'מעשה שטן' ואף אהרן קדוש ה' כמעט שנכשל בזה, כאשר עצם זיכרון החטא התעורר אצלו מהקדושה, אך השטן גרר זאת לפיון ידיים בהקרבת קרבן ה', עד שמשה עוררו לזה ואמר לו 'הגס דעתך' כלומר אל תתייחס למחשבות הללו, אלא עשה את המוטל עליך.

יצר הרע של קטנות

וכתב הנצי"ב בהעמק דבר בציווי "קרב אל המזבח - אין הציווי מיוחד אל אהרן לבדו אלא גם לדורות". צריך ללמוד מהדרך בה נלחם אהרן עם היצר, הגס דעתך וקרב אל העבודה, על האדם להגדיל דעתו להחשיב את עצמו ואת מעשיו בעיני עצמו. וכדברי החפץ חיים בשמירת הלשון (פרשת שלח) שקורא לזה יצר הרע של קטנות "הנה ידוע שדרך היצר להתהפך בתחבולותיו, לכך הוא יושב על שני מפתחי הלב, דהיינו לפעמים הוא מטיל גאות בלב האיש לחשוב בנפשו שהוא מיראי ה' ואפשר אף מאוהביו. וכשהוא מתבונן באדם שרוצה להתחזק באיזה ענין לכבוד ה' בדרך האוהב הנאמן, הוא מפיל עצבות בלב האדם וחושב שזו המצוה או העניין לא נאות לו, ורק לקדושים אשר בארץ הוא אבל לא לקטנים כמוהו. ומוליד ברעיוניו פעולות מגנות אשר עשה בימי קדם ואף שכמה פעמים התחרט והתמרמר על דבר זה, הוא משכיחו ואינו מזכירו רק בדבר שנאות לו לעניינו לשיטתו כדי להקניטו ולהשפילו בדעתו שלא יהיה לו שום תשוקה למצוה ההיא".

וכפי שסיפר אחד מגדולי בעלי העבודה שהרגיש בבוקר שהיצר הרע אומר לו אחרי מה כבר שווה עבודת ה' שלך, הקב"ה בוודאי לא מקבל תפילתך, ואם כן אתה יכול להמשיך לישון כי זה אותו דבר. אך אז עוז מולו והגיס דעתו ואמר לו: מי שמחזק אותי דווקא לקום זה אתה היצר הרע, שהרי אילו אכן לא היתה שווה התפילה שלי לפני הקב"ה, הרי לא היית בא אלי בשעה כל כך מוקדמת ומנסה לבטלני ממנה...

"ויהי ביום השמיני... ויאמר משה אל אהרן קרב אל המזבח"

(ויקרא ט"א, ז.)

בשבעת ימי המילואים שימש משה רבינו בכל עבודות הכהונה. ביום השמיני, הוא ראש חודש ניסן, נקרא אהרן הכהן לראשונה לשמש בעבודת הכהן גדול. הראשונים מגלים שתי מחשבות של אהרן בבואו לשרת בקודש לראשונה, ואף שנדמה כי מחשבות סותרות הן, אך המתבונן מבחין כי מחשבה אחת כאן, והוא יסוד גדול בעבודת ה'.

"קרב אל המזבח", פירש רש"י שהיה אהרן בוש וירא לגשת, אמר לו משה למה אתה בוש, לכך נבחרת ומבאר הרמב"ן שהיה בוש וירא לגשת משום שהיה רואה במזבח כדמות שור והיה מתיירא ממנו, אמר לו משה: אהרן אחי, אל תירא ממה שאתה מתיירא, אלא הגס דעתך והקרב. לכך אמר קרב אל המזבח. ומבאר שנראתה לו דמות השור במזבח "כי בעבור שהיה אהרן קדוש ה' ואין בנפשו חטא זולתי מעשה העגל, היה החטא ההוא קבוע לו במחשבתו כעניין שנאמר (תהלים ט"ז, ה) 'וחטאתי נגדי תמיד' והיה נדמה לו כאילו צורת העגל שם מעכב בכפרותיו. לכך אמר לו הגס דעתך שלא תהיה שפל רוח כל כך, כיון שכבר רצה ה' את מעשיך. ואחרים מפרשים שהיה השטן מורא לו כן".

הרי שסיבות שונות גרמו לו לדמות את מראה השור מעל גבי המזבח: לפירוש ראשון הוא מעלה באהרן כפי שדוד המלך השתבח בעצמו במזמור התשובה "וחטאתי לנגדי תמיד" – שיכול היה להשתבח כי זוכר הוא את חטאו היחיד, מעשה העגל, ואף בשעה מרומומת זו כאשר קרב לראשונה אל המזבח לא שכח את חטאו ולא גבה ליבו בגדולה.

פירוש שני לגרעותא ובא מכח 'מעשה שטן', שאכן לא תמיד עמד החטא לנגד עיניו, אך בשעה שהתקרב להעלות קרבנו מעל גבי מזבח ה', עמד השטן והעלה בזיכרונו את החטא כאומר: אתה הוא שמתקרב לעבודת הכהונה ככהן גדול המקריב לפני ה' לפני ולפנים? זכור תזכור שאתה הוא שאמר לבני ישראל "חג לה' מחר" והכנסת את הזהב לאש וממנו יצא העגל.

רואים מכאן שהמלחמה עם היצר, דורשת מלחמה על כל תירוץ שמעלה השטן בבואו לבלבל ולהרפות ידי הניגש להתקרב לעבודת ה'.

כגון אם בא להתחזק וקם מתוך החלטה נחושה לנצל את הזמן הקרוב להתעלות ולהתכונן כיאות לקראת קבלת התורה, ולפתע עולה בזיכרונו זיכרון

שו"ת הלכה למעשה

משולחן ראש בית ההוראה

במשנת מרן רבינו הגר"ש אלישיב זצוק"ל

מחלל שבת בצנעה

שאלה אבי המשפחה ירד מעט מהדרך ר"ל, וכמה פעמים הבחינה אשתו שהוא מחלל שבת בצנעה, האם יכולים בני הבית לצאת ממנו ידי חובה בקידוש.

תשובה כיון שאינו מחלל שבת בפרהסיא, יכול להוציאם ידי חובה. אמנם מי שמחלל בפרהסיא לא יכול להוציא אחרים ואף לא לשמש כשליח ציבור, כנראה בביאור הלכה (לט ד"ה שכתבם) שהמחלל שבת בפרהסיא הרי הוא מוזהר לכל התורה כולה, ולמרות שהוא מוזהר על השבת נחשב כאינו מוזהר עליה, ואינו בר חיובא כדי שיוכל להוציא אחרים יד חובה.

שאלת שלום לראש הישיבה באבלות

שאלה ראש ישיבה השרוי באבלות שלושים, האם עליו להודיע לתלמידיו שלא יבואו בתחילת הזמן לתת לו 'שלום עליכם' שהרי 'אבל אסור בשאלת שלום' (יורה דעה, א), וכן האם מותר לו לברך את חברו האבל בבוקר טוב.

תשובה ראש הישיבה לא צריך לעדכן את התלמידים קודם תחילת הזמן לא לתת לו 'שלום' עם שובם לישיבה, כיון שהיום הרגילות שלא אומרים 'שלום' כבימייהם שהיו שואלים בשם ה', אלא בנוסחאות אחרות. ואף שלכתחילה אין לומר 'שלום עליכם' אך אין למנוע אחרים

הגיליון הוקדש

לע"נ הרבנית הצדקנית

בילא רחל ב"ר שמחה קוק ע"ה
אשת חבר לגאב"ד טבריה הגאון הגדול
רבי רפאל הכהן קוק זצוק"ל
נלב"ב ע"כ ג' ניסן תשנ"ג

ש"ת הלכה למעשה

כיון שלא מתכוונים לשם ה' אלא לנימוס. בקידוש לבנה יכול האבל לשאול ואף לענות 'שלום עליכם' - עליכם שלום' כיון שהוא על סדר נוסח התפילה, כפי שלא צריך להימנע מאמירת הפסוקים משום לימוד תורה בימי השבעה (צינו הלכה אבלות - תלג).

ולגבי אמירת 'בוקר טוב' - אין בזה בעיה, שהרי לא מציין שלום בשעה שאין האבל שרוי בשלום. ומחמת כן כיון שהייתי רגיל לאחל למורן הגרי"ש אלישיב בכל בוקר לאחר התפילה 'א'גוט מארגען' אף באבלות שלושם על בתו המשכתי לברכו, וזכיתי שאף השיבני באיחול מעין זה.

ניחום ב-ג' ימים ראשונים לאחר החג

שאלה האם מנהג ירושלים שלא לנחם בשלשת הימים הראשונים בשבעה, שייך גם במי שקבר את מתו במועד ונדחתה אבלותו עד לאחר הרגל.

תשובה כיון שעברו ג' ימים מהפטירה כבר בתוך החג, יכול לנחם אף לכתחילה בשלשת הימים הנמנים למניין השבעה המתחילים לאחר סיום החג.

ומקור המנהג (גשר החיים כ, ה, ה) להימנע מלנחם בשלשת הימים הראשונים, משום שבהם האבל מתכנס יותר באבלו שהרי (מועד קטן כז, ב) "שלשה לבכי" ופחות מסוגל לקבל תנחומים. ואומנם גם בזה אם מחמת שידחה, בסוף ימנע מלנחם או אף אם ספק אם יצליח לנחם, יכול ללכת בשלשה ימים הראשונים (שם שג).

מוקד ההלכה שע"י בית ההוראה

0722-133-466

Beithorah.co.il

זכות גדולה להשתתף בהוצאות באמצעות

בקופת בית הוראה הכללי ירושלים

שע"י מכון ציוני הלכה

ניתן לשלוח שאלות

וכן לקבל העלון מדי שבוע בדוא"ל:

Beithorah@gmail.com

אף ממורן הגרי"ש אלישיב שמעתי שבחור שלא לומד מוסר, גם אם לא כל יום, הוא חסרון גדול מאוד בכלל ובשידוכים בפרט, משום שלא מכיר את המושג 'להאשים את עצמו', ומאשים תמיד רק את האחרים - אשתו לא טובה, והראש כולל לוחץ מדי, והילד לא מושקיע מספיק וכל האחרים אשמים במיעוט הצלחתו.

עד שאם שומע שיחת מוסר במקום להפנים את הדברים ולהתבונן בעצמו מה לשפר, מיד חושב כמה חבל שאשתו לא שומעת את השיחה, זה בדיוק מה שהיא צריכה לתקן. וכמה חבל שהשכן לא נמצא כאן בשיחה. ושוכח את העיקר - את עצמו. אכן מהעבודות הקשות שבמקדש היא היכולת להאשים את עצמו ולהודות בטעויות.

צעקות בבית ה'קצות החושן'

וחלילה מלחשוב שעריכת חשבון הנפש לתיקון עצמי גורם עצבות ודכדוך, כאשר מגלה לאדם את מלא קלונו, משום שהרי עובד בזה על הסרת הלזט מעל השקר וגילוי האמת הפנימית שבו, ורק לשקר גבולות שמפרידים בין צער ותיקף אחרי כן לשמוח. אך לאמת אין גבולות וייתכן שאף אם בשעת מעשה יבכה בחשבון הנפש, אך אחר כך יכנס בשמחה לעבודת ה'.

החפץ חיים זעק על החיים בלא עשיית חשבון הנפש, ואמר כי כפי שלא יעלה על הדעת לנהל עסק בלא עשיית חישובים מעת לעת, כך לא ייתכן לעבוד את ה' בלא חשבון הנפש ובשמים יתבעוהו על עצם העובדה שחי בלא חשבון הנפש.

ואף הבכיות הנוראות שבקעו מעליית הגג בה ערך החפץ חיים את חשבון הנפש, לא סתרו לזה שמיד לאחר מכן ירד למטה ותיקף פתח בלימוד בשמחה. גם בעל קצות החושן בלילה היה צועק וקרא על עצמו את הפסוק (תהלים נ, טו) "ולרשע אמר אלוקים מה לך לספר חוקי". וכל זה לא מנע ממנו ללמוד בבוקר מתוך שמחה ולחבר את חיבורו הגדול והנורא.

וכל זה מחמת שבדברי אמת משתלבים השמחה והבכי גם יחד, עבודת ה' בשמחה עצומה עם צער והרטת בשלמות, כי מצד הנפש אין בזה סתירה כלל.

וכדרכו של הקב"ה שעמו אנוכי בצרה, כאשר מחד "במסתרים תבכה נפשי" (ירמיהו יג, יז), ומאידך באותה שעה "עוז וחדוה במקומו", כי באמת לשלמות הנפש אין בזה סתירה כלל וכלל.

יהי רצון שתקוים בנו הברכה שבירכו משה ואהרן בצאתם מהקודש (י, כג) "ויצאו ויברכו את העם - יהי נועם ה' אלוקינו עלינו ויהי רצון שתשרה שכינה במעשי ידינו".

וכשנשאל מו"ר מרן הגרי"ש אלישיב מבעל תשובה שקשה לו להתפלל בשעה שצצים ועולים בזיכרוננו חטאי העבר, השיבו: אלו הם דברי היצר וצריכים להתפלל, כי זו מצוה, וכך הוא הדין. ומה לנו דרכי שמים אם נתקבל התפילה אם לאו, אלא צריך לקיים את המצווה שחייבים להתפלל. אכן גם בזה מונח דרך לדחיית טענות היצר מכל סוג שהוא.

"ולפלא לי כי לא זכר עצמו כלל"

לימוד נוסף בפרשה הובא ברש"י (שם כג) "ויבא משה ואהרן אל אהל מועד... וירא כבוד ה' אל כל העם - למה נכנסו... כיון שראה אהרן שקרבו כל הקרבנות ונעשו כל המעשים, ולא ירדה שכינה לישראל, היה מצטער ואומר, יודע אני שכעס הקב"ה עלי, ובשבילי לא ירדה שכינה לישראל, אמר לו למשה משה אחי כך עשית לי שנכנסתי ונתביישתי, מיד נכנס משה עמו ובקשו רחמים וירדה שכינה לישראל".

כותב המשגיח רבי ירוחם ממיר (דעת חכמה ומוסר ג, דפא) במענה למכתב ממחנך בישיבה שקבל על הרמה הכללית בישיבה, ואף טען שאין בחורים מבוגרים שיהיו מודל בהשפעה טובה על הצעירים, ומחמת כן לא מצליח להתעלות ולרומם את התלמידים כיאות.

משיבו רבי ירוחם: "ולפלא לי כי שורות המכתב וגם בדבריו העצומים לא זכר את עצמו כלל וכלל". כלומר, בכל טענותיך אתה תולה את הסיבה לחוסר השפעתך ולמיעוט הצלחתך באחרים, אבל איפה אתה בתמונה? מדוע אינך חושב שהחיסרון בך, שאינך משמש דוגמה אישית ומקור לשאיפה ואילו היית לומד חזק היית מתעלה ומעלה אף אחרים עמך? "ואני חושב כי בטח הוא זוכר אשר פעם אחת דברנו והראינו הערה נוראה בפרשת שמיני ברש"י שכיון שראה אהרן שקרבו כל הקרבנות ונעשו כל המעשים ולא ירדה שכינה לישראל היה מצטער ואומר יודע אני שכעס הקב"ה עלי ובשבילי לא ירדה שכינה. יראה נא מדת צדיקים, ואולי הוא רק גם מדת חכמים [כלומר שאין בזה צדקות, אלא פשוט חכמת חיים שבלעדיה לא ניתן להתקדם כלל בשום תחום]. ויש לי כמה ראיות על זה היינו מפני כי מכירים את עצמם שפלותם וחיוכם למצוא כל אשמות המקרים רק בם ובעצמם ולא להקל על עצמם ולתלות באחרים.

והלא מה נורא הדבר, אהרן בחיר ה' כאשר לא ראה הצלחה במעשה ידיו ולא ירדה שכינה אחר כל המעשים שעשה, הבין כי רק הוא האשם, והוא אינו זוכה לזה, מפני חטאו אשר אמרו ז"ל על זה (ספרי וזאת הברכה) שרק בעלילה באה עליו, ולא תלה בשום אדם, ואמר כי הדבר תלוי בו ואין לו זכות לזה".

יֵאֵיר בְּזֵרֵי

מאת מורנו הגאון רבי ניסן גולדברג שליט"א מראשי ישיבות אור ישראל וראשון לציון

גליון 50 – שמיני תשפ"א

חטא נדב ואביהוא

א. "ויקחו בני אהרן נדב ואביהוא איש מחתתו ויתנו בהם אש וישימו עליה קטרת ויקריבו לפני ה' אש זרה אשר לא צוה אתם ותצא אש מלפני ה' ותאכל אותם וימתו לפני ה'".

רבו השיטות בחז"ל מה היה חטאם של נדב ואביהוא, ופרש"י רבי אליעזר אומר שהורו הלכה בפני משה רבם ולדרך זו הקשו מהו לשון הפסוק בהקריבם אש זרה עיין במגיה לרש"י ובראשונים בזה, וכתבו שזה נחשב כאש זרה במה שלא צוה אותם ה' ועיקר חטאם אשר לא צוה "אתם", לא אתם, כי בפני רבם לא הם המצווים (וכנראה שאש הכונה לתורה והלכה שנמשלה התורה לאש הלא כה דברי כאש). ורבי ישמעאל אמר שתויי יין נכנסו ולשיטה זו ג"כ דנו מה היה טעותם שנכנסו שתויי יין ואם כבר היה הצווי קודם. וכן צ"ע מהו אש זרה אשר לא צוה ה' ועיין בכלי יקר שהכונה על אש של התלהבות שבא ע"י אמצעי חיצוני של יין ולא ע"י התלהבות עצמית ולכן נחשב כאש זרה. ועוד בחז"ל נענשו על הקריבה שהיתה הקרבה פסולה.

ובגמ' בסנהדרין איתא שחטאם שאמרו מתי ימותו זקנים הללו משה ואהרן ואנחנו נהיה במקומם וצ"ב לפי מהו אש זרה. ובמדרש כאן שנכנסו מחוסרי בגדים שנכנסו שלא עם מעיל. והנה לשיטה זו ג"כ קשה מהו אש זרה אשר לא צוית, וכן מהו מחוסר בגדים ששייך בהם הרי היו כהנים הדיוטים, שלהם היה רק ארבע בגדים, וכן אם צריך את כל השמונה בגדים מדוע הוזכר בחז"ל רק חסרון של המעיל ולא שאר בגדי כה"ג, וכן הקשה הרא"ש (בתש' כלל י"ג תש' כ"א) עיי"ש ויבואר להלן.

ב. והיכן הקריבו את הקטרת שהביאו מצינו בזה כמה שיטות, בתוס' בעירובין (טג, א) ביאר ודייק מהגמ' שם שאיתא שטעו בקרא שאע"פ שהאש יורדת מן השמים צריך להביא מההדיוט דמשמע שהקריבו במזבח החיצון, ואע"פ שאין במזבח החיצון הקטרת קטרת, טעו שעשו כמו הנשיאים שעשו כהוראת שעה קטרת במזבח החיצון. כן הם חשבו שהם בכלל הוראת שעה זו והקריבו קטרת במזבח החיצון, ועיין במשך חכמה שכתב שכיון שהחטאת שעשו על המזבח החיצון באותו היום נשרפה כחטאות הפנימיות, סברו שביום המשיחה מזבח החיצון קדושתו כמזבח הפנימי שכשר עליו הקטרת קטרת.

אכן הרמב"ן עה"ת וכן בדעת זקנים ועוד ראשונים, שהקריבו הקטורת על המזבח הפנימי ולדרך זו שפיר עיקר הטענה הוא קטורת אשר לא צוית שלא נצטוו, ולא ששנו את מקום ההקטרה. והתוס' בעירובין שם כתב שבתנ"כ משמע שהקריבו לפני ולפנים. וכתב החיד"א עה"ת = שכן הוא ברובם של הראשונים שהקריבו לפני ולפנים. ובזה מובן שמוזכר העיקר המחיתה שבו הקריבו ועליו הקריבו את הקטורת כמו שעבודתו לפני ולפנים שנעשה ההקטרה על המחיתה. וכבר הקשה כן הרמב"ן לשיטתו שהיה במזבח הפנימי מהו שהזכיר בקרא שהקריבו במחיתה, אכן הקשה הרמב"ן א"כ אפשר לומר שמלאו לבם להכנס לקה"ק מה שאהרן עצמו לא נכנס, וא"כ לא היה פחד ה' עליהם להכנס לפני ולפנים. ולכן הכריח שלא כשיטות שאר הראשונים ופירש שהיה במזבח הפנימי. אכן כעדות החיד"א בחז"ל ורובם של ראשונים כתבו שהיה לפני ולפנים א"כ קשה א"כ מלאם ליבם להכנס, וננסה לבאר במעט טעותם של נדב ואביהוא.

ג. בפרשת אחרי מות בסדר עבודת יוה"כ, הביא רש"י מחז"ל שכל הפרשה כולה כתובה על הסדר שיעשו ביוה"כ כסדר הכתוב חוץ מפסוק כ"ג שם ובא אהרן אל אהל מועד ופשט את בגדיו והניחם שם ואח"כ כתיב שעושה את עולתו ועולת העם, הנה בסדר המקראות רק פעם אחת לבש בגדי לבן והוציא הכף והמחתה מיד בשחרית ואח"כ כתיב ועשה את עולתו ואת איל העם, אכן הסדר ביוה"כ אינו כן שעושה את עולתו ואיל העם קודם הוצאת כף ומחתה וממילא יש חמישה טבילות ועשרה קידושים שהיה מפקיב בכניסה לקה"ק בעשית עולתו ועולת העם. וא"כ בקרא כל העבודות לפני ולפנים עושה בבית אחת בלא הפסק ביניהם וא"כ קרא שלא כסדר שאינו כן רק פושט בגדי הלבן באמצע ועושה את עולתו.

והביא החיי אדם = בשם הגר"א לבאר א"כ הוא שנכנס הפסוק שלא כסדר אע"פ שכל עבודת יוה"כ הסדר מעבד בהם שחוקה כתיב לעכב, ותיירץ הגר"א דאיתא בתנ"כ (פר' אהרן) שאהרן יכול לעשות כסדר יוה"כ ולהכנס לקה"ק בכל יום שיחפוץ רק שיעשה כסדר הזה. והיינו שלא יבא בכל עת רק בפר לחטאת ושעיר וגו' אבל עם הפר והשעיר והקטרת יכול לבא בכל עת, ועל כן אומר הגר"א באמת כל הפסוקים הם על הסדר שבכניסה שיכנס אהרן כל השנה חוץ מיוה"כ בהם אין את עולתו ועולת העם שהם למוספין ואין בהם דין של חמישה טבילות ועשרה קידושים, וא"כ בכל השנה שאם ירצה אהרן להכנס לקה"ק בסדר הזה הפסוקים נכתבו כסדר שכן סידרם שמיד אחר עשית הפר והשעיר מוציא את הכף והמחתה ולא מחליף בגדיו לבגדי זהב שהרי אין בהם את המוספין וא"כ כל קרא על הסדר נאמר. אבל לא כסדר יוה"כ אלא כסדר כל השנה כולה שיעשה כן אהרן.

והוסיף לפי החיי אדם שמובן שבכל מקום פותחת פרשת המועדים בזמן המועד כגון בחודש הראשון בארבע עשר לחודש פסח לה' וגו', וכאן בפרשה קודם כתיב הקרבנות ורק אח"כ כתיב והיתה לכם לחקת עולם בחדש השביעי בעשור לחודש. אכן לפי דברי המדרש והגר"א א"כ מובן היטב שהפסוקים בעיקרם הם נאמרו לכל השנה שבהם העשיה היא רשות, אבל סיים שביוה"כ הוא חובה וחוקה לדורות, וא"כ עיקרה של הפרשה היא לכל השנה כולה לאהרן.

ובזה ביאר הגר"א קמינצקי זצ"ל מה שנאמרה פרשה זו באחד לחודש הראשון שלכאורה מקומה הוא בפרשת המועדות ותאמר בזמנה קודם יוה"כ [אכן י"ל שבזה הוי כבחירה לאהרן לכה"ג שנאמר פרשה מיוחדת ששייכת רק לכה"ג, ולכן שייך חילוק בין קדושת כהן הדיוט וכה"ג שכל אחד נתקדש בקדושה אחרת, ואם לא תאמר פרשת יוה"כ אין הבדל בעבודות בין כה"ג לכהן הדיוט].

אכן ע"פ המדרש והגר"א מובן היטב שכבר נפק"מ הפרשה ביום הראשון שאם ירצה אהרן יעשה כסדר הזה, ובברכת פרץ מישב ע"פ המדרש את קושיה השאג"א שהקשה למה לי קרא שחייב מיתה מחוסר בגדים בעשית הקטרת לפני ולפנים, תיפוק לן שהוי יוה"כ והוי מבעיר שהרי לא עלתה לו ההקטרה שהרי מחוסר בגדים הוא, א"כ למ"ל קרא לחייב מיתה מקטיר לפני ולפנים מחוסר בגדים, אכן תירץ הברכת פרץ שלדברי המדרש נפק"מ לאהרן בשאר ימות השנה שיכנס כסדר הזה שאין חיוב מבעיר רק חיוב של מחוסר בגדים וביאה ריקנית.

ועיין במשך חכמה שהביא מהספורנו הטעם שכל ימי היותם במדבר יכלו לעשות כסדר הזה, שכל זמן היותם במדבר קדושת המשכן היתה

על כל הכהנים וראש וראשון להם. אי"כ לא הותרו לקדש בקיתון של זהב (אכן צ"ע אם מעכב הקידוש בכיור ואכמ"ל).

ז. ובתשובת הרא"ש (כלל י"ג תש' כ"א) מקשה מדוע נחשבים כמחוסרי בגדים שאין להם מעיל, הרי היו כהנים הדיוטים, ותר"ץ שנכנסו לפני ולפנים ככה"ג ובפשטות כונתו כמשנ"ב שנכנסו ככה"ג, אכן צ"ע אי"כ מדוע נזכר רק חסרון מעיל, ועוד הרי לפני ולפנים דין העבודה בדי' בגדים ולא בשמונה בגדים אי"כ מדוע נחשבים כמחוסרי בגדים בחסרון מעיל.

ונראה הביאור בדבריו דהנה בפרשת המעיל ופערונים שבמעיל כתיב ונשמע קולו בבואו אל הקדש ולא ימות ובפרש"י שם שבלא מעיל הרי הוא כמחוסר בגדים, אכן הקשו שהרי אם הוי כמחוסר בגדים הרי כבר איכא קרא שמחוסר בגדים במיתה ומהו הרבותא במעיל. אכן מכאן זה כתב שם האוה"ח שיש איסור בפני עצמו שכה"ג שנכנס לעבודה בלא מעיל אז חייב מיתה, לא רק בגלל מחוסר בגדים אלא מדין ונשמע קולו בבואו אל הקדש, שצריך שיבא בשמיעת קול המעיל, וכן מבואר במדרש בנדב ואביהוא שכתבו שנעשו שנכנסו בלא מעיל ועברו על ונשמע קולו, הנה האיסור חסרון נשמע קולו. וכ"כ הרא"ש שם.

וא"כ נראה שכה"ג ביאתו הוא ע"י מעיל וכך היא תחילת כניסתו עם מעיל ונשמע קולו, ומה שכה"ג נכנס לעבודה ביוה"כ הוא כהמשך עבודת הכה"ג מלפניו, וא"כ נדב ואביהוא כיון שנכנסו קודם אחרון אי"כ היה חסר להם לא הבגדים שהיה לפני ולפנים שדינו בדי' בגדים, רק היה חסר ביאה של ונשמע קולו שזוהי צורת כניסת כה"ג לעבודה.

ח. הנה טעמים רבים הבאנו מחז"ל על סיבת מיתת נדב ואביהוא וכל הטעמים הם שחייבים מיתה בידי שמים אם כמחוסר בגדים או חסרון במעיל שלא נשמע קולם, או חסרון של שתויי יין שבמיתה או שהורו הלכה בפני משה רבם שג"כ דינם במיתה בידי שמים, אכן צריך ביאור אבל הרי דין מיתה בידי שמים הוא שימותו קודם שנת חמישים, אבל מדוע דינם שימותו מיד באותו היום הגדול והשמחה שהיתה בו, אכן נראה וכן משמע בראב"ד בתו"כ שם שבמקום השכינה ובחצר המלך אזי העונש הוא מיד, קדושת המקום כמקום השכינה שם העונש חמור יותר וא"כ מיד נראה כבוד ה' ע"י מיתתם, שהם לפני ה' וראויים למות מיד, וא"כ היינו דכתיב "בקרובי אקדש" דאם מתו מיד סימן שהמקום קדוש ונחצר המלך הוא בהשראת השכינה במשכן, ועיין במדרש שהשכינה ירדה ושרפה את נדב ואביהוא ומשם הלכה למזבח לאכול החלבים, דהיינו שהאש של בקרובי אקדש היא האש של השראת השכינה במשכן, שע"י שהקב"ה עושה דין בקרובים מתעלה ומתקדש ששכינה בתוכם.

מבהיג מרגיש שאין לו

"ריאמר משה אל אהרן קרב אל המזבח" (שמיני ט, ז)

ובפרש"י מחז"ל לפי שהיה אהרן בוש לגשת אל המזבח אמר לו משה וכי' לכך נבחרת. רבו הפירושים מהי תשובתו של משה שלכך נבחרת מה השייכות במעשהו של אהרן לומר שעל כן לכך נבחרת. יש אומרים שמשה איבד את זכותו להיות כהן ע"י שסירב בדבר ה' ללכת אל פרעה, שלח נא ביד תשלח, ולכן נבחר אהרן אחיך הלוי וע"י אומר משה לאהרן, אתה בוש עליך מיד לגשת כי לכך נבחרת ע"י שאני סרבתי ללכת בשליחות ה' יתברך.

אכן עיקרם של דברים, בחירתו של מנהיג של כה"ג לא באה רק בגלל היותו בתכונת מנהיג, אלא עיקר הבחירה הוא לאדם שכל כולו מרגיש שאין מגיע לו אלא לאחרים הטובים ממנו שראויה לאחרים לא כתחתיו אלא כאלו שמעליו, והוא רק כשליח של אחרים. לא כעולה מעליהם וע"י באה התשובה לכך נבחרת בוששת שמרגיש אתה שאינך ראוי היא הסיבה לבחירתך, מנהיג שרואה בעם אנשים שצריך לדאוג להם והוא אחראי לטובתם כשליח ולא כבעה"ב נבחר ככה"ג.

בתחילת הפרשה הקודמת "צו את אהרן ואת בניו" ובפרש"י אין צו אלא לשון וזו אר"ש יותר צריך לזרז במקום שיש חסרון כ"ס, הנה החסרון כ"ס אינו לאהרן ובניו אלא למביא העולה שלו אין כל חלק בקרבן רק הכל לגבוה, אכן אצל אהרן חסרון כ"ס אצל המביא הישראל הוא כחסרון כ"ס לעצמו כי לכך נבחרת כשליח שמרגיש את המביא עומד במקומו כשלוחא דידין.

כקדושת יוה"כ, שהרי ביוה"כ כתיב כי בענן אראה על הכפרת, והענן הוא הטעם לקדושת יוה"כ בהשראת השכינה בתוכם, כך כל ימי היותם במדבר כתיב והיה הענן על האוהל, הרי שהיה הענן כל ימיהם במדבר אי"כ קדושת יוה"כ על המשכן בכל יום כיוה"כ הוא (ועי"ש שזוהי כשר לעבודה בהיכל רק בכה"ג כיוה"כ ונתבאר בארוכה בפרשת בהעלותך). ולדבריהם י"ל הטעם שכתבו התוס' שהקריבו במזבח החיצון קטורת אף שתמיד מקומה בהיכל, דכיון דקדושת יוה"כ על ההיכל שצריך רק העבודה בכה"ג, סברו כיון שקטרת כשירה בכהן הדיוט אי"כ נעשה מזבח החיצון כמזבח הפנימי ששם אפשר לכהנים הדיוטים להקטיר.

ד. לאחר מיתת נדב ואביהוא, כתיב ויקרא משה אל מישאל ואל אליצפן דוד אהרן שאו וגו' הנה צווה על מישאל ואליצפן שהם יוציאו את נדב ואביהוא שמתו. והקשו הראשונים שם הרי אלעזר ואיתמר היו כהנים הדיוטים שנטמאים ומצוה להטמא לאחיהם, וא"כ מדוע לא צווה על אלעזר ואיתמר שיוציאום לנדב ואביהוא. ובמדרש שמכאן שאסור לכהן להטמא למת וגם בזה צ"ע הרי היו אחיהם ולאחים מותר להטמא. (ועיין ברמב"ן שהיתה הוראת שעה).

ותירץ הראב"ד בפירושו לתו"כ ובחזקוני ובפירוש הטור ועוד, שבני אהרן ביום משיחתם דין כה"ג היה להם שאסורים להטמא לקרובים וכ"כ הרא"ש (בתש' כלל י"ג תש' כ"א) וכן משמע בתרגום יונתן בתחילת פרשת אחרי מות שכתב אחרי מות כהנה רברביא הרי דקרי לנדב ואביהוא כה"ג, וא"כ מובן שציווה משה למישאל ואליצפן שהם ישאו את נדב ואביהוא ולא אלעזר ואיתמר שאסורים הם ככה"ג להטמא לקרובים, ועיין בהרמב"ן שכתב שיש איסור ביום משיחתם בכניסה למשכן שתויי יין ופרועי ראש ככה"ג, שדין כה"ג עליהם לענין איסורים. (וצ"ע שלגבי טומאה כתב שזוהי הוראת שעה לגבי טומאה).

ה. אחר שהקדמנו הקדמות אלו שאהרן ככה"ג מותר לו להכנס כל יום לקה"ק בסדר פרשת יוה"כ שמתחלת בכניסה ראשונה ע"י הקטרת וכן הבאנו שנדב ואביהוא וכל בני אהרן ביום המשיחה דין כה"ג להם אי"כ מה נהדר המראה רצונם של נדב ואביהוא להכנס מיד לקה"ק עם הקטרת, שעמד בזה הרמב"ן איך מלאם ליבם להכנס לקה"ק שגם אהרן לא נכנס אכן למבואר הרי מותר לאהרן לבא בכל עת עם ענן הקטרת, והם הרי באותו היום בלבד ככה"ג אי"כ רצו מיד ובאותו היום לנצל את מעמדם באותו היום ככה"ג שלששות כסדר הזה ולבא לקה"ק עם הקטרת, וטעונתם היתה נראה חזא שהרי הספורנו מבאר שכל הטעם שדין יוה"כ על המשכן כיון שהענן שוכן על האהל והנה הענן היה אחר כניסתם, וקודם שנכנסו עדיין לא היה הענן וא"כ עדיין לא הגיע הזמן של כניסה בכל עת בסדר הזה.

וביותר נראה שדין כה"ג שראוי לעשות כסדר הזה אינו למי שקדושת כה"ג עליו, אלא צריך דוקא שיהיה כה"ג הממונה לעולם והוא דין בדין המינוי ככה"ג, וא"כ רק אהרן היה ראוי להכנס כסדר הזה שנבחר ככה"ג ולא רק שקדושת כה"ג עליו. וכן משמע בלשון המדרש שאמרו שאהרן יכול לעשות כסדר הזה. וא"כ מובן היטב שבפרשה אחת שהוזכר מיתת נדב ואביהוא אחרי מות שני בני אהרן מיד באה פרשת ואל יבא בכל עת אל הקדש דהיינו שמיתת בני אהרן ופרשת יוה"כ שייכים אחד לשני, שזה היתה טעונתם להכנס לקה"ק כסדר הזה, וע"י הזהירה תורה ואל יבא בכל עת רק אהרן המשוש והממונה ובניו תחתיו.

ו. והנה שיטה בחז"ל שנכנסו שלא בקידוש ידיים ורגלים, וצריך ביאור בשלמא לדעות שנכנסו שתויי יין י"ל שעדיין לא נצטוו על איסור שתויי יין שנאמר בתורה אחר מיתתם, אבל אם הטעם שלא קדשו ידיים ורגלים צ"ע הרי כבר בהקמת המשכן נצטוו על עשיית הכיור ובפרשת הכיור כבר כתיב מיתה לעובד שלא בקידוש, וא"כ איך לא קידשו קדושי עליון נדב ואביהוא את ידיהם ורגליהם בבואם לקה"ק. ונראה בזה דהנה במתני ביומא תנן שכה"ג מקדש בקיתון של זהב, וא"כ י"ל לפמשינ"ב שנדב ואביהוא סברי שקדושתם כקדושת כה"ג גמורה אי"כ גם הם רשאים לקדש בקיתון של זהב, וא"כ בזה קידשו, רק טעונתם בשיטתם שקדושתם ככה"ג, אבל קיתון של זהב הוא רק לכה"ג הממונה כלשון המשנה שם שמקדש בקיתון של זהב כבעה"ב דהיינו לא רק כקדושת כה"ג אלא עיקר דינו שהוא כבעה"ב ממונה

עניני מאכלות אסורות

בתורה הק' ג' דברים מוזכר על האוכל מאכא"ס חוץ מאשר עונש הלאו מלקות וכתר. בסוף קדשים אני ה' המעלך מארץ מצרים לא תטמאו בכל אלה ופרשו חז"ל כדאי הוא יצ"מ שלא תטמאו בשרצים ומאכלא"ס ועוד בפרשת שמיני ונטמתם בם ודרשו מדלא כתיב עם אלף רק כתיב חסר מלשון טמטום שמאכלות אסורות מטמטמים הלב, ועוד בקרא זאת החיה והביא רש"י מחז"ל אתם שחיים לעולם מלשון חיה ראויים שלא לאכול מאכא"ס משל לרופא שראה שני חולים לאחד אמר שיכול לאכול כל דבר ולשני מנע ממנו מאכלים שונים ואמר הראשון אל יחיה מחלתו אנושה א"כ יאכל הכל בין כך לא יחיה אבל השני מחלתו קלה יאכל מזון הראוי לו ויחיה. כך עם ישראל שחיים לעולם נתן להם הקב"ה איסורים מה שיאכלו.

הנה בכל המצוות לא מוזכר ההשפעה על האדם רק את העונשים וכדו' אבל במאכא"ס מודגש בתורה הענין הגדול שבהם מהעבר ההווה והעתיד, העבר יצ"מ שתכליתה וסיבתה כדי שישמרו ממאכא"ס ההווה מטמטם הלב של אוכליה ולע"ל ישראל שחיים היינו לעוה"ב שכן הגוף שלא אכל מאכא"ס יזכה לחיי נצח וכמאמר חז"ל שעתיד הקב"ה להוציא כרוז מי שלא אכל חזיר יבוא ויזכה לעוה"ב ובאים אומ"ה שלא אכלו לקבל שכרם ואזי יוצא כרוז שני מי אשר לא אכל שקצים ורמשים יזכה לחיי עוה"ב הרי שמדובר באנשים שבלא אכילת מאכא"ס היו זוכים להישאר בעוה"ב אבל רק כיון שגופם אכל שקצים ורמשים אין גוף זה ראוי לחיי עוה"ב.

הנה ג' דברים במאכלות אסורות דבר ראשון ונטמתם טמטום הלב האדם האוכל מאכלות אסורות גורם ללבו ומחשבתו להיות י"א כטבע החיות ובשם הגרש"ר הירש שהדם אסור באכילה והחלב מותר שהדם הוא הנפש והוא החלק החייתי שבבהמה שיסוד טבע החיה שהכל לעצמה והאוכל דם טבע הבהמה בו אכן החלב הוא החלק שהבהמה מפרישה לאחרים לא לעצמה וזה הדבר שמותר לאכול.

מצינו שבכל החטאים ח"ו יכול לקרות שיעבור האדם השלם בשוגג כרבי ישמעאל שקרא והטה אבל כתבו התוס' שלגבי מאכלות אסורות ח"ו לא יארע לצדיק כל און שהרי מטמטם את הלב מהות המאכלים האסורים הם חפצא הגורם ומשחית הנפש (היום מבינים כמה כדור קטן של תרופה לא נכונה יכול להשפיע השפעות נוראות על האדם כך נבין האוכל נמלה אחת כמה נפשו נמאסת ומטמטמת).

מובא בשם הגר"ח מברסק שסיפר שהרמב"ם ביקר בתימן ועי"ז קבלו עליהם בני תימן את פסקיו ועד היום נוהגים שם כפסקיו ואחר שחזר למצרים שלחו והריצו שאלות אל הרמב"ם והנה הגיעו כמה שאלות בענין תחית המתים ועוד הרמב"ם לא השיב רק כשתכפו השאלות ביקש מתלמידו שיכתוב להם שיבדקו השוחטים שנראה לו ששאלות אלו הם תוצאה של אכילת מאכלות אסורות וכן היה בדקו ואשכחו כדבריו.

אצל הגר"ח קנייבסקי בא סוחר מצליח עם בנו שהיה ראש ישיבה חשוב ונכדו תלמיד מוצלח בישיבה שבאו לקבל ברכה ליום נשואי הנכד ואחר שבירכם נשאר הסב עם הגר"ח ושאלו שהנה בני ונכדי כולם ת"ח מופלגים ואני ראש טוב יש לי למסחר ורק כאשר ני לומד איני קולט ושאלו הגר"ח שיחשוב אם פעם אכל דבר אסור ונזכר שבילדותו החליף את כריך הלחמניה שהיה לו עם שכנו הגוי שהיה בו נקניק דבר אחר.

וכך בהלכ' שתינוק לא ינק מגויה שמאכלה משפיע על גדלותו ולומדים ממשה (ואמר הגר"י קמ"נצקי שרואים שכל ילד ראוי להיות כמשה).

ודבר נוסף שהבאנו זאת החיה להכנס לעוה"ב רק זה שלא אכל מאכא"ס. הנה הגר"ח פרידלנדר כאשר נודע לו מחלתו הקשה עלה למרן הגרא"מ שך וצ"ל ושאלו מה עליו לתקן בזמן הקצר וענה לו שיעבוד על מידותיו ואחרי זמן ראיתי בשמונה פרקים להרמב"ם שהמקולקל במידות הרי הוא כלבוש בגדים צואים ומה ללבוש בגדים צואים בסעודת המלך היינו שאע"פ שראוי הוא ומוזמן הוא לסעודת המלך אבל א"א לבוא בלבוש שק וצואה למלך המידות הם הלבוש עזו והדר לבושה ותשחק ליום אחרון. והנה כך הוא לענין מאכלות אסורות הנפש עצמה מטמא ואין לטמא ומכוער בסעודת המלך אע"פ שמגיע לו שכר לא יזכה ה' ירחם.

אבל נתבונן עוד הנה הובא בדעת זקנים ענין מפרס פרסה ומעלה גירה להתבונן שמפריס פרסה היינו שיש לו שתי רגלים בכל רגל היינו שיש שתי עולמות עומדים על עוה"ז ועוה"ב שתלויים אחד בשני ומעלה גרה ענינו שאוכל פעמים להתבונן אלו דברים שאדם אוכל פירותיהם בעוה"ז והקרן קיימת לעוה"ב היינו שישוד המאכל אדם שאוכל שהוא עיקר מהות הראש בעוה"ז הסתכל והתבונן יש עוד עולם לפניך יש גם עוה"ב אל תאכל את כל העוה"ב.

הנה ארבע חיות מוזכר בתורה האסורות הגמל הארנבת והשפן שהם מעלי גרה ולא מפרסי פרסה והחזיר כי מפרס פרסה וגרה לא יגר וכבר נתבאר בנזה"ת שעשו שנולד היה ראוי לעוה"ב שהיו רבים על עוה"ב א"כ עומד הוא על שתי עולמות אבל הלעיטני מן האדום לא רואה אין עולם הפרא לא נפטר עיף אנכי רק רואה את העוה"ז לפניו א"כ אינו מעלה גרה אין אוכל פעמים אלא אכל כל שכרו בעוה"ז והנו שבכל מקום עשו משול לחזיר שמראה טלפיו.

ומובא בחז"ל שלע"ל יותר לאכול חזיר שלכן נקרא שמו חזיר שיחזור אלינו היינו שישוד הדבר לראות שתי עולמות אבל כשנהיה בעוה"ב וימות המשיח אזי זמן הפירות אזי רק החיצוניות היא בעוה"ב לראות שזכינו בשני עולמות.

והנה הבאנו בנזה"ת שהדג סימניו סנפיר וקשקשת וטעם הדבר (י"א ששוחה כנגד הזרם. לזכור את הלויתן שיש לו סנפיר וקשקשת אדם הולך לאכול מה מבקשים זכור יש גם עוה"ב יש סעודת הלויתן לע"ל אל תשים בכוס עיניך זכור את העתיד ומוכן הלשון זאת החיה בני ישראל שחיים הנה בחז"ל אדם קם בבוקר רואה השמש זורחת ואינו מודה ומשבח לה' הרי כעת הוא מי שלא מתבונן מת הוא המתבונן החי הרואה זאת החיה החיים התבוננות תראה אכול בשמחה לחמך אבל זכור את בוראך יש גם עוה"ב.

יצחק ירנן

מדברי חמי רב יצחק אלחנן גיברלטר זצ"ל נלב"ע ב' תשרי תשפ"א

עקב היותנו בשנת האבל לפטירתו של היקר באדם – חמי זצ"ל נביא אי"ה מידי שבוע דברים ועובדות הקשורות לפרשה לזכרו

מאכלות אסורות

אחי ר' דוב עבד בשדה התעופה באלקסוט ועמו עבדו שם כ- 5000 איש יום וליילה. העבודה היתה קשה ומתישה וכילתה את כל הכוחות. בנוסף לכך, תנאי הרעב וכן הליכה יום יומית של עשרה קילומטרים למקום העבודה ובחזרה לביתם בגטו - היו קשים מנשוא.

הבית היה ריק ממזון, חוץ, כמובן, מההקצבה המעטה שקיבלנו. אנו הילדים סחבנו משאות בגטו ותמורתם קיבלנו כמה תפוחי אדמה, מהם עשינו קצת מרק. מה לא עשינו בשביל "תמורה" כזו.

יום אחד פונה אחי הגדול לאמנו הצדקנית בטענה שיש לו חולשה איומה. "אני מרגיש", אמר, "שעוד מעט אגווע ברעב ואתמוטט". דמעות נקוו בעיניה של אמא. אין לאל ידה להושיע ברב או במעט. "אמא", אמר אחי, "בגטו מחלקים לעובדים בשדה התעופה בשר סוס ואומרים בשם הגאון רבה של קובנה שאלו שעובדים בעבודה בשדה התעופה ומצילים את הגטו - מותר להם לאכול בשר סוס". עם כל רחמי האם, אמרה היא: "אני מבינה לרוחך, אבל מבלי לקבל היתר מה"דבר אברהם" - לא אוכל לבשל לך את בשר הסוס". אחי הגדול שם פעמיו ל"תל התלפיות" של קובנה - ביתו של ה"דבר אברהם". אחי תינה בפניו את הבעיה הקשה ואת מצבו הגופני ההולך ומדרדר. כאן יש להוסיף, שאחי שמע על כל מיני היתרים של הרב הגאון לעובדי שדה התעופה, כולל אכילת בשר אסור.

שמע ה"דבר אברהם" את השאלה, המתין קמעא ושאל: "היכן למדת לפני המלחמה, יקירי?", אחי ענה שלמד ארבע שנים בישיבת "וילקומיר". לאחר מכן נשאל לשם משפחתו. מששמע זאת אמר: "אכן, יקירי, היו מקרים שבהם התרתי אף אכילת בשר סוס, אבל לא לבני עלייה שכמוך התכוונתי. אמנם חלש אתה, ניצב על סף התמוטטות ועובד בפרך, אבל מבחור שלמד בוילקומיר ואשר נמנה על משפחה כה מיוחסת ומכובדת, אני דורש יותר מסירות נפש. במצב קשה כמו זה שבו עם ישראל נתון - רק קיום מצוות במסירות נפש יכול להגן על עם ישראל. אנחנו חיים בהסתר פנים, מחיצה של ברזל מפרידה בינינו לבין אבינו שבשמים. אף מצוה אינה עוזרת לנו כדי להינצל. את שכרנו נקבל לאחר מאה ועשרים, עתה לא עומדת לנו אף זכות. אך מה בכל זאת קורע שחקים לרחם עלינו בעת הזאת, בשעת הסתר פנים? כשעם ישראל מקיים מצוות במסירות נפש.

אמנם אתה חלש וכמעט מתמוטט מרוב עבודה קשה ומהרעב האיום האוחז בך, אך אתה יכול עדיין לקום מעילפונך ולהמשיך ללכת. עדיין אתה מחוייב למסור את נפשך ולא לאכול. רק כשתרגיש שאתה גווע ממש - אז מחוייב הינך לאכול מיד כדי לא לעבור על איסור "מאבד עצמו לדעת".

בין קיום מצווה רגילה לבין קיומה במסירות נפש יש מרחק גדול. בין קיום מצווה במסירות נפש לבין איבוד עצמו לדעת עובר חוט דק מאד כחוט השערה ודרושה חכמה גדולה כדי לחוש בהבדל. אין דבר העומד בפני פיקוח נפש!

בזמן כה קשה, כשמחכים לרחמי שמים, צריכים זכויות של קיום מצוות במסירות נפש ממש. רק בזכות מסירות נפש בקיום מצוות נוכל לקוות לסייעתא דשמיא".

כאן יש לציין שברכתו של הגאון הצדיק פתחה פתח של פרנסה בדרך פלאית. לשובע - לא היה, אבל לחם יותר לא היה חסר, ולא נודקנו לקליפות תפוחי אדמה. אחי התאושש מחולשתו. הצדיק גזר - והקב"ה קיים.

כיונה במעי הדגה

הייתי הולך רעב לעבודה. יום אחד הרגשתי שהרגליים מתכופפות לי בהליכתי. נכנסתי לרופאת הילדים בגטו, אולייסקי שמה, ושאלתי לחוות דעתה. הרופאה בדקה אותי, ראתה את חיוורוני ואמרה שאני סובל מחוסר דם חמור. היא הבחינה שאני נער דתי כיון שהלכתי עם כובע, ושאלה אותי האם אני אוכל את מעט בשר הסוס שמחלקים בגטו. עניתי - חס ושלום. הרופאה ביקשה שאשלח לקרוא לאבא, והיא כבר תגיד לו במה חליתי ומהי דרך הטיפול בי. חשבתי שיש לי דלקת פרקים והרופאה לא רוצה לומר זאת לילד צעיר. ספרתי לאבא שהייתי אצל הרופאה ושהיא מבקשת שיבוא אליה. אבא הגיע אליה, והיא צוותה באופן חד משמעי: "הילד הולך מיד לקבל את בשר הסוס שמחלקים למשפחות בגטו. תבשלו לו ותאכילו אותו בכוח כדי להצילו".

אלפי סוסים רוסיים נפלו בשבי בידי הגרמנים. הרוסים חשבו שהמלחמה הזאת תהיה עוד מלחמת סוסים כמו מלחמת העולם הראשונה והיו להם דוויות עם מאות אלפי חיילים רוכבי סוסים. רק כשפתחו הגרמנים בהפצצות עם אלפי קני תותחים, עזבו הרוסים את הסוסים וברחו ברגל, אולי כך יצליחו לחזור לרוסיה. הגרמנים הרגו את כולם בהפצצות, אבל על הסוסים הם ריחמו - צער בעלי חיים - וכך היו להם אלפי סוסים עזובים מלאי פצעים ומוגלה. את בשר הסוסים הללו הם מסרו לאנשי הגטו לאכילה, בעיקר לאנשים שעובדים בשדה התעופה, אך היות שהאנשים נגעלו לאכול את בשר הסוסים בגלל המוגלה שנולה מהם, נתנו ממנו גם לאנשי הגטו ומי שרצה יכול היה לקבל מנה. אנשי הגטו חתכו את המוגלה, רחצו היטב ואמרו שהבישול ממית את כל החיידקים מהמוגלה ורק לאחריו ניתן לאכול. אבא הלך לקבל את מנת בשר הסוס. הוא ידע שלא אלעס את הבשר. הוא טחן, בשל ונתן לי לאכול לפי ההוראות של הרופאה, אך אני לא פתחתי את הפה. אבא פתח את פי והכניס לפי חתיכת בשר טחון ומבושל, אך לא לעסתי וגם לא בלעתי. אבא הבחין בכך שאני מסרב ואז פתח את פי ועם אצבעות ידו הוא דחף את הבשר פנימה לגרון לבית הבלעיה, אך אני לא בלעתי את הבשר עד שאבא דחף פנימה וכמעט נחנקתי. לאחר שגמר לדחוף את הבשר רצתי מייד לרוחץ את הפה, את הלשון ואת החניכיים כדי שלא ישאר שום טעם או לחות מהבשר ולא תהיה הנאה לא ללשון, לא לחניכיים ולא לחיך. חפשתי לי פינה בחדר, פתחתי ספר תהילים והתחלתי להתפלל כמו שלימדו אותנו בתפארת בחורים - תפילה עם דמעות. לאחר שעה של תפילה כל השולחן היה רטוב מדמעות. דברתי עם בורא עולם בתפילה כמו עם אבא. היתה לי רק שאלה אחת: על הרעב האיום ועל החולשה שגורמת לרגלי להתכופף בלי יכולת לעמוד - על זה אין לי בקשות וטענות, כך נגזר משמים, אבל למה מגיע לי כזה עונש משמים לאכול בשר סוס, עדיין לא הגעתי לבר מצוה ולא מענישים בשמים ובבית דין של מטה בגיל כזה. רק פעמיים האכילו אותי בכח. התפללתי כפי יכולתי ונפתחו שערי רחמים מן השמים, כמו אצל יונה הנביא, בהשגחה נפלאה כי לא כלו רחמיו.

דעת ואמונה

מתורתו של

הגאון רבי עמנואל טולידאנו שליט"א

ניסן תשפ"א

מעמד קידוש ה' בהר הכרמל – ה' הוא האלוקים

גיליון מס' 16

החפץ לידיו. באלו אף אם לא יענה הנשבע 'אמן' על שבועת המשביע, עצם הדבר שהמשביע השביע אותו נחשב לו הדבר כאילו נשבע הוא בעצמו [ובמרדכי (שבועות ל, א) מבואר שאם הדבר שקר, הרי שהוא עובר על ילא תשבעו בשמי לשקר], למרות שלא הוציא מפיו אף תיבה אחת, מכל מקום יש בכוחו של המשביע להשביע אותו על הענין הזה, ונחשב לו כאילו נשבע.

והביאור בזה הוא, כי מאחר ויש למפקיד זכות תביעה כלפי השומר, ממילא יש בכוחו גם להשביעו על כך שלא נטל החפץ לעצמו. וכן בשבועת הדיינים, אחרי שהתורה חייבה את היודע עדות על חבירו - לבוא ולהעיד עליו, ממילא יש לו לבע"ד זכות להשביע אותו על ענין זה.

אך שבועה זו שהשביע יהושע את העם, עלינו להתבונן מכח מה השביע אותם, וכיצד חלה שבועה זו עליהם. אלא השבועה חלה מחמת שהיה ליהושע דין 'מלך'¹, כי למלך יש כוח להשביע את כל העם, וכמו בדיינים שיש בכוחם להשביע [שבועת הדיינים], כמו כן גם למלך יש את הכוח הזה.²

נמצא שהיו כל ישראל מצווים בציווי התורה שלא לבנות את יריחו, מאחר ונשבעו על כך ע"י יהושע השביעם, הרי שבעת אסור להם הדבר באיסור שבועה חמורה. וזהו מה שאמר הכתוב "כדבר ה' אשר דיבר ביד יהושע בן נון".

ג. אחר שעבר חיאל על דבר השבועה ובנה את יריחו, ומתו כל בניו, נאמר מיד בפסוק לאחר מכן "ויאמר אליהו התשבי מתושבי גלעד אל אחאב חי ה' אלוקי ישראל אשר עמדתי לפניו אם יהיה השנים האלה טל ומטר". והדבר צריך תלמוד, מה היא השייכות בין ענין זה של עצירת הגשמים, למעשה הרע של חיאל שנהג את יריחו. ובשאלה זו התקשה הירושלמי שם: "וכי מה ענין זה אצל זה".

מבאר הירושלמי, כאשר מתו בניו של חיאל אמר הקב"ה לאלהיו, לך אל חיאל ונחם אותו על מות בניו "כי גברא רבה הוא"³, אך אליהו חשש ללכת ואמר: מפחד אני שמא אשמע שם דברים שאינם לרוחך, ואהיה מוכרח להגיב עליהם ולמחות על חילול כבוד שמך, מה אעשה אז? אמר לו הקב"ה, לך אליו, ואם יאמרו דברים המכעיסים, כל מה שתגזור עליהם עבור כך – אקיים.

הלך אליהו ומצא שם את אחאב יושב ועמו עוד מנחמים שבאו לנחם את חיאל. אמרו שם "ברוך הוא אלקא דצדיקא דמקיים מילי דצדיקא", כלומר ברוך הוא אלוקי הצדיקים שמקיים את דברי הצדיקים, במה שהרג את כל בניו התקיימו דברי יהושע. אמר שם אחאב "מי גדול ממך, משה או יהושע?", אמרו לו כולם: ודאי משה. אמר להם: משה כתב בתורה "השמרו לכם פן יפתה לבבכם וסרתם ועבדת אלהים אחרים וגו'" ועצר את השמים ולא יהיה מטר". והנה אין עבודה זרה אחת בעולם שלא עבדתי אותה – ובכל זאת ראו כמה שפע יש בעולם, ולא חסר מאומה. ולא רק הוא בלבד עבד ע"ז, אלא בכל גבעה וגבעה בא"י הניח עבודה זרה שיעבדו אותה ישראל, וכמו שנאמר עליו "רק לא היה כאחאב אשר התמכר לעשות הרע בעיני ה'" (מלכים א כא, כה). ואם אתם אומרים שסיבת מות בניו של חיאל היא מחמת קללתו של יהושע, כיצד יתכן שהבורא מקיים את רק קללת יהושע ולא את קללת משה, אלא שאין הדבר כך כי אם יד המקרה פגעה בבניו של חיאל.

כאשר שמע כן אליהו, כעס ואמר: חי ה' אלוקי ישראל אשר עמדת לפניו אם יהיה השנים האלה טל ומטר. כלומר, אם אתה מדבר כך שלא התקיימו דברי משה שאמר "ועצר את השמים", הנה תראה כעת את הצורת שתבוא בשנים הקרובות ולא יהיה גשם כלל.

א. בנביא (מלכים א פרק יז) מסופר אודות חיאל בית האלי, אשר בנה את יריחו, ובמשך כל אותו הזמן שהיה עסוק בבנייתה מתו לו כל בניו, כמו שנאמר שם "באבירים בכורו יסדה ובשגוב צעירו הציב דלתיה", היינו שכאשר החל בבנייה מת בנו בכורו, וכאשר סיים והעמיד את דלתות העיר מת בנו הצעיר. והסיבה לכך היא, כי יהושע החריב את יריחו וקילל בשם ה' את מי שיבנה את העיר הזו ואמר: "וישבע יהושע בעת ההיא לאמר ארור האיש לפני ה' אשר יקום ובנה את העיר הזאת את יריחו בבכורו ייסדה ובצעירו יציב דלתיה" (יהושע ו, כו), וקללתו התקיימה בו בחיאל אשר לא חת מפני הקללה הזו, ומתו כל בניו מחמת זה.

והנה יש לנו להתבונן במעשיו, כיצד לא חשש על נפשו לעבור על קללתו של אותו צדיק. ואף אם בהתחלה היה יכול לחשוב שאולי אין ממש בקללה זו, הרי שלאחר שראה כיצד בניו מתים במהלך הבנייה, היה עליו להבין כי הקללה של יהושע היא שגרמה לו, וכיצד למרות הכל המשיך לעסוק במלאכתו כאילו לא ארע דבר. ובתמימה הזו תמה הירושלמי (סנהדרין נא). "באבירים בכורו לא היה מאין ללמוד, ובשגוב הרשע היה לו מאין ללמוד".

אכן הביאור הוא, כי באמת אין כח ביד אדם לגרום רעה לחבירו באמצעות קללה, וכדברי הרמב"ם הידועים (ספח"מ לא תעשה ש"ז) בטעם האיסור שאסרה התורה לקלל, שאין הסיבה מחמת שקללתו גורמת רעה לחבירו, אלא משום השחתת המידות של המקלל, שהוא כועס על חבירו ומקלל אותו, אם כן באמת אין מה לחשוש מקללה כל שהיא. אך יש ענין אחר, והוא מה שאמרו בירושלמי (סנהדרין נא). על מעשה זה [שמתו בני חיאל מחמת קללת יהושע]: "ברוך אלקא דצדיקא, דמקיים מילי דצדיקא", היינו שהקב"ה הוא שמקיים את דברי הצדיק, ומחמת שיהושע קילל את מי שיבנה את יריחו, הקב"ה מקיים את דבריו וממית את בניו של חיאל.

וחיאל הלך, עובד עבודה זרה היה, הוא היה מעובדי הבעל אשר כפרו בעיקר רח"ל. ועיקר עניינם של עובדי הבעל היה שהם האמינו כי השי"ת אינו מנהל את העולם חליה, וממילא מה יש לו לחשוש מאותה קללה של יהושע, הרי להשקפתו אין דין ואין דיין, ואין מנהיג לבירה, וזו הסיבה שלא שת לבו לאסונות הפוקדים את משפחתו בעת ששקם בבניית העיר, כי אמר אין זה אלא מקרה אשר פקד אותי, ולא יד מכוונת עשתה זאת, וודאי לא מחמת מעשיי באו עלי הצרות הללו.

רואים כאן את כסילותו ובערותו של הכופר, שגם כאשר רואה לגנז עיניו את קיום והתגשמות דברי יהושע, והוא רואה וחווה על בשרו כיצד הקב"ה מקיים את רצונו של הצדיק ומעניש את מי שממרה פיו, עדיין לא השכיל לחדול ממעשיו.

ב. ובאמת אותה קללה שקילל יהושע, לא מעצמו הוא קילל, כי אם ברוח הקודש אמר כן, וכלשונו הפסוק שם "כדבר ה' אשר דיבר ביד יהושע בן נון". ביאור הענין, הנה כאשר אסר יהושע לבנות את יריחו נאמר "וישבע יהושע את העם" (יהושע ו, כו), כיצד היה בכוחו של יהושע להשביע את כל ישראל? וכי יבוא מישהו לחבירו ויאמר לו 'אני משיבעך' ייחשב לחבירו כאילו נשבע.

אלא שמצינו בכמה מקומות בתורה כי אכן יש כוח ביד האחד להשביע את חבירו, ואף לא יענה 'אמן' ויסכים עם דבריו – ייחשב לו הדבר כאילו נשבע. חידוש זה התחדש בפרשת 'שבועת העדות', שם מבואר כי יש כוח ביד הבעל דין להשביע את חבירו על כך שאינו יודע מאומה על הנידון שלו ואינו כובש עדותו. כמו כן בשבועת הפקדון, שיכול המפקיד להשביע את השומר שלא נטל

1 וכפי שאמרו לו ישראל כשנתמנה להנהיגם: "כל איש אשר ימרה את פיך ולא ישמע את דברך וגו' יומת" (יהושע א, יח), כדן מורד במלכות. וראה העמק דבר להפני"ב (בראשית כד, ג) "והאדון יכול להשביע את עבדו בעל כרחו".

2 במאמר המוסגר: תמיהה גדולה היא לי דברי הירושלמי הללו, כיצד יתכן לקרוא לחיאל 'גברא רבה', הלא הוא מנביאי הבעל היה. יתירה מזו, במעשה שארע לאחר מכן, שנאספו נביאי הבעל להר הכרמל יחד עם אליהו, והקריבו על המזבח את הקרבן שלהם לראות האם תרד אש מן השמים, מבואר שם שהכניסו אדם אחד אל מתחת למזבח בבדי שידליק את האש. ומי הוא אותו אדם – חיאל היה. הרי שהוא היה רשע מרושע, שלא זו בלבד שעבד בעצמו עבודה זרה אלא רצה לרמות ולשקר על כל ישראל בבדי לגרום להם ללכת אחרי הבעל, וכיצד יתכן ולקרוא לו גברא רבה. אתממה.

ויש לבאר, עפ"י שאמרו בגמ' (סנהדרין קב, ב), שהיה רב אשי דורש "למחר נפתח בחברין", וכוונתו על מנשה. בלילה נגלה אליו מנשה בתביעה על שקרא לו 'חבר', וכי אני חברך? האם הינך יודע מהיכן בוצעם את הפת וכו'. שאל אותו רב אשי 'מאחר דחכמיתו כולי האי מאי טעמא קא פלחיתו לעבודה זרה, ענה לו, אם היית שם, כאשר עוד היה היצחקי דע"ז בתוקפו, היית גם אתה מפשיל שולי גלימתך לרוץ לע"ז, שבאמת היה יצחקי גדול לעבוד, וכמבואר בגמ' (ע"ז נו, א) שהיה עושה השטן מופתים ביד הע"ז להכשיל את ישראל שיחשבו שיש בו ממש. למחרת אמר רב אשי בשיעור: "נפתח ברבנותא".

למדנו מזה כי אמנם הם עבדו עבודה זרה באופן חמור ביותר, אך מאחר והיה להם יצחקי גדול לכך ניתן לכנות אותם בשם 'רבנותא'. ואולי זה גם הביאור במה שכאן נכתב חיאל בתואר 'גברא רבה'. ומצד מה שעבר על קללת יהושע, לא עשה כן להכעיס אלא מחמת תאוות הממון שראה לפניו הודמנות להשקעה בעיר נטושה שיכול היה להרוויח עליה הון רב. וכמבואר בירושלמי שם שהיה תאב בצע מאוד.

ולפיכך פסוק זה נכתב מיד לאחר מות בני חיל, כי הבצורת הזו באה בעקבות דברי אהאב שדיבר על מות בניו, שלא יד' היא כי אם במקרה אחר הדבר⁴.

ד. דברי אליהו התקיימו במלואם, והחלו שנות בצורת קשות לבוא על העולם, ובמשך שלש שנים לא ירד גשם. אחאב, שהיה המלך באותה תקופה, דאג לעמו מאוד והצר על כך שאין להם מים לשתות ולהשקות את צאנם ובעירים, ציווה על עובדיה שילכו יחדיו לחפש מים, "ויחלקו להם את הארץ לעבור בה אחאב הלך בדרך אחד לבדו ועבדיו הלך בדרך אחד לבדו" (מלכים א' יח, ו). באותו יום שיצאו לחפש מים, נגלה ה' אל אליהו ואמר לו "לך הראה אל אחאב ואתנה מטר על פני האדמה", ואכן כאשר יצא עובדיהו לחפש מים פגש את אליהו, ואמר "האתה זה אדוני אליהו", אמר לו "אני", וציווה עליו לומר לאדונו אחאב שהוא נמצא כאן והוא רוצה לפגוש אותו. אמר לו עובדיהו, מדוע אתה אומר לי כן להמיתני, הלא אם אומר לו שאתה כאן ועד שהוא יבוא אליך כבר רוח ה' תישאך למקום אחר, הוא יכעס עלי על שהיתלתי בו ויהרגני. אמר לו אליהו, חי ה' שהיום אפגוש את אחאב.

עשה עבדיהו כמצוות אליהו, ואמר לאחאב כדברים האלו, ומיד יצא אחאב לקראת אליהו. כאשר ראה אותו, אמר: האתה זה עוכר ישראל, כלומר האתה זה שעבורך נפסק הגשם ובגלל קללתך הגיעה עלינו הבצורת הזו. ענה לו אליהו "לא עכרת את ישראל כי אם אתה ובית אביך בעזבכם את מצוות ה' ותלך אחרי הבעלים" - בעבורך ובעבור מעשיך נפסק הגשם, ולא מחמת ארע הדבר. אך כנס אתה רוצה שישבו הגשם, עשה כמצוותי אשר אני אומר לך: לך כוונת את כל ישראל אל הר הכרמל, וגם נביאי הבעל יבואו לשם, ונערוך להם התעוררות שיראו כולם מי הוא האלוהים.

הלך אחאב וכינס את כל ישראל ואת נביאי הבעל לר הר הכרמל, זעק אליהו ואמר: **עד מתי אתם פוסחים על שני הסעיפים אם ה' הוא האלוהים לנו אחרי ואם הבעל לנו אחרי**. וכאן צריך להתבונן בעוקתו של אליהו, עיקר טענתו היתה על כך שהם פוסחים על שני הסעיפים, וגם כל אחד מאתנו צריך לדעת את הדבר הזה, אנו צריכים להיות שלמים בדרך עבודתנו, האם אנו הולכים אחרי ה' יתברך או חלילה אחר היצר הרע, שהוא האלהים האחרים שבתוך ליבנו [כלשון הגמ' (שבת קה, ב) "איוהו אל זר שבגופו של אדם, הוי אומר זה היצר הרע"].

ואז ציווה אליהו לקחת שני פרים, את האחד יקריבו ונביאי הבעל לעבודה זרה, ואת השני יקריב הוא לה', ויראו כולם לאיוה קרבן. תרד אש מי השמים, ואז יראו כולם וידעו מי הוא האלוהים ולמרות שאסור להקריב קרבן בחוץ, בכל זאת הקריב אליהו בבמה זו קרבן, משום שהיה נצרך הדבר למיגדר מילתא (כמו שאמרו בגמ' יבמות ז, ב).

יראת שמים – לקיים את רצון הבורא תמיד בכל מצב

ענין נוסף יש לנו ללמוד ממעשה זה של אליהו בהר הכרמל, והוא ממה שארע מיד לאחר מכן, כאשר קבלו כל ישראל על עצמם עול מלכות שמים, אמר אליהו לתפוס את נביאי הבעל ולהביאם אליו. לקח אליהו את כל הנביאים, והוריד אותם אל נחל קישון ושחטם שם. ובמשך כל הזמן הזה לא אמר אחאב דבר, הוא ראה כיצד אמונתו מתנפצת וכל מאמניו נשחטים ומתכלים, והוא אינו אומר דבר. והסיבה היא משום שהוא רצה שירד גשם, והבין שאין דרך אחרת להשיג את זה אלא אם יקיים את דברי אליהו.

אמר לו אליהו, לך ותשוב מהר לביתך כי עוד מעט יחל הגשם לרדת ולא תוכל לשוב. ואכן החל ענן קטן [כגודל כף יד] לעלות על פני השמים, ומיד אחריו התווספו עוד עננים רבים עד שהתכסו כל פני השמים בעננים, וגשם עז ניתר ארצה.

וכאן ארע מאורע מופלא ביותר, ומוסר השכל רב יש לנו ללמוד הימנו. כאשר הלך אחאב מהר הכרמל אל עבר ביתו [שהיה בעמק יזרעאל – סמוך לעפולה של ימינו], נאמר "ויד ה' היתה את אליהו וישנס מותניו וירץ לפני אחאב עד באכה יזרעאלה", כלומר – היה אליהו הנביא רץ לפני המרכבה של אחאב, מאחר והיה אחאב מלך, ומכבוד המלכות שיהיה רצים לפני מרכבת המלך, על כן אור אליהו כוחות על-טבעיים לרוץ לפניו. והנה באותו זמן היה אליהו כבר בנימין, שהרי אמרו ז"ל "פינחס הוא אליהו", ופינחס היה מיוצאי מצרים, ומאותה תקופה ועד זמן אחאב היה כשם מאות שנים, ומגילו המופלא אור מותניו לרוץ לפני אחאב דרך כה ארוכה.

נתבונן בזה, הלא מעשה זה ארע עוד באותו היום שפגש אליהו באחאב, ואמר לו "אתה עוכר ישראל", ובאותו יום הוכיח אליהו קבל עם ועולם את רשעותו של אחאב שהוא מוליך את כל ישראל שולל אחר הבעלים והעבודה זרה, ובוודאי שלא היתה ביניהם ידידות ואהבה מיוחדים, ובכל אופן ראה אליהו לנכון ממוסר מושבו ומדרגתו הגבוהה, להשפיל עצמו בפני אחאב. וכל כך למה? משום שהתורה הקדושה ציוותה "שום תשים עליך מלך" – שתהא אימתו עליך, ונצטוונו כל ישראל לכבד את המלכות!

מעשה אצילי ומופלא זה, אין לו פירוש אחר מלבד: יראת שמים! לעשות בכל רגע ורגע את רצון הבורא, ללא כל התחשבות בנתונים אחרים, כגון שרק הבורא היתה ביניהם 'מחלוקת' מי הוא עוכר ישראל, וכן בעובדה שהיה אז כבן שש מאות שנים, כל זה לא מנע ממנו לקיים את מצוות הבורא. דוגמה נוספת לענין זה אנו מוצאים אצל אליהו, הנה הוא היה קנאי גדול לה' ולתורתו, והיה מוכיח בשער את ישראל לשוב אליו ית', וכפי שעשה בהר הכרמל שהשיב את ישראל מטעיתם אחר ע"ז. ועוד, שהלוא פנחס הוא אליהו, ופנחס היה קנאי גדול – "בקנאו את קנאותי". ואנו רואים כי בד בבד עם קנאותו הגדולה, היה הוא אוהב ישראל מאוד, וכפי שניתן להיווכח בתנא דבי אליהו, בכמה מקומות שמזכיר את ישראל אומר מיד "הריני כפרתן". ללמוד כי "יראת שמים" אמיתית היא לקיים את רצון הבורא בכל מצב ובכל ענין, וגם הקנאות שהיה מקנא לאלוהיו מניעה מאהבת ישראל, ולא חלילה להיפך.

⁴ והנה אנו רואים שאת קללת 'ועצר את השמים' לא הביא עליהם ה' מיד, כי הוא ארך אפים הממתין לתשובת הרשעים. אך את קללת יהושע שקילל את מי שיבנה את יריחו הביא על חיאל מיד, תוך כדי עיסוקו בבניית העיר. והסיבה לכך, תמיד סברתי לומר כי עונש הבא משמים – שייך בו מידת יארך אפים, אך בעונש שמביא האדם בקללתו, בזה לא כ"כ שייכת המידה הזו. ולכן עצירת השמים שהיא עונש מלמעלה, האריך ה' אף ולא הביא עליהם מיד, אך מיתת בני חיל, שבאה מכח יהושע, היא באה עליו מיד. אך לפי מה שנתבאר למעלה אי"א לומר כן, כי גם בקללה – אין האדם מביא את העונש כי אם הקב"ה מביא מכח הקללה, וכמש"כ, וא"כ עדיין יש להבין מה טעם זה קיבל עונש מיד, ואילו עצירת השמים לא באה מיד. ואולי יש הנהגה שונה בין עונש על הכלל לעונש על הפרט, שעצירת השמים היא עונש על הכלל, ובה יותר שייכת הנהגת יארך אפים, משא"כ מיתת בני חיל אין זה אלא עונש פרטי על אדם מסוים.

⁵ דקדק אליהו שלא לומר "ואם הבעל הוא האלהים", ולא הוציא חלילה מפיו את האפשרות הזו כלל. אלא רק אמר 'ואם הבעל', ובינו כולם את כוונתו.

הוצאות הגיליון מרובות
לתרומות נא ליצור קשר
בטל' 052-7602449

ניתן להאזין לשיעורים ושיחות ממורינו הרב שלימו"א במערכת "קול
יהודי מרוקן" 0747962335 שלוחה 2-2-2 שמעו ותחי נפשכם

הדברים נכתבו ע"י הבנת הכותב

לקבלת הגיליון במייל מידי שבוע, ניתן לשלוח בקשה לכתובת מייל: m0548468875@gmail.com

חקרי לב

משיעורי רבינו הגאון רבי חיים קלופט שליט"א

"בית המדרש נפש החיים"

גליון מס' 5

פרשת שמיני תשפ"א

"קדשנו במצוותיו"

בפרשיות אלו שעומדים בהם כעת, אנחנו עוסקים בעניינים של טהרה וקדושה, וכמו שרואים מפר' שמיני שבה נגמר מעשה המשכן, בירידת האש מן השמים, (שזה התכלית של המשכן, שיש בו השראת השכינה), ובסוף פרשת שמיני התורה מדברת על דיני מאכלות אסורות, ושם כתוב "ולא תטמאו בהם.. והתקדשתם והייתם קדשים" כי קדוש אני", שזה התכלית של אסור מאכלות אסורות ושל טהרה. וכן בפרשת מצורע עוסקת התורה ג"כ בטומאה וטהרה, ושבו בפר' אמור עוסקים בפרשת המעודות 'מקראי קודש', ולפי כן כתוב: "ונקדשתי בתוך בני ישראל". ובפר' בהר ג"כ "שנת היובל קדוש תהיה לכם".

וא"כ רוב החומש ויקרא, חומש 'תורת כהנים', עוסק במצוות של טהרה ושל קדושה, שכל זה בא אחרי השראת השכינה, בשונה מהמצוות שקדמו לו בפר' משפטים, שהם דיני התורה וחוקיה.

יסוד הקדושה - החיוב לרצונו

והנה כשאנו רואים שהתורה חוזרת הרבה פעמים "והתקדשתם והייתם קדושים", צריך א"כ להבין מהו המושג הזה של 'קדושה' שכ"כ שנון בפנינו, שמברכים השכם והערב 'אשר קדשנו במצוותיו', ובשבת 'מקדש השבת' וכו'. מהו ביאור היסוד של הקדושה? (ואי אפשר לומר ש'קדושה' הולך על מצוה אחת בתורה, כמו שזה נתפס בעיני רבים, שהרי כפי שביארו נראה שזה יסוד כללי בכל המצוות, ולא במצוה אחת בלבד, וכמו שמוכח בפסוק "ושמרתם את כל מצוותי, והייתם קדושים לאלהים", רואים כאן שזה כל התכלית של המצוות). אם כן עלינו להתבונן, מהי הקדושה?

והאמת, שכאשר מדברים על קדושה, זה נראה המושג שהכי לא שייך אליו. אבל כשרואים איך שהתורה כל כך מצווה, ואומרת שזה תכלית המצוות, א"כ בודאי שצריך להתבונן בזה להתקרב לזה.

ובשביל להבין את כל זה, צריך מקודם לדעת את שורש בריאת העולם, ושורש בריאת האדם. שזה יסוד האמונה, ש'תכלית הטוב להיטיב', ולכן עלה ברצונו ית' לברוא את הברואים להיטיב להם, וההטבה היא ע"י שיתקרבו אליו וישלימו את עצמם, והשלימות היא בגילוי רצונו ית' שמתגלה בתורה.

וזהו יסוד שרואים הריב בדברי רבותינו, כי זה המושל הראשון שצריך להתבונן בו. כשאנו מתבוננים באמונה, במציאות ה', בבורא עולם, אז כל ההשגה שלנו צריכה להיות שיש רצון.

כי באמת אין לנו השגה במהות מציאותו, אלא כל השגתנו שיש סיבה ראשונה בבריאה. ואת זה רואים בכל דבר ודבר בבריאה, אם רק מתבוננים רואים שיש בורא עולם. זה מושכל פשוט. ובה גם כל הגויים מודים, אבל הם לא מודים שיש רצון בבריאה, רצון להיטיב, והוא מתגלה בבריאה. וזו האמונה, שיש רצון להיטיב שמתגלה בתורה. והעבודה שלנו לקרב ולחבר את הרצון שלנו לרצון שלנו.

והמשימה הזו לעשות את רצונו כרצונו מתחילה באדם הראשון, דרך האבות הקדושים, ועד למתן תורה. באדם הראשון ע"י המצב שנגרם אחרי החטא, ע"י עץ הדעת טוב ורע', שהתגבר הכח של הרע בבריאה, ומאז הבריאה חשוכה שמתגלה בה הרע ושולט בה, והטוב נכנע תחת הרע וכנפה. וכאן היא העבודה הקשה של הבחירה והרצון, להתגבר על הרע ולתקן ולעשות את הטוב, כדי להגיע לטובו ית', ולתכלית רצונו להיטיב לברואיו. בשביל זה צריך כל הזמן להיות שאיפה לעשות את רצונו. להיות מבקש ה' ומבקש רצונו.

ונבין א"כ במהות הרע והטוב, שהכל זה מצב בבריאה של ריחוק, או מצב של קירוב, אבל אין באמת 'רע' ו'טוב', אלא רק מצב שרחוק ממנו או קרוב אליו, כמש"כ 'כי אם עונותיכם היו מבדילים ביני וביניכם'. והנסיון שלנו הוא להתרחק או להתקרב. לריחוק אנחנו קוראים 'רע' / 'הסתר פנים' / 'טומאה', ולקירוב אנחנו קוראים 'קדושה' / 'טהרה' / 'נקיות'.

והקדושה מעל הכל, שזה ההתחברות לרצונו ית', כמש"כ "והתקדשתם והייתם קדושים כי קדוש אני". 'קדוש' נקרא שמוכן למטרה שלו, כמו שמצינו "והתקדשתם היום ומחר", דהיינו הכנה למעלה ולהתרוממות רוח. ובעצם הכנה למטרה, שהמטרה היא כמו שהתורה אומרת "כי קדוש אני", להתקדש כדי להתקרב אליו, להתרומם מעל הטבע ומעל הבלי העוה"ז.

ויותר מזה, כמו שמבדיר המסילת ישרים, להתקדש כדי לרום את הטבע את העוה"ז. שכאשר אני אוכל או ישן שזה מעשה בהמי, אם המעשים האלו נעשים לתכלית הטוב כדי להתקרב אליו, ממילא המעשים האלו מתקדשים.

כי בעצם אנחנו חיים בעולם שהוא כולו חולי! יש בו תאוות, יש בו עסקי הבלי העוה"ז, עניני עבירות או סתם עניני חול, רע מוחלט או רע של חסרון טוב. וזה ההתמודדות בין קודש לחול בין ישראל לעמים, שע"י שעושים את המעשים הגשמיים לרצונו ית', ע"ז הם מתקדשים.

אבל עדיין המעשים האלו לא יכולים להיות תכלית הטוב, כי באמת תכלית הטוב "לממן תזכור ועשיתם את כל מצוותי והייתם קדושים לאלהים". וכמו שאומר רמ"ד וא"י (תלמיד הרמב"ל), אם כ"כ התורה מבקשת מאתנו להיות קדושים, מה יכול להיות שורש הקדושה? אולי נחשוב לבד מה יכול להיות קדושה? אלא אמר הרמ"ד, זה מה שהתורה מדגישה "כי קדוש אני", שהקדושה והעילאיות, הרוחניות שמעל הטבע, צריכה להיות "כי קדוש אני", להתחבר לקדושתו ולהתקרב אליו. ואיך אפשר להתקרב אליו – רק ע"י גילוי רצונו, ורצונו מתגלה בתורה ובתרי"ג מצוות, "דהיינו רצון א' שמתבטא בתר"ג אופנים). וכשאנו מתקרב לרצונו אני יודע שבה אני מתקרב לקדושתו.

קדשנו במצוותיו - רוממות המצוות

אמנם כאן יש לשאול, הרי זה פשוט שצריכים לעשות את כל המצוות, וא"כ מה המצוה המיוחדת של 'והייתם קדושים', ומה נוסף במצוה זו? שבאמת הרבנו יונה [בשער השלישי] מונה את המצוה הזו של 'מעלת הקדושה' בתור מצוה מותרת^ג מצוות. אבל הרמב"ם אינו מונה את זה בתור מצוה, אלא כמצוה כללית על אזהרת התורה והמצוות. ואינו דבר אחר חוץ מהמצוות, אלא זה גוף המצוות. וא"כ יש להתבונן, מה המצוה הייחודית של 'והייתם קדושים'?

אלא הביאור הוא, שחוק מצעם המצוות יש עוד מעלה ורוממות במצוות, לעשות את המצוות בקדושה. כמו שמבשרים 'אשר קדשנו במצוותי', ואומר הריב"ט ש'ברכה זו היא הכשר למצוה, ואדם מתקדש כדי לעשות את המצוה. וכמו שמבשר הפי"ח בארזיכו, שיבאשר אדם מתכוון לעשות מצוה, יורד עליו שפע של קדושה שחוק לו את האדם למעשה את המצוה. וזה 'אשר קדשנו להתקדש למצוות' (וכ"כ) ב'שעיל' ש'אין קר' כ"י עיקר מה שלקדשנו השם יתברך בתורתו ובמצוותיו והבידלו להיות לו לעם – כדי לקדשו ולראה ממנו, ראו שהיו מקדישו קדושים, בשם הגליל שבוידים לפני השם יתברך צריכים להיות קודש, ועל ידי קדושת המצוות נחשב בהקדיש את השם יתברך עם הקדושים העליונים שמקדישים ומעריצים אותו").

והנה בס"י אומר שיש מעלה לפני הקדושה, וזה הטהרה. מהי הטהרה? אלא צריכה להיות התבוננות כללית בכל התורה והמצוות. ששח"ל אומרים במאכלות אסורות "אל תטעמו בלוי הנטמם בס", שמאכלות אסורות מטמטמים לבו של אדם, ואם ניקח את זה רק במושגים שלנו, זה יהיה בדרגה ששטו, שמאכלות אסורות יש באופי שלהם שנטמאים את פה האדם.

אבל אם נדע שכל המערכת של הבריאה שאנחנו רואים, וכל המערכת של תורה ומצוות, הכל זה שרשים רוחניים עצומים לאין ספור, ממילא כשראוי תפילין וציצית ומצה ומרור, צריכים באמונה שלמה לדעת ולהבין, שכל עניני המצוות, עם פרטיהם ודקדוקיהם, יש להם שרשים רוחניים עצומים מאוד, שרשים של קדושה מאצילית ית'. להבין שבעל פה של מצוה יש שרשים רוחניים עצומים, שמשפיעים אור וקדושה מאתו ית', ומשקרים את האדם אליו ית'.

אצלנו זה נראה מעשים פשוטים, עוקים ענף ומנענעים אתו, לוקחים מצה ואוכלים, ובאמת יש כאלו שאומרים שזה סמל, אבל י' לומר כך, מה שאנחנו רואים זה רק השגשומות של הדברים, אתמון רואים את הקמה והמים, אבל כאן מוטל עלנו בהתמודדות של בחירה, להבין את השרשים הרוחניים העצומים שיש בקמה ובמים הללו. שרשים רוחניים שמשפיעים אור וקדוה ית', קדושה עליונה, שהיא רוממות עליונה להשפיע עליו את הקדוה ית'.

ולא בכדי מברכים 'אשר קדשנו במצוותיו על אכילת מצה', 'על אכילת מרור', הרי זו אות חסה שכל יום אנחנו אוכלים, אבל עכשיו לוקחים את אותה חסה ומברכים עליה: 'ברוך - אני מברך אותך ובש"ע, ומרבה שפע של אור וקדושה בכל העולמות, 'אתה' - אותה שאיתה ראשית הבריאה. ה"ה - הווייה, הויה כל נמצא, ה"ה הויה ויהיה. 'אלקינו' - תקיף ובעל יכולת ובעל הכוחות כולם, ומקור חיותנו ותשמיתנו. 'אשר קדשנו' - שהשפעת עליו אור וקדושה מאצילתו ית' ע"י האכילת מצוה אותנו מר סיני 'צונו' - נתת לנו את כח המצה לפעול בעולמות השמימיים ולפעול בכל הבריאה. 'על אכילת מרור' - ואלו"ל את אותו החסה שאכלו תאומי ויצחק מחר, שהיה 'צו מצוה דרבנן, אבל על הכח של התורה לכל אשר יוריר מותרות כאן פעילות עצומת בכל העולמות.

בכל מצוה יש מציאות של כוחות קדושה

וכך כותב הנפה"ח: "שממת שעולה על רעיון האדם לעשות מצוה, תיכף נעשה רישומו למעלה במקור שרשה העליון, וממשיך משם על עצמו אור מקיף וקדושה עליונה חופפת עליו וסובבת אותו. וע"ז זה הקדושה והאור, הוא דבוק כביכול בו ית' גם בחייו. וזה האור הוא לו לעזר לגמור המצוה. וע"י הגמר מתחזק יותר, ומושכת וגוררת את לבו לסגל עוד כמה מצוות."

"ואשר ישים אל לבו בעת עשיית המצוה, יבין וידיגש בנפשו שהוא מסובב ומלוכב כעת בקדושה, וזוה נכון ממחיש בקרבו, ומסובב אף בקדושת המצוה".

וברוח חיים הוא כותב שהאור הזה של המצוה, הוא שעולה אח"כ למעלה, וזה הגן עדן שלו. עולם הבא זה המצוות עצמם שהוא מכין כאן בעוה"ב. אנחנו חיים בהסתר מים בעולם של בחירה, שהרשע אומר "מה העבודה הזאת לכם". אבל אנחנו אומרים "ויצונו ה' לעשות את כל המצוות האלו לטוב לנו כל הימים לחיותנו כחיים הזה, וצדקה תהיה לנו.."

ומאידך גיסא, כיון שאנחנו נמצאים בעולם של בחירה, "כ"ן הוא להיפך, בעברו ה"ל על א' ממצות ה', אמרו ג"כ כל המטא עצמו מלמטה מטמאין אותו מלמעלה". איזה שהוא כשלון בעבריה או שהמצוה לא נעשית כראוי, אחר קצת זמן ק"ש, לא קרא ק"ש בדקדוק, איזה אורות עצומים וקדושה עליונה חסר לו. איזה קרבת ה' חסר לו. חז"ל אומרים כל מי שלא קרא ק"ש פעם אחת כאילו לא קרא ק"ש מימיו. כל מי שקורא ק"ש זה משרה קדושה למטה, שאדם מרומם את עצמו לקרבת ה' ית'.

"בנעברו על מצות ה' טמא עצמו מלמטה מטמאין אותו מלמעלה". צריכים לדעת שכמו שיש את המציאות של מצוות, כמו שלמצה ולחסה הזו יש שרשים ורחניים עצומים, שמאצילים אור וקדושה עלינו על האדם שאוכל אותם ועל כל הבריאה, אותו הדבר יש מציאות של כוחות טומאה, מציאות של חושך ושל זוהמה בבריאה, שכל מעשה של עבירה מקשר רח"ל למציאות הזו של שרשי החושך וההסתור פנים, כל דבר במדרגה שלו.

אז אדם נמצא במציאות של בחירה בין טוב ורע, בין חושך לאור. זה מציאות של אורות ורחניים, שאין לנו מושגים באורות האלו, אבל אנחנו יודעים שהם נמצאים. ואנחנו יודעים שזה תלוי בעשיית רצונו וקרבה אליו ית'. "והוא קשור ומולפץ אז בכוחות טומאה...".

וכמה גדול כח התשובה שכוחות הטומאה שיצר אותם, מתהפכים לכוחות של קודש. זדונות נהפכים לו כזכויות. כך מפורש בנפח"ח, שהתשובה מהפך את המציאות ממציאות של טומאה לאורות של קדושה.

להעריך את גודל המצוות

ומזה נראה לעורר מה שאנו רואים לדאבונינו את הרפיץ בזה, שגם כשמודים ומקיימים מצוות, אין את ההערכה המספיקה ואת הרוממות הנוכחית שצריכה להיות לכל עניני תורה ומצוות, לתפילה ולכל מצוה. יכולים אפי' לדקדק במצוות, אבל אין את הכבוד ראש במצוה, את ההערכה שעוסקים במצוות ה', בתורת ה'. אלא הכל בקלות ראש.

אם כן עליו להתרומם מכאן לערכיות של תורת ה', ההערכה שצריכה להיות לכל סברא, לכל ענין בבלחה, "להתקדשותם והייתם קדושים", לטהר את עצמינו מכל הטומאות והמושגים של הרחוב, ובנוסף, לקדש את עצמנו להיות מרוממים. ובזה נזכה לחיים הרוחניים האמיתיים של התורה,

- - - נערך מכתבי תלמידים - - -

גליון זה הוקדש לרמואת האשה שולמית בת מרתה בתור שאר חולי ישראל

לתרומות ולהנצחה להפצת הנגליון: נדרים פלוס > חיפוש מוסד > ישיבת ההלוח' יעקב > המגור'ית "עלון חקרי לב"

או להשאיר הודעה ב"קו בית המדרש נפש החיים" במספר: 077-26-111-78, או במייל: ky6880427@gmail.com

לפניות, הערות והארות בכל נושא הגליון, וכן למסירת דברי תורה בכל נושא מרבינו שליט"א, ניתן ליצור קשר באופנים הנ"ל.

– כל שיעורי רבינו שליט"א ב"קו בית המדרש נפש החיים: 077-26-111-78 –

פרשת שמני תשפ"א

מישפטי התורה

הליכות חיים

בס"ד

המשטרה בארה"ב נאלצה לשלם פיצויים, האם הכסף כשר?

שאלה

אדם שגר במדינת ניו יורק שבארה"ב, החליט לעשות פעילות תורנית לילדים לעילוי נשמת הוריו שנפטרו לאחרונה. אלא שלא היו לו את האמצעים לממן את הדבר, ולכן הגה רעיון מקורי. נודע לו שבאחת ממדינות ארה"ב שרחוקה כארבע שעות טיסה ממקום מגוריו, דוגלים השופטים במערכת המשפט בליברליות מירבית, ומקנים זכויות מופלגות לאזרחים, אם מקפחים את חרותם בניגוד לחוקה האמריקנית. כדי להימנע מחילול השם, חבש אותו אדם קסקט לראשו, ולבש חולצה צבעונית ורועשת וכו', באופן שיסיר ממנו כל זהות יהודית, וטס ביום חמישי בצהרים לאותה מדינה, כשברשותו מצלמה מקצועית עם עדשה גדולה וכו', והחל לצלם באופן פומבי באזורים היוקרתיים, אנשים, בתים, חנויות וכו'. והיות ומעשיו גרמו לתושבים לחשוד שמא הנ"ל אוסף מידע כדי לגנוב אח"כ את רכושם, הזמינו מיד את המשטרה, והשוטרים החלו לתחקר אותו למניעיו. אולם הנ"ל הסכים למסור להם רק מידע אישי של שמו, ומקום מגוריו, והציג בפניהם תעודות רשמיות המאשרות את דבריו, אולם נמנע מלנמק את מעשיו.

עקב התנהגותו המחשידה, אזקו אותו השוטרים וכלאו אותו בבית הסוהר עד שיובא לפני בית המשפט. והנה מאחר ושלושת הימים הראשונים של אותו השבוע היו ימי חג לגויים בארה"ב, התקיים הדיון המשפטי רק ביום רביעי. ושם טען העצור, שאין לו שום עבר פלילי, וגם כעת הגיע למקום בתור תחביב, ומאחר והוא נעצר ששה ימים לשוא, הוא תובע מהמשטרה מאה אלף דולר עבור כל יום שמנעו ממנו את חרותו. והנה השופט הממונה מטעם המדינה, קיבל את טענותיו ולא הצדיק את מעצרו, וחייב את המדינה לשלם לו מיידית שש מאות אלף דולר.

כעת רוצה הנ"ל לעשות עם הכסף שקיבל את הפעילות התורנית שתכנן. אלא שהאדם האחראי מטעמו על ניהול הארגון מסתפק, האם הכסף שהתקבל הינו כסף כשר להשתמש עמו לפעילות התורנית, ועבור פרנסתו בשנים הקרובות.

תשובה

א. מאחר ובחו"ל ההלכה היא: שדינא דמלכותא - דינא, לפיכך גם ע"פ התורה יש סמכות לשופט גוי להחליט בכפוף לחוקיהם, ולפי הפרשנות המשפטית שהשלטון מקנה לשופטים לפרשן את חוקיהם. ולכן הכסף שקיבל אותו אדם, הינו כשר לכתחילה, וניתן להשתמש עמו לכל דבר שבקדושה.

ב. למרות שהכסף שהתקבל הינו כשר, אולם ודאי שאם אותו אדם היה שואל מלכתחילה את מורי ההוראה, האם ראוי לעשות כך, היו מורים לו - להימנע מלעשות מעשים כאלו והדומים לכך. אבל בדיעבד לאחר שנעשה המעשה, מאחר והנידון עתה הינו ביחס לכשרות הכסף - מותר לכתחילה להשתמש עמו, וללא כל מיגבלה.1

מקורות

1. כתוב בגמ' נדרים (כח.), וב"ב (נד:) ובעוד מקומות, אמר שמואל: דינא דמלכותא - דינא. ופי' הרשב"ם ב- ב"ב שם וז"ל: כל המיסים, ארנונות, ומנהגי משפטי המלכים, שרגילים להנהיג במלכותם - דינא הוא. שכל בני המלכות מקבלים מרצונם את חוקי המלך ומשפטיו. והלכך, דין גמור הוא, ואין למחזיק בממון חבירו ע"פ חוק המלך הנהוג משום גזל עכ"ל. והנה דינו של שמואל נפסק להלכה ברמב"ם (פ"א מזכיה הל' טו, ופ"ה מגזילה הל' יא) בטור, ובשו"ע חו"מ (ס' שטט, ו-ט). והגדר בזה התבאר בהרחבה בשו"ת חת"ס חו"מ (ס' מד) וע"ש.

והנה מכלל שבע מצוות בני נח שנצטוו בו כל הגויים גם בזמן הזה הוא - לעשות להם חוקים ולשים עליהם שופטים שידונו ע"פ חוקיהם, באופן ישר ושווה לכל תושבי המדינה. ולכן כאשר השלטונות דנים בערכאות שלהם בכל הדברים הקשורים אליהם כמו מיסים והמסעתף מכר, או כאשר רשויות המדינה מגישות תביעה נגד אזרחיהם בגלל הפרת חוקי השלטון וכו', במקרה זה יש תוקף הלכתי גם ע"פ דין תורה להחלטות השופטים שהתמנו על ידם, גם כאשר ההחלטה שהתקבלה נבעה מפרשנות חוקי השלטון, כפי שיקול דעתו של השופט מטעמם.

אמנם נדגיש, שבכל ויכוח שיש ליהודי עם רעהו בכל תחום שהוא, אפילו כשגרים בחו"ל, עליהם להתדיין רק בפני ביה"ד שדן ע"פ דין תורה או בפני בורר שמוסכם על דעת המתדיינים, ואסור ליהודיים להתדיין בפני הערכאות, ואפילו אם שני הצדדים מעוניינים לדון בפניהם. ומי שהולך מרצונו לדון בפניהם הינו - מרים יד בתורת משה רבינו, ומחלל את השם, וכפי שנפסק להלכה בשו"ע חו"מ (ס' כו) ואכמ"ל.

לאור האמור בנידון השאלה, אע"פ שלכתחילה ודאי שאין דרך היהדות לעשות פעולות כמו שעשה אותו אדם, והיה צריך לחפש פתרונות אחרים לזכות בהם את הוריו. אולם בדיעבד לאחר שעשה מה שעשה, והנידון כעת ביחס לכסף שקיבל מהשלטונות ע"פ החלטת השופט שמונה על ידם להכריע במקרים אלו והדומים לכך - ודאי שהכסף כשר, כי קיי"ל כשמואל שדינא דמלכותא - דינא. והעובדה שאותו אדם תיכנן זאת מראש, גם ע"פ חוקיהם - אינה מקנה למשטרה שום זכות חוקית לפעול בניגוד לחוקים שהתקבלו במדינתם, ולכלוא אדם לשוא לששה ימים.

מסרים ורעיונות בפרשת השבוע

נדב ואביהוא - גדולי הדורות

"ויאמר משה אל אהרן, הוא אשר דיבר ה' - בקרובי אקדש" וכו' (ג.)

וכתב רש"י: אמר משה לאהרן, אהרן אחי, יודע הייתי שיתקדש הבית במידעיו של מקום, והייתי סבור כי או בר, עכשיו רואה אני שהם גדולים ממני וממך ע"כ.

דברי רש"י אלו אודות גדלותם הנשגבה של נדב ואביהוא, מעוררים בנו השתהות והתבוננות מחודשת בהם ובמעשיהם. שלכאורה היה נראה מהתבוננות שטחית בדברי חז"ל, שמעשיהם ודיבורם לא תאמו את גדלותם העליונה כפי שרש"י כותב בשבחים. ונביא בס"ד את דברי חז"ל, כדלהלן.

א. כתוב במדרש רבה ויקרא (כ, ט). 'ר' מני דשאב, ורבי יהושע דסכנין, ור' יוחנן בשם ר' לוי אמרו: בשביל [כלומר, בגלל] ארבעה דברים מתו בני אהרן... על שהיו שתויי יין, ועל שהיו מחוסרי בגדים [כלומר, נכנסו לשרת בקודש בלי מעיל], ועל שנכנסו ללא רחיצת ידיים ורגלים, ועל שלא היה להם נשים ע"כ.

ב. כתוב במסכת סנהדרין (נב): וכבר היו משה ואהרן מהלכים בדרך, ונדב ואביהוא מהלכים אחריהם, וכל ישראל אחריהם, ואמר נדב ואביהוא - מתי ימותו שני זקנים הללו, ואני ואתה ננהיג את הדור וכו' ע"כ.

ולכאורה ממבט שטחי של אנשים קטנים נראה מדברי חז"ל אלו, שהתנהגותם ודיבורם של נדב ואביהוא היו בניגוד להלכות שנאמרו בתורה ביחס לעבודת הכהנים. וכן בניגוד להלכות דרך ארץ שחייבים הבנים להרגיש כלפי הוריהם, ומנהגי הדור. וא"כ כיצד ניתן להבין את דברי משה רבינו שאמר שהם היו גדולים מהם, ולכן דווקא בהם בחר הקב"ה לקדש את חנוכת המשכן?

היסוד הטמון במרגלית שרב אמר

והנה התירוץ והביאור של נדב ואביהוא נמצא ב"מרגלא בפומיה דרב", פי' מרגלית בפיו של רב שנאמר במסכת ברכות (יג): וז"ל: מרגלא בפומיה דרב - לא כעולם הזה העולם הבא. העולם הבא אין בו לא אכילה, ולא שתיה, ולא פריה ורביה, ולא משא ומתן, ולא קנאה, ולא שנאה, ולא תחרות. אלא צדיקים יושבים ועטרותיהם בראשיהם ונהנים מזיו השכינה. שנאמר בשמות (כד, יא): "ואל אצילי בני ישראל לא שלח ידו, ויחזו את האלוקים ויאכלו וישתו". ופי' רש"י שם בגמ': ויאכלו וישתו - שבעו מזיו השכינה כאילו אכלו ושתו ע"כ.

ומבואר שם בתרגום יונתן בן עוזיאל, שאצילי בני ישראל הם - נדב ואביהוא. וכן תרגם אונקלוס אצילי - גדולי בני ישראל, וע"ש ג"כ בפ' רש"י. לאור האמור נפתחו בפנינו שערי אורה להבין במעט את דברי חז"ל שבהם פתחנו.

רב לימד אותנו, שנדב ואביהוא שנקראו - אצילי בני ישראל, זכו להגיע עוד בעולם הזה בהיותם עם גופם הגשמי, להתנדבות מוחלטת בשכינה הקדושה, ולכן לא היו צריכים לאכילה ושתיה גשמית. וכלשון רש"י שם בגמ', ששבעו מזיו השכינה כאילו אכלו ושתו. כלומר, אפילו משה רבינו שעלה שלש פעמים לשמים וזכה שלא יצטרך לאכילה ושתיה באותם מאה ועשרים יום, אולם כשחזר לארץ, היה צריך לקיים את גופו ע"י אכילה ושתיה, כדרך שאר בני אדם. משא"כ נדב ואביהוא גם בהיותם בארץ, זכו ע"י עבודתם הרוחנית להגיע למצב, שהיו דבוקים בכל כוחם בשכינה, וגופם ניזון מהשכינה עצמה ולא היו זקוקים לאוכל גשמי. וזוהי דרגה גבוהה ביותר, שהצדיקים הגדולים ביותר יזכו להגיע אליה רק בעולם הבא. נמצא שרב למד מדרגתם של נדב ואביהוא כפי שהיתה להם עוד בעולם הזה, ושמוכונים בתורה בתואר - "אצילי בני ישראל", איך תהיה צורת חיותם של הצדיקים שיוזכו לחיות בעולם הבא.

הביאור למעשיהם של נדב ואביהוא

לפי זה נבין בס"ד את כוונת דברי נדב ואביהוא אחיו שמובאים בסנהדרין (נב). מכיון שמשא ואהרן מנהיגים את העם כיצד צריכים לחיות ולעבוד את הקב"ה בעולם השפל והגשמי שבו אנו נמצאים, ומאחר שברור שבמשך הדורות לאחר מיתת משה ואהרן, עם ישראל לא יתמיד בכך, אלא הם יחטאו, וזה יגרום לגלויות הרבות והקשות שיצטרכו להתייחס בהם במשך אלפי שנים, לחורבן שני בתי המקדש ועוד, לפיכך כדי לחסוך את הסבל הנוראי הזה, מתי נזכה אנחנו להנהיג את העם, ונעלה אותם כבר עכשיו לדרגות רוחניות גבוהות שבו אנו נמצאים עתה, שזוהי הדרגה הגבוהה שתהיה לצדיקים בעולם הבא, וכשנצליח בכך - נבנה את בית המקדש שיעמוד לנצח, וע"כ נמנע את נתיב היסורים שעתידיים לעבור בני ישראל במשך אלפי שנות הגלות.

נמצא שדבריהם לא נבעו חליל מקנאה או תחרות, ולא מחוסר דרך ארץ, שהלוא רב העיד שלא יהיו מידות מושחתות כאלו בעולם הבא, והוכיח זאת מדרגתם של אצילי בני ישראל שהם נדב ואביהוא. אלא דווקא מחמת רצונם לטובת בני ישראל להביאם כעת לתיקון השלם, לכן הם שאפו להנהיג את העם בהקדם האפשרי. לאור האמור, נבין בס"ד למה הם לא נשאו נשים, שהרי רב העיד שבעולם הבא אין פריה ורביה, והוכיח זאת מאצילי בני ישראל. נמצא שלפי דרגתם הגבוהה בעולם הזה, הם הגיעו למציאות שלא צריכים לקיים מצוות פרו ורבו. אלא שאמרו חז"ל, שאע"פ שלא נתבעו על כך, אולם אם בפועל היו נושאים נשים והיו נולדים להם ילדים - הם לא היו מתים. כלומר, זכות המצווה הזאת היתה מגינה עליהם שישארו בחיים.

ולאור האמור נבין בס"ד את סוד היין. שהנה אמרו חז"ל בברכות (לה) שעתידי הקב"ה להשקות את הצדיקים ביין המשומר בענביו מששת ימי בראשית. והנה היין המצוי כעת בעולם הזה, תהליך היווצרותו הוא, ע"י תסיסה של החיידקים שבתוכו, שהינם הפסולת ששורשם מהחלק ששייך לכח הטומאה שנמצא ביין. ולאחר תסיסתם במשך ארבעים יום, נעשה המיץ שנסחט מהענבים ליין שראוי לשתיה, אלא שהוא כולל בתוכו גם את כח הרע שגורם לאדם להשתכר ולהתנהג שלא כראוי, כמו שמצאנו אצל נח, לוט ועוד.

לפיכך אמרה התורה שאסור לכהן שמשרת את הבורא ית"ש, שיעבוד לפניו כשהוא שתוי יין. אולם שונה במהותו יין המשומר מששת ימי בראשית. כלומר, שנוצר לפני חטאו של אדם הראשון, שייך זה נקי מכל פסולת גשמית, וטומאה רוחנית. לפיכך יין זה לא רק שאינו פוגם בצלילות דעתו והתנהגותו של האדם ששותהו, אלא אדרבה שתיית יין זה, מביא את האדם להשגות רוחניות גבוהות, שיוכל באמצעותן להבין יותר את עומק התורה וסודותיה, ולכן הקב"ה ישקה את הצדיקים ביין הזה לעתיד לבוא. ולכן סברו נדב ואביהוא, שמאחר וגופם כבר עכשיו בדרגה של העולם הבא, שאינו זקוק לאכילה ושתיה וניזון מזיו השכינה, א"כ גם אם יכנס לגופם הקדוש היין שקיים בעולם הזה, הוא יתקדש ויהפך בגופם למהות של יין המשומר מששת ימי בראשית. אלא שכנראה, שמאחר ובעולם הזה לא שייך לשנות את היין הקיים לבריאה אחרת, לכן נשאר איסור התורה שאסור לכהנים להכנס ולשרת את ה' ית"ש כשהם שתויי יין, גם אם היין יכנס לגוף הקדוש של נדב ואביהוא.

ומאחר ונדב ואביהוא זיכנו את גופם לדרגת אדם הראשון קודם החטא, וכפי שיהיה גוף הצדיקים בעולם הבא, חשבו גם שבמציאות שהגיעו אליה, אינם צריכים לבגדים נוספים שיהיה להם - "לכבוד ולתפארת". מאחר וגם אדם הראשון קודם החטא היה בדרגה רוחנית שלא הוצרך כלל לבגדים, וגופו הקדוש היה מצד עצמו - "לכבוד ולתפארת", וכיחידה אחת עם נשמתו הגבוהה והקדושה. ורק לאחר חטאו נעשה הגוף השפל למציאות של בושה, אז עשה לו הקב"ה בגדים כדי שלא יתבייש. ולכן הם גם סברו, מאחר וגופם היה במצב של אדם הראשון קודם החטא, לכן לא צריכים לרחוץ את ידיהם ורגליהם לפני העבודה במשכן, כי בגוף קדוש כזה - לא נדבק בו שום לכלוך שקיים בעולם הזה. ואפי' שהתורה חייבה את הכהנים לרחוץ את ידיהם ורגליהם, וללבוש מעיל לפני ביאתם לשרת את ה' ית"ש, חיוב זה נאמר כלפי שאר הכהנים שקשורים בגופם ובמהותם לעולם הזה, משא"כ כלפם שהיו גם עכשיו בבחינת עולם הבא, וכאדם הראשון קודם החטא, לכן חשבו שאין להם צורך בעשיית דברים חיצוניים כאלו. ואכן התורה רמזה את מיתתם במילים "וימותו - לפני ה'" כלומר, דווקא תשוקתם הגדולה לשרת את ה' כפי דרגתם הגדולה, זוהי הסיבה שמתו.

נמצאנו למדים, למרות שאין לנו שום הבנה והשגה בדרגתם העילאית של נדב ואביהוא, אולם בעקבות ה"מרגלא בפומיה דרב" זכינו להבין מעט, שחז"ל במדרש ובגמ' לא כתבו חלילה את קלונם של נדב ואביהוא, אלא אדרבה ציינו את רום מעלתם. אלא שרצון הקב"ה היה שגם צדיקים אלו שהיו ונשארו - גדולי הדורות, שמוכונים בתורה לנצח בתואר "אצילי בני ישראל", ינהגו כפי ציווי הקב"ה לכל בני אדם.

שקלים כ.

תוכי שגנב, האם בעליו מחויב בהשבה?

שאלה

גיא כפיר הינו בחור בן שבע עשרה שנה, שזכה בס"ד לחזור לאחרונה בתשובה. וכתוצאה מכך התעורר לשאול, שלפני שנתיים באחד מימי הקיץ החמים, כשהחלון בבית שכנו שהינו יהלומן עשיר היה פתוח, חדר דרכו לבית התוכי הגדול שברשותו, ולקח משם במקורו בפעם הראשונה יהלום, ובפעם השנייה חמש שטרות של מאה דולר כל אחד, כאשר שני שטרות נפלו מפיו בדרך ועפו לרשות הרבים. ואת היהלום ושלושת השטרות האחרים הביא לביתו של גיא. וגיא מכר את היהלום, ופרט את הדולרים, ובזבז את הכסף שקיבל תמורתם, למרות שידע מהיכן התוכי שלו הביאם.

כעת לאחר ששב בתשובה ברצונו לדעת, האם הוא חייב להשיב לשכנו את סכום הכסף שקיבל מגניבת התוכי שלו?

תשובה

א. אם התוכי לא אולף להכנס לבית השכן ולגנוב משם, אלא שמעצמו עשה זאת, אז ביחס למאיתם דולר שנפלו מפיו של התוכי - גיא פטור מלשלם. אולם לגבי היהלום ושלוש מאות הדולרים שהגיעו לרשותו והשתמש בהם, מכיון שידע מהיכן התוכי לקחם - היה חייב להשיבם לשכנו מדין השבת אבידה, למרות שלא היה בהם סימן. לפיכך אם שכנו לא יסכים למחול לו על חובו, הוא יצטרך לשלם לו את סכום הכסף שהיו שווים כשהגיעו לרשותו, בכפוף ליכולתו הכספית, והאפשרויות שיוכל לפרוס את התשלומים.

ב. אם השכן היה גוי - גיא פטור מלהשיב לו את תמורה הכספית, למרות שידע ממנו התוכי שלו לקחם.

ג. אם גיא לא יודע ממנו התוכי גנבם - הוא פטור מלהשיב לכל מי שטען בשעתו שהתוכי גנב ממנו, מאחר ולא היה סימן מזהה בחפצים שנגנבו.

ד. אם התוכי גנב את הרכוש בנוכחות השכן, אם השכן ידע שהתוכי הנ"ל שייך לגיא, א"כ הוא לא התיימש מהגניבה, כי ידע שיתבע מגיא להחזיר לו את הגניבה. ולכן במקרה זה הדין הוא כפי שהתבאר בסעיפים הקודמים.

אולם אם השכן לא ידע למי התוכי שייך - הוא התיימש מהגניבה מיד כשראה שהתוכי לוקחם. לפיכך במקרה זה, אפילו אם השכן הינו יהודי, וגיא ראה אותו ויודע ממנו התוכי גנבם, למרות זאת מאחר וגיא היה עני בשעת הגניבה והשכן היה עשיר - לא חייבו אותו חז"ל לעשות לפנים משורת הדין, ולהשיב אבידה שהגיעה לרשותו לאחר שבעליה כבר התיימשו ממנה. ³

מקורות

1. מבואר במסכת שקלים (ג.) לגבי אדם שהלך בשוק עם בשר ובא עוף שנקרא "דיה", וחטף את הבשר ממנו, וראו את הדיה הנ"ל שהשליכה בשר במקום אחר, ורצה אותו אדם לקחת את הבשר שהושלך ולאכלו. ואמר לו רב, שאסור לו לאכלו כדן - בשר שהתעלם מהעין. כלומר, חוששים שמא הדיה אכלה את הבשר שחטפה ממנו, ואילו הבשר שהשליכה הוא בשר אחר שהיה נבלה. וממשיכה שם הגמ', שבמקרים דומים שהעוף לא לקח בשר, אלא העוף או הנהר לקחו חפצים ששייכים לבני אדם והביאום למקום אחר, מי שמצא את האבידה למרות שיש בה סימן, מותר לו לקחתה לעצמו. כי אנו תולים שהיא אבדה מרוב ההולכים במקום הזה שהיו גויים. ולכן אפילו אם היא אבדה מיהודי, הוא מתיימש ממנה, מאחר וחושב שודאי אחד מהגויים שהם רוב ההולכים

כאן מצאה, והוא ודאי שלא ישיב לו את האבידה. וכך גם נפסק בשו"ע חו"מ (ס"ו רנט, ז) וע"ש.

והנה בנידון של השאלה, מעשהו של התוכי כשגנב נחשב, כמו שורו של גיא שלא שמר עליו כראוי שלא יזיק למזמון השני. אמנם מאחר ותוכי דרכו לקחת מאכל כמו בוטנים ולאוכלם, אולם אין דרכו של תוכי לקחת יהלום או שטרות כסף שאינם ראויים לאכילה, לפיכך מעשהו נחשב - "משונה" כמבואר בב"ק (יט:), ופעולה כזאת נחשבת כתולדה של "קרן", וכמו שור תם שנגח שצריך לשלם עבור נזקו רק חצי משויות הנזק מחמת קנס. ומאחר ורק דיינים סמוכים יכלו לדון דיני קנסות, דבר שאינו קיים עוד מתקופת הגמ', לפיכך פטור בעל התוכי מלשלם עבור מאיתם הדולר שהתוכי לקחם במקורו, ועפו ממנו ברשות הרבים.

אמנם ביחס ליהלום ושלוש מאות הדולר שהגיעו לידי גיא, והוא ראה או ידע בודאות ממנו הם נלקחו, במקרה זה גיא היה חייב להשיבם לבעליו מדין השבת אבידה. ואע"פ שאין בהם סימן, אולם בנידון דנן מכיון שידוע למי הם שייכים, לא זקוקים לסימן מזהה כדי לוודא למי האבידה שייכת, וכפי שנפסק בנידון דומה ברמ"א חו"מ (ס"ו שמח, ז). לפיכך מאחר וגיא לא השיבם לבעליו אלא לקחם לעצמו, דינו כגנול שחייב להשיב את התמורה הכספית כפי שהיו שווים באותו הזמן היהלום והדולרים. ולכן אפילו אם גיא מכרם בזול, חיובו לשלם לשכן הינו כפי שהיה ניתן לקבל עבורם בשוק. כמו כן מאחר וגיא אינו בגדר, גנב מפורסם שכל ממונו בא מגניבה, אלא זה היה מקרה חד פעמי, לפיכך במקרה כזה לא תקנו לו חז"ל פטור מדין תקנת השבים שמבואר בשו"ע חו"מ (ס"ו שסו, א) וע"ש כי קצרתי.

2. אם שכנו היה גוי, במקרה זה מכיון שהתבאר שחייב ההשבה היה מדין השבת אבידה בלבד, כי הרי לא גיא גנבם ממנו אלא התוכי שלו עשה זאת, ומאחר וקימ"ל שאין חיוב להשיב אבידה לגוי כמבואר בשו"ע חו"מ (רסו, א), לכן גיא פטור מלשלם לו עבור אבידתו.

3. כמו כן חיוב השבת אבידה מדין תורה קיים, רק אם האבידה הגיע לידי המוצא לפני שבעליו התיימש ממנה, אולם אם הגיע אליו לאחר יאוש בעליה ממנה, הוא פטור מלהשיבה. אלא שתקנו הראשונים שלפנים משורת הדין צריך להשיב אבידה לבעליה היהודיים, למרות שהגיע לידי המוצא לאחר יאוש המאבד כמבואר בשו"ע וברמ"א (ס"ו רנט, סעיפים ה,ז) וע"ש גם בש"ך (א"ק א). אמנם תקנה זו תקנו לגבי רוב המוצאים, אולם אם המוצא הוא עני והמאבד הוא עשיר, באופן זה לא חייבוהו לעשות לפנים משורת הדין, והשאירו את הדין כפי דין תורה, כלומר, שזכה המוצא באבידה אם היא הגיעה אליו לאחר יאוש בעליה, וע"ש ברמ"א ובגר"א (א"ק טו).

לאור האמור מתבאר, שחיוב השבת אבידה שגיא התחייב בו קיים, רק אם הגיע אליו רכושו של השכן לפני שנודע לשכן מהגניבה כלומר, לפני יאושו. אולם אם התוכי גנב זאת בנוכחותו, והשכן לא ידע למי התוכי שייך, נמצא שמיד הוא התיימש מהגניבה, במקרה זה גיא קיבל את רכושו לאחר יאוש בעליו, ומכיון שבשעת הגניבה גיא היה עני והשכן היה עשיר - גיא היה פטור מלהשיבו לבעליו.

יומא (ב.)

ההיתר לשנות מהאמת, לצורך קיום היהדות

שאלה

בסמינר להחזרה בתשובה שנערך לאחרונה לציבור אקדמאיים, נתקל אחד מהמרצים הידועים בשאלה הלכתית קשה: חלק גדול מהמשתתפים בסדרת ההרצאות החליט להתקרב ליהדות ולהתחיל לקיים מצוות, אולם בהרצאה המסכמת ביום האחרון של הסמינר, לפתע אחד מהפרופסורים שנוכח בהרצאתו, שאל שאלה קשה על

יסודות ההרצאה, שהמרצה הנ"ל לא ידע עליה תשובה. המרצה שחשש שאם יודה לשואל ששאלתו קשה, הרבה מהנוכחים שהחליטו לשמור מצוות יחזרו בהם, המציא במקום תשובה שקרית ואמר לו, שעל פי המחקר האחרון שערך פרופסור גוי מארה"ב בעל שם עולמי, שהתפרסם לאחרונה בירחון יוקרתי מסויים, הוא מפרך את כל הבסיס שעליו מסתמך השואל, ומוכיח בראיות מוצקות, שגישת היהדות היא הנכונה. ומחמת תשובת המרצה, לשביעות רצונם של המשתתפים בו, נשארו בהחלטתם לחזור בתשובה.

כעת שואל המרצה הנ"ל, האם צדק בהחלטתו לומר שקר כדי להציל את החלטת המשתתפים לחזור בתשובה או שמכיון שביהדות אין המטרה מקדשת את האמצעים, היה עליו להודות שאין לו תשובה על השאלה, למרות הסיכון שבדבר.

תשובה

בנידון השאלה - צדק המרצה במעשיו. אע"פ שבמקרים רבים אין היתר הלכתי להשתמש באמצעים פסולים כדי לשמור מצוות.

מקורות

מבואר בתחילת מסכת יומא (ב) שחז"ל תקנו, שהכהן שמקריב פרה אדומה יהיה דווקא טבול יום שישורף את הפרה קודם שקיעת השמש, וישתמש בכלים שאינם מקבלים טומאה, כדי להוציא מלבם של הצדיקים שהיו אומרים, שאי אפשר להקריב אותה ע"י כהן שרק טבל לטהרתו. לפיכך תקנו חכמים להצריך אותו בשמירת טהרה מרובה, והצריכו שישתמש רק בכלים שאינם מקבלים טומאה. א"כ רואים לכאורה, שחז"ל לא סילפו את ההלכה כדי לעקור את טעותם של הצדוקים, אלא החמירו גם בדבר שלא נצרך, כדי שלא יטעו לחשוב כמותם. ולפי"ז לכאורה המרצה לא עשה כראוי.

אמנם לעניות דעתי ניתן להביא שתי ראיות, שכאשר ישנה אפשרות שאנשים יסלפו את ההלכה או שילכו לרעות בשדות זרים ויעשו איסורים - מותר לכתחילה לומר לאותם אנשים דברים שאינם נכונים, כדי לגרום להם לקיים את התורה ומצוותיה כראוי.

שתי ראיות, שמותר לשנות בדיבור, כדי שיהודיים ישמרו את התורה

ראיה ראשונה, מבואר בגמ' בברכות (טז) שרב קטינא הלך ליד ביתו של אדם בעל אוב כלומר, שהיה מגלה עתידות ע"י כישוף באמצעות עצמות מתים, דבר שהתורה אסרה לעשות כך. ופתאום היתה רעידת אדמה שם, ואמר אותו בעל אוב לרב קטינא, מהי הסיבה שנגרמה רעידת האדמה. אולם רב קטינא טען לו, שהוא טמא ושקרן וכל דבריו הינם שקריים, והקשה על דבריו. ומבואר שם בגמ', שבעל האוב הנ"ל צדק בדבריו, ורב קטינא בכוונה דחה אותו בדברים שאינם נכונים, ועשה זאת, כדי שלא ימשכו היהודיים אחריו ויעברו על איסור כישוף וכו', ועל שאר איסורי תורה, ולכן רב קטינא דחה אותו בדברים שאינם נכונים.

א"כ מוכח להדיא, שאם האמת ברורה כמו השמירה על קיום מצוות התורה, ואין אפשרות לשכנע יהודיים שלא יכשלו באיסור או שלא ימשכו אחרי אנשים טמאים שיסיתו אותם לעבור איסורי תורה, אלא רק אם ישתמשו בטענות שקריות, באופן זה, מותר להשתמש בשקר כדי לקיים את שמירת התורה ומצוותיה. ובנידון הזה אמירת השקר - היא האמת, כי נועדה לקיום האמת שנאמרה ע"י בורא העולם ית"ש. ולפיכך גם בנידון השאלה דנן, המציאות שנוצרה בפני אותו מרצה, דומה במהותה לנידון של רב קטינא. כי גם כאן כדי שהמשתתפים ישארו בהחלטתם לקיים מצוות, ולעשות מה שכל יהודי מצווה לעשות,

לא היה ניתן לעשות אא"כ המרצה יטען דברים שאינם נכונים, נמצא שהשקר כאן מהותו - קיום האמת. והרי ברור שגם אם לאותו מרצה אין תשובה לשאלת הפרופסור, ישנם אחרים שיידעו לענות תשובה. וגם אם בדורינו אף אחד לא יודע תשובה, אז ודאי שהרמב"ם ושאר הראשונים, וכל שכן שלתנאים ולאמוראים היתה תשובה על כך. נמצא שאין בחוסר ידיעת התשובה כדי לערער את אמיתת התורה.

ראיה שניה ניתן בס"ד להביא, מהגמ' בפסחים (ק"ב) שרבי עקיבא אמר לרשב"י: שאם בקשת להחנק - היתלה באילן גדול ע"כ. ופי' שם רש"י והרשב"ם, שאם בקשת לומר דבר שישמע לבריות ויקבלו ממך - תאמר את ההלכה הזאת בשם אדם גדול, למרות שלא שמעת זאת בשמו, ומחמת זה יקבלו ויעשו את ההוראה שאמרת. דין זה הובא להלכה גם במגן אברהם אור"ח (סי' קנו סק"ב). והקשה על כך המג"א, הרי מבואר בסוף מסכת כלה, ובגמ' בברכות (כו) שכל האומר דבר בשם חכם, אם לא שמע ממנו שאמר דברים אלו - גורם לשכינה שתסתלק מישראל, וא"כ איך היתיר ר"ע לרשב"י לעשות כך? ונשאר המג"א בצ"ע.

באילו מקרים אסור לשנות בדיבור, למרות שאותו אדם חושב שצודק

ונלע"ד שהמקרים חלוקים במהותם. הגמ' בברכות מתייחסת לאדם שחידש הלכה מסויימת, ולמרות שבעיניו היא נכונה, אולם מכיון שחושש שלא יסכימו עמה, לכן הוא רוצה לאומרה בשם אדם גדול ומפורסם כדי שינהגו לפיה. במקרה זה - אסור לעשות כך, וגורם לשכינה שתסתלק מישראל. אולם בהלכות שהתקבלו בישראל ע"י גדולי ההוראה בעבר או לגבי דברים שהם יסודות התורה וקיום היהדות, שלא חידשם אותו אדם, אלא שנשכחו או שלא מקיימים אותם מסיבות שונות, במקרה זה הורה ר"ע לרשב"י שיאמר אותם בשם אדם גדול, כדי שהיהודיים יקיימו אותם, כי זוהי האמת המסורה מדור דור. ומצאתי בסייעתא דשמיא שרבינו החיד"א זצ"ל, בברכי יוסף על השו"ע יו"ד (סי' רמב, כד) כותב שם דבר דומה בשם תשובת הגאונים כתב יד (סי' שכד) שכתבו: אם מכיר באותה שמועה שהיא כהלכה, ואין מקבלים אותה ממנו - אומרה בשם רבו, כדי שיקבלנו ממנו. ואם אין ברור לו שכך היא ההלכה - אל יתלה בשם רבו. והוסיף שם החיד"א, שזאת הכוונה בגמ' בפסחים ק"ב. בדברי ר"ע לרשב"י לפי פירוש רש"י והרשב"ם שם בגמ'. [נציין שרבינו חננאל בפסחים שם מפרש אחרת את הגמ' ע"כ.]

לאור האמור גם בנידון דנן החיוב הקיים על כל יהודי לשמור את התורה ומצוותיה הינו אמיתי שלא ניתן לערער עליו, ועל פי האמת של כל מה שנאמר בתורה - נברא העולם. וכדברי הזוהר הקדוש: "שהקב"ה הסתכל בתורה ועל פי מה שכתוב בה הוא ברא את העולם. והעובדה שלאותו מרצה לא היתה תשובה, איננה גורעת מהאמת הודאית, וברור שישנה תשובה לשאלה ששאל, ושגדולי ישראל לדורותיהם ידעו לענות עליה. נמצא שגם כאן יש לנו נידון דומה לדברי ר"ע לרשב"י, וכפי שפסקו הגאונים, שבנידון דנן מותר להשתמש בדברים שאינם נכונים, כדי להעמיד את האמת וההלכה המסורה מדור דור על תילה.

אמנם נדגיש, שלא כל מה שאדם חושב מעצמו שזאת האמת מותר לו לשקר מחמת זה. אלא כדברי הגאונים, שההיתר לשנות בדיבור קיים - רק ביחס לדברים שהינם נכונים מצד עצמם, ויש מסורת על כך מגדולי התורה שבדורות הקודמים, ולצורך קיומם על ידי העם צריכים לשנות בדיבור.

העלון יוצא לע"נ: הר"ר חיים יצחק ז"ל בהר"ר צבי הי"ד, ומרת נחמה בת הר"ר יחיאל הלוי ע"ה

הפרשה המוחנכת

שמיני 55

חינוך והגות על פי משנתו של הרש"ד הירש

עורך הרב שלמה רזנשטיין

טומאה וטהרה בדיני התורה

פרשת שמיני מביאה את המצוות, ההוראות, והאיסורים בענייני הטומאה והטהרה, טומאת מגע, טומאת משא, ומה מותר ומה אסור באכילה. דינים אלו שהם נשגבים מהבנת אנוש, מובא במדרש שנתקשה בהם מנשה רבינו כמו מעשה המנורה ומולד הלבנה, עד שהקב"ה הראה באצבעו למשה רבינו את סימניהם.

רש"ד הירש נוקט בשיטת בעל העקדה והמהר"ל שאין מהות איסורי האכילה, משום שהמאכלים שאסורים באכילה מוזיקים לגוף – כדעת הרמב"ם והרמב"ן ועוד, כי אם תכונות של מאכלים אלו שנאסרו באכילה, יש בהם כדי לפגוע ולפגום בטהרת הנפש של האדם, או משום שיש באיסורים אלו משום קיום דבר ד' המגביל את הנאות הגוף על פי ציוויו ובקיום מצוות אלו יש קבלת מצוות התורה אשר ציוונו ד' ובידול האדם מכל תאוה.

הגוף, כלי שרת בידי הנפש

יסוד ושורש ענין זה, היא התפיסה וההבנה כי הגוף הוא כלי שרת ביד הנפש. אין לגוף טריטוריה בפני עצמה כדי לומר מה הוא רוצה ומה הוא צריך, כי הוא רק משרת את הנפש ואת הרוח של האדם שתכליתה רוחנית והתדבקות בד' ובמצוותיו.

כאשר לגוף יש מעמד בפני עצמו, הרי שכלל התאוות מותרות וראויות, זו הייתה תפיסתם של חכמי אומות העולם – להבדיל – אשר אמרו, בשעת הלימוד אנו מקדשים את הרוח ובשעת האכילה מקדשים את הגוף. אולם תורתנו תורת אמת מדריכה אותנו כי אין מקום להאלהת הגוף, והגוף אינו כי אם כלי שרת ביד הרוח.

זו גם הסיבה לטומאת מת גם בטומאת אדם וגם בטומאת שרצים וכל אחד על פי הבחנותיו, כי גוף מת הוא טמא, אין בו תכלית כאשר יצאה ממנו הרוח, הוא כבר אינו משרת הרוח והנפש כי אם גוויה, ואת זה מסמלת טומאתו.

למען המטרה – אני ד' אלוהיכם

אל כל פרשת הטומאה והטהרה מתלווה האמירה אל תשקצו את נפשותיכם כי אני ד' אלוהיכם, והייתם קדושים כי קדוש אני, המעלה אתכם מארץ מצרים, והרי ברור אפוא, כי אין ענייני שמירת הבריאות עומדים על הפרק, ולא חוקי דיאטה, כי אם התדבקות בד' על ידי קיום מצוות הטומאה והטהרה.

לא בריאותינו הגופנית, כי אם בריאותה הרוחנית והמוסרית של נשמתנו היא שתובטח על ידי שמירת מצוות אלו. מה מובנת מעתה הקפדת התורה על המזון שנבחר לגופנו, אין היא מזהה את הכוח עם החומר ולא את הרוח עם האיבר החומרי אך היא רואה בשני אלה כלים העושים את מלאכת הרוח. קיומה של הרוח נעלה מן החומר ומן הכוח החומרי אך פעילותה בחיי חלדנו תלויה בהם, ומובנת אפוא ההקפדה היתירה, שנצטוונו עליה ביחס למזוננו. שכן "כלי מלאכה" של הרוח מתחדש בכל עת על ידי חומרי המזון, ולפיכך אל נביא לו אלא אותם חומרים, המקיימים את כוננותו בשירות הרוח. נקל על הרוח לשלוט בכלי זה ולהשתמש בו לצורך קיום תפקידו.

שילוב פסוקי התורה על טומאת מגע עם הדינים של טומאת מאכלות אסורות, או כפי שהן קרויות בתורת כהנים – התורה על "טומאת קדושות" עם התורה על "טומאת גוויית", שתי אלה ניתנו למטרה אחת – הלכות טומאת מגע מסמלות את

מהות איסור מאכלות אסורות

יסוד עניינם של המאכלות האסורות כאמור, אינו יכול לבוא כשמירה על גוף או כרצון לשמור על איכותו של הגוף מהבחינה הגופנית והחומרית, כי אם על איכותה ומוסריותה של הנפש מחד, ושמירה על כבודו של הגוף שלא ייגעל במאכלות אסורים. וזאת מתוך הבנה כי האדם נברא בצלם אלוקים וכך גם מבוארים הדברים בבריאת האדם.

השמירה על גוף האדם מבחינת ערכו, היא זו המייצגת את העובדה כי הגוף כאמור לעיל אינו חופשי לעצמו אשר יעשה את כל אשר חפצו תאוותיו בניתוק מוחלט מהנפש והרוח האלוהית.

התורה אומרת ויברא אלוקים את האדם בצלמו וביטוי זה נשנה פעמים מספר בפרשת בראשית, והרי כאן הדגשה מיוחדת, לבושו הגופני של האדם הוא ראוי לאלוקים והולם ייעוד אלוקי, כך לימדתנו תורה להכיר ולהעריך את כבודו האלוהי של הגוף.

לקדש את הגוף

ואכן, לא באה התורה רק לקדש את הרוח, אלא בראש ובראשונה לקדש את הגוף. הנה זה היסוד לכל מוסר אנושי – גוף האדם על כל יצריו וכוחותיו נברא בצלם האלוקים ושומה על האדם לקדש את גופו כראוי לייעודו האלוהי. אין לך דבר החותר תחת כל מוסר, כאותו רעיון תעתועים המפצל את נפש האדם – הוא מודה בכבודה האלוהית של הרוח ומורה לה להתעלות לעולמות עליונים, ואילו לגוף הוא מרשה שרירות משולחת רסן, להתהולל כבהמה בכיעור גס, ולגאוני הרוח אף יעניק חנינה מיוחדת על כל שחיתות מוסרית של הגוף.

לא כן ייעוד האדם כפי שנצטייר בתורת ד'. קדושת הגוף ושמירת צלמו האלוהי הן יסוד מוסד לכל זיכוך מוסרי ותנאי לכל מעלה רוחנית. וככל שהרוח מבקשת להתעלות, כן גוברת הדרישה לקדושת הגוף, שעה שהקב"ה כרת ברית עם ישראל וכך חזר והקים את האנושות הטהורה, פתח במצות מילה, המקדשת את הגוף. ומצוות רבות הכתובות בתורה לא באו אלא לצורך תקנת הגוף לקיימו בהכשר טהרת הצלם, למען יוסיף הגוף להיות צלם אלוקים ולא טמא, שקץ ותועבה.

מה שהלכות טומאת מאכלות מסייעות להגשים, והלכות טומאת מאכלות שומרות על הכושר לקיים את מה שמסומל בהלכות טומאת מגע.

שלב ראשון ושלב שני בהכשרת טהרת האדם

אכן אין אדם נעשה קדוש, אם רק יקיים הלכות מאכלות אסורות, אך קל לו יותר לבוא לידי כך אם ישמור את אותן הלכות. ואדם חוטא לגופו הקנוי לד' וכופר בכל המטרה של יציאת מצרים – אם יקל ראשו בהלכות מאכלות אסורות. וכך אמרו חז"ל – "חמורים שרצים, שכל המודה במצות שרצים מודה ביציאת מצרים, וכל הכופר במצוות שרצים כופר ביציאת מצרים" (תו"כ). השמירה על הלכות מאכלות אסורות רק מעניקה את הכושר לבוא לכלל קדושה, אך אין אדם זוכה לקדושה, אלא אם כן תהא לו תודעה על הכושר הזה ויכיר את התפקיד שלשמו הוא ניתן לו. התפקיד כתוב בתורה, והוא מובע ב אופן סמלי באמצעות המקדש וקדשיו. ואילו הלכות טומאת מגע מחדשות בכל עת את תודעת הכושר לזכות בקדושה.

כל שורה בהלכות טומאת מגע מעידה, שהטומאה איננה תופעת זוהמה מיסטית, מאגית, חומרית – אם כי לא נתפסת – העוברת לאדם ולחפץ על ידי מגע במת, בנבילה ובחולה. אלא הנושאים הנידונים בהלכות אלה, הם ויחסיהם מייצגים תפיסות ומושגים הבאים על תיקונם על ידי הלכות טומאת מגע. נזכור, לדוגמה שלא כל כלי מקבל טומאה, אלא הכל תלוי בחומר הכלי ובצורתו, כלי אבנים וכלי אדמה וכו' הם טהורים, פשוטי כלי מתכות טמאים – ואילו פשוטי כלי עץ טהורים, כלי מקבל טומאה – רק משנגמרה מלאכתו לתכלית שנועד לה, אך ייעודו של כלי תלוי רק במחשבה בעליו – "כל הכלים יורדין לידי טומאתן במחשבה" (כלים כה, ט). משנפגם הכלי ונפסל למלאכתו, הרי הוא חוזר לטהרתו וכו'. טומאת משא, במקום שהיא נוהגת חמורה מטומאת מגע, וזאת אף על פי שהנושא רק גורם מרחוק להנעת החפץ המטמא וכו'. נראה שברור מכל זה שטומאה איננה דבר ממשי הדבק בחומר אלא היא רעיון, מושג ותפיסה, היא קשורה ליחסי אנשים ודברים, ואם אלה בטלו או טרם נתקיימו, תעבור גם הטומאה או לא תחול כל עיקר.

וכי תימא דלעולם סובר אב״י כרבנן דבזמן הזה אסור לכהן לשותן יין, והא דשתה חמרא ביום טוב, היינו דוקא ביום טוב או שבת, משום דלא שייך ביום טוב חשש שמא יבנה בית המקדש, דהרי איתא בגמרא שבועות (ט״ו ב) דאין בונין בית המקדש בשבת או יום טוב.

אך זה אינו, דגם ביום טוב שייד לומר שמא יבנה בית המקדש כמבואר בתוספות בשבועות (שם ד"ה אין) דהבנין בית המקדש לעתיד שהוא בידי שמים יבנה גם ביום טוב.

תירוץ ב' - היין היה מזוג

הנה תירץ בדובב מישרים ג' תירוצים, חדא, דהנה איתא (כריתות י"ב ב', עיין מנחת חינוך מצוה קנ"ב) דאם שתה יין בהפסק יותר מכדי אכילת פרס, אינו מחלל עבודה ואסור רק מדרבנן, ואם כן נימא דאירי שאביי שתה היין ביותר מכדי אכילת פרס.

וכי תימא הרי יותר מכדי אכילת פרס לא הוה קידוש, ואם כן תיקשי היאך אביי קידש, יש לומר דעשה קידוש על ריפתא.

אלא אכתי תיקשי דכיון דמדרבנן אסור גם בשתה ביותר מכדי אכילת פרס, אם כן היאך שתה, וכתב בדובב מישרים להוכיח מכמה מקומות דלאיסור דרבנן לא עשו הרחקה, ולכן מותר בזמן הזה. [וצריך ביאור הא מכל מקום לא יעבוד ואם כן היאך ישתה בזמן הזה].

תירוץ ג' - יין בתוך הסעודה

עוד תירץ בדובב מישרים, דהרי כתבו תוספות בתענית (שם ד"ה ויודע) דמותר לכהן לשתות יין בתוך הסעודה מכיון דאינו משכר ואם כן יכול לעבוד בבית המקדש.

ואם כן יש לומר דהא דמבואר בגמרא ברכות שאביי שתה יין, איירי ביין שבתוך הסעודה. ולפי זה צריך לומר כהני"ל בתירוץ הקודם דהקידוש שהיה לפני הסעודה עשה על ריפתא.

תירוץ ד' - רביעית מזוג

הנה איתא ברמב"ם (פ"א מהל' ביאת מקדש ה"ה, עיין שם בכסף משנה) דאם שתה פחות מרביעית יין חי והמים משלימין לרביעית, מותר לכתחילה לעשות עבודה בבית המקדש.

אם כן יש לומר דהא דמבואר בגמרא ברכות (שם) שאביי שתה יין ביום טוב, איירי דהיין היה מזוג, אם כן נמצא דהיה יין פחות מרביעית והמים משלימים לרביעית, הלכך שרי גם לחכמים.

ה. מהו לענין קידוש

הנה כתב בדובב מישרים לדחות תירוצא הני"ל, דהרי כתבו תוספות בשבת (ע"ז א' ד"ה ועוד) דאביי סבירא ליה דלקידוש בענין רביעית של יין חי, ואם כן הדרא קושיא. [א"ה. אמנם להאמור בתירוץ ב' וג' הני"ל דצריך לומר שאביי קידש על ריפתא, אם כן לא קשה].

ולכאורה היה אפשר ליישב דאירי גם לענין קידוש, דבאמת הכוס הראשונה לא היתה מזוג אלא שתה ממנו רק רוב כוס, דהרי מהני שתיית רוב רביעית לקידוש, ואחר כך שתה יין מזוג.

אלא יש לדחות בתרתי, חדא, שזה תלוי בחקירה בהא דמהני רוב כוס, כאשר מותר לשתות רק את הרוב אבל השאר אסור לשתות, האם יועיל רוב כוס. [עיין מה שהבאנו בזה בגליון פרשת יתרו תשע"ג].

תו יש לדחות, שהביא בדובב מישרים (שם) דשיעור רוב רביעית דהוי מלא לוגמיו, היינו דוקא באדם בינוני, אבל אדם גדול מלא לוגמיו הוא יתר מרוב רביעית ויצטרך לשתות יותר עד רביעית, ואם כן יתיישב בזה מה שהקשינו על הדובב מישרים דמכל מקום סגי ברוב רביעית, דהרי דילמא אביי היה אדם גדול בגופו ואז לא סגי ברוב רביעית.

וישאום בכתנתם

וַיִּקְרְבוּ וַיִּשְׁאֹם בְּכַתְנֵתָם אֶל מַחוּץ לַמִּחְנֶה פֶּאֶשׁ דְּבַר מֹשֶׁה (י' ה')

הנה איתא בקרא 'וישאום בכתנתם', ופירש רש"י, בכתנות של נדב ואביהוא, שהיו בגדי כהונה.

והנה בגדי כהונה קדושים, ודיינינן (ריש תמיד, ביומא ס"ט א') אם מותר ליהנות מהם, ואם כן תיקשי היאך נשאום בכתנתם, הא בגדי כהונה אסירי בהנאה, ונהי דמסקינן ביומא (שם) דמותר ליהנות מהן, וכן פסק ברמב"ם (פ"ח הל' כלי המקדש ה"א), מכל מקום תיקשי לגיסא דגמרא דאסור ליהנות מהן.

יש לדון ליישב בכמה אנפי:

תירוץ א' - בלאו הכי יש להם ההנאה

הנה דן בטורי אבן (ראש השנה כ"ח א') ביש לו שני חפצים אחד אסור

בהנאה ואחר מותר בהנאה, ואין לו נפקא מינה באיזה מהם ישתמש, כגון שלוקח פטיש של איסור הנאה לפצח בו אגוזים, ויש לו גם פטיש אחר שאינו איסור הנאה, האם נימא דיכול להשתמש גם בהאיסור הנאה, דלא מקרי נהנה מהאיסור הנאה, דגם בלאו האיסור הנאה יש לו האי הנאה.

מעתה אם נימא כהצד דלא מקרי נהנה, אם כן אתי שפיר קושיין, דהרי יכלו לשאת נדב ואביהוא גם בלא הכתנות.

אמנם הרי אסיק בטורי אבן דאינו כן, דסוף סוף השתא נהנה.

[אך ברש"י (נדרים ט"ו ב') הוכיח דלא מיקרי הנאה. עיין שם בהוכחת הרש"י, ויש לדחות ע"פ דברי הגרע"א בתניא סי' קל"ג, ועיין מה שהבאנו בגליון חג הסוכות תשע"ד סו"ס ג'.

תירוץ ב' - מצות לאו ליהנות ניתנו

הנה יש לדון ליישב, דהרי מצות לאו ליהנות ניתנו, וכאן יש מצוה לקוברים. [עיין לקמן בסימן הבאה מה שהבאנו בזה עוד].

ואכתי יש לעיין לסלקא דעתך דרבא בגמרא ראש השנה (כ"ח א') דלא יתקע בשופר של איסורי הנאה כדי לצאת ידי מצוות תקיעת שופר, דלא אמרינן להאי כללא דמצות לאו ליהנות ניתנו, אם כן היכא יתיישב קרא.

[ובלאו הכי תיקשי על האי סלקא דעתך דממתינתין דמעילה (י"ג ב') דלקחו ערבות של הקדש לקיים מצות ד' מינים, חזינן בהדיא דמצוות לאו ליהנות ניתנו].

תירוץ ג' - פירוש אחר בקרא

שוב העירו דיש לומר דבכתנותם לא שנשאום בכתנותם אלא שהיו בכתנותם. אך צריך ראייה.

והנה באמת מדברי יונתן בן עוזיאל משמע דאת האונקלי של ברזל תקעו בכתנות. ובספרנו משמע דקרא קאמר רק שלא חששו לפשטם את כתנות הקדש מאחר שכבר נטמאו.

לאו ליהנות ניתנו במכשירין

הנה יש לדון בכמה אנפי בעיקר תירוץ השני הנ"ל דהיה מותר לקחתם בכתנתם מכיון דמצות לאו ליהנות ניתנו:

א. עגלה של איסור

הנה לפי זה נלמד דמותר לקחת מת בעגלה שיש שם שור וחמור. אך יש לדחות, דאיסור כלאי בהמה אינו אסור הנאה אלא איסור עבודה. אך עכ"פ נלמד דיהא מותר לקחת המת בעגלה של איסורי הנאה. וגם יהא מותר לשאת מת בתכריכים אף שהם אסורים בהנאה.

ב. סכין על הקרבן פסח

הנה מקשינן בגמרא פסחים (ס"ו א') היאך לקחו הסכין תחוב על הקרבן פסח, הא קא עביד עבודה בקדשים.

ולכאורה בהא נמי נימא מצוות לאו ליהנות ניתנו, דהרי כמו שלקחת המת לקבורה אמרינן דלאו ליהנות ניתנו, הכי נמי נימא לענין לקחת הסכין לשחיתת הקרבן פסח.

אך אולי גם איסור עבודה בקדשים אין נפקותא אם הוי לדבר מצוה, דאינו איסור הנאה אלא איסור עבודה, ולא אדע. ויותר היה נלע"ד דגם זה שרי.

ג. האם מכשירי מצוה ניתנו ליהנות

אלא יש לעיין בכל הני"ל האם במכשירי מצוה אמרינן מצות לאו ליהנות ניתנו, דהרי הוי רק מכשירין, שמביא הסכין כדי שיוכל אחר כך לשחוט הקרבן פסח. [א"ה. וכן לענין קבורה, הוצאת המת הוא רק מכשירין להצמחה דקבורה, דהרי על ידי הוצאתו יוכל אחר כך לקבורו].

ויש לעיין בזה מגי מקומות:

חדא, דחזינן (ראש השנה כ"ח א') במודר הנאה ממעין, דשרינן לטבול בו טבילה של מצוה רק בימות הגשמים, אבל לא בימות החמה מכיון דנהנה מהמעין הנאת הגוף, ומקשינן מהכא (מאירי ראש השנה שם, שער המלך פ"א מהל' שופר ה"ג) על הרשב"א בנדרים (ט"ו ב') דמצות לאו ליהנות ניתנו אף בהנאת הגוף, ותיקשי, אמאי נימא בזה כללא דמצות לאו ליהנות ניתנו, הרי אינו נכנס בבת אחת אל המעיין, דבתחילה הוי רק מכשירין, אלא שמעינן דגם בכהאי גוונא שרינן מחמת מצות לאו

ליהנות ניתנו. וצריך תלמוד.

שנית, דכתב בתורת גיטין (סי' קכ"ד ביאורים סוף סק"א) לבאר הא דכתבין גט על איסורי הנאה, דאיירי דבלא זה תהא עיגונא, ואם כן מצות לאו ליהנות ניתנו, חזינן דאמרינן האי כללא גם לענין מכשירין, דהרי כתיבת הגט הוה הכשר מצוה שלא תהא עיגונא. אך יש לדחות דהתם כתיבת הגט הוה גוף המצוה.

שלישית, דאיתא במתניין דתמיד (כ"ח א') דהכהן הלך לאור עצי המערכה לקדש ידים ורגלים ולקח המחתה לשם תרומת הדשן. חזינן דנהנה מעצי המערכה, ונימא דהיינו משום דמצוות לאו ליהנות ניתנו, אע"פ דהיה רק מכשירין להמצוה דקידוש ידים ורגלים ותרומת הדשן.

אמאי אלעזר ואיתמר לא נטמאו

וַיִּקְרָא מֹשֶׁה אֶל מִיִּשָּׁאֵל וְאֶל אֶלְצָפָן בְּנֵי עֲזִיזָאֵל דֹּד אֶהֱרֹן וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם קְרִבּוּ שָׂאוּ אֶת אֲחֵיהֶם מֵאֵת פְּנֵי הַקֹּדֶשׁ אֶל מַחוּץ לַמַּחֲנֶה (י' ד')
איתא בקרא דמישאל ואלצפן הוציאו את נדב ואביהוא אל מחוץ למחנה. ולכאורה תיקשי אמאי אלעזר ואיתמר לא הוציאו, והרי הם היו כהנים הדיוטים ונצטוו לטמא לקרובים. [כמבואר בגמרא זבחים (ק' א') דמטמאין אותם לקרובים בעל כרחם, וכך כתב בתשובות הרשב"א (סי' כ"ז) דמצוה שיטמאו אף שיש אחרים].

תירוץ א' - מן המקדש לא יצא

הנה יש לדון דלא קשה דהרי כהן שעובד בבית המקדש אינו נטמא לקרובים, דהרי איתא בקרא בפרשתינו (י' ז') "וּמִקִּדְשֵׁךָ אֶהְלֵךְ מוֹעֵד לֹא תֵצֵאוּ" דאיכא לאו שלא יצאו הכהנים מן המקדש בשעת עבודה, לעיין בזה במנחת חינוך מצוה קנ"א, ואע"פ שנפסל לעבודה מפאת אונן. אך אם כן הטעם שלא הוציאו לא היה מפאת איסור טומאה, והרי בתורת כהנים (שם) איתא דאלעזר ואיתמר לא הוציאו מפאת איסור טומאה.

וזולת זה תיקשי שיטמאו ולא יצאו מהמקדש. אך הרי אסור ליטמא כשהם במקדש. אך אם כן מאי הוקשה לרמב"ן (הבאנו לקמן באות ג') אמאי לא נטמאו מדין קרובים, הרי אסור ליטמא במקדש.

[עיין ברמב"ם בספר המצוות (לא תעשה קס"ה) ובפלוגת רמב"ם וראב"ד (פ"ב מהל' ביאת מקדש ה"ו) אם אונן אסור לצאת מהמקדש].

תירוץ ב' - נחסר המת לאחר מיתה

הנה קיימא לן דאם נחסר המת לאחר מיתה אין כהן מיטמא לו. ויש לעיין מהו אם הוציאו ממנו דם לאחר מיתתו, ובנחסר מחיים הוא פלוגת קמאי, וכן בנחסר דבר שאין הנשמה תלויה בו הוא פלוגתא.

[וראיתי בקובץ מבי דינא לזכר הגי"ר פנחס שרייבר זצ"ל, במאמר של הרב בן שניור שליט"א, שכתב דאם היה תרתי, גם נחסר מחיים וגם נחסר דבר שאין הנשמה תלויה בו, יש כאן ספק ספיקא להקל דאין כאן איסור טומאה, ושוב חייב לטמא לו].

מעתה יש לומר דנשרפו גם לאחר מיתה ושוב נחסר המת, ואתי שפיר שהיה אסור לאלעזר ואיתמר ליטמא להם.

אך תיקשי, דהא איכא למאן דאמר (סנהדרין נ"ב א') דמיתת בני אהרן היה שריפת נשמה וגוף קיים. אך להאי שיטה יש ליישב דנימא דסבר דלה יטמא הוי רק רשות וכשיטת ר' ישמעאל (סוטה ג' א').

תו תיקשי, דכיון דפלוגתא היא בגמרא נזיר (מ"ג ב') בין רב ורב המנוגא אם מטמא למת שנחסר, אם כן אכתי תיקשי קרא לאידך מאן דאמר דגם בכהאי גוונא כהנים נטמאים.

שוב ראיתי בדורש לציון (להנודע ביהודה דרוש א'), ובמלבי"ם (על התורה שם) שכתבו להאי תירוצא שנחסר אחר כך.

תירוץ ג' - היו ככהנים גדולים

שוב הראוני דחקשו כך בעלי התוספות (בדעת זקנים על התורה) ותירצו דכהנים הדיוטים ביום משחתם דינם ככהנים גדולים ואינם מטמאין למתים, והביאו דאיתא בתורת כהנים שמכאן שאין הכהנים נטמאים למתים שהרי אלעזר ואיתמר לא נטמאו, ופירשו דאיירי בכהן הדיוט ביום משחתו.

תירוץ ד' - הוראת שעה

במושב זקנים הביאו כהנ"ל בשם הרא"ש דשאני כהן הדיוט ביום משחתו. תו כתבו בשם הרמב"ן דאין הכי נמי היה ראוי שיטמאו

אלעזר ואיתמר, אלא היה הוראת שעה שלא לערבב שמחתו של מקום, וכן איתא ברמב"ן לפנינו.

[תו כתב ברמב"ן בסוף דבריו כהנ"ל דעשו דינם אז כמשוח מלחמה בזמן המלואים שאינו מטמא לקרובים. ובסוף דבריו נסתפק ברמב"ן שמא כל ימי חייהם דינם כמשוח מלחמה שאינו מטמא לקרובים].

גמל או ערלה

יש לעיין בחולה שיש בו סכנה, ומוכרח לאכול מחמת פיקוח נפש, ויש לו שתי אפשרויות, או לאכול ערלה או לאכול בשר גמל, וצריך שיעשה הקל הקל תחילה, איזה מהם הוה איסור יותר קל.

א. ערלה קל דליכא אלא לאו

הנה לכאורה ערלה קיל, דהרי בגמל יש גם איסור עשה ד"זאת החיה", כמו שכתב ברמב"ם (פ"ה מהל' מאכלות אסורות ה"ג) מנה הכתוב שבעת מיני חיה ואמר בהן "זאת החיה אשר תאכלו", הא כל שהוא חוץ מהן לא תאכלו ולא הבא מכלל עשה עשה.

והנה ברמב"ם (שם) כתב דמכח קרא הנ"ל גם בשר אדם אסור מן התורה, ובזה פליגי קמאי על הרמב"ם, [עיין שם בראב"ד ונושא כלים], ויש לומר דמודו דבגמל יש איסור עשה רק סברי דהאי איסור עשה אינו על בשר אדם אלא רק על המפורשים בקרא.

ב. ערלה חמירא דאיכא יותר שיעורים

אך יש לומר דערלה חמירא דהוה איסור הנאה, ואם כן איכא רבוי בשיעורים, והוא ע"פ ג' הקדמות:

חדא, אם נימא כמו שכתב הגרע"א (קמא סי' ק"צ) דבכגון ערלה דהוה איסור הנאה שיעורו בשוה פרוטה. [אמנם דעת הצ"ח (פסחים כ"ב ד"ה והרי אמ"ה) ומנחת חינוך (מצוה ג') דשיעורו בכזית].

שנית, באופן דשוה פרוטה הוה פחות מכזית, כגון בשנת בצורת, [כמו שכתב רש"י בפסחים ל"ב ב' ד"ה דאית], אם כן בערלה איכא ריבוי בשיעורים.

שלישית, איתא בר"ן (יומא בדפי הרי"ף ד' ב') דבחולה שיש בו סכנה שמוכרח לאכול בשר בשבת, ויש לו שתי אפשרויות, או לאכול נבילה או לשחוט בהמה בשבת, כתב בר"ן (יומא ד' ב' מדפי הרי"ף) שישחוט אע"פ שזה איסור יותר חמור, דהרי מלאכת שבת בסקילה ונבילה רק לא תעשה, מכל מקום בשחיטה עובר רק בפעם אחת אבל בנבילה עובר בכל כזית, ועדיף עבירה אחת אע"פ שהיא חמורה מכמה עבירות קלות. ואם כן הכי נמי נימא דאיסור אחת של בשר גמל אע"פ שהיא חמורה [וכהנ"ל דאיכא בו גם איסור עשה], קילא מריבוי איסורים של ערלה אע"פ שערלה הוי איסור קל, דהרי להאמור בערלה איכא יותר איסורים מחמת דאיכא איסור בכל שוה פרוטה.

ג. לדון דלא כהנ"ל

אמנם יש לדון דלא כהנ"ל, מחמת תרי טעמי, חדא, דהרי ערלה אינה שוה פרוטה דהרי אסירא בהנאה.

אך יש לומר דאנן אמרינן דאם אכל שיעור שבאינו של ערלה הוי שוה פרוטה, אם כן נהנה בשוה פרוטה.

ואע"ג דמדיון נהנה אין לחייבו לשלם כיון דהערלה אסורה בהנאה, [עיין בנתיבות המשפט (סי' רל"ד ביאורים סק"ג), אך עיין בדעת קדושים (הל' טריפות סי' ל"ה) בגידולי הקדש (סי' י"ח) ובאמרי בינה (הל' יו"ט סי' ג') דפליגי על הנתיבות המשפט], אך לענין שיעור איסור הנאה שפיר נהנה בשוה פרוטה.

תו יש לדון דלא כהנ"ל, דהרי שאר פוסקים פליגי על הר"ן וקאמרי דישחוט בשבת ולא יאכל נבילה, מטעמא אחרינא, [עיין תשב"ץ ח"ג סי' ל"ז ד"ה הרמב"ן, וטעמא דיקוץ במזונו, ונפקא מינה באינו יודע שהוא נבילה], ואם כן לדידהו אכתי גמל חמירא.

ד. ערלה קל דיש היתר לאיסורו

תו יש לומר דערלה קילא מכיון דיש היתר לאיסורו, ותליא בסוגיא בקידושין (ל"ח א').

אך ישאר הנידון באופן שיש לו שתי אפשרויות או לאכול גמל או לאכול שאר איסורי הנאה כגון כלאי הכרם.

משיב הרוח ומוריד הגשם

להתרגל שלא לומר

הנה אמרינן (שולחן ערוך סי' קי"ד סעי' ח' ט') דבמסופק אם אמר כראוי בהזכרה ובשאלה, אם קודם שעברו ל' יום בחזקת שלא אמר כראוי.

אמנם אם אמר תשעים פעמים מוריד הטל ביום אחד, כגון אם אמר ביום ראשון של פסח ברכת אתה גבור עד מוריד הטל צ' פעמים, כנגד ל' יום שאומר אותו ג' פעמים בכל יום, משם ואילך אם אינו זוכר אם הזכיר גשם הרי הוא בחזקת שאמר כראוי ולא הזכיר גשם ואינו צריך לחזור. ומקור הדין במהר"ם מרוטנברג (מובא בטור סי' קי"ד).

ופליגי רבנן בתראי אם האי תקנתא דמהר"ם לומר צ' פעמים מהני רק במשנה דיבורו, או דילמא מהני גם במדלג:

א. נפקא מינה בחוץ לארץ

נפקא מינה בנידון הנ"ל, דהנה בארץ ישראל המנהג לומר בימות החמה "מוריד הטל", אמנם בחוץ לארץ המנהג שלא לומר "מוריד הטל".

מעתה בחוץ לארץ, כדי לעשות כתקנתא דמהר"ם, יצטרך לומר צ' פעמים "מחיה מתים אתה רב להושיע מכלכל חיים" וידלג מוריד הטל, והנידון אם גם באופן שרק מדלג מהני צ' פעמים.

ב. פלוגתא רבנן בתראי

הנה פליגי בזה רמ"א ושל"ה, דכתב ברמ"א (שם) דבאמת תקנתא הנ"ל מהני אף בחוץ לארץ, ואז יאמר צ' פעמים מחיה מתים אתה רב להושיע מכלכל חיים, ומנהיג שיתרגל שלא יזכיר משיב הרוח ומוריד הגשם.

אמנם בשל"ה (הובא באליה רבה שם) פליג וסבירא ליה דלא מהני צ' פעמים סמוכים זה לזה אלא במשנה דיבורו לדבר אחר, וכך מרגיל עצמו לומר דבר אחר, כגון בארץ ישראל שאומר צ' פעמים מוריד הטל במקום משיב הרוח, משא"כ במדלג, שמתרגל רק לאי אמירה, לא מהני, הלכך מהני רק בארץ ישראל ולא בחוץ לארץ.

[ומכל מקום ותן ברכה מהני במקום ותן טל ומטר לברכה, ולא חשבינן לה כדילוג טל ומטר והל' דברכה].

ג. נכון למנוע לומר צ' פעמים

כתב במשנה ברורה (שם סי' ק"ג) בשם דרך החיים דהלכך בגוונא דפלוגתא הרמ"א והשל"ה, נכון למנוע מלומר צ' פעמים. אמנם כתב דבחי אדם לא משמע כך.

[אבל משמע דבמקום דאמרי מוריד הטל, כגון בארץ ישראל, לכולי עלמא איכא תקנתא].

ד. שיתקנו שגם בחוץ לארץ יאמר מוריד הטל

הנה העירוני אמאי לא מתקנינן שגם בחוץ לארץ יאמר אף מוריד הטל, והשתא אם ילך אחר הרגל לשונו החדש, יאמר מוריד הטל, ואם יזכור שלא לומר מוריד הטל, שלא יאמר, וכל זה עדיפא משלא יאמר כלל צ' פעמים ואז יאמר משיב הרוח ומוריד הגשם.

ספק חמור או ודאי קל

להבין דברי המשנה ברורה, יש להקדים לדון באחד שמוכרח לאכול משום פיקוח נפש, ויש לפניו ב' אפשרויות, או לאכול ודאי קל כגון כזית נבילה, או ספק חמור כגון כזית ספק חלב ספק שומן. איזה מהם חמיר.

א. פלוגתא מחנה חיים ופרי מגדים

דעת מחנה חיים (בספר קול סופר, מבצל המחנה חיים, בחידושים לסוגיא דהקל הקל אות י"ב, ונדפס גם בשו"ת מחנה חיים סוף ח"ג) שיאכל הספק חלב, דאע"פ דחלב חמירא מנבילה, מכל מקום הרי החלב אסורה רק מספק משא"כ הנבילה אסורה בתרות ודאי. אמנם בראש יוסף (להפרי מגדים, שבת ע"ב ב') משמע שיאכל הודאי נבילה. [היינו לרוב הפוסקים דפליגי על הרמב"ם דבספק אסירא מן התורה].

ב. עובדא בסיביר

הנה שמעתי עובדא מהג"ר פסח שטיין זצ"ל שהוגלה לסיביר בשנות המלחמה, והנכרים אמרו לו שיש לו ב' אפשרויות, או שיהא כורת עצים או שישפר את האנשים, והיה חייב לעבוד גם בשבת משום פיקוח נפש. והעדיף לכרות עצים, דסבר דהוי פחות איסורים, דבכריתת עצים האיסור רק על כל עץ ועץ, משא"כ בספר הרי האיסור על כל שתי שערות, ואם כן איכא בספר טפי מלאכות.

ותיקשי הרי לספר אנשים הוה רק ספק מלאכה דאורייתא (עי' ביאור הלכה סי' ש"מ סעי' א' ד"ה וחיים), מעתה לדעת מחנה חיים עדיף להיות ספר, דאע"פ דהוה רבוי מלאכות אמנם הוה רק ספק, וספק קל עדיפא מודאי חמור.

ג. לענין ספק מצוה קלה

הנה לענין מצוות עשה פסיקא להגרע"א (קמא סי' ט') דאע"ג דאם היא מצוה ודאית, יהא עדיפא מחבירתה, אבל אם היא רק ספק מצוה, חייב למיעבד הקלה שהוא מצוה ודאית.

אלא יש לדון לחלק בין מצוות לאיסורין, דבשלמא באיסורין לא שרינן לאכול הספק חמור, דדילמא הוא חלב וחמיר מנבילה, משא"כ במצוות אזלינן בתר הודאי. אך יש לעיין אם שייך לחלק כך.

נכון לא לומר צ' פעמים

מעתה יש להקשות בדינא דהדרך החיים הנ"ל, אמאי אמרינן דבגוונא הנ"ל נכון לכתחילה למנוע מלומר צ' פעמים, הרי מכל מקום אם יעשה כך ירויח שמודאי ברכה לבטלה יעשה ספק ברכה לבטלה,

דהרי במסתפק אם אמר משיב הרוח בימות החמה, אם אינו אומר צ' פעמים, נקטינן שאמר משיב הרוח והשמונה עשרה הוה ודאי ברכה לבטלה, משא"כ אם אומר צ' פעמים, אם כן תליא בפלוגתא הנ"ל אם מהני הצ' פעמים להתרגל שלא לומר, נמצא דהוה רק ספק ברכה לבטלה.

א. תליא בפלוגתא ראש יוסף ומחנה חיים

הנה לכאורה לדעת הראש יוסף הנ"ל אתי שפיר, דהרי ספק חמור חמירא מודאי קל, מעתה אם לא יעשה האי תקנה דמהר"ם, יהא לו רק עוול א', דנהי דודאי התפילה פגומה, דהרי אמר משיב הרוח כהרגלו, אך ודאי יתפלל בשנית, משא"כ אם יעשה התקנה, יהא לו ב' עוולות, תפלה פגומה וגם לא יחזור להתפלל עכ"פ בשבת ויום טוב דאי אפשר בנדבה.

נמצא דאם לא יעשה התקנה, אע"פ דהוה ודאי ברכה לבטלה, אבל לא הוה אלא ודאי קל, דהרי ליכא אלא עוול אחת דברכה לבטלה, אמנם אם יעשה התקנה, אע"פ דיהא רק ספק ברכה לבטלה, אמנם הוה ספק חמור, דהרי איכא ספק שיש ב' עוולות, דהרי ספק דהברכות לבטלה [להשיטות דלא מהני התקנה], וגם הרי לא יתפלל שנית ויהא חסר לו התפילה.

אם כן חזינן מהמשנה ברורה בשם הדרך החיים דעדיף ודאי קל של עוול אחת, מספק חמור של שתי עוולות, וזה כהפרי מגדים הנ"ל. וצריך תלמוד.

ב. נפקא מינה גם למנהג ארץ ישראל

הנה לדינא אין נפקותא בארץ ישראל, דהרי אמרינן מוריד הטל ואם כן ודאי יש תקנת מהר"ם בין בקיץ ובין בחורף.

אך לכאורה יהא נפקא מינה באופן שיהא ספק אם אמר צ' פעמים, כגון באופן שיכול לומר צ' פעמים אבל אינו יכול לספור כמה פעמים אמר, ויהא ספק אם אמר כמספר הנחוץ או רק פחות.

והעירוני דזו אינה נפקותא, דאוקמיא אחזקה שלא נשתנה, ודוקא בגוונא דהמשנה ברורה דהוה ספיקא דדינא לא מוקמינן אחזקה.

אמנם אכתי נפקא מינה באופן שיכול לומר רק שלשים פעמים ואחר כך ימתין שעה ורק אחר כך יוסיף ששים פעמים, וזה ספיקא דדינא אם בעינן רצופין, האם יאמר כך. [אך לא עיינתי בהלכה זו אם בעינן רצופין].

ג. לדון דלא כהנ"ל

הנה העירוני בזה דאין הדברים מכוונים, דגם להראש יוסף תיקשי, דהנה האי עוולה שלא התפלל, הוה רק בשב ואל תעשה, וזה פשיטא דאם לפניו ב' אפשרויות, או לעבור על ודאי איסור בקום ועשה, או ספק איסור בקום ועשה, ואם יעבור על האי ספק איסור בקום ועשה, יהא לו גם ודאי איסור בשב ואל תעשה, מכל מקום נימא דיקח הספק איסור, ואם כן הכי נמי דכוותה. ויפה אמר. ואם כן תיקשי דברי המשנה ברורה לכולי עלמא.

ד. ליישב המשנה ברורה בעוד ב' דרכים

הנה קאמרי דבעיקר הקושיא על המשנה ברורה יש ליישב ב' דרכים. חדא, דנימא כדעת תוספות בברכות (כ"ו ב' ד"ה טעה) דכמאן דצלי, ונימא דהיינו אף אם הזכיר גשם בימות החמה. [ודע שבלא הזכיר גשם בימות הגשמים, נקטו בישועות יעקב ובגור אריה יהודה (הקדמון או"ח סי' י"ז מובא בדעת תורה סי' קי"ד סעי' ו') ובספר החיים דאין לחלק. והנה מוטו משמיה דהחזון איש דבטעה בהזכרה יצא ידי חובת מאה ברכות, אך לעני"ד שפיר יש לומר דסבירא ליה דכמאן דלא צלי ומאה ברכות שאני]. הלכך אתי שפיר דברי הדרך החיים דברכה לבטלה לא יהא.

אמנם לעני"ד לכולי עלמא כמאן דלא צלי, כדאיתא במטה אפרים (סי' תקפ"ב סעי' כ"א) וספר החיים (למהרש"ק סי' ק"ח סעי' י"א) ולפי זה לא יתכן הכי.

תו קאמרי ליישב בעוד דרך, דהרי רבינו פרץ (מובא בטור סי' קי"ד) פליג על תקנת מהר"ם, והלכך יש לומר דסבירא ליה לדרך החיים דהוה כעין ספק ספיקא, והלכך יהא בשב ואל תעשה.

וידבר משה

דרשות הגאון ר' משה נתן יונגרייז זצוק"ל

פרשת שמיני

ליל שב"ק פ' שמיני - פרה (תשס"ה) ביהכנ"ס צא"ר מו"פ

הימנעות ממאכלות אסורות - כמצווה ועושה

הניסיון לאכול מאכלות אסורות למרות שנפשו של אדם קצה בהם

השכר לעתיד לבוא למי שנמנע ממאכלות אסורות

ב] והנה במכות (כג, ב) תנן ר' ש בר רבי אומר הרי הוא אומר רק חזק לבלתי אכול הדם כי הדם הוא הנפש וגו', ומה אם הדם שנפשו של אדם קצה ממנו, הפורש ממנו מקבל שכר - גזל ועריות שנפשו של אדם מתאוה להן ומחמדתן, הפורש מהן על אחת כמה וכמה וכו', ר"ח בן עקשיא אומר רצה הקב"ה לזכות את ישראל לפיכך הרבה להם תורה ומצוות שנאמר ה' חפץ למען צדקו גדיל תורה ויאדיר.

וכתב רש"י 'לזכות את ישראל - כדי שיהיו מקבלין שכר במה שמונעין עצמם מן העבירות, לפיכך הרבה להן שלא היה צריך לצוות כמה מצוות וכמה אזהרות על שקצים ונבלות, שאין לך אדם שאינו קץ בהן אלא כדי שיקבלו שכר על שפורשין מהן, ולכאורה צ"ע שאם אדם קץ במאכלות אסורות ואינו תאב כלל לאכלם א"כ איזה שכר יש על מה שנמנע מהם.

ובגמרא הוריות (יא, א) נחלקו באוכל נבילות להכעיס האם דינו כצדוקי [ששחיתו לע"ז] או כמומר, והקשו על מאן דאמר צדוקי מברייא 'אכל פרעוש אחד או יתוש אחד הרי זה מומר', והרי הכא להכעיס הוא וקא קרי ליה מומר, ותרצו בגמ', התם דאמר אטעום טעם דאיסורא. ופרש"י 'דהכא ודאי להכעיס קא עביד דלאו מידי דבר מיכל הוא וקתני הרי זה מומר ואינו צדוקי וקשיא למ"ד להכעיס צדוקי הוא. ומשני, לעולם אימא לך - להכעיס צדוקי הוא, והכא היינו טעמא וכו' משום דקאמר בעינא למיטעם טעמא דאיסורא שתאב לטעום דבר אסור ולא להכעיס קא עביד, עכ"ל.

וכתב הבית הלוי (שם) שמתבאר בזה, שאע"פ שבעצם נפשו של אדם קצה במאכלות אסורות, ולכן כל מה שהוצרכו להזהיר את ישראל הוא רק בשביל להרבות להם שכר, מכל מקום ע"י האזהרה ניתוסף ג"כ באדם תאוה לעבור עליהם, שכן דרכו של היצה"ר וכוח התאוה לחמוד דבר האסור אף על פי שאין בו שום תענוג בעצם הדבר, וביאר שזהו שאמר המדרש 'אני כתבתי עליך רק חזק לבלתי אכול הדם, ואת 'יצאת וחוטאת' כלומר שלא הוצרכתי לכתוב כלל אזהרה על הדם, רק כתבתי לטובתך להוסיף לך מצוה וצדקה עשיתי עמך שכתבתי זאת, ואת 'יצאת וחוטאת ע"י אזהרתי זאת, שאילולי אזהרתי הרי לא היה לך שום תשוקה לאכלו ע"י"ש.

ומעתה מבואר שפיר מדוע מקבלין שכר על ההימנעות ממאכלות אסורות, שאע"פ שבעצם היה האדם קץ בהם, אבל מאחר שהצטוו ונאסר עלינו, מתעורר היצר להכשילנו, וזוהי הכוונה במשנה שאע"פ שהדם דבר מאוס הוא, בכל זאת ציווה הקב"ה ואסר את הדם בכדי לזכות את ישראל, שע"י הציווי נתעורר היצר וכשמנצחים אותו נוטלים שכר.

א] במדרש תנחומא (שמיני סי' י"ג) 'אמר איוב מי יתן טהור מטמא לא אחד, משהתיר הקב"ה את הפרה ואסר את הגמל, מי יוכל לטהר או לטמא, מי עשה כן - לא אחד, לא יחידו של עולם. בא וראה מתחילת ברייתו של עולם היה הכל מותר וכו', ומשעמדו ישראל על הר סיני הרבה להם תורה ומצוות ליתן להם שכר טוב, ואם כן למה לא צוה לאדם הראשון, אמר הקב"ה מצוה קלה צויתי לו ועבר עליה, כל המצוות הללו איך יכול לקיים וכו'.

ולחלן, אמר ר' יהודה בן פדייה מי יגלה עפר מעיניך אדם הראשון שלא יכולת לעמוד בנסיוןך אפילו שעה אחת, והרי בניך משמרין כל המצוות שניתנו להם ועומדין בהם וכו', וביותר אדם מיישראל לוקח בהמה שור או כשב ושוחט ומפשיט, רוחץ, בודק בריאה ונמצא טרפה, מונע ידו ואינו אוכל, הוי אמרת ה' צרופה. לפיכך לא נצטווה אדם הראשון שהיה גלוי לפני הקב"ה שלא היה יכול לעמוד בהן, אבל ישראל כמה מצוות נתן להם הקב"ה והיו מקבלין ואומרים כל אשר דיבר ה' נעשה ונשמע, לכך הזהירן זאת החיה אשר תאכלו וגו'. מדוגמא זו מתבאר גודל הניסיון להישמר מלהיכשל במאכלות אסורות, ומאידיך השבח הגדול לכלל ישראל שעומדים בניסיון ונמנעים מלאכול נבילות וטרפות.

ובילקוט שמעוני (שמואל ב סי' קס"א) איתא ר' ברכיה בשם ר' יצחק אריסטון, עתיד הקב"ה לעשות לצדיקים לעתיד לבא, וכל מי שלא אכל נבלות וטרפות בעולם הזה זוכה ואוכל ממנו לעתיד לבוא.

ובבית הלוי (דרוש יב) הביא שהמדרש מדבר בעניין איסור אכילת חיות טמאות ומסיים (תנחומא, שם בסמוך וכ"ה בגירסא הישנה) 'כיצד הקב"ה מוציא כרוז לעתיד לבוא, ואומר כל מי שעסק במצוה פלונית יבוא ויטול שכרה, אז באים אומות העולם ואומרים תנו לנו שכרנו שאנחנו עשינו מצוה, אמר להם הקב"ה כל מי שקיים את התורה יבוא ויטול שכרה' עכ"ד. ופירש הבה"ל שהכוונה בטענתם שקיימו מצווה היינו שנמנעו ולא אכלו שקצים ורמשים ולכן ראויים הם לשכר, ולזה אמר הקב"ה כל מי שקיים את התורה יבוא ויטול שכרה.

והקשה הבית הלוי שלכאורה יש כאן סתירה וחזרה ממה שנאמר בתחילה, שהרי בתחילה היה הכרוז ראשון יוצא שכל מי שעסק במצוה יבוא ויטול שכרו, ולכן באו הגויים וטענו שגם להם מגיע השכר, ואילו אח"כ נראה ששינה הקב"ה את הכרוז ואמר שרק מי שקיים את התורה יבוא ויטול שכרה, וצ"ע.

מדת התקיפות והעזות, שיסודה במידת הגאווה שהיא מגונה משאר המידות הרעות, ולכן כאשר קבלו גזירת המקום בדמימה ובאהבה, שזה מורה על הענווה והשפלות, השווה הקב"ה אותם להזהיר את בני ישראל על החיות הטמאות, שטעם המצווה היא להרחיק את הגאווה והמידות הרעות, כי מי שדבוק בענווה הוא דבוק בכל המידות הטובות, וכשקיבלו עליהם את המצווה בדמימה ובאהבה, זכו גם הם להיות שלוחים בדבור זה.

ומצאנו שהחמירה התורה באכילת בעלי חיים טמאים יותר משאר המצוות, שהרי דעת הריב"ש בתשובה שאף במקום שהרוב טהורים אין סומכים על הרוב, משום שנצטוונו בסוף פרשת קדושים 'והבדלתם בין הבהמה הטמאה לטהורה', היינו שיבורר אצלנו בוודאי שהוא טהור, וצריך תלמוד מדוע חמור יותר משאר מאכלות אסורות.

וביאר ע"פ מה שכתב הרמב"ם בהל' דעות (פ"ב ה"ג) שאע"פ שבכל המידות צריך לנהוג במידת הבינוניות, יש דעות שאסור לו לאדם לנהוג בהן בבינוניות אלא יתרחק מן הקצה האחד עד הקצה האחר, והוא גובה לב, שאין דרך הטובה שיהיה אדם עניו בלבד אלא שיהיה שפל רוח ותהיה רוחו נמוכה למד, וכפי שחז"ל האריכו בגמ' בסוטה (ה, א) בגדול גנות מידת הגאווה שצריך להתרחק ממנה יותר משאר המידות, וכמו שאמרו חז"ל באבות (ד, ד) 'מאוד מאוד הוי שפל רוח', וכיון שאכילת בעלי חיים טמאים מולידה תכונה רעה ותקיפות וגאווה כמש"כ הראשונים, לכן החמירה תורה שצריך להתרחק מהם ביותר, ועד שיידע בבירור שאינם טמאים אסור לאכלם ולא סגי ברוב.

ומעתה אפשר לכאר עוד מדוע כיון ש'טפי מאיסי למכלינהו' הוא סיבה שעבורה כבר כדאי שיצאנו ממצרים, ואע"פ שיש מצוות אחרות ששכרם מרובה וכמבואר בב"מ שם, משום שאכילת שקצים ורמשים 'מאיסי טובא', שמביאים את האדם למידת הגאווה שהיא 'מאוסה ביותר', כמבואר בתו"ל וכש"כ הברטנורא באבות שם 'שהגאווה היא מאוסה ביותר', ודו"ק.

פרשת פרה - גאולתן של ישראל

והנה במדרש תנחומא (בסוף הפרשה) איתא 'את הגמל ואת השפן ואת הארנבת ואת החזיר, את הגמל, זו מלכות בבל וכו', את הארנבת, זו מלכות מדי וכו', את השפן זו יון שהשפילה את התורה מפי הנביאים, ואת החזיר זו מלכות אדום הרשעה וכו', ע"ש. ומה שאמרו 'את השפן זו יון שהשפילה את התורה מפי הנביאים', הכוונה לכאורה על תורה שבע"פ שמלכות יון השפילה את התורה שנמסרה מפי הנביאים, ויש להתבונן מהו העניין שהשפילה מלכות יון דווקא את התורה שבע"פ.

ונראה לפרש ומתוך הדברים תתבאר השייכות בין פרשת שמעי לפרשת פרה שנקראות יחד בשנה זו (תשס"ה) ע"פ מה שאמרו במדרש רבה (שמות יט, ג) איתא על הפסוק (קט, פ) 'הי לבי תמים בחקך' - זה חקת הפסח וחקת פרה אדומה, למה ששניהן דומין זה לזה, בזה נאמר זאת חקת הפסח, ובזה נאמר זאת חקת התורה, ואי אתה יודע איזו חקה גדולה מזו. משל וכו', כך בפסח נאמר בו חקה, ובפרה נאמר בה חקה, ומי גדולה - הפרה, שאוכלי פסח צריכין לה וכו' עכ"ד, וצ"ב מהו הנידון איהו חוקה יותר גדולה, וכן מה השייכות בין פרה אדומה לגאולת ישראל ממצרים.

וביאר בבית הלוי (שמות יב, מג) על פי הילקוט שמעוני (פ' חקת רמז תשנ"ט) 'משל לבן שפחה שטינף פלטיץ של מלך אמר המלך תבוא אמו ותקנח הצואה, כך אמר הקב"ה תבוא פרה ותכפר על מעשה העגל, פרה זו מצרים וכו', אדומה זו בבל וכו', תמימה זו מדי

ובזה ניתן להבין את תחילת דברי המדרש הנ"ל, שאם היו נאסרים על אדם הראשון המאכלות אסורות לא היה עומד בזה, ובפשוטו הוא פלא, וכי גדולים אנו מאדם הראשון קודם החטא שהיה בתכלית השלימות, אכן לפי דברי הבה"ל אפשר לפרש שהרי אמרו חז"ל כל הגדול מחברו יצרו גדול ממנו, ולכן אם היה נאסר במאכלות אסורות א"כ לפי גודל מעלתו כך היו מתעוררים היצר והתשוקה לחטא בשיעור גדול ביותר מהתשוקה שקיימת אצלנו שנתחדשה כפי מדרגתו.

השכר על ההימנעות ממאכלות אסורות - למי שקבל עליו עול תורה

ובגמרא בב"מ (סא, ב) איתא 'תנא דבי רבי ישמעאל אמר הקב"ה אילמלא העליתי את ישראל ממצרים אלא בשביל דבר זה שאין מטמאין בשרצים דיי, אמר ליה ומי נפיש אגרייהו טפי מרביית ומציצית וממשקלות, אמר ליה אע"ג דלא נפיש אגרייהו טפי מאיסי למכלינהו, והקשה הבית הלוי שאינו מבואר תירוץ הגמ' ד'טפי מאיסי למכלינהו', והרי באמת אין שכרם מרובה יותר ומדוע עניין זה חשוב כל כך.

וביאר שכוונת הגמרא לומר שהפסוק נקט דווקא מצווה קלה, שאפילו בשכר מצוה זו שנוהרים מאכילת שרצים שאין בהם שום תאוה בעצם, רק תאוה זו הקטנה משום שהוא אסור כבר היה כדאי להוציאם ממצרים. והעניין בזה, שאצל העובדי כוכבים הכלל הוא שגם דבר שאינו ראוי לעשותו ואף אין בו תאוה כל כך, מ"מ כיון שיודעים שדבר זה אסור זה עצמו סיבה לעשות כך ולפרוץ את הגדרים, ולזה כבר כדאי להעלותם ממצרים ולהוציאם מרוח הטומאה הזו של עשיית דברים שכל חשקם הוא המרידה בה' ופריצת כל גדרות עולם.

ומעתה מבוארים דברי התנחומא שלעתיד לבוא בתחילה יוצא הכרוז שיבוא ליטול שכר מי שלא אכל נבילות, ובאים הגויים ואומרים שגם הם נמנעו מלאכול מאכלות אסורות, ואומר הקב"ה שלהם לא מגיע שכר אלא רק מי שקיים את התורה יבוא ויטול שכרו, והיינו שאינו ח"ו שינוי ממה שנאמר בתחילה, אלא שהקב"ה מסביר להם שהשכר למי שלא אכל מאכלות אסורות הוא רק במי שנמנע מלאכול משום שקיים את התורה, ובזה מחמת האיסור נוצרים התאוה והיצר לאיסור, וכיון שהגויים לא הצטוו ולא קיימו את התורה אין להם תאוה לזה ולא מגיע להם שכר, ורק כלל ישראל שהימנעו ממאכלות אסורות הוא מחמת ציווי התורה מגיע להם שכר.

הפלגת ההרחקה מאכילת שקצים - מאוסה היא הגאווה ביותר

והנה כשנאמרה פרשת מאכלות אסורות (שמיני י"א, א), כתיב 'וידבר ה' אל משה ואל אהרן לאמר אלהם, דברו אל בני ישראל לאמר זאת החיה אשר תאכלו וגו'. ופירש רש"י 'למשה אמר שיאמר לאהרן. לאמר אליהם - אמר, שיאמר לאלעזר ולאיתמר, או אינו אלא לאמר לישראל, כשהוא אומר דברו אל בני ישראל, הרי דבור אמור לישראל וכו'. וסיים רש"י, דברו אל בני ישראל - את כולם השווה להיות שלוחים בדבור זה, לפי שהושוו בדמימה וקבלו עליהם גזירת המקום באהבה. ויש להתבונן מהו העניין המיוחד בפרשה זו שנאמר שיהיו כולם - משה אהרן אלעזר ואיתמר, שלוחים בדיבור זה, וגם מהו השבח הגדול דווקא כאן שקיבלו עליהם גזירת המקום בדמימה ובאהבה.

ובספר אור דוד (על הפרשה) כתב לכאר, ע"פ מה שכתבו הראשונים טעם לאזהרת אכילת חיות ובהמות ועופות טמאים, לפי שמולידים למי שאוכלם מידות מגונות ותכונות רעות, ובמיוחד את

ועושה, להם הירבה הקב"ה תורה ומצוות ומקבלים שכר גם על דברים שנפשו של אדם קצה בהם, שהרי הם מקיימים גם האזהרות שנפשו של אדם מחמדתן, זה מוכיח שכל מעשיהם מתוך שעבוד מוחלט לציווי הבורא, ולכן גם דברים שאין חמדה להם כל כך מקבלים עליהם שכר, שהרי הם מקיימים את המצוות בכל מצב.

ומעתה נראה שבאמת יש שייכות בין פרשת פרה לפרשת שמייני ואיסור מאכלות אסורות, שהרי הפרה היא 'חוקה' והרי טבעו של אדם לרצות לעשות רק מה שהוא 'מבין', וממצווה זו אנו למדים שיש לקיים מצוות ה' מתוך התבטלות מוחלטת להקב"ה ולקיים בלב שלם גם את החוקים שאמר עליהם שלמה המלך 'אמרתני אחכמה והיא רחוקה ממני', ובזה מתקנים את פגם חטא העגל שיסודו מתוך הגאווה ופריקת עול מלכות שמים, כפי שנתבאר בדרושים לפרשת פרה בארוכה.

העולה, שמדרכי היצר הרע להטעות את האדם ולהביאו לתאוה גם בדברים שהאדם מטבעו קץ בהם, ועניין זה בא מרצונו ויצרו של אדם לפרוק עול ולפרוץ את כל הגבולות, ובפרשת איסור אכילת מאכלים טמאים נצטוונו גם ע"י אהרן ובניו מאחר שהם קבלו עליהם גזירת המקום ב'דמימה' ו'באהבה' ועניין הענווה וההתבטלות המוחלטת לציווי הבורא, מתוך הכרה שקיום מצוות התורה אינו תלוי בהבחנה האם נפשו של אדם מחמדתן או קצה בהן, והיא היא חוקת התורה ויסוד תורה שבע"פ.

ונראה שזו הכוונה במה שאמרו במדרש 'את השפן זו יון שהשפילה את התורה מפני הנביאים', שמלכות יון רצתה לעקור דווקא את 'חוקת התורה' את השעבוד המוחלט לקיום התורה כפי הנמסר לנו ע"פ הנביאים והחכמים, והם רצו ללמדינו שכל אחד יהיה חכם בעצמו שיוכל לדון כפי סברת עצמו. דבר זה הוא שורש חטא העגל והטומאה שבאכילת בע"ח טמאים שמביאים את האדם לגאווה ולפריקת עול משעבוד לתורה ולחכמיה, (וזאת חומרת גזרות מלכות יון שבאה לבטל את התורה שמפי הנביאים), והתיקון לזה בא ע"י איסור אכילת שפנים, שע"י כך זוכים ליסוד תורה שבע"פ, ובזה נזכה לגאולה הקרובה.

[ובאמת שעניין זה שדווקא מלכות יון באה לבטל את התורה שמפי הנביאים, מתאים מאוד עם משנת בדרושי חנוכה בארוכה שזה היה יסוד גזירות היוונים, וכש"כ היערות דבש (דרוש ג) בביאור מה שאמרו חז"ל ביומא (כט, א) שנס חנוכה לא ניתן להיכתב, שהעניין בזה שכיון שהגזירה הייתה לעקור תורה שבע"פ מישראל וזהו 'להשכיחם תורתך', לפיכך כנגד זה קבעו חכמים את המועד של חנוכה לקבוע אמיתתה של תורה שבע"פ, ולפיכך נס חנוכה לא ניתן להיכתב, כדין דברים שבע"פ אי אתה רשאי לאומרם בכתב, וכדאיתא בגיטין (ס, ב) וע"ש עוד].

וכו', אשר אין בה מום זה יון וכו' ע"ש. עוד שם על הפסוק ואסף איש טהור 'ואסף - זה הקב"ה דכתיב ביה ונשא נס לגוים ואסף נדחי ישראל, איש - זה הקב"ה דכתיב ביה ה' איש מלחמה וכו', את אפר הפרה - אלו גלויותיהם של ישראל וכו', ומתבאר שפרשת פרה אדומה מרמזת על קיבוץ גלויות שיהיה לעתיד לבוא.

והכוונה בזה ע"פ מה שכתב הרמב"ן (בר"פ חוקת) 'וזאת חוקת התורה, כלומר הנחקקת מן התורה והיא תורה שבעל פה וע"כ היא אדומה', וכן כתב רבינו בחיי, ומקור הדברים מהזוה"ק פרשת בחוקותי (ח"ג ק"ג ע"א) 'תורה שבע"פ חוקה, ואת משפטי תשמרו דא תורה שכתב', ומתבאר שמצוות פרה יסודה רומזת לתורה שבע"פ, והנה כבר אמרו חז"ל (ויקרא רבה ז, ג) שאין ישראל נגאלים אלא בזכות תורה שבע"פ, ומבואר היטב שפרשת פרה שהיא יסוד תורה שבע"פ מרמזת על קיבוץ גלויות שיהיה בזכות התורה שבע"פ.

ומעתה ביאר הבה"ל שזהו מה שדן המדרש איזה 'חוקה' גדולה יותר, האם חוקת הפסח שבזכותה באה הגאולה הראשונה, או מצות פרה שעומדת לישראל לזכות למשיח, ש'כמו שהפסח היה נצרך בכדי לצאת מגלות מצרים, כך הפרה שזה תורה שבע"פ מוכרח בכדי לצאת מהגלות האחרונה. [ובדרושי פרשת פרה נתבאר עוד בארוכה יסוד שני החוקים האלו ע"ש].

והוסיף עוד, שהגאולה הראשונה שלאחר חורבן בית ראשון, היה כשהתחזקו בביטול יצרא דע"ז שזו הרי הייתה סיבת חורבן בית ראשון, אולם הגאולה השניה תהיה ע"י שיתחזקו בתורה שבע"פ, שהרי עיקר החורבן ארע מאחר שזלזלו בתורה שבע"פ וזו הייתה סיבת המחלוקת שרבתה בישראל באותו הדור, ולכן הניסיון שמנסה אותנו הקב"ה בכל הגלות הארוכה הזאת הוא לראות האם אנו שלימים בתורה שבע"פ, וזהו הניסיון הגדול שלפני ביאת המשיח וע"י שיתחזקו בעסק התורה יזכו לגאולה, וע"ש בנוראות דבריו.

פרשת שמייני ופרה - השעבוד המוחלט לציווי הבורא

[והנה כבר הבאנו (אות ג) מהבית הלוי להסביר את המדרש שלעתידי לבוא יבואו הגוים ויאמרו שמגיע להם שכר שלא אכלו מאכלות אסורות, אך הקב"ה משיב להם שלא יקבלו שכר לפי שלא קיימו את התורה, והיינו שהשכר על ההימנעות ממאכלות אסורות הוא רק למי שהוא בכלל 'עול תורה', שאצלו נוצר הניסיון מחמת עצם האיסור, אך הגוים שאינם שייכים לזה בוודאי לא מגיע להם שכר.

ויש לבאר עוד שהכוונה בזה שהם לא נמנעו מזה מחמת ציווי הבורא, והא ראייה שאת שאר האזהרות שבתורה לא קיימו, אבל ישראל שקיימו את התורה ומקיימים את כל המצוות כמצווה

ברכת אהרן ביום השמיני ובדין ברכת כהנים

לפרט שהברכה הייתה יברכך יאר וישא, הא כבר אמר שברכם בברכת כהנים והכל יודעים מהי ברכת כהנים.

וכתב לבאר בטעמו של רש"י, שעיקר דברי רש"י צ"ת מניין לו שהברכה הייתה ברכת כהנים, שמא ברכה אחרת כמו ברכת שלמה שנאמר בו 'ויפרוש כפיו', תשובה לכך רמז רש"י בפרוט הברכה

פלוגתת רש"י והרמב"ן בברכה שבירך אהרן ביום השמיני

[א כתיב (ט, כב) וישא אהרן את ידיו אל העם ויברכם וירד מעשת החטאת והעלה והשלמים, וכתב רש"י 'ויברכם - ברכת כהנים יברכך, יאר, ישא', ובשפתי חכמים העיר מדוע הוצרך רש"י

בדין האם מותר לזר לברך ברכת כהנים

ג] **בגמרא** בשבת (קיה, ב) אמר רבי יוסי מימי לא עברתי על דברי חברי יודע אני בעצמי שאיני כהן אם אומרים לי חברי עלה לדוכן אני עולה, ועל זה כתבו תוספות וז"ל: לא ידע ר"י מה איסור יש בזר העולה לדוכן אם לא משום ברכה לבטלה שלכהנים אמרה תורה לברך את ישראל, עכ"ל. ובדרכי משה בהל' נשיאת כפים (קכה, א) הביא שיש שכתבו שלפ"ז יכול ישראל לעלות עם הכהנים והם יברכו, אכן לא נהגו ע"ש.

ותמה הדרכ"מ על התוס' דהא איתא בהדיא בכתובות (כד, ב) שזר הנושא את כפיו עובר בעשה, וכתב 'אפשר דר' יוסי לא קאמר אלא כשעולה עם כהנים אחרים, אבל לבד הוא עובר בעשה, וצ"ע'. ולדינא כתב הרמ"א (שם) ש'אין לזר לישא כפיו, אפילו עם כהנים אחרים'.

ובספר משנת חכמים כתב ליישב את הקושיא שהאיסור לזר לברך הוא רק ע"י נשיאת כפיים, ומה שכתבו תוס' בשבת שאין איסור מלבד ברכה לבטלה היינו בלא נשיאת כפיים.

ובמגן אברהם (שם) תירץ שמה שכתבו תוס' שאין איסור בזר העולה לדוכן, היינו רק לשיטת ר' יוסי שדורש בעירובין (צו, ב) 'דבר אל בני ישראל וסמך ידו על ראש העולה' - בני ישראל סומכין ואין בנות ישראל סומכות, רבי יוסי ור"ש אומרים נשים סומכות רשות, וא"כ כשם שסובר שם שאע"פ שבני ישראל ממעט נשים מ"מ יש להם רשות לסמוך, כך גם בדין ברכת כהנים סובר ר' יוסי שהדרשה 'בני אהרן' ולא בני ישראל היינו שאין עליהם מצווה אך מ"מ יש להם רשות לסמוך.

ומה שאמרו בכתובות שישראל שנושא כפיו עובר בעשה, היינו אליבא דרבי יהודה שסובר שמעלין מתרומה ליוחסין וכמבואר בכתובות (כד, ב), ולשיטתו באמת נשים אסורות לסמוך כדאיתא בעירובין (שם), ולכן זר שנושא כפיו עובר בעשה, שכשם שהתמעטו נשים ונאסרה עליהן הסמיכה, כך התמעטו ישראל ונאסר עליהם לברך.

ובעונג יו"ט (סי' ט"ו) הקשה כמה קושיות על דברי מג"א אלו, ובין קושיותיו הקשה, שאין לומר שהאיסור לזר לישא כפיו תלוי הוא בדין איסור סמיכה בנשים, שהרי לשיטת רש"י (שם) האיסור בסמיכה לנשים הוא משום בל תוסיף, ולתוס' האיסור משום עבודה בקדשים, ואם כוונת הגמ' משום בל תוסיף וכשיטת רש"י שם, א"כ לא היה לגמ' לומר שישראל הנושא כפיו עובר בעשה, שבל תוסיף הוא איסור לאו, ולשיטת תוס' שאסור משום עבודה בקדשים, ביותר קשה דהכא לא שייך כלל איסור זה.

ולכן כתב ליישב באופ"א, שמה שכתבו תוס' דלא ידע ר"י איזה איסור יש בדבר בזר הנושא את כפיו, כוונתם שכל הדין שזר שנושא כפיו עובר בעשה, היינו כשמתכוון למצוות נשיאת כפים, אבל ר' יוסי שאמר שעולה מחמת שחבריו אומרים לו לעלות לדוכן, פשוט שאינו מתכוון לברכת כהנים אלא מתכוון רק שלא לעבור על דברי חבריו, וזוהא אין איסור כלל, וכעין מה שאמרו במנחות (לו, ב) במניח תפילין בלילה שאם לשמרן מותר, ע"ש.

שהייתה 'ברכך' 'יאר' 'ישא', כלומר שהטעם שברכם כעת משום שהקריבו חטאת ועולה ושלמים שאלו נרמזים בפסוקי ברכת כהנים, יברך כנגד חטאת, יאר כנגד עולה, וישא כנגד על השלמים וע"ש שהרחיב לבאר את הדברים.

ובאמת שעניין זה מבואר גם בבעל הטורים שכתב 'ויברכם. בג' ברכות (תו"כ) כנגד ג' מיני קרבנות. יברך כנגד חטאת - וישמרך מן החטא שנאמר 'רגלי חסידיו ישמור'. יאר כנגד עולה שנאמר 'בעלותך לראות'. שלום כנגד שלמים (תו"כ טז א).

ובאמת שהרמב"ן הביא את דברי רש"י, והעיר שלפ"ז 'תהיה פרשת דבר אל אהרן ואל בניו לאמר כה תברכו את בני ישראל שבחומש הפקודים (במדבר ו, כג) מוקדמת לזה. ואולי כן הוא, כי סמוכה למה שנאמר שם (ז, א) ויהי ביום כלות משה להקים את המשכן.

והמשיך הרמב"ן, ויתכן לומר, כי אהרן פרש כפיו השמים וברך את העם כאשר עשה שלמה, שנאמר (מ"א ח, כב) ויעמד שלמה לפני מזבח ה' ויפרוש כפיו השמים, ושם (פסוק נה) נאמר ויעמד ויברך את כל קהל ישראל קול גדול לאמר, ולפיכך לא הזכיר הכתוב שצוה אותו משה לעשות כן, [לכאורה כוונתו כהמשך למה שהעיר לעיל על רש"י, ולזה ביאר שלכן רק אצל הכהנים הוצרך לצוותם לברך, אך כאן לא נצטוו].

וממשיך הרמב"ן: 'ובברייתא של פרשת מלואים בת"כ (ריש פרשת שמיני ל) ראיתי, ויברכם, זו ברכה סתומה שאי אתה יודעה, חזר הכתוב ופירש להלן, 'ברכך ה' וישמרך, יאר ה' פניו אליך ויחנך, ישא ה' פניו אליך וגו'. ועדיין יש לי לומר שכך אמרו, ברכה זו שברך אהרן את העם מעצמו סתומה היא ולא פירש לנו הכתוב מה היא, אבל ברכה שנצטוו הכהנים לדורות נתפרשה, והיא שוה בכל הכהנים לעולם. או שהם סבורים, שכאן צוה אותו בנשיאות כפים ליום זה, ולהלן נתנה ברכה זו לו ולבניו לדורות' עכ"ד.

כמה שלמדו מברכת אהרן לכל ברכת כהנים

ב] **ובגמרא** מגילה (יה, א) בסוגיא של סדר תפילת שמו"ע 'מה ראו לומר ברכת כהנים אחר הודאה דכתיב וישא אהרן את ידיו אל העם ויברכם וירד מעשת החטאת והעולה והשלמים, אימא קודם עבודה לא ס"ד דכתיב וירד מעשת החטאת, הרי להדיא בגמרא שבפסוק זה נאמר שברכם בברכת כהנים, ותמה הרא"מ שזה סותר למה שצידד הרמב"ן שברכם בברכה אחרת כברכת שלמה המלך, עוד תמה מהא דאיתא בסוטה (לת, ב) ואמר ריב"ל כל כהן שאינו עולה בעבודה שוב אינו עולה, שנאמר וישא אהרן את ידיו אל העם ויברכם וירד מעשות החטאת והעולה והשלמים, מה להלן בעבודה אף כאן בעבודה, ומבואר שברכת כהנים היתה.

ובמל"מ (פי"ד מהל' תפילה ה"ט) הביא דבריו, וע"ש שהאריך שפשטות הסוגיות מורות כשיטת הרמב"ן שברכה זו לא הייתה ברכת כהנים, אלא כל ההלכתא ילפינן בגזירה שווה מהברכה של אהרן שצריך להיות בנשיאת כפים ובהודאה וכו', כמו שהיה כאן אצל אהרן בנשיאת כפים, אבל לא שהיה זה ברכת כהנים דיברך.

לע"נ

הר"ר מאיר ב"ר לוי כהנא זי"ע

נלב"ע כ"ח בניסן

ת.נ.צ.ב.ה.

תורת אביגדור

הגאון ר' אביגדור מילר זצ"ל

פרשת שמיני

כעס ושליטה עצמית

תגובתו של האדם השלם

"ויהי ביום השמיני" - היום הזה היה יום מיוחד במינו בהיסטוריה של עם ישראל. לאחר שבעה ימים שבהם משה רבינו עבד במשכן, עכשיו היה השיא של שמונת ימי המילואים - הגיע זמנם של אהרן ובניו להתקדש ולעבוד את עבודת הקדש במשכן, ובכך תשרה שכינת ה' בביתו. ביום זה, עם ישראל ציפה שכל פרט ופרט מעבודת היום יעשה בשלמות, ושלא יארע שום דבר תקלה. משה רבינו, מנהיג האומה, היה אחראי לכך שהכל ילך כשורה, ולכן משה "דָּרַשׁ דָּרַשׁ" (ויקרא י, טז) - הוא בדק ודרש היטב האם כל חלקי העבודה נעשו בדיוק כפי שצוה ה', ולכן נקטה התורה לשון כפולה.

ואז, כאשר התגלה למשה רבינו ששעיר החטאת שורף במקום שיאכלוהו הכהנים, הוא קצף על אלעזר ועל איתמר בני אהרן. משה רבינו כעס! היתכן? אמנם אנחנו בשכלנו הקטן, אולי איננו מופתעים כל כך. הרי כך זה אמור להיות, לא? כאשר משהו לא הולך כפי שאנו רצינו, משהו שהיה חשוב לנו שיעשה באופן כזה וכזה - אנחנו מתוסכלים; אנחנו כועסים, ולפעמים אפילו "מתפוצצים" מרוב כעס. זהו דבר טבעי.

אבל כולנו מבינים שמשה רבינו היה שונה מאתנו. משה היה האדם המושלם ביותר, דוד המלך מכנה אותו "משה איש האלקים" - היתה לו שליטה גמורה על כל רגשותיו. נמצא שיש כאן שאלה עצומה: האם יתכן שמשה רבינו הגיב מתוך איזה דחף פנימי של כעס?

הדרך הישרה

הקושיא מתעצמת לנוכח דבריו של הרמב"ם (פ"א מהלכות דעות הלכה א-ג). הרמב"ם מבדיל את מדת הכעס משאר המדות, שהרי ברוב המדות, כותב הרמב"ם, יש להתרחק מקיצוניות, והאדם צריך לנהוג בהם בדרך הממוצעת בין שתי הקצוות. דרך זו מכנה הרמב"ם "הדרך הישרה".

למשל מדת השמחה - אסור לאדם לנהוג בהוללות ובפראות, כפי שאנו רואים שנוהגים כאן בארה"ב, שאנשים צוחקים כל הזמן בקול רעש גדול - זו אינה דרכה של תורה. אולם מצד שני, אסור לאדם להסתובב כשהוא

מדוכך ועצוב. האדם צריך ללכת בדרך האמצע - להיות שמח ועליז תמיד, מלא בסיפוק פנימי ושמחה אמיתית - כזו שאינה נמוגה בשום מצב.

וכן לענין נדיבות וקמצנות - אין לאדם להיות פזרן, ולבזבז סתם כך את ממנו. מצד שני, אין לו להיות קמצן, ולנסות לחסוך כל דולר. האדם צריך להיפרד בשמחה מכספו בשביל לרכוש את הדברים הנצרכים עבור ביתו, וכן לשאר צרכים. בד בבד, הוא צריך לנהוג בשיקול הדעת ובחסכנות, ולא להוציא כסף על דברים שטותיים.

אם תעיינו ברמב"ם תראו שכך היא הדרך שנכונה והראויה כמעט בכל המדות - לנהוג בדרך הממוצעת ולעבוד בשביל הזהב.

מדת הכעס שונה

אולם, כותב הרמב"ם (שם פ"ב ה"ג) שהכעס היא אחת מן המדות המועטות שאסורות אפילו באופן של דרך אמצעית. חכמים לימדונו שהאדם צריך לפעול נגד טבעו ולהתרחק מן הכעס באופן קיצוני, ולא לכעוס בשום פנים ואופן. גם אם האדם שכנגדו הכהו או בייש אותו - אין לו לכעוס כלל.

זה לא קל. לא מספיק לשמוע את הדברים, אלא האדם צריך להרגיל את עצמו לזה. האדם צריך לומר לעצמו שוב ושוב: "בשום פנים ואופן לא אכעס! גם אם אני צודק במאת האחוזים, והאדם השני טועה במאת האחוזים, אני לא אכעס". זהו דבר שלא קל לעשותו - אבל מוכרחים לעשות את זה!

הכנה לפני שנכנסים

נמחיש את הדברים ע"י דוגמא. אדם חוזר לביתו לאחר יום ארוך, והוא יודע שיתכן ומצפה לו קבלת פנים לא כל כך נעימה. לפני שהוא פותח את הדלת, בעודו אווץ בידית, הוא צריך לומר לעצמו: "אני לא אכעס, אני לא אשיב שום דבר. שמעתי את הרב מילר שאמר שכך צריך לנהוג, אז אני מנסה את זה". וכך הוא מכין את עצמו לבאות.

הוא פותח את הדלת, ורעייתו טוענת כלפיו: "איפה היית כל הערב? הייתי כאן לבד, והילדים 'שיגעו' אותי!" וכן הלאה וכן הלאה. במקום להתפוצץ ולענות כנגדה:

"הָאֱלֹקִים אֶת הָאָדָם יִשְׂרָאֵל" (קהלת ז, כט) - כלומר שכל תכונותיו של האדם הן הכרחיות עבורו. ולא רק תכונותיו הגופניות, גם רגשותיו של האדם ניתנו בו בכוונה תחילה. רחמנות ואכזריות, פזרנות ונדיבות, קנאה ושביעות רצון - אין סוף למדות השונות שנטע הקב"ה באדם, ותכליתה של כל מדה ומדה היא שהאדם ישתמש בה כפי רצון ה'. האדם המשכיל יודע לנצל כל תכונה ומדה שניתנה בו באופן ובשיעור הנכון, ובכך להשיג שלמות על פי התורה.

סוכרים עודפים

זאת אומרת שגם מדת הכעס היא בריאה נפלאה של הקב"ה, ואינני משתמש בתואר "נפלא" באופן קליל. הכעס הוא באמת נפלא - הכעס הוא שילוב של הגוף והשכל העובדים יחד, שהרי מהו כעס? הכעס אינו רק רגש של השכל, וגם לא רק מבט כועס שנסוך על פניו של האדם. האדם **כולו** כועס!

הבה ונביט מקרוב מה קורה אצל האדם הכועס. מעל לשתי הכליות נמצאות שתי בלוטות הנקראות "בלוטות האדרנלין". כאשר המח משדר בלוטות אלו שהגיע הזמן לכעוס, הן מפרישות הורמון מסוים הממלא את הדם בסוכר, ועודף סוכר זה ממלא את האדם באנרגיה ברמה שבדרך כלל אינה נמצאת אצלו.

הגוף זקוק לאנרגיה זו, שכן היא מעוררת וממריצה אותו. כל גופו של האדם מגיב למחשבות הכעס שלו - דמו רותח! דמו של אדם כועס שונה מאוד מדמו של אדם במצב רוח רגוע.

מדוע הקב"ה עושה את כל זה בתוך גופו של האדם? מהי המטרה של שינויים אלו? התשובה היא שכעס הוא כלי נשק חשוב, שלעיתים אנו חייבים לעשות בו שימוש. יש זמנים שעודף הכוח הזה עוזר לאדם להשיג את מה שהוא לא יכול היה לעשות ללא הכעס; הוא יוכל להתגבר על מכשולים שהוא בדרך כלל לא היה מסוגל להתמודד עמם. נאמר שח"ו גוי מנסה לתקוף יהודי, ובאותו זמן עובר ברחוב יהודי אחר הרואה את חברו המותקף. אם עובר האורח היה רגוע, הוא היה שוקל היטב האם להתערב ולנסות להציל את אחיו, אבל אם הוא כועס, הדם שלו טעון באנרגיה חדשה, ומרוב כעס הוא מחליט לבא לעזרת אחיו, ופעמים רבות הוא יהיה מסוגל להתגבר על הבריון ולהציל את היהודי שנמצא בסכנה.

כמובן שפעולה מעין זו אינה מומלצת. בודאי שעדיף לנצל את האדרנלין הנמצא בגופו של האדם כדי לברוח מהתוקף, ולא לנסות להתעמת אתו. זוהי הגבורה האמיתית - לדעת מתי לברוח. פעולה זו של בריחה ג"כ דורשת אנרגיה, והכעס הוא זה שנותן לאדם אנרגיה זו. ואם אדם לא הצליח חלילה לברוח, והגוי פצע אותו, אותן בלוטות שמחדירות סוכר לדם, בנוסף לכך הן מפרישות חומר הנקרא "פיברינוגן" הגורם לדם לקרוש, ובכך הוא

"מה את רוצה ממני? אני מנסה להביא פרנסה הביתה!" הוא שותק. יש לו הרבה מה לומר, אבל הוא אינו פותח את פיו. אולי הוא יכול לפתוח קצת את הפה ולומר בקול שקט: "אני כל כך מצטער לשמוע שהיה קשה לך, ספרי לי מה קרה".

זה לא דבר שיקרה מעצמו, דרושה לזה הכנה. האדם צריך להחליט בטרם כניסתו הביתה שהוא לא יגיב בשום מצב. בערב הראשון זה יהיה קשה מאוד. דמו רותח בפנים - ולא קל לו לנעול את לשונו מאחורי שיניו (עי' ערכין טו, ב), אבל הוא עושה את זה, והערב עובר בשלום. וכך עובר עוד יום ועוד יום, עד שלבסוף זה נעשה יותר ויותר קל.

קיצוניות לאורך זמן

וכך צריך להמשיך ולנהוג במשך זמן רב. הרמב"ם לא כותב כמה זמן זה לוקח, אבל האדם צריך להמשיך כך עד שמדת הכעס תעקר משכלו לגמרי, וכפי שכותב הרמב"ם: "שלא יִרְגִישׁ אֶפְלוּ לְדַבָּרִים הַמְכַעֲסִים" - הוא יוכל להישאר רגוע בכל מצב שהוא, משום שהוא אפילו אינו מעלה בדעתו לכעוס.

המיוחד שבמדה זו הוא, שלעולם האדם אינו אמור לחזור לדרך האמצע, אלא הוא צריך ללכת כנגד טבעו, ולהתרחק לגמרי ממדת הכעס עד שהדבר יעשה לו כהרגל. ולאחר שהשיג דבר זה, הוא אמור להישאר כך לאורך ימים ושנים - בצד הקיצוני ולא בשביל הזהב, משום שהכעס היא מדה מסוכנת מדי בכדי ללכת בה בדרך האמצע.

קצף זה על שום מה?

ואם כן אנו שבים לכעס של משה רבינו בפרשה. משה רבינו לא רק כעס, הוא "קצף" - מלשון קִצְף. נראה מהפסוק שמשה רבינו כעס כל כך עד שקצף יצא מפיו. ולא היתה זו הפעם היחידה שבו אנו מוצאים את משה רבינו כועס, כאשר משה ראה את עם ישראל עם העגל והמחולות, הוא שבר את הלוחות. אדם אינו שובר לוחות אלא אם כן הוא כועס!

וכן כאשר משה רבינו מתכונן לפרידה מעם ישראל, כתוב "וַיִּקְצַף מֹשֶׁה עַל פְּקוּדֵי הַחַיִּל" (במדבר לא, יד), והיו עוד פעמים בהם כעס משה. וכאן מתעוררת השאלה הגדולה: כיצד יתכן שמשה רבינו, הצדיק הגמור, כועס שוב ושוב?

אלקים עשה את האדם ישר

התשובה על כך היא, שעם כל מה שכתב הרמב"ם בגנות מדת הכעס, בכל זאת, לא יתכן שמדה זו לא תהיה קיימת אצל האדם, וכמו שכותב הרמב"ם בעצמו (שם פ"א ה"ד) ש"לא יהיה האדם כמת שאינו מרגיש".

אלפים אנשים נהרגו. זו אינה מלאכה קלה, ורק הכעס נתן להם את היכולת לבצע אותה.

רוממות מיוחדת

זו הסיבה ששבט הלוי זכה לגדולה ורוממות מאת ה', וכמו שכתוב "בָּעֵת הַהִוא הִבְדִּיל ה' אֶת שֵׁבֶט הַלְוִי" (דברים י, ח). שבט כזה, שזועם וכועס עבור כבוד שמים, אותו בוחר הקב"ה לרומם. לשם כך ברא הקב"ה את מדת הכעס - לראות שהצדק ייעשה. בני שבט לוי לא כעסו על כלי שנשבר או על מישהו שחסם להם את החניה, אבל על ביזוי כבוד שמים - על זה הם כעסו מאוד! לכן אומר ה': "וְהָיוּ לִי הַלְוִיִּם" (במדבר ג, מה), וכתוב במדרש (ויקרא רבה ב, ב) דהיינו בעולם הזה ובעולם הבא. מי שזועם לכבוד שמים - יש לו זכות מיוחדת בעולם הבא. נמצא שבני שבט לוי זכו לגדולה מיוחדת מכח הכעס - הכעס רומם אותם לנצח נצחים.

ההיסטוריה שלנו מלאה באנשים שהשתמשו במדת הכעס עבור כבוד שמים. פנחס היה קנאי - פירוש של דבר שהוא כעס. כאשר הוא ראה את זמרי בן סלוא הולך לחטוא באופן כזה - הוא דקר אותו ואת המדינית ברומח. מעשה כזה אינו יכול להעשות מתוך רוגע ושלווה, הוא חייב להגיע מכח דחף של אש הכעס. ואיזה סוג כעס? כעס כזה המגיע עבור כבוד שמים, כעס של אדם שאינו יכול לסבול חילול ה'.

בשביל להילחם בבריון שכזה - דרושה מדת הכעס; זהו הזמן להשתמש ברגש הכעס. פנחס ידע שזהו רצון ה' כעת, ו"קרא" למדת הכעס באומרו "כעס, בא הנה, אני זקוק לך". וכאשר כעס זה על חילול כבוד שמים "גלש" החוצה - הוא גבר עליו והוא דקר את שניהם ברומח.

התנגדות הליברליים

לפעמים התורה מעוניינת שנשתמש במדת הכעס - הקב"ה רוצה שהחברה תשפוט את העבריינים. אדם שלא "זכה" לאי-חינוך ליברלי, אמור להתקומם ולכעוס בראותו אי-צדק. לכן זהו עוול גדול כאשר בימינו בית המשפט דוחה שוב ושוב את משפטם של פושעים כאלו ואחרים. הם מבקשים לחכות עד שירגע הכעס, אבל התורה אוסרת עלינו לענות את הדין, וצריך לדון את הפושע בעוד דמו של הנרצח עדין רותח ומבעבע!

כאשר דמו של קרבן הרצח שנקבר לא מזמן עדיין מבעבע - זהו הזמן בו מוטל על החברה לנקום את דמו. החברה בודאי צריכה לנקום! זהו רצון ה'!

באופן כללי, כאשר הדברים אינם נוגעים אליהם, אנשים נוטים לזלזל בדברים הללו - "מה זה נוגע אלי?" הם חושבים. לפעמים זה גם מגיע יחד עם רחמים מעושים: "היאך אתם מעיזים להוציא להורג אדם, שיתכן והוא חף משפע?" בימינו יש גם "למדנים" שיסבירו מדוע איננו

מונע מהאדם לאבד דם, וזהו עוד אחד מפלאיו של תהליך הכעס בגופו של האדם.

כעס עם תכלית

כל זה נועד למטרה מסוימת; זוהי מתנה מן השמים, כי לפעמים אדם זקוק לתמריץ כדי לצאת לקרב נגד הרשעים. כאשר דוד המלך יצא לקרב נגד העמים, הוא לא נשא עמו רק את ספר התהילים שלו. הוא נטל בידיו גרזן, ו"קרא" למדת הכעס בכדי לקיים "אֶרְדָּפָה אֲבִי וְאֶשְׁמִידֵם" (שמואל ב', כב, לח). האם אתם חושבים שדוד המלך השמיד את אויביו מתוך אהבה?

אין ספק שכעס בעיצומו של הקרב הוא חשוב ביותר. איך יכול האדם להיות ללא כעס? הרמב"ם אומר שאדם ללא כעס הוא כמו נכה. **חייבים** לכעוס על הרשעים; האדם חייב להיות מלא בכעס על העוולה שהוא רואה. האם פנחס לא כעס כאשר הוא ראה מה זמרי עומד לעשות? האם מתתיהו לא כעס כשראה את היהודי שעמד להיענות לבקשת הפקיד היווני ולהביא קרבן לעבודה זרה? צדיקים כועסים! בודאי שהם כועסים!

ולכן, כאשר משה רבינו ירד מהר סיני, וראה שחלק מעם ישראל שרים ומפזזים סביב העגל, הוא לא המתין עד שישכך כעסו, אלא תיכף ומיד זרק את הלוחות לארץ ושברם! והקב"ה נתן לו ישר כח על זה, ואמר לו "טוב מאוד שכעסת ושברת את הלוחות!" (שבת פז, א).

משה רבינו כעס מאוד, וזה היה לימוד גדול עבור העם כולו. הם היו המומים! כולם המתינו למשה, והנה כאשר הוא סוף סוף יורד מהר סיני, אוחז בידו לוחות מעשה אלקים, מרוב כעס הוא משליך את הלוחות מידיו למול עיניהם המשתאות! זה שם סוף לחגיגות ולמחולות סביב העגל! היה זה כעס שהביא נחת רוח להשי"ת.

השבט הזועם

ואז עמד משה רבינו בשער המחנה וקרא: "מִי לֵה' אֵלִי!" (שמות לב, כו), ומי בא אליו? רק הזועמים. מי שלא כעס, נשאר בתוך אהלו. לא כולם היו מוכנים לבא למשה רבינו - הם פחדו. ברגע שאתה הולך עם משה רבינו, מי יודע מה תצטרך לעשות? יתכן שתצטרך לנקוט בפעולה נחרצת מאוד, אולי תצטרך להרוג את אחיך! אבל בני לוי באו: "וַיֹּאסְפוּ אֵלָיו כָּל בְּנֵי לֵוִי" - בני לוי התגייסו לצעקתו של משה רבינו. השבט כולו בער מרוב כעס והם התכנסו סביב משה ואמרו: "הנה אנחנו!" ומה אמר להם משה? "כל אחד מכם צריך לחגור את חרבו על חלציו ולהתחיל להוציא להורג את כל מי שעבד לעגל הזהב, בין אם זה אחיך, חברך או קרובך". ומכיוון שהם כעסו, הם הקשיבו, "הֲאִמֵּר לְאֲבִיו וּלְאִמּוֹ לֹא רָאִיתִיו וְאֶת אָחִיו לֹא הִכִּיר וְאֶת בְּנָיו לֹא יָדַע" (דברים לג, ט). הם לא נתנו שום העדפה לקרוביהם, וכל מי שהשתחוה לעגל הזהב הוצא להורג על ידם. שלושת

דינמיט הכעס עליהם. אדם שזורק מקלות דינמיט של כעס לכל עבר - הורס בכך את ביתו.

ברגע שהאדם מבין עד כמה עצום ומסוכן הוא הכעס, ועד כמה הרסניות תוצאותיו. אם הוא מבין שהשימוש במדת הכעס צריך להיות נדיר ביותר - הוא מחליט בדעתו "מעכשיו אני מניח את הכעס בארון סגור ונעול, ולא אשתמש בו אלא במקרים קיצוניים". על אף שהכעס נוצר למטרה מסוימת, מ"מ אין לפסוע בשביל האמצע בכל הנוגע למדת הכעס - הכעס הוא דבר מסוכן, ואין להשתמש בו אלא במקרים מסוימים מאוד - למען כבוד שמים.

ישנם אנשים שהכעס אמנם מונח אצלם בארון, אבל הם מצליחים לשלוף אותו משם בקלות גדולה מדי, ויש גם כאלה שאינם דואגים כלל לנעול את הארון, אלא הוא פתוח לרווחה. דבר זה הוא חולי עצום לנשמה, חולי שיש לו השלכות איומות על האדם!

פחד מוצדק

הגמרא במסכת נדרים (כב, א) מלמדת אותנו דבר חשוב מאוד בנוגע לכעס. אומרת הגמרא "אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן כל הכועס, כל מיני גיהנם שולטין בו שנאמר והסר כעס מלבך והעבר רעה מבשרך (קהלת יא, י), ואין רעה אלא גיהנם שנאמר כל פעל ה' למענהו וגם רשע ליום רעה (משלי טז, ד)". קודם שניגש לעצם דברי הגמרא, יש לנו לשים לב לדברים אלו: אין רעה אלא גיהנם. זה לעצמו הוא לימוד חשוב מאוד, כלומר ששום פחד ושום דאגה מפני דברים "רעים", אינם מוצדקים, מלבד הפחד מגיהנם. כל שאר הדברים שמהם פוחדים בני האדם הם כאין וכאפס אל מול הפחד מעשיית עבירה!

אז אם ח"ו הבורסה מתנדנדת או שיש איזה שהוא פגע בעולם - לא משנה מהו העניין, זה לא אמור להפחיד את האדם. הרי דברים אלו מצד עצמם הנם חסרי משמעות לחלוטין, שכן אין זה עניינו של האדם אלא כביכול זהו "ענינו של הקב"ה". האדם צריך לדאוג רק לעבירות שלו - על זה הוא אחראי, וזה מה שצריך להטריד אותו. ישנה רק רעה אחת שיכולה להגיע לאדם, וזוהי הרעה של הגיהנם. הגיהנם הוא דבר נורא - נורא יותר ממה שמסוגל האדם לתאר לעצמו בחלומותיו השחורים ביותר! לכן זהו הדבר היחיד ממנו יש לו לפחד - מה יהיו תוצאות מעשיו בעולם הבא.

מיני גיהנם

אדם שכועס, לא רק שהוא נענש בגיהנם על זה, אלא "כל מיני" גיהנם שולטים בו - וזאת משום שהכעס כולל בתוכו כל מיני עבירות. כמובן שהכעס עלול לגרום לאדם לחלל שבת ח"ו. הוא יכול להביא לדברים גרועים מזה. ישנם נערים ונערות שהצטרפו לכל מיני כתות רק משום שכעסו על משפחתם. יש אנשים שהשתחוו לפסל כדי

מעוניינים שהממשלה תוציא להורג, אבל הם אינם צודקים! מאז ומעולם גדולי ישראל היו שבעי רצון מכך שהממשלה נוקטת בעונש של הוצאה להורג, משום שזה יצר רתיעה אצל העם, ותרם למניעת הפשע.

המושל הפושע

דרכה של התורה היא "נָקָם יִנָּקֶם" (שמות כא, כ) - צריך לכעוס על הפושעים ולנקום בהם. לא כמו מושל מדינת ניו יורק שהטיל "וטו" על גזר דין מוות והוציא אותה אל מחוץ לחוק. הוא הפושע! הוא אשם בכל מעשי הרציחה שיבואו עקב חוסר הרתיעה של הרוצחים, היודעים שיש להם חבר בממשלה. כל הפושעים ועורכי הדין הליברליים שלהם, סומכים על המושל ואינם חוששים מעונש מוות. רק כאשר המנהיגים מראים כעס מוצדק כלפי עושי רשעה - אז תוכל החברה להתקיים בצורה תקינה.

למדנו אם כן שיש זמנים שבהם חייב האדם לכעוס. אסור לאדם לאפשר למעשים של רשעות לחלוף על פניו מבלי שיעשו עליו שום רושם. וזה לא רק כלפי רוצחים ופושעים, הכעס אינו שמור רק לסוגדים לעגל - גם בביתו של האדם פנימה, ישנם זמנים שבהם עליו להשתמש במדת הכעס. אם הוא שומע או רואה דברים שצריך לכעוס עליהם - עליו לדעת שהכעס המבעבע בו נמצא שם מסיבה מוצדקת, ואל לו להתעלם ממנו.

הזהירות הנדרשת

יחד עם זאת, עלינו לזכור שנדרשת מאתנו זהירות גדולה בכל הנוגע לכעס. הכעס הוא כמו דינמיט - הוא כלי יעיל מאוד, ועם זאת מאוד מסוכן. הדינמיט הוא דבר נפלא - על ידו אפשר לסלול כבישים, מבלי לסלול כביש עוקף מסביב לכל הר - אפשר לפוצץ אותו בעזרת הדינמיט.

אבל נניח שיש אדם שעובד במחלקת הכבישים, והוא אחראי על השימוש בדינמיט. והנה, ערב אחד הוא חוזר לביתו לאחר יום עבודה ארוך, ומגלה שאשתו אינה נמצאת בבית, והוא אינו מוצא את המפתח להכנס הביתה. האם הוא יעלה על דעתו לגשת אל המשאית שלו, להוציא משם מקל דינמיט, ולפוצץ את דלת ביתו? בודאי שלא! לא לכך נועד הדינמיט.

אבל נניח שאדם זה החליט כן להשתמש בדינמיט - הוא לא יעצור כאן. אחר כך הוא יפוצץ את ביתו בדינמיט רגשי, הוא יצעק על אשתו ובניו על כך שהם נעלו את הדלת, וכן הלאה וכן הלאה. אדם כזה הוא הכשלון הגדול ביותר! אף אחד אינו חפץ בו! אשתו וילדיו היו מעדיפים שהוא יחזור לעבודה!

נעול בארון

אדם זה השתמש בדינמיט במקום הלא נכון. אשתו וילדיו אינם מפזרים סביב העגל, כך שאסור לו לפוצץ את

בזה אכזבה של תקוותיו, והוא מתוסכל מזה. העובדה שהדברים אינם כפי שתכנן גורמת לו לכעוס. הוא כועס על הקב"ה שגרם לכך שהדברים יקרו כפי שקרו, כביכול הקב"ה התעלם ממה שהוא ולא השגיח על כל מה שקורה בצורה מספקת.

אמנם אדם זה לא היה מעז להגדיר כך את הדברים, שכביכול הוא אומר שאין אלקים. הרי מדובר באדם שומר תומ"צ. אבל האמת היא, שההשקפה הברורה שהעולם הזה מנוהל ע"י בורא שרואה ויודע הכל, ושכל תכליתו בבריאה היא חסד והטבה, נחלשת אצלו קצת.

וכאשר הוא כועס שוב ושוב, לאט לאט, הוא מוחק את הקב"ה מחייו. כל כעס גורם לאמונתו להתמעט, ולהפוך ליותר עמומה וחיוורת. הוא מתנהג כאילו אין השגחה פרטית, ובתת מודע שלו הוא בעצם אומר שהדברים בעולם הזה קורים מעצמם - הוא הופך לכופר מבלי שיקלוט זאת.

עוד אומרת הגמרא ש"בידוע שעוונותיו מרובין מזכויותיו" - הוא אינו זקוק להמתין ליום הדין, אלא תיכף ועכשיו הוא יכול לדעת שעוונותיו מרובים. הוא אמנם יהודי שומר מצוות, אבל עוונותיו מרובים מזכויותיו.

הגמרא כאן מבארת לנו עד כמה חשוב שהדברים הללו יכנסו לשכלו של האדם. בין אם הוא כעסן גדול או קטן - הוא צריך לזכור ולהתבונן מה הכעס עלול לעולל לו. כל העולם הבא שלו תלוי בזה. על ידי הסרת הכעס, הוא יוכל להעביר את הרעה מברשו.

גיהנם בעולם הזה

בדואי שכל האמור היא אמת לאמתה, אבל אל לנו לשכוח את ה"פשוטו של מקרא" - שלמה המלך אומר לנו שעל ידי "הסר כעס מלבך" זוכה האדם ל"העבר רעה מברשך" - בשרך היינו העולם הזה! כל כך הרבה רעות נולדות מהכעס! אפשר לראות את זה כל הזמן, אנשים הורסים את חייהם ע"י מדת הכעס. זהו הפירוש הפשוט של הפסוק, שלמה המלך מלמד אותנו שכל מיני מכאובים ואסונות מחכים לאדם שאינו שולט בכעסו.

אחת מהרעות שעלולות להיגרם על ידי הכעס היא מחלת הסכרת. אני מכיר בני אדם שחלו בסכרת כתוצאה מכעסם. הסוכר המוחדר שוב ושוב לדם ע"י האדרנלין שנוצר מהכעס, מערער את המערכת שבגוף האחראית לנצל את הסוכרים שנמצאים בפחמימות, ובסופו של דבר, דבר זה עלול ח"ו להביא לסכרת. חולה סכרת נמצא בסכנת חיים תמידית, אלא אם כן הוא מזריק לעצמו

להכעיס את קרוביהם, אבל איננו מדברים על זה כעת, אנחנו מדברים על אדם שלומד תורה ומקיים מצוות, ועליו אומרת הגמרא שכל מיני גיהנם מצפים לו.

הכעס מביא לעוד דברים גרועים מאוד. כל המדות הרעות הן תוצאה של כעס. הכעס מביא את האדם לנהוג בצורה אכזרית ולומר מלים פוגעות. הוא מביא ללשון הרע וריביות. כל כך הרבה לבבות נשברו כתוצאה ממדת הכעס. ולכן, "כל מיני רעות", יש צורך ב"כל מיני גיהנם".

אלטרנטיבות לגיהנם

עליכם לדעת שה"טיפול" אותו מקבלים בגיהנם אינו דומה לזה שעוברים בעולם הזה. כאן בעולם הזה, אדם יכול למוד ספרים כגון "ראשית חכמה" ו"שבט מוסר", וכך ירפא את מדת הכעס שלו בדרך יחסית קלה. סדר לימוד ב"פלא יועץ", "ארחות צדיקים" או "מסילת ישרים" מהווה תחבוש למדת הכעס, והם יגרמו למכה זו להיעלם כמעט ללא כאבים.

אבל אדם שלא השכיל לעשות זאת בעולם הזה, ומגיע לעולם הבא בעודו נושא מכה זו של כעס, מצבו שונה לחלוטין. שם כבר אין ארחות צדיקים ומסילת ישרים, אלא צריכים לשרוף את המדה הרעה שלו ע"י משחה צורבת. הכאב הוא בלתי נסבל; כדי לתקן מדה רעה אחת בגיהנם יש צורך ביסורים נוראיים, והכעס הוא השורש להרבה מאוד מדות רעות והרבה מאוד עוונות.

מנטליות של כעס

"כל הכועס אפ"י שכינה אינה חשובה כנגדו" (נדרים כב, ב). איזו אמירה מדהימה! הכעסן בודאי יכחיש את הדברים בתוקף. "הרי אני מניח תפילין כל יום, ואני מקפיד להתפלל את כל שלושת התפילות במנין!" אבל חז"ל הקדושים ירדו לסוף דעתו של האדם וגילו לנו **שבאותו רגע** שבו האדם כועס, בפנימיות נפשו - שום דבר אינו חשוב בעיניו, גם לא הקב"ה!

והגמ' מביאה ראיה על כך, מהפסוק "רָשָׁע כְּגִבֵּה אָפוּ בַל יִדְרֹשׁ אֵין אֱלֹקִים כָּל מְזֻמּוֹתָיו" (תהילים י, ד) - כאשר האדם "מאבד את עצמו" מרוב כעס, הרי שכל מחשבותיו מסתכמות בזה ש"אין אלקים". זהו דבר מדהים - שהמנטליות של כעס היא בעצם מנטליות של "אין אלקים".

נסביר את הדברים. כעס הרי בא בגלל שמהו אינו נעשה על פי רצונותיו ומאוויו של האדם הזה. הוא רואה

ניתן להשיג ספרי רבינו בחנויות ספרי קודש ואצל המפיצים:

ספר שער אורה-ועדי מוסר, ספר לב אביגדור-עבודת האדם בקניני השלמות מכתב יד: קולמוס 072-244-1670
תפילת אביגדור-פירוש וביאור על התפילה מכתב יד: אזל מן השוק

את דבריה ועונה לה: "מה זה ענין איזו מתנה אני קונה לאשתי?" והיא עונה לו והוא עונה לה וחוזר חלילה, וכאן היא ההתחלה של הסוף - גירושין ודין תורה, עם כל הצער הנורא הנלווה לכך.

והנה, אם חתן זה היה מרגיל את עצמו להמנע מכעס בכל מחיר - כמה רעות הוא היה חוסך לעצמו! בודאי שגם החותנת צריכה היתה לתקן את מדת הכעס שלה, אבל כאן אנחנו מדברים על חתן תלמיד חכם - האם הוא אינו יודע פשט בפסוק במשלי? אילו רק היה משנן את המלים של שלמה המלך, ומרגיל את עצמו לכך שגם אם אנשים עלולים לומר לו מלים מכעיסות, מכל מקום הוא לא יגיב - עד היום הזה הם היו יכולים לחיות באושר ובשלום, לחגוג יחד בריתות וחתונות של נכדים ונינים. מי יודע? כמה אירועים משמחים היה יכול להרוויח אילו היה מצליח לשלוט בכעסו באותם רגעים.

לפתוח את הארון

מצד אחד - הכעס הוא כלי נורא! הוא כמו דינמיט שעלול לפוצץ ולהרוג, וצריך לשמור אותו נעול בארון. מצד שני, ישנם פעמים בהם חייבים לפתוח את הארון ולהוציא את הכלי הזה. לא יתכן שלבנו יהיה אטום כנגד עושי רשעה. אז מה עלינו לעשות?

הרמב"ם מורה לנו להשתמש בכעס הפנים ולא כעס הלב. האש הקטנה הזו צריכה להוות סימן אזהרה לאדם שאולי יש כאן מקום לכעוס. אבל גם אם הוא מחליט לכעוס, כעסו הוא רק כעס הפנים - הוא אומר לעצמו "אני רק שחקן בהצגה - אינני כועס באמת". אדם זה הוא השולט, הוא הקובע.

זוהי נקודה חשובה עד למאוד - גם במקרים בהם נדרש האדם להשתמש במדת הכעס, צריכה זו להיות כעס הפנים ולא כעס הלב. זהו דבר שחשוב מאוד לכל הורה או מחנך לדעת, ובעצם לכל אדם באשר הוא - מדובר כאן במשהו חיצוני, בהצגה. כל מי שנמצא בנקודת השפעה, בכל מצב שהוא, צריך לרכוש מיומנות זו, לכעוס רק כעס הפנים, בעוד בתוך לבו הוא שלו ורגוע.

כובעו של הסבא מקלם

אמנם צריך להיזהר בזה, כי לעתים קורה מצב שבו כעס הפנים מחלחל אל תוך לבו של האדם, והחיצוניות מעוררת הפנימיות - גם זה קורה. אבל האידיאל הוא שהכעס יהיה חיצוני בלבד, ושלבו של האדם יהיה שמור ומבודד מהכעס, שהכעס לא יחלחל אל תוך לבו. זו רק הצגה - הלב צריך להישאר רגוע.

למרנא ר' שמחה זיסל זיע"א הסבא מקלם, היה מנהג, שבכל פעם שהיה צריך לכעוס כעס הפנים, הוא היה מלביש כובע מיוחד. הוא היה ניגש לארון, מוציא את הכובע ומלביש אותו. בכך הוא היה מזכיר ומחדיר לעצמו

אינסולין תדיר, וגם אז, אין לדעת מה עלול לקרות לו. בכך הורס הכעס את בריאותו בעולם הזה.

פתח את העינים

ישנם אנשים רבים שהנם עיוורים כתוצאה ממדת הכעס. הכרתי אדם שאמר לי שהכעס גרם לו לאבד את מאור עיניו. היה לו איזה סכסוך עם בנו, ואשתו צידדה בעמדת הבן. דבר זה גרם לו לכעוס כל הזמן, עד שחלה בסכרת, ולבסוף הוא נעשה עיוור.

פעם הלכתי לבקר אותו בדירתו. הוא היה אדם עיוור שחי לבדו בבדידות. אשתו עזבה אותו, והוא גר בשכונה לא כל כך טובה. דפקתי על הדלת, שהיתה כמו דלת של מצודה - דלת ברזל יצוקה, והכל בגלל הכעס! אינני אומר שהוא לא צדק בעמדתו - יתכן שהוא צדק, אבל זוהי התוצאה של הכעס שלו.

גם אירועים מוחיים והתקפי לב עלולים ח"ו להיוולד כתוצאה מהכעס, כאשר כלי הדם נסתמים מחמת הסוכר העודף שמצטבר בהם. כמה בני אדם נפטרו ל"ע כתוצאה מהכעס? היה פעם רופא אנגלי שאבחן את עצמו וקבע שכל מי שמעוניין בכך יכול להרוג אותו משום שהוא כעסן. "כל שובב יכול לגרום לי לכעוס, וזה יגמור אותי".

להציל את החיים

וכל זה רק הוא במותם של אנשים אלו, אבל אל לנו לשכוח שאותם האנשים, גם חייהם אינם חיים!

גם חיי נישואין עלולים להיהרס על ידי מדת הכעס. הדוגמאות רבות - אדם שכועס על אשתו או אשה שכועסת על בעלה, בכחם להוביל להידרדרות מהירה ולגירושין ח"ו, כפי שלמרבה הצער אני שומע לא אחת. אבל אנשים צריכים לדעת שגם אם בן זוגם כעס בצורה נוראית - זה לא הסוף! הם יכולים להציל את חיי הנישואין שלהם, ולעולם אין זה מאוחר מדי לתקן את המעוות. אני מכיר זוג שהאשה מחלה על כעסו הנורא של בעלה, לא התייאשה, וברוך ה' היום היא זוכה לראות את נכדיה נישאים.

רגע אחד של כעס

לפעמים יש בכחה של החלטה אחת - רגע אחד של כעס או התגברות על הכעס - בכדי לחרוץ את גורלם של חיים שלמים. נתאר לעצמינו סיפור מצער: מעשה בחתן וכלה שנישאו, ובחתונה עצמה, לאחר שיצאו מחדר היחוד, אמה של הכלה שאלה את בתה בקול רם: "איזו מתנה קנה לך החתן?" [כפי המנהג החדש והשטותי של אמריקה, שבצאתה מחדר היחוד, מראה הכלה את המתנה שרכש עבורה חתנה]. הכלה עונה: "איני זקוקה למתנה, ברוך ה' אני נשואה, וזה כל מה שאני צריכה!" "מה, הוא לא קנה לך שום מתנה?" שואלת אמה בקול גדול. החתן שומע

עבודה רבה לפנינו! שום דבר טוב אינו מגיע מבלי להתאמץ ולעבוד עבורו! לאט לאט, לאחר עבודה של שנים, יגלה האדם כיצד הקב"ה גומל לו על כל המאמצים שהשקיע בתיקון המדות. אם ימשיך להתאמץ, הוא יהפוך לעבד ה' מושלם יותר ויותר, כאשר הוא ממלא בכך את הייעוד לשמו הוא בא לעולם!

שבת שלום ומבורך!

מתוך תשובות שהשיב הרב זצ"ל לשואלים

שאלה:

איזה פתרון נוכל לתת לבחור ישיבה, שבכל פעם שהוא יושב מול הגמרא, הוא מתחיל "לחלום"?

תשובה:

אף אחד אינו חולם כאשר הוא אוכל גביע גלידה. רק כאשר אדם מתחיל ללמוד - אז הוא מתחיל לפהק ולהירדם. אם האדם מעוניין במה שהוא עושה - הוא אינו חולם. אם הוא חולם - סימן שהוא משועמם. נמצא שהשאלה אינה מהו הפתרון ל"חולמנות" שלו, אלא מה גורם לו להשתעמם ולחלום.

בדרך כלל הסיבה נעוצה בכך שהוא אינו מבין את מה שהוא לומד, אולי השיעור הוא ברמה גבוהה מדי עבורו, או אולי המגיד שיעור אינו מבאר את הגמרא בצורה ברורה. הוא רוצה למסור שיעור ברמה גבוהה, מלא בפלפולים, אבל בינתיים הנער המסכן הזה סבור שאין לו ראש טוב, אבל באמת זו אינה אשמתו אלא אשמת המגיד שיעור - הבחור אינו מקבל את מה שהוא זקוק לו!

נסו להסביר לבחור את דברי הגמרא בצורה ברורה ונהירה, ומיד תבחינו בשינוי מופלא אצלו - מיד הוא יתעניין בדברי הגמרא, ויפסיק לחלום.

הדבר היחיד שגורם לו לחלום הוא תסכול. צריך למצוא מישהו שיוכל לדבר אתו ולהבין מדוע הוא מתוסכל. כל אחד מסוגל להיות בן ישיבה וללמוד גמרא, אלא שחייבים לקבל הדרכה נכונה.

"אינני כועס באמת, אין זה אלא כעס הפנים". זו היתה שיטה לוודא שהכעס לא יחלחל מפניו אל תוך לבו.

קצפו של משה

נשוב לקצפו של משה רבינו. כולנו מבינים שמשה לא איבד שליטה. משה רבינו שלט שליטה מוחלטת על כל רגשותיו, והוא היה יכול להדליק ולכבות אותן כפי שפותחים או סוגרים ברז. משה רבינו נקט בכעס הפנים. הוא החליט שעכשיו יש לנהוג במדת הכעס. ולכן הוא "קצף" - "קִקְצָף עַל פְּנֵי מַיִם" הקצף הוא דבר חיצוני הנמצא רק על פני המים.

זהו ההסבר לכל הפעמים שמצאנו בהם את משה רבינו כועס. במקרים אלו הוא החליט שהכעס הקטן שבלבו מורה לו לעשות מעשה, שכן נעשים כאן דברים שהם נגד רצון הבורא יתברך. אז הוא הלביש על עצמו את מסיכת הכעס, והפחיד את מי שהיה צריך להפחיד.

זהו הלימוד הגדול והחשוב של "ויקצוף" - לפעמים צריך להשתמש בכלי זה, אבל גם אז - הכעס הוא רק באופן חיצוני, רק כעס הפנים - כמו קצף. אדם שרואה את בנו עושה דבר מסוכן - לדוגמה רץ אל תוך הכביש, והוא מחליט לתת לו סטירה - במקרה זה, הוא הבין שהרגש הפנימי שלו הוא מוצדק, אבל הוא צריך לתת את הסטירה מתוך כעס חיצוני ולא מתוך זעם פנימי.

תן לחכם ויחכם עוד

כמובן שאינני יכול להכנס לכל פרטי הפרטים, מתי כן לכעוס ומתי לא לכעוס. המצבים שאנו עומדים בפניהם הם אינסופיים, ולכן את הדברים שנאמרו כאן, יש ליישם בצורה שקולה. דברינו הם כמו נתח בשר טוב - כך אני מקווה - שאי אפשר לאכול אותו לבד, אלא חייבים לתבל אותו במעט תבלינים, אולי להוסיף לו קצת בצל.

צריכים עוד הרבה דברים חוץ ממה שדיברנו כאן, וצריכים ללמוד וליישם אותם תוך כדי נסיון. אי אפשר להפוך לאדם אחר לאחר שיחה אחת, כבמטה קסם. תצטרכו לשמוע את המושגים הללו שוב ושוב, וכן לחשוב עליהם כל הזמן. לאחר שתתחילו ללמוד את הנושא בעצמכם, תוכלו לדעת מתי לכעוס ומתי לא לכעוס, ובאיזו מדה, אבל צריך להתחיל לעבוד על זה.

משניות כלים

עם פירוש הרע"ב
חיזושים וביאורים
'דבר ים'

אוצר הספרים

הבמה לסקירת
ספרים ומחבריהם

כתבי הגאון רבי זאב
וואלף אלטשולר זיע"א
שיר השירים ורות ו אמונה

ספר

דבר ים עמ"ס כלים

המחבר: הרה"ג רבי ישראל מאיר כהן שליט"א

בראש הספר הסכמת מרן ראש הישיבה
רבינו הגרי"ג ארלשטיין שליט"א
והגאון הגדול רבי ברוך דב פוברסקי שליט"א
ראשי ישיבות פוניבז'

לומדי התורה ישישו וישמחו בהגלות אור יקרות הספר הנכבד
'דבר ים' על מסכתא 'כלים'.

המחבר הרה"ג רבי ישראל מאיר כהן שליט"א מרבני ישיבת
חכמה ודעת, אשר בד בבד עם לימוד הסוגיות הישיבתיות עמל
במשך כמה שנים על החמורות שבסוגיות דמסכתא כלים, וזכה
וויכח להו"ל חיבור מפואר בכמות ואיכות.

דבר שפתיים אך למחסור וכל הרואה אומר ברקאי הספר
הנכבד מכיל בקרבו למעלה מ 1,000 עמודים מלאים מזן אל זן
באוצרות יקרים מיוסדים על דרך הלימוד הישיבתית בעיון
הסוגיות וירידה לשורשי הדברים, הספר מהווה גם מפתח
למעיינים בסוגיות המורכבות דמסכתא כלים, ושער כניסה אל
לב הסוגיות דמסכתא כלים, ובוודאי יתקבל בחבה בביהמ"ד.
צורת הספר: הספר ערוך בצורה נאה ומושכת את לב הלומד,
תורה מפוארה בכלי מפואר. המשניות הודפסו עם פירוש רבינו
עובדיה מברטנורא זיע"א.

לראשונה נערכה מלאכת
מחשבת בהדפסת מפתחות
מורחבים לעניינים המתבארים
במשניות, והודפסו בסוף
המשניות לתועלת הלומדים
ברכותינו להרב המחבר שליט"א
שיזכה ויתקבלו דבריו בבי
מדרשא בחבה, יפוצו מעיינותיו
חוצה, ויזכה להו"ל עוד ספרים
לתועלת לומדי התורה.

אבני קדש | מגילת שיר השירים

אבן פינה | מגילת רות

בית נאמן | ענייני אמונה

מהגאון הגדול בדורו **איש האלקים רבי זאב וואלף אלטשולר זיע"א**
זה היום עשה ה' נגילה וגשמחה בו, אחרי יגיעה רבה, וזכה עולם הספר בהדפסת ספרי
הגאון הקדוש איש האלקים מוהר"ר רבי זאב וואלף ב"ר רוב בער אלטשולר זכר צדיק
וקדוש לברכה, "אבני קדש" על מגילת שיר השירים "אבן פינה" על מגילת רות שהוציאם
המחבר בחיים בשנת תקנ"ד בשקלוב ומני אז לא ראה אור, וספר "בית נאמן" על עניני
אמונה שהי' ספון למעלה ממאתים שנה בכתב יד המחבר וזכינו להעלותו על מזבח
הדפוס לראשונה בעזה"י.

המחבר וצוק"ל שהי' רב העיר לוצין ברוסיה בדורו של הגר"א זיע"א, גלב"ע בשנת תקס"ו,
והניח אחריו ברכה בכתב יד חיבורים רבים אשר מעט מועיר מהם זכה להדפיס בחייו,
ומהם פירושי המגילות שלפנינו, וכן ספר "שפת הים" על הגדה של פסח [שזכה המחבר
להתירם מחדש בשנת תשע"ט] וספר "זכר טוב" על בנין יחזקאל. [אמנם רוב חיבוריו
עדיין לא נתגלו וזכנו הקל לגלותם במהרה]

מתוך לשון רבני שקלות בהסכמתם לספרי רבינו זיע"א יורשי יקרה יישירו בקול,
בהגלות נגלות "מגילה עפה, מגופה בייג נפה, פריז למאכל ועלה לתרופה, מקבציאל
רב פעולות, נגלה ונסתר כלולות, בקנה אחד עולות, אשר יצאו לאור ולעיני כל המה
חביבים, לכל פועמיהם ערכים, אשר יראה הרואה אותם ידע ערכם ומעלתם" אשר
נשפך מהם אור יקרות על מקראות המגילות, פשט רמז דרוש וסודות, ביאורים מאירים
ומשמחים מחוורים כספירים, מיוסדים עפ"י חז"ל ומדרשים, זוהר וספרי מקובלים,
כאשר יראה המעיין ביישוב ולא במרצה, מתקוות וערכות טוב התורה, והיה לו למשיב
נפש עדות ה' נאמנה. וכי בביאור שיר השירים הלא מדרשו וסודו הוא פשוטו והדברים
ידועים, ובה גליה המחבר לדרעיה ונפל נהורים, ופעמו בצפיחית בדכש למעיינים
ולחוננים, להוודע עד היכן מגיעים הדברים, אהבת כלה מושג דודים, במרפא לשון עץ
חיים, ומתק שפתיים, יוצא פרח ויגמול שקדים, ועמהם יכיל גם מוסרים ערכים, ורמזים
מתוקים... ותפילתנו ותקוותנו מאת הבורא כי המשכילים בעם יבינו גודל ערך יקרת
הדברים, וגודל מעלת הגדול העומד על גביהם מחבר הספרים, .. וודאי יהי' להם
למליץ ישר ליפקד בישועה ורחמים. ויעוויי"ש ועוד בה שלישיה, הלא זה אור מוצל
מאש, חמדה גנוזה יתר על מאתיים ימים ושנים, אור יקר כהיר בשחקים, בנין הרור
ונאה מלא יראת אלקים, "בית נאמן" על אמונה ותחית המתים, השגחה, ושכר
הצדיקים, שגילה בן המחבר צפייתו להדפיסו כבר בהקדמתו להגרש"פ שפת הים
תקע"ב וז"ל אולי על זה אמצא עוד ותרופה להוציא מכח אל הפועל לגמור כל חיבוריו
הנחמדים וכפרם ספר בית נאמן על אמונה ותחית המתים ומשפט רשעים בגיהנם י"ב
חדש וענין צדיק ורע לו עכ"ל.

דומה שאין מה להוסיף על דברי ספירים אלו שנכתבו מגאוני קמאי תלמידי אדונינו
הגר"א זיע"א- ע"כ נחזיק טובה מרובה להמו"ל הרה"ג רבי יעקב יצחק רייזר שליט"א
וכבר הסכימו על מלאכתו הנאוה הגדולים רבי יצחק זילברשטיין שליט"א ורבי חיים
פיינשטיין שליט"א, יושפטו רבים ותרבה הרעת, ויזכה המחבר שתקבל עבודתו בבי
מדרשא ומכח הא יזכה להוציא עוד חיבורים גדולים לתועלת לומדי התורה.

להשיג בחנויות הספרים.

או בבית המחבר עזרא 37 רחובות

077-549-1630

להשיג בחנויות הספרים.

ואצל המו"ל 052-716-02-35

קדושת בתי מקדש מעט

בהמונות הגרמ"מ לזבין שליט"א רב שכונת רמת אהרן בני-ברק

דבר המערכת

באותו עוון גם אם הוא באופן אישי לא דיבר אלא שמע ואפילו לא היה נוכח כלל בדיבור אלא ראה, אפילו ממרחק ממנו, שמדברים ולא מוחה, ענשו כמותם. כך ראינו במעשה העגל שגם אלו שלא השתתפו בעגל, עמדו מן הצד ואולי אמרו: מי אני ומה אני שאתערב, אחזיק "ראש קטן", נענש כעושה העגל בעצמו.

בעל ה"חפץ חיים" נקלע פעם לתפילת מנחה באחת מבתי הכנסיות בליטא. הוא ראה שמדברים שם בתפילה. הוא עלה לבימת בית הכנסת, נתן דפיקה בבימה ואמר: **מורי ורבותי! כשאגיע לבית דין של מעלה לאחר מאה ועשרים שנה, ישאלוני: ישראל מאיר הכהן, מדוע בתפילת מנחה ביום פלוני בבית כנסת פלוני כשראית שמדברים בתפילה לא מחית? על כן אני מודיע בפני קהל עם ועדה: אני מוחה.**

...כל דברי התוכחה שאמרתי נאמרו מלב כואב, אך מלב אוהב. אדם מוכיח את בניו האהובים ואת הקרובים אליו, הוא לא יוכיח אדם שאינו קשור אליו. ...מעט לא תהא חלוקת טבק, סוכריות ועלוני שבת עד סוף התפילה. דיברתי על כך עם המחלקים והם קיבלו את הדבר בהבנה גמורה, ללא ויכוח, והבטיחו שלא לעשות זאת יותר.

גם אלו שרוצים לאחל "שלום עליכם" או "שבת שלום" למתפללים, ידעו את אשר אמר שלמה המלך (קהלת ג, א): **"לכל זמן ועת, ועת התפילה היא לא העת הנכונה לכך.** אחר התפילה זה דבר יפה וחשוב, והעיקר לומר במאור פנים. פעמים רבות, אני רואה מישהו קם בסוף התפילה, והולך בלא אמירת "שבת שלום" לשכניו, אני מתפלל, זו לא הדרך. אני יכול לומר לכם על מספר אנשים שחזרו בתשובה כשראו את צורת הדיבור והיחס אליהם. אין לזה "זכות יוצרים", ואדברה העתיקה וקרבו בה את ישראל, אך כל זה אחר התפילה ולא בתוכה. אחד מהמתפללים לקח יוזמה על עצמו להחתים את הציבור על כך שלא מדברים בשעת התפילה. הוא שאל להסכמת השבתי לו, שפעם החתימו את הרבנים על חיזוק בשמירת הלשון. האדמו"ר ה"בית ישראל" מגור מיאן לחתום. הוא אמר: עוד יבואו להחתים על כך שצריך להניח תפילין. אבל אם זו הפעולה שתסייע לדבר, אני מסכים. וכשיתלו את ההחתמה כאן בלוח המודעות אני מבקש לא לגעת בזה. אני מאחל לציבור כולו ולבאים בשעריו בזכות קיום הדברים: שנים רבות, נעימות וטובות. ונאמר "אמן".

בירורי הלכה

שואמרים בו, ובית המדרש דיחיד אין אומרים בו דבר קדושה, ומבואר דקדושתו מחמת הדבר שבקדושה שיש בו. ועיין במשנ"ב סק"ד שכתב דכל מקום שיחזקוהו וקבעוהו לציבור לצורך לימוד תורה אף שאין מתפללים שם ואין שם ארון קודש ובימה יש בו קדושת בית הכנסת, עיי"ש ולכאורה אינו כהלבושי מרדכי, דהא כתב להדיא דאפילו שאין מתפללים שם יש בו קדושת בית הכנסת, מיהו אין זה סתירה להנ"ל דיש לומר דכיון שיש שם עשרה שראויים לקדיש ולקדושה הרי זה צירוף של עשרה, וכל שיש צירוף של עשרה הרי זה קדוש דבעשרה שכינה שריא, והראיה מדאומרים דברי קדושה ולא תליא בפועל אם אומרים קדיש אלא אם ראוי לאמירת קדיש וקדושה.

והנה מכל הלין יש לדון נפק"מ דהנה גבי עזרת נשים יש לדון אם יש בה קדושת בית הכנסת ובית המדרש, ונפק"מ האחת הוא לענין דיני קדושת המקום, והשני אם באים להרחיב את עזרת נשים על העזרת גברים ולמשוך את העזרת נשים לתוך העזרת גברים, דיש לדון דמוריד מקדושת העזרת גברים, ואין מורידים מקדושה לקדושה, ובחכמת אדם כלל פ"ו סעי' ט"ו כתב דאין בו קדושה כלל, וכ"ה באבני נזר

בהמשך למה שהבאנו לפני פסח (בפרשת ויקרא) שיחת חיזוק שדרש הגאון רבי צבי כהן זצ"ל (מח"ס טבילת כלים, הגעלת כלים ועוד ספרים) בשבת האחרונה לחייו בענין חיזוק שמירת קדושת ביהכ"נ, וכפי שצינו אז, שהרב זצ"ל הכין עוד דרשה לדרוש בשבת שלאחר-מכן, ומחמת שהותו בביה"ח ביקש מבנו שידרוש אותה בשבת במקומו, ברצוננו להביא השבוע את אותה השיחה (מועתק מספר 'מראה כהן' שנכתב על-ידי בניו על חיי הרב זצ"ל):

את הדרשה השניה, לשבת פרשת בשלח (תש"פ), הכין וסידר, אך משראה כי הוא מוסיף ונחלש - ביקש מאחד מאתנו הבנים שיאמרנה תחתיו, כשהוא מעמידו ביום חמישי לתרגל את אמירת השיעור, לבחון כמה זמן יקח וכו'. גם בנסיעה לבית החולים ביום שישי, בדרך באמבולנס, הוסיף לומר כמה הוראות בענין.

בשבת בצהרים כשבאנו אליו לבית החולים, מיד שאל **כיצד היתה הדרשה ואיך קיבל אותה הציבור.** ובמוצאי שבת, כאשר גבאי בית הכנסת התקשר אל הניצבים ליד מיטתו כדי לשאול לשלומו, ביקש את הטלפון, וביקש לברר אצלו אם הדברים הובנו, וכיצד היתה נראית לאחרים התפילה בשחרית. יומיים לאחר מכן נסתלק לבית עולמו.

אחר פטירתו חזרנו לעיין בדרשתו זו, ומצאנו כי היא כוללת קטע מעניין, בו הוא מספר על החפץ חיים שאמר כי הוא מוחה במדברים בשעת התפילה, על מנת שכשיסתלק לבית עולמו לא יענש מחמתם; והרי אבינו כאומר - אף אני מוחה בכס טרם הסתלקותי הקרובה, כדי שלא אענש... ויהי לפלא.

והנה מקצת מדרשתו זו: **מורי ורבותי, אחי ורעי, ה' ישמרכם לעד. שבת שלום, ברצוני להוסיף דברים על מה שדיברנו בשבוע שעבר. בשבוע שעבר דיברתי מנהמת לבי בעקבות פטירתם לאחרונה של כמה וכמה ממתפללי בית הכנסת, ואומרת הגמרא במסכת שבת (דף קו, ריש ע"א): אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן: אחד מבני החבורה שמת, תדאג כל בני החבורה. וכאן עוד מדובר על מיתתן של כמה וכמה מתפללים.**

על כן דיברתי על החיזוק הנדרש, והוא בדיקת מזוזות בית הכנסת ושלא לדבר כלל בתפילה ובקריאת התורה גם במקומות המותרים וגם אם הם אינם דברי בטלה. ציינתי שמי שבידו למחות ואינו מוחה נתפס

בענין בתי מדרש דיחיד, עזרת נשים וכיתות חדרים

כתב בשו"ע ס' קנא ס"ב, בית מדרש של יחיד אין בו קדושה כל כך עכ"ל. ובטעמא דמילתא כתב הערוך השולחן סעי' ז' וז"ל: י"א דמה ששינוי בקדושת בתי מדרשות אינו אלא של רבים כמו ביהכ"נ אבל יחיד הקובע חדר בביתו למדרש ולצרכו שילמוד שם אין בזה קדושת בה"מ ואין שום ספק בזה שהרי תחילת בניינו היתה לבית בעלמא, וגם עתה שייחד חדר זה ללימודו לא כיון להקדישו כלל כקדושת בית המדרש, וא"צ תנאי מפורש על זה דסתמא כן הוא ע"כ. ומבואר בטעמא דמילתא, משום דכיון שעומד לשימושים אחרים לא חל בו קדושת ביהמ"ד, ויסודו דקדושה היינו דבר המופרש ומיוחד לקדושה (עיין קידושין ב: בתו"ש), וזהו מכיון שלא סילק ממנו את שאר השימושים דדעתו להשתמש בו לעוד שימושים, ואין זה דין תנאי בקדושת בית הכנסת, אלא הוא תנאי שאינו בית הכנסת ובית המדרש. **ובלבושי מרדכי** אור"ח מהדו"ט ס' מ', ביאר באופ"א (וכן הוכיח מהר"ן במגילה) דכל הא דבית הכנסת קדוש הוא מחמת שואמרים בו דבר שבקדושה ואף בית המדרש שלומדים שם רבים בסיום הלימוד אומרים בו קדיש דרבנן, וממילא הוי קדוש, ויסודו דקדושתו מחמת הדבר-קדושה

אור"ח סי' לג-לד, ובא"א לבוטשאטשר, ובפרי מגדים קנ"א א"א א' נקט דיש בו קדושת בית הכנסת, ולכאורה הנידון תליא בהנ"ל דאם יסודו משום דאין מיעד לקדושה הרי עזרת נשים יש לו להיות קדוש, ואם יסודו משום שבית הכנסת ובית המדרש אומרים בו דברי קדוש, והוא דוקא בעשרה, בעזרת נשים שלא מצטרפות וכולם כחד חשיבי, הרי זה כבית המדרש דיחיד.

עוד נפק"מ במקום לימודים של חדרים ות"ת של בנים, דלכאורה יש לדון אמאי אין כמות הלימוד קדושות בקדושת בית המדרש עד כדי שיהיה אסור ללמוד שם למודי חול, ואם נימא דכל שאין בו צירוף של עשרה לומר בו קדושה, א"כ בכיתות המיועדות לקטנים לא שייך לדון שיהיה קדושה, ובכיתות הגבוהות יש לדון דאף שאין אומרים בו קדושה, מיהו כל שיושבים עשרה שלומדים ויש צירוף ביניהם שייך לומר שם קדיש ושפיר הוי מקום שיש בו קדושה, ולפי הטעם השני שבית של יחיד אין בו קדושה דהוי כאילו התנה שמתחילה לא יהיה בו קדושת בית הכנסת, דהא עומד גם לשימושי בית, גם יש לדון דכל שמתחילה נבנה החיידר באופן שלומדים בו גם לימודי חול, וגם משחקים ושאר דברים, מעיקרא לא חל בו קדושת בית הכנסת.

[הדברים נכתבו ע"י הגאון רבי אביעד אברהם קורצטג שליט"א, רמות ב']
והדברים הובאו קמי מו"ר הגרמ"מ לובין שליט"א והשיב: בדברי הלבוש

מבואר דדווקא אם אומרים קדיש דרבנן אזי קדושה, אמנם הפשטות כמו שכתב המשנ"ב דכל שיש עשרה לומדים חשיב ביהמ"ד וקדושתו חמורה ולא תליא באמירת דברים שבקדושה הטעונים עשרה, ומה שכתב השו"ע דביהמ"ד של יחיד אין בו קדושה כ"כ בפשטות איירי באופן שיחד חדר ללימוד בלבד, אמנם בחדרי הבית הרגילים אף שקובע לימודו שם לכאורה אין בהם קדושת ביהמ"ד כלל ורשאי לעשותו אפי' בית-המרחץ.

ועיקר הנידון בביהמ"ד של יחיד הוא, האם קדושת ביהמ"ד תליא בעשרה דכל בי עשרה שכינה שריא או דילמא דגם בלא עשרה עצם זה שמייוחד לתורה ולתפילה הו"ל קדוש ועל זה כתב השו"ע דאין בו קדושה כ"כ (ולא נתברר היטב מה הגדר המדויק).

ולענין העזרת-נשים המיועדת לתפילה, לא גרע מביהמ"ד דיחיד, ואי ביהמ"ד דיחיד קדוש כ"ש עזרת נשים קדושה, וצ"ע במאי נחלקו הפג"מ והחכמ"א, ואמנם אפילו אי ביהמ"ד דיחיד אינו קדוש עדיין יש להסתפק אי העזרת-נשים קדושה.

ולענין כיתות חיידר, מחד גיסא לימודם הוא הבל פיהם של תשב"ר שאין בו חטא, אמנם מאידך אין בהם את מעלת כל בי עשרה שכינה שריא, ולמעשה יש להתיר הואיל ומיעד ג"כ לתשמישי חול וא"כ אינו קדוש, אך נפק"מ בכיתות שאין בהם לימודי חול.

חיזוקים בבית הכנסת

בית הכנסת 'זכרון אברהם', רמות ג' ירושלים.

מאביו, קיבלו הציבור ללמוד ולהתעסק בעניני קדושת בית הכנסת, החיזוק מורגש עד היום היטב, וכמו"כ מאז ועד היום תמידים כסדרן יש שיעור קבוע בשב"ק אחר התפילה שהציבור עוסקים בענינים אלו, וכמובן שהדבר תורם מודעות וחיזוק בביהמ"ד.

עוד טרום תקופת הקורונה, בימים הסמוכים לה לאחר פרסום הסיפור של הרב חזקיהו יוסף פלמן בנו של הגרמ"צ פלמן זצ"ל, על החלום

קוראים כותבים

בשיעור המתקיים לבעלי-בתים יושב יהודי מאחור במבואת הכניסה ובנו לצידו, והאיש לבוש דרך קבע במכנסיים קצרות וכובע שמש (גם בחורף) ובמשך כל השיעור עסוקים הוא ובו כל אחד בפלאפון ומידי פעם מהנהן בראשו. למרבה הפלא שבתקופה האחרונה כשלא התקיימו שיעורים לצערנו כל כמה ימים **התקשר לשאול מה עם השיעור? מתי חוזרים? וכו'...** אמרתי לו שאני מצפה שכאשר יחזור השיעור נראה אותך עם הגמרא, אמנם אתה טוען שאתה מצליח לשמוע תוך כדי עיסוק בפלאפון, אבל בשביל הבן שלך...

מיד הוא אמר, **כבוד הרב נגמר הענין הזה נגמר... כולם אומרים שכל הקורונה קרתה רק בגלל הדיבורים והפלאפונים בבית הכנסת, אין יותר פלאפונים בבית הכנסת "האם הקב"ה לא דיבר איתנו מספיק ברור?"** הנה יהודי לוקח את הדברים ברצינות ומבין שחייבים לבצע שינוי, מי מאיתנו יכול להשאר אדיש ולומר "אלי זה לא שייך..."

לפני מספר שנים יהודי שבא לאסוף כסף באזור אמר לי עכשיו אנחנו יודעים למה כל הבעיות והצרות בגלל הציונים!! הכל בגללם!! אמרתי, יונה הנביא יושב בספינה מלאה בעובדי גילולים לרוב ומה הוא אמר "בשלי הוא הסער הזה" ומה אנחנו נאמר "בשלהם הסער הזה"??? אין הדבר תלוי אלא ב!!! חייבים לעשות מעשה!! ועכשיו!!! ב.ב. כולל חזו"א

לכבוד העלון החשוב 'קדושת בתי מקדש מעט'. יישר-כח על פעילותכם, חשבתי לשתף את ידידנו התלמיד-חכמים בספק והתלבטות שעלתה לידידי הג"ר יעקב שיש שליט"א האם המעשה דלהלן ראוי לפרסום, ומעשה שהיה כך היה: יהודי יקר מבני ברק מהנדס גדול שעובד מול קבלן ערבי עשיר מאוד ששווי רכבו מגיע למליון ש" ויותר, המשווך חומרים לבניה. כשבאחד הימים אחז היהודי באמצע התפילה והערבי ניסה להשיגו בטל' שוב ושוב. ולשבחו יאמר שאפילו ב"אהה אהה" לא ענה לו. כשפגשו לאחר התפילה התנצל באמרו "ראיתי שהתקשרת אבל לא יכולתי לענות הייתי באמצע התפילה". הערבי נדהם "נו מה? באמצע אתה מתבלל אתה רואה בבאלבון אני מתקשר??? אני שהולך להתבלל זורק בלאבון באוטו לא יודע כלום שוכח הכל!!! עד כאן המעשה המביע היטב כיצד הקבלן הערבי הבין (או לפחות יודע להעיר לאחרים) כיצד צריך להתנהג בזמן תפילה.

השאלה הגדולה האם פירסום הסיפור הזה הוא קטרוג על כלל ישראל והשתיקה יפה לו? היה נראה לדמות זאת לפחדו של יונה הנביא שתשובתם של הנכרים תושבי נינוה העיר הגדולה תקטרג על כלל ישראל, אבל יתכן לומר שסוף-סוף כן צווה לנבואה זו, שאחר שילמדו ישראל וישאו קו"ו לעצמם ויתחזקו מה, אדרבה יתקדש שמו יתברך!

סיפור השבוע

שהם הפסידו הון תועפות מחמת עסקיו שקרסו, הוא מצפה שישקיעו עוד?!

אך האיש הבהיר להם מהי בקשתו: **"אנא, בבקשה מכם, כל מי שהשקיע כסף בעסק שלי, ושהפסיד בגלל קריסת העסק, יקבל על עצמו לא לדבר בשעת התפילה. ואני מתחייב בעז"ה להחזיר לכל אחד מכם את כספו".** כולם הסכימו, וקיבלו על עצמם את הקבלה. מי אינו רוצה את כספו בחזרה?!

תוך שנה מאותה אסיפה, שבה קיבלו על עצמם לא לדבר בשעת התפילה, החזיר האיש לכולם את הכסף, ועוד נותרו לו רווח של ארבעים אלף דולר. (תנו כבוד לה')

לעילוי נשמת מזכי הרבים

הגה"צ רבי יהודה אריה בן רבי יעקב שכטר זצ"ל והגאון הגדול רבי עוזר בן רבי שלמה זלמן דרורי זצ"ל

לתרומות ולהפצת העלון 052-7101970 | לשליחת חומר ולקבלת העלון: פקס 15335792498 y0527176420@gmail.com

לקראת שבת מלכתא

dirshu@dirshu.co.il | לקבלת הגליון למייל:

תקציר שבועי של 'הדף היומי בהלכה'

גליון מס' 219

פנינים לפרשת שמיני

**ואיך אדם בריא הופך להיות 'חולה'? משלמים משהו לרופא... רופא כזה
אותר והוזמן, אלא שהלה בחר להגיע דוקא ביום השבת. נו 'להיבדק'
על ידי רופא גוי אין שום בעיה, אלא שהדבר ה'עיקרי'... התשלום הינו
מוקצה. התעוררה סערה בבית כיצד לנהוג, מצד אחד שחרור מהצבא
הליטאי, מאידך יש כאן איסור מוקצה**

נשיא ישיבת פוניבז' הגאון רבי אליעזר כהנמן שליט"א בזכרונות,
ממה שראה ושמע בבית זקנו, מרן הגרי"ש כהנמן זצוק"ל

"ולְהַבְדִּיל בֵּין הַקֹּדֶשׁ וּבֵין הַחֹל" (ויקרא י', י')

מה היה סודו של האיש הגדול הזה, הסבא, מרן הגרי"ש כהנמן
זצוק"ל?

קשה לדעת את הסוד בגלל שזה סוד... 'מי יעלה בהר ד' ומי יקום
במקום קדשו'. מרן הרב זצוק"ל היה בגדר נסתר, נסתר ממש. קשה
היה לעמוד על עומק גדלותו, עומק לפניו מעומק. הוא היה תופעה
לא מצויה שאין בדוגמתו כמעט. הוא לא חיפש שום דבר לעצמו,
כל כולו למען כלל ישראל. מרן ראש הישיבה הגאון רבי דוד זצוק"ל
סיפר שפעם השתתף עם זקני מרן הרב זצוק"ל בחופה של יהודים
בעלי בתים מתומכי הישיבה. בעת החופה כיבדו את מרן הרב
זצוק"ל בברכה שלישית כאחד המזומנים כשלפניו ובברכה אחריתא
כובדו אנשים הרבה יותר פשוטים ממנו. מרן הגאון רבי דוד זצוק"ל
השתומם מהנהגת בעלי השמחה, וכשנפנו לצאת תמה באזני זקני
מרן הרב זצוק"ל 'עד כדי כך, צריך הרב לבזות עצמו?... זקני מרן
הרב זצוק"ל חיך והגיב בביטול מוחלט, 'הדברים האלו לא מעניינים
אותי, - 'סאיז פאנעמט נישט ביי מיר קיין פלאץ'... - 'זה לא תופס
אצלי מקום'.

זו עובדה מעשית, אבל האמת היא שכל הבניין של הישיבה היה
באופן כזה. הוא מינה ראשי ישיבות והאציל להם את כל הנהגת

הישיבה, הוא היה מעיין המתגבר בעיון התורה, אבל הוא נתן את כל
המרחב לראשי הישיבות והמשגיחים בהנהגת הישיבה.
אספר סיפור מופת, כאשר הוא הקים את הישיבה, החלו דיבורים
ומגעים מצידו להביא את מרן הגאון רבי שמואל רוזובסקי זצוק"ל
מלומז'א לישיבה, לפתע תוך כדי הפעולות שנדרשו לאחר יסוד
הישיבה, הוא לקה בכאב חד בגרוננו. הוא דרש ברופאים ורופא אחד
אמר לו שיש חשש שמדובר בגידול מסוכן שהטיפול בו עלול לפגוע
במיתרי הקול עד כדי אבדן כושר הדיבור. בינתיים הורה לו הרופא

שלא לדבר כלל, שכן הדיבור עלול להחמיר את המצב.

זקני מרן הרב זצוק"ל, לא רק שלא השתתף בהמשך הקמת הישיבה, אלא ניגש לאבא זצוק"ל (הג"ר אברהם זצ"ל), וכתב לו על גבי פתק, שישלח ויבקש מרבי שמואל רוזנבסקי שיבוא לכהן בישיבה. בינו זאת: מצידו, נכון לאותה עת, הוא עסק בבניית ישיבה, למרות שהיה צד סביר שהוא לא יזכה לאורך ימים לראות בבניינה ובוודאי שלא להשמיע בה שיעורים! וכל זה לא מנע ממנו להמשיך ביתר שאת להקים את הישיבה ולסייע ביד מרן הגאון רבי שמואל זצוק"ל בהרבצת התורה לתלמידים. שכן גם מלכתחילה הוא לא בנה את הישיבה עבור עצמו אלא לכלל ישראל, אז מה לי אם הוא יזכה לראותה ומה לי אם יזכה לכהן בה... ברוך ד' הוא זכה והארץ ימים, אבל מבחינתו הוא נותר כמי שהעמיד את הישיבה עבור הכלל ולא עבור עצמו כלל. נדמה שזה היה סוד הסייעתא דשמיא שליוותה אותו בהקמת המוסדות הכבירים שהקים.

פעם תחת אחד השיחים סיפר מרן הרב על עצמו עובדה - שאף לאבא זצ"ל לא הייתה ידועה. היה בחור מתושבי חו"ל שלמד בישיבה. אחיו הצעיר הגיע לגיל בר מצוה, והאבא מאד רצה שהבן ישוב הביתה כדי להשתתף בבר מצוה של האב. האב עצמו הגיע לישיבה כדי לבקש מזקני מרן הרב זצוק"ל שיווה לאח לנסוע. מרן הרב זצוק"ל ישב עם האב, שמע אותו ברוב קשב, וכשסיים, אמר לו כך:

'אספר לך סיפור. כאשר אני הגעתי לגיל בר מצוה, למדתי בישיבה קטנה בפלונגיאן, באופן טבעי התבקש שאסע הביתה לחגוג את בר המצוה. עשיתי חשבון שכדי להגיע לעיירה שלי קול, נדרשת נסיעה בעגלה שמתמשכת שעה, לשוב ממנה עוד שעה, וכמובן שהיה לסעודת 'בר המצוה'. לא יכולתי להרשות לעצמי לבזבז שעותיים ויותר של ביטול תורה. לכן נשארתי בישיבה. אני - המשיך זקני זצוק"ל - הייתי ביישן, לא גיליתי אוזן אף אחד מרבני הישיבה אודות בר המצוה, כך שגם לא זכיתי בעליה לתורה. חגגתי עם עצמי את המאורע... והנה אתה מבקש ממני שאני אורה לבן שלך שיבזבז - לא שעותיים אלא ימים שלמים, ולא כדי לחוג בר מצוה לעצמו, אלא כדי לחוג עם אחיו, איך אני יכול להורות דבר כזה לבנך...?" האב שמע, התפעם, סבר וקיבל...

מן הסתם, אחד הדברים שחיוק אותו היה גם הפסוק ששמע מרבו מרן החפץ חיים זיע"א - 'ובהר ציון תהיה פליטה והיה קודש', הפסוק אותו גם חקק על חזית הישיבה.

הסיפור הזה לא מדויק

כלומר? מדובר באחד הסיפורים היותר מכוננים ומשמעותיים בהיסטוריה התורנית...

העובדה עצמה נכונה, רק שזה לא היה עם מרן הסבא זצוק"ל, אלא עם הגאון רבי משה לנדינסקי זצוק"ל, ראש ישיבת ראדין. בעת שהצורך הנאצי עלה לממשלה, נכנס רבי משה אל מרן ה'חפץ חיים' ושאל בדאגה מה יהיה. השיב לו מרן ה'חפץ חיים' זיע"א: 'ובהר ציון תהיה פליטה והיה קודש'. הסיפור הזה הגיע לאזנו של מרן הסבא זצוק"ל, הוא מאד התפעל מכך, ולכן קבע את המילים על הבניין.

היתה לו נשיאות חן מיוחדת, גם בקרב אלו שהיו רחוקים מתורה ומצוות.

לא רק רחוקים, אלא אף בעלי פלוגתא. אספר לכם. בפוניבז' בחו"ל פעלה רשת בתי הספר של הציונות בשם 'תרבות'. המנהל של בית הספר 'תרבות' בפוניבז', עלה לימים לארץ, קרו לו מלמן הוא היה אספן ספרים הגדול ביותר בארץ. יצא לי לדבר איתו הוא אמר לי במילים האלו: 'הסבא שלך לחם נגדי בכל הכוח, עד שלא נותר לי מה לעשות בעיר, נאלצתי לעזוב שם. הוא לחם בכל כוחו נגדי, אבל מעולם לא פגע בי אישית, הוא נאבק ב'דרך שלי לא ב'...! הוא 'אהב' את הבריות, הכל נעשה מתוך אהבה.

מאלו דמויות הוא הושפע וקיבל את מעוף התורה הגדול והכביר הזה?

מכל רבותיו. הוא הושפע ממרן הגאון רבי לייזר טעלזר זצוק"ל שמרן ה'חזון איש' זיע"א, אמר עליו ש'הוא ראש ישיבה מיוחד באהבת התלמידים', ממרן הבא מנובהרדוק זיע"א שהיה אומר עליו שהפקיר את עצמו עבור כלל ישראל. וכמובן מרבו - מרן ה'חפץ חיים' זיע"א, שהאציל עליו מרוחו במבט הכביר של אחריות על כלל ישראל.

כבד את אביך - למען יאריכון ימך

סיפור ההצלה של אבי נשיא הישיבה שליט"א - הגאון רבי אברהם זצ"ל, אוד מוצל מאש, שהיה לפליטה גדולה לשושלת בית מרן הרב זצוק"ל הוא סיפור מופת בפני עצמו. בנו הגאון רבי אליעזר כהנמן שליט"א, מספר לנו את העובדה הזו בהקשר לנס ההצלה:

"היה זה בעת הופעת הניצנים הראשונים של מלחמת העולם השנייה. החל אז גיוס המוני לצבא הליטאי, והאבה, שהיה אז תלמיד ישיבת 'מיר' עמד בפני סכנת הגיוס. איך משתחררים מהצבא? נעשים 'חולה'... ואיך אדם בריא הופך להיות 'חולה'? משלמים משהו לרופא... רופא כזה אותר והוזמן, אלא שהלה בחר להגיע דוקא ביום השבת. נו 'להיבדק' על ידי רופא גוי אין שום בעיה, אלא שהדבר ה'עיקרי'... התשלום הינו מוקצה. התעוררה סערה בבית כיצד לנהוג, מצד אחד שחרור מהצבא הליטאי היה בגד פיקוח נפש עתידי, מאידך יש כאן איסור מוקצה.

היו שם אורחים למדנים והם צידדו להיתר, אך בבית היה באותה עת גיוס של הסבא זצוק"ל, ודודו של אבי, הגאון רבי אשר קלמן בארון זצוק"ל הי"ד ראש הישיבה בפוניבז', הוא הורה שאין היתר לתת את הכסף לרופא. האב זצוק"ל ניגש לחדר של הסבא זצוק"ל לשאול אותו, כי הוא הרי המרא דאתרא, אבל ראה שהסבא ישן, והאבא נמנע מלהעיר אותו. עקב כך נותרה הוראתו של הדוד רבי אשר קלמן זצוק"ל, הובהר לרופא שלא ניתן בשבת לשלם לו, הוא סב על עקבותיו ולא שב. למצוא רופא אחר, כבר לא היה ניתן להשיג.

לימים סיפר האבא זצ"ל את הסיפור הזה, וכאשר הגיע לשלב שבו הוא הזכיר שהוא ניגש לחדר של הסבא והוא ישן, העלה אביו, סבא זצוק"ל, חיזוק על שפתיו, והוא סיפר: 'לא ישנתי, הגעתי ושמעתי בחוץ את הדיבורים, כמו גם את הוראתו של הגיס רבי אשר קלמן, אני לכשעצמי

בעת שרבינו סבל משבר ברגלו, התעתד כ"ק האדמו"ר מסקווירא להגיע למחיצתו, בכדי לקיים מצוות ביקור חולים. נכד רבינו, הרב אריה אלישיב, קנה פירות משובחים, סידר את הבית והכין את כל הנדרש לקראת המעמד הנדיר כאשר האדמו"ר הופיע בפתח הבית...

ההקפדה על כבוד התורה של מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל

"ולזהר את בני ישראל" (ויקרא י', י"א)

אחד מתלמידי החכמים המופלגים, שנהגו לפקוד את מעונו של מרן בדרך קבע, היה רבי אליעזר גולדשמידט, שנהג להציג בפני רבינו את השאלות הסבוכות שהתעוררו בבית הדין תמידים כסדרם. היות וכל עיתותיו של רבינו היו קבועות במסמרות, כשכל שעה משמשת לסדר הלימוד לו יועדה, נהג רבי אליעזר לפקוד את מעונו של רבינו מידי יום ביומו בשעת ארוחת הבוקר שזמנה הוקדש בעבורו. בכל בוקר היה רבי אליעזר עושה את דרכו אל שכונת מאה שערים, ובעוד רבינו סועד את ליבו, היה מגולל בפניו את הסוגיות המסועפות שהתגלגלו לפתחו.

בכל בוקר לאחר שסיים להשיב לשאלות שרבי אליעזר שטח בפניו, היה רבינו קם ממקומו, נעמד על רגליו ומלווה את האורח עד מדרגות ביתו, כפי שראוי היה לפי רום ערכו. רבינו חזר על הנהגה זו בדרך קבע, מבלי שהאורח רום המעלה יאלץ לעזוב את הבית בגפו ולו פעם אחת.

כאשר נשאל לפשר הנהגתו השיב ונימק, כי כבוד התורה במקומו עומד, ולפיכך אף אם התלמיד חכם נוהג לפקוד את מעונו מידי יום ביומו, אין בכך בכדי לגרוע מכבודו ומהחובה והזכות ללוותו!

נר לרגלי דבריק

בעת שרבינו סבל משבר ברגלו, התעתד כ"ק האדמו"ר מסקווירא להגיע למחיצתו, בכדי לקיים מצוות ביקור חולים. נכד רבינו, הרב אריה אלישיב, קנה פירות משובחים, סידר את הבית והכין את כל הנדרש לקראת המעמד הנדיר.

רבינו נזהר זהירות עצומה בכבוד התורה ולומדיה ואף בכבוד חכמי דורו. כאשר הוצרך לכתוב תשובה, היה יוצא מגדרו כדי להיזהר בכבוד השואל. ומאחר שלא תמיד הכיר את השואל ואת מעלתו, היה מתאמץ לברר לאיזה תואר כבוד ראוי הוא.

המביט בטיטות מכתביו יכול להבחין, כי לעיתים הקדים לשמו של נשוא המכתב את התואר הרה"ג בראשי תיבות ולאחר מכן מתח על גביו קו למחיקה וכתב את התואר 'הרב הגאון' במילים מפורשות.

באחד הימים קיבל רבינו מכתב, שהכניסו למצוקה גדולה. היה זה מכתב מאת חמשה ראשי ישיבות נכבדים מחו"ל, שנועצו בו בשאלה כבדת משקל בענייני הכלל, עליה נחלקו רבני המקום. רבינו השקיע מחשבה מרובה היאך יכתוב את תשובתו ובאיזה סדר קדימות יפנה לשואלים בראשית מכתבו. את מי יציין ראשון, את מי יציין שני וכן על זו הדרך, מבלי שהבאים אחריהם ייפגעו.

לאחר שהוגיה את מוחו בדבר, עלה בדעתו רעיון מקורי. הוא פתח את מכתבו כשהוא מקדים לשם השואל הראשון את המילים "הגאון הרב" באותיות קטנות. בשורה השניה הוא כתב את שם הפונה השני, כשהוא מקדים לשמו את התואר "הגאון הרב" באותיות גדולות ומוודגשות יותר. וכן הלכה על זו הדרך כשבכל שורה נכתב תואר השואל באותיות מודגשות יותר וגדולות יותר. כל זאת כדי לכבד את כל השואלים באופן שווה ומבלי שאי מי מהם יחוש חלילה צל זילות בכבודו.

לשקוד על דלתותי יום יום

רבינו, האמון על כבוד התורה וחכמיה, נהג ללוות כל תלמיד חכם שפקד את ביתו, כשהוא חולק לכל אחד ואחד את הכבוד הראוי לו על פי ערכו ורום מעלתו. לעיתים היה מלווה את המבקר עד פתח החדר. כאשר האורח היה תלמיד חכם מופלג יותר, היה רבינו טורח ומלווהו מספר פסיעות מעבר למפתן החדר, וכאשר הבא היה גברא וגדול בישראל, היה רבניו מטריח את עצמו ומלווהו עד מדרגות ביתו.

כבוד התורה ולומדיה היה צרוב בהווייתו ובנשמתו של רבנו, עד שלא הניח לכל טעדיק שבעולם למנעו מכיבוד תלמידי חכמים ככל חוקתו והלכתו.

השכנה הצביעה על תמונה שהופיעה בעמודו הראשון של העיתון, וצעקה: "איך את מסוגלת להתעסק עכשיו בקילוף תפוחי אדמה, בשעה שבעיתון מופיעה תמונה של אנייה שטבעה, ומי יודע כמה אנשים נספו באסון הנורא הזה!" התפלאה הרבנית גלינסקי על הדברים..

הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א על התשובה לכל השואלים למה באה עליהם הצרה

"ולזהר את בני ישראל" (ויקרא י', י"א)

היא זו, אלא טובה גדולה מאת השי"ת, העטופה בסימנים וברמזים שאינם מוכרים לנו.

כשנתבונן בפרשת השעבוד במצרים, אומר הרב דוד יצחק נבנצל זצ"ל, נגלה שגם התהפכה התמונה מן הקצה אל הקצה, ואם פרעה חשב שדבר פלוני יגרום לעם ישראל להיות שקועים חזק יותר בעבודת הפרך שלו, הרי שדווקא דברים אלה, דווקא הם, הביאו לגאולה ולישועה.

הנה כמה דוגמאות.

כפי העינוי וקושי העבודה, כך עלתה והתגברה שוועתם של בני ישראל, ויצאה מעומק ליבם, ולכן נשמעה ונתקבלה, כפי שנאמר בפסוק.

הדאגה והפחד שקננו אצל פרעה ממושיע של ישראל, הביאו לטהרתה של בתיה מהעבודה הזרה, ועל ידי כך זכתה להציל את משה, ולגדלו בבית פרעה, עד שיצא לראות בסבל אחיו, וביקש להושיעם.

רצון פרעה להמית את משה הביא לבריחתו למדין, מקום שבו מצא את מטה האלוקים, והתרחש לו הנס בסנה, ושם גם קיבל את דברי הבטחה והשליחות מאת ה' להצלת בני ישראל ממצרים.

עיקשות ליבו של פרעה, גרמה לריבוי המכות בתוספת הניסים הלויים שהתרחשו בכל מכה, מה שהביא לחיזוק האמונה אצל בני ישראל, ובהסכמתם לצאת למדבר, בהנהגת משה רבנו.

בתקופה זו, שבה מתגברות הצרות רח"ל, וייסורים רבים פוקדים את בני האדם, באים אלינו אנשים ושואלים: "למה זה מגיע לנו?"... שמעתי פעם סיפור מהגאון רבי יעקב גלינסקי, ויש בדבריו תשובה ברורה וחוטכת לשאלה הנ"ל.

בילדות, סיפר הגר"י גלינסקי, התגוררו ליד ביתנו שכנות שלא ידעו קרוא וכתוב. הן התכנסו מידי לילה לצידה של אימי ע"ה, שכמובן ידעה את מלאכת הקריאה, ובקשו שתקרא בפניהן מתוך העיתון מה התרחש בעולם.

יום אחד הקדימה אחת השכנות לבוא, הרימה את העיתון מהשולחן והסתכלה בו. לפתע היא מרימה קול צעקה וצווחה, ואימי, שהיתה עסוקה בעבודות המטבח, ניגשה אליה בבהילות ושאלה מה קרה. השכנה הצביעה על תמונה שהופיעה בעמודו הראשון של העיתון, וצעקה: "איך את מסוגלת להתעסק עכשיו בקילוף תפוחי אדמה, בשעה שבעיתון מופיעה תמונה של אנייה שטבעה, ומי יודע כמה אנשים נספו באסון הנורא הזה!"

התפלאה הרבנית גלינסקי על הדברים, כיון שכאשר עברה על כותרות העיתון באותו בוקר, לא ראתה שם תמונה של אנייה טובעת.

כאשר התקרבה הרבנית אל השכנה וביקשה לראות את התמונה, היתה צריכה להתאפק בכוח כדי לא לפרוץ בצחוק.

השכנה ברוב סכלותה, ומכיוון שלא ידעה לקרוא, החזיקה את העיתון בצורה הפוכה, ולכן גם התמונה שבה הופיעה האנייה, נראתה הפוך, והציגה את האנייה כטובעת בים...

ובמציאות, היתה זו אנייה מפוארת שיצאה להפלגת הבכורה שלה מנמל האם באנגליה. הצלם שהנציח את ההפלגה, ביקש להראות את יופייה ואיכויותיה של הספינה החדשה, וזו גם היתה הסיבה שהעיתון פרסם את התמונה.

לא טביעה היתה כאן, ולא אסון: אלא פריחה והתחדשות. צריך רק לדעת איך לקרוא את התמונה, ובאלו משקפיים להתבונן בה.

יש בסיפור זה דברי תשובה נאותים לכל אלה הבאים ושואלים למה באה עליהם הצרה. התשובה היא, שיש להם טעות גסה בפיענוח התמונה שלפניהם.

הם סבורים שצרה התרגשה עליהם, אבל האמת היא שלא צרה

הוא הוציא ממגירתו שבמשרד כמה סוכריות, והשליך לעבר הרחוב. האיש היה בטוח שברגע שהסוכריות תפגענה באנשים, הם ירימו את עיניהם אל על, כדי לראות מי הוא זה שהשליך את הסוכריות, ואז יבחינו בו, ויבואו להצילו

אף אחד להרים את עיניו ולהביא לעבר הקומות הגבוהות של הבנין. האיש היה כבר על סף ייאוש. לפתע הוא מצא במשרד אבן גדולה שהובאה פעם למשרד כמתנה מעורך דין מפורסם. היתה זו אבן יקרה, אבל כיון שלא מצא פתרון אחר, החליט להשליך את האבן לרחוב. מי שהאבן נתחת על ראשו, בוודאי יהיה מוכרח כבר להסתכל למעלה...

וכך הווה, האבן הושלכה ופגעה העובר אורח, שהזעיק מיידית את המשטרה. הדבר הראשון שעשו השוטרים הוא להסתכל למעלה ולראות מי השליך את האבן לרחוב.

וכשהסתכלו למעלה, הבחינו בידיו המושטות לעזרה של האיש שנתקע בקומה החמישים.

כך גם דרכו של הקב"ה, אבינו אב הרחמן. בתחילה הוא נותן לאדם מתנות, משפיע עליו שפע בלי די, ומצפה שהאדם ישים אל ליבו שהמתנות ניתנות לו על ידי הבורא, וישפר את דרכיו ומעלליו.

רק כאשר האדם אינו שותף ליבו לכך, מנסה הקב"ה לעורר אותו באמצעות הצרות והמועקות שהוא מביא עליו.

ועל כל אחד מאיתנו מוטלת החובה, אמר הרב רוזנטל, להתבונן בחצי הכוס המלאה הניתנת לו מן שמיא, ולא לחשוב רק על הצרות האופפות אותו.

(מתוך הגדה של פסח - חישוקי חמד)

כמה מאושר הוא האדם היודע לצפות בתמונה ו'לקרוא' אותה כשהיא מונחת במצב ישר, ועושה את רצון בוראו בתמימות, ובשימת לב תמידית.

הרה"ג רבי זאב רוזנטל זצ"ל, מחשובי התושבים ברמת אלחנן, דיבר לפני בני משפחתו על עניין הייסורים, ועל על כך שהאדם מתעורר רק כשאר נוחתים עליו ייסורים, ואילו כשהשי"ת משפיע עליו טובות ומתנות ללא סוף, אין הוא מתבונן בכך, ואינו מתקרב לה' בעקבות החסדים הגדולים הללו.

הוא המשיך את התופעה הזו של אי שימת לב לחסדי השי"ת, לאדם שנתקע בקומה החמישים באחד מגורדי השחקים באמריקה. היה זה בשעה שכל המשרדים כבר היו סגורים, ולכן איש מעובדי המשרדים בקומה, ובקומות הסמוכות, לא היה כבר במקום.

היחידים שהיו יכולים להושיעו, הם עובדי האורח שהתהלכו ברחוב למטה, במרחק כמאתיים מטרים ממנו. למרות הבדלי הגובה בינו ובין הרחוב, ניסה לעורר את תשומת ליבם של העוברים והשבים, צעק ככל שגרונות הרשה לו, ואף הניף בסודרו.

אבל אף אחד לא שמע אותו.

מה עשה?

הוא הוציא ממגירתו שבמשרד כמה סוכריות, והשליך לעבר הרחוב. האיש היה בטוח שברגע שהסוכריות תפגענה באנשים, הם ירימו את עיניהם אל על, כדי לראות מי הוא זה שהשליך את הסוכריות, ואז יבחינו בו, ויבואו להצילו.

ברם, גם לאחר שהסוכריות פגעו באנשים, הם לא שאלו שאלות מיותרות, אכלו את הסוכריות, ולא היה אכפת להם מאין נזרקו.

כיון שראה שבכך לא יודע, החל להשליך חבילות של דולרים. אבל גם אלה לא עוררו משום מה את העוברים והשבים להסתכל מה למעלה מהם, ולראות מי הוא זה ואי זה הוא המשליך עליהם את הכסף.

גם חפיסות שוקולד שהשליך לרחוב, עדין לא הביאו אליו את שימת הלב המיוחלת.

מאחר שכל הפתרונות לא סייעו לא עדין להיחלץ משביו, החל להשליך חפצים שהיו במשרדו, מאפרות, עטים, פנקסים, אבל האנשים שעליהם נחתו החפצים הללו, עדין לא החליטו להרים את ראשם למעלה, ולהסתכל מהיכן הגיעו החפצים.

גם כאשר החל האיש לזרוק אבנים קטנות, עדין לא עלתה דעתו של

077-2222-666 או *4992

קו השיעורים של 'דרשו' - לחייג, ללמוד, לדעת

פנה הרב שטיינמן אל אבי שליט"א ושאלו: "רבי משה וואס זאגט איר? [מה אתם אומרים?] לאחרונה יש לי יסורים גדולים, השאלה אם כדאי לי לבקש ברכות מאנשים שהקדוש ברוך הוא יסיר ממני את היסורים הללו, כדי שלא יפריעו לי בעבודת השם, או שמא עדיף לסבול אותם כדי שכך אוכל להרויח יותר עולם הבא?"

מאוצרותיו של הגאון רבי אליעזר טורק שליט"א

"ולְהוֹרֹת אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל" (ויקרא י', י"א)

והדבר פשוט בעיניך כאשר אתה יודע בין ימיןך לשמאלך תעשה כמצוותם". זה נכלל בכלל הלאו הנזכר בתורה: "עַל פִּי הַתּוֹרָה אֲשֶׁר יוֹרֵד וְעַל הַמִּשְׁפָּט אֲשֶׁר יֵאמְרוּ לָךְ תַּעֲשֶׂה לֹא תִסּוּר מִן הַדָּבָר אֲשֶׁר יֵגִידוּ לָךְ יָמִין וּשְׂמֹאל".

הסבר נפלא על ענין ציווי תורה זה, אמר פעם הגאון רבי חיים יעקב לוינ' זצ"ל, בעל 'חיל המלך', בכור בניו של הגאון הצדיק רבי אריה לוינ' זצ"ל.

אמנם אין כאן המקום להאריך אודות אישיותו הפלאית של רבי חיים יעקב; על עוצם גאונותו ובקיאותו המופלגת בכל מכמני התורה, על צדקת מעשיו וטוב ליבו. אולם רק נציין כי היה תלמיד מובהק של רבותינו: מרן הגאון רבי איסר זלמן מלצר זצ"ל, בעל 'אבן האזל', ומרן הגאון רבי ברוך בער ליבוביץ זצ"ל, בעל ה'ברכת שמואל', ושניהם שמו עיניהם עליו לגדלו ולחכמו, והיה חביב ונערץ אצלם באופן נדיר. רוב ימיו שימש כאחד מגדולי הרבנים והפוסקים בארצות הברית והשפיע רבות על חיי התורה והדת וצביון היהדות במקום מושבו. בערוב ימיו עלה לארץ ישראל ושימש כרבה של העיר 'פרדס חנה'.

רבי חיים יעקב הסביר, מה פשר הציווי לשמוע בקול דברי חכמים, כאשר האדם יודע בוודאות כי ההוראה שהורו לו הוא ההיפך הגמור מן האמת? או יותר נכון, כיצד מסוגלת התורה לחייב אדם להאמין

בספר 'אש תמיד', מביא הגאון רבי ישראל מאיר דרוק שליט"א, ראש ישיבות 'תפארת ישראל', אמרה נפלאה בשם מרן שר התורה הגאון רבי חיים קנייבסקי שליט"א, להסביר על דרך הדרוש את דברי הפסוק: "יברך יראי השם הקטנים עם הגדולים" (תהילים קטו, יג). כך:

מתי הקדוש ברוך הוא יברך את יראי השם? כאשר הקטנים עם הגדולים! כאשר הקטנים עושים את כל מעשיהם על פי הגדולים! אם פועלים על פי דעת הזקנים שבדור וכפופים להם, רק אז זוכים לבחינה של "יברך יראי השם הקטנים עם הגדולים", מתברכים בשפע ברכה והצלחה בכל מעשה ידיהם.

סוד ההצלחה הוא נטילת עצה מן הזקנים, וכפיפות מוחלטת לדעתם.

מרן ראש הישיבה הגאון רבי גרשון אדלשטיין שליט"א, רגיל לומר כי עודנו זוכר משנות ילדותו ברוסיה, כי גם הנשים הפשוטות היתה להם הבנה כי החכמה מצויה דוקא אצל גדולי התורה, שהם בחינת 'חכמי דיהודא' הן במילי דעלמא והן במילי דשמיא, והם ברוחב בינתם יכולים להכריע בכל דבר וענין. כאשר היו באות אל הרב לבקש את הכרעתו אמרו פתגם באידיש: "וואס איז די תורה דארטן איז דא די חכמה". ["היכן שיש תורה יש חכמה"].

"ברוך שבחר בהם ובמשנתם"

בספר 'משנת חכמים', לרבי משה חגיז, אחד מגדולי התורה המופלאים שזרח אורם לפני כשלוש מאות שנה, אשר בעל ה'נודע ביהודה' בהסכמת ספרו כתב עליו: "רב תנא הוא כחד הראשונים!", כותב כך: "וזה כלל גדול אצל אמונתנו אמונת ישראל דבאמונת חכמים הכל תלוי בה!", (סימן תקי). ובמקום אחר כתב: "ואם תראה מי שמפקפק בדבריהם ואפילו בשיחה קלה יהיה בעיניך ככופר בכל התורה כולה", (ראה שם סימן תקיב).

זהו אחד האמונות הבסיסיות עליה מושתתת הדת והאמונה היהודית!

הרמב"ן כותב (דברים יז, יא): "אפילו תחשוב בלבך שהם טועים

שני אנשים נשאלו ביחד איזה צד מרוחות השמים נמצא לימינם, צד דרום או צד צפון? השיב האחד צד דרום לימיני, נענה השני ואמר דוקא צד צפון לימיני. האם בהכרח שאחד מהם משקר? בודאי שלא! הלא בהחלט יתכן כי כל אחד מהם עומד בכיוון שונה, הראשון פניו למזרח ונמצא ימינו פונה לצפון, ואילו השני פניו למערב ומשום כך ימינו בדרום. אך כאשר יעמדו בכיוון אחד אז יסכימו בודאי על תשובה אחידה.

הנמשל, הטעים רבי חיים יעקב, הם חכמי ישראל וזקני הדור. פעמים נראה לאדם כי הוראותיהם אינם מובנות וכי היו צריכים לומר אחרת. אין זה משום שדעתו היא הנכונה, עליו להבין כי הוא פשוט אינו עומד בכיוון הנכון, וכי זה מה שגורם לו להיות משוכנע במאת האחוזים כי החכמים טעו בדבריהם.

אילו היה עומד גם הוא בכיוון הנכון, לצד חכמי התורה וזקני הדור, ומביט כמוותם על הדברים, בצורה נכונה, מהמיקום הגבוה בו הם עומדים, ומבעד למשקפי התורה הבהירים שלהם, גם הוא היה רואה את הדברים בצורה שונה ומפוקחת, ומסכים על ימין שהוא ימין ועל שמאל שהוא שמאל, וידע להצביע בברור שקולעים הם אל האמת, וכיצד דעתם נגזרת אך ורק מדעת התורה הקדושה, ודרכם מנווטת ומנוהטת על פי רצונו יתברך בלבד.

ברוח הדברים, סיפר הגאון רבי ישראל זיכרמן שליט"א, רבה של אחוזת ברכפלד במודיעין עילית:

שמעתי מאחד הרופאים שטיפלו בהגאון הצדיק רבי דוב יפה זצ"ל, משגיח ישיבת 'כפר חסידים', בערוב ימיו בבית החולים, כי כאשר ניגש יום אחד לתת לו תרופה מסויימת, הוא בירר אצלו קודם כנהוג אם יש לו רגישות לתרופות אחרות, ובאיזה תרופות הוא מטופל כעת.

שאל המשגיח את הרופא בחיוך: "למאי נפקא מינה? הרי אתה רוצה להעניק לי תרופה זו ומה משנה איזו רגישות יש לי לתרופות אחרות, או מה אני לוקח מלבד תרופה זו?"

הסביר הרופא למשגיח בהרחבה: "תראה, לפני שמעניקים לחולה תרופה מוכרחים לדעת את כל מכלול מצבו של החולה; לפעמים שילוב תרופה ממשפחת תרופות מסויימת עלולה לבטל השפעת תרופה אחרת. לפעמים תרופה אחת מועילה ללב אך מזיקה במצבים מסויימים לכליות, או לחילופין תרופה שמועילה לתפקוד הכבד מזיקה במצבים מסויימים למעיין. כך כל תרופה ותרופה ושיקוליה ופרטיה, ולכן אסור בשום פנים לתת תרופה לחולה לפני שמוודאים את מצבו המדוייק".

כשיצא הרופא מחדרו, פנה המשגיח למקורבו ששה סמוך למיטתו, ואמר: "שמעת איך נותנים תרופה? כשהולכים לתת תרופה לחולה מוכרחים לדעת את כל המכלול שלו! ניתן ללמוד מזה הרבה לעבודת השם!"

"לדוגמא", אמר המשגיח, "בענין תוכחה. כשיש צורך על פי הלכה להוכיח מישהו. יש כאלה הנוהגים להוכיח בפראות, בהתפרצות,

כשיצא הרופא מחדרו, פנה המשגיח למקורבו ששה סמוך למיטתו, ואמר: "שמעת איך נותנים תרופה? כשהולכים לתת תרופה לחולה מוכרחים לדעת את כל המכלול שלו! ניתן ללמוד מזה הרבה לעבודת השם!"

ללא מחשבה מדוקדקת על כל מכלול הבעיות שעלולה התוכחה לגרום לזה שהוכיחוהו, או מה מצבו הרוחני הכללי, ולא משקללים רווח למול הפסד.

"מדברי הרופא למדנו היום", אמר המשגיח, "כי דבר ראשון לפני שמוכיחים מישהו יש לברר ולוודא היטב מה הן רגישויותיו? מה מצבו הכללי? בכלל לא בטוח שניתן להוכיח אותו, לפעמים לא רק שלא יועיל אלא אף עלול להזיק, ולזה צריך שיקול דעת והבנה של רופא מומחה".

חשבתי להשתמש עם דוגמא זו גם בנוגע לעניין אמונת חכמים: אוי לו לחולה הפשוט, שאין לו הבנה בסיסית באופי המחלות השונות ורפואתן, אם יסתמך על הבנתו, ובניגוד לדעת הרופא ישלוף מן הארון תרופה כלשהי שנראית לו כתואמת עבורו, וכמי שתביא לו מזור למחלתו. הרי הוא עלול להחמיר את חוליו ולחרוץ את דינו למוות חלילה.

כל בר דעת מבין, כי דוקא רופא שהתמחה שנים ארוכות בתחום הרפואה, שלמד לעומק את מהות המחלות, טבען של התרופות והשלכותיהן, ובנוסף מכיר היטב את מכלול מצבו של החולה, יכול ומסוגל להכריע איזו תרופה תועיל לכל מחלה ובאיזה מינון מדוייק זקוק לה כל חולה וחולה.

כך גם צריכה להיות הגישה כלפי חכמי התורה וזקני הדור: חז"ל אומרים: "אסתכל בה באורייתא וברא עלמא" (זוהר הקדוש, פרשת תרומה). כל הבריאה נבראה כמתכונת תואמת לתורה הקדושה וקיום מצוותיה, וכל ההתנהלות בה אמורה להיגזר ממנה, והיא זו שמדריכה ומנווטת כיצד להסתכל על כל דבר בבריאה בצורה נכונה, תכליתית ואמיתית. לכן רק חכמי ישראל וגדולי התורה שהתמחו בתורה מסוגלים בעיניהם, עיני הבדולח, להכריע על ימין שהוא ימין ועל שמאל שהוא שמאל.

רק הם השואבים את כל השקפת עולמם מהתורה, מסוגלים להבחין

אמיתית לגדולי תורה, מלבד הזכיה הגדולה כשלעצמה לזכות להיות מונהגים על ידם בחכמה ותבונה, הרי המאמין אף מעניק להם כח על טבעי.

אבי מורי שליט"א, שנולד בעיירת פרשבורג הכבודה בהוגריה, עיר מלאה חכמים וסופרים, נק שם בילדותו רוח דומה של רחישת כבוד והתבטלות לתלמידי חכמים. היראים והחרדים שם חלקו כבוד מופלא לתלמידי חכמים והיתה להם יראה עצומה כלפיהם, ועובדה זו השפיעה עליו מאוד.

כאשר נפרד אבא מאביו הקדוש רבי דוב זצ"ל הי"ד, טרום פרוץ השואה, בפעם האחרונה שראה אותו, ציווהו כי ירבה להסתופף בצילים של גדולי וצדיקי הדור, ושלא תעבור עליו תקופה מבלי שיכנס לגדול בתורה. אביו ידע היטב כי זאת תהיה הערובה היחידה להישאר ירא וחרד ומדקדק במצוות כראוי גם כשהוא רחוק ממנו, בעת טשטוש הדעות דאז, ימי קום המדינה.

ואכן, בכל עשרות השנים האחרונות, לא עבר על אבא חודש מבלי שעלה להסתופף בצילו של אחד מגדולי הדור. עד השנים האחרונות, בגילו המופלג לאורך ימים טובים, למרות הקושי הגדול הכרוך אצלו בעליית מדרגות, היה סר מידי ראש חודש למעונו של מרן ראש הישיבה הגראי"ל שטיינמן זצ"ל, התפלל מנחה בביתו, עבר לפניו והזכיר את שמו לברכה, ומידי פעם אף התייעץ עימו על ענייני האישיים.

אבי שליט"א עוד זכה להסתופף בצילים של רבותינו ה'חזון איש', הרב מבריסק, הרב דסלר, רבי אייזיק שר ועוד, והכיר גדולי תורה מהדורות שלפניו, ותמיד ציין כי אצל הרב שטיינמן הרגישו כמו במחיצת ענקי הרוח שיירי כנסת הגדולה בדורות עברו. כבר לפני שישים שנה ראו בו כי אינו איש מן השורה... ראו עליו רוממות מיוחדת במינה, דביקות בתורה, קדושה ופרישות עילאית, אמת מזוקקת, חכמה נדירה ויראת שמים צרופה. לכן יראת הכבוד שרחש כלפי הרב שטיינמן, למרות היותו כמעט בן גילו, היתה בהתאם. הוא נכנס לפניו ככזו אימה ופחד, חיוור כסיד, ועמד לפניו כעבדא קמיה מרא.

גסי הגאון רבי יצחק זאב זמורה שליט"א, התלווה אל אבי שליט"א לפני שנים אחדות בעת שביקר את ביקורו החודשי בבית הרב שטיינמן. הוא סיפר לי, כי כאשר עברו הציבור לאחר התפילה לפני הרב שטיינמן, הוא פנה אל אבי ושאלו: "רבי משה וואס זאגט איר? [מה אתם אומרים?] ברצוני לשמוע את דעתכם. לאחרונה יש לי יסורים גדולים, השאלה אם כדאי לי לבקש ברכות מאנשים שהקדוש ברוך הוא יסיר ממני את היסורים הללו, כדי שלא יפריעו לי בעבודת השם, או שמא עדיף לסבול אותם כדי שכך אוכל להרויח יותר עולם הבא בגין היסורים?".

מנוסח השאלה היה נשמע כי גם הרב שטיינמן היה סבור שראוי וצריך להתפלל על כך, אלא רק הסתפק אם ראוי אף לבקש ברכות מאנשים, אולי חשש שאין זה מחובת ההשתדלות שנדרש לעשות.

בין קלא אילן לתכלת, בין מעשה אשר יעשה למעשה אשר לא יעשה. כי באמצעות חכמת התורה כל מכלול הבריאה בוחקת למול עיניהם בצורה מפוקחת ובהירה. התורה פתחה בפניהם צוהר להבין הבנה חודרת ומעמיקה, נקיה וטהורה, על כל דבר שמביטים בה. אדם שלא זכה להגיע לדרגתם של גדולי התורה וזקני הדור, ועומד ומערער על החלטה או הוראה שהורו, דומה לאותו חולה נבער מדעת, גס רוח, שמעולם לא רכש זיק הבנה ברפואה, ומתיימר לחרוץ את גורלו בידו, ליטול תרופה פלונית, או להימנע מלקיחת תרופה אלמונית...

מרן ה'חזון איש' זצ"ל הגדיר זאת בשפתו (ספר 'אמונה ובטחון' פרק ג): "הנטיה להגן על כבוד עצמם, תאיץ במ לחפש מומין בחכמי התורה, ולפי קטן דעתם נדמה להם כי אמנם החכמים הם במדרגה התחתונה והם נמצאים ברום המעלה, כי טבע הגאווה לנוח בחיק כסילים, כי בחיק זה מנוחתם עריבה, ומה אפשר לתבוע מזה שלא טעם טעמה של חכמה".

הם סבורים באויליותם, כי הם מציאותיים יותר, חכמים ומבינים יותר מגדולי ישראל, והם הם העומדים ברום המעלה. אך זהו פרי תוצרת של טיפשות וגאווה - קובע ה'חזון איש'.

עלינו להפנים ולהחדיר להכרתנו ואמונתנו, כי חכמי ישראל רואים את המציאות כמות שהיא, התורה פיתחה בהם רוחב בינה ואפיקי השכל, ורק הם יודעים להצביע על ימין שהוא ימין ועל שמאל שהוא שמאל, ואילו אנו קטני ההשגה ומיעוטי השכל ראיתנו מצומצמת וצרה משלהם.

נוראים הדברים שכתב מרן ה'סטייפלער' זצ"ל, בהקדמות ספרו "חיי עולם" (חלק א): "ופוק חזי מלפני כמאה וחמישים שנה, בכל מקום שפרקו ויצאו לתרבות רעה לחרפות ולדראון עולם, תחילת קלקולם היה לבזות תלמידי חכמים וגדולי ישראל, ואחר כך הלכו מדחי אל דחי באין מעצור, רחמנא ליציל".

נקודה זו, היא מהדברים הצריכים חיזוק תמיד, ובפרט בדורות האחרונים דור 'עקבתא דמשיחא', לחלוק כבוד לתלמידי חכמים, ולהתבטל ביטול מוחלט כלפם וכלפי דעתם. זוהי אמונת חכמים!

כשה'חזון איש' קבע שיהיו ילדים

בספר השיחות של הגאון רבי נתן צבי פינקל זצ"ל, ראש ישיבת מיר, מביא בשם ראש הישיבה מרן הגאון רבי חיים שמואלביץ זצ"ל, שהיה רגיל לומר, כי הטעם שמוצאים אנו מנהיגי קהילות ואדמו"רים חסידיים שיש בכוחם לחולל מופתים גלויים, הוא משום שאלו הסרים למרותם מאמינים בהם בלב שלם ומתבטלים כלפיהם ללא כל שמץ של פקפוק וערעור, והתבטלות זו מעניקה להם כח לחולל מופתים וישועות מעל דרך הטבע.

כעין זה התבטא פעם גם מרן ה'חזון איש' זצ"ל באוזני מקורביו, כששמע אותם מתלחשים בהתפעלות אודות 'מופת' שנעשה לפלוני על ידו. הגיב ואמר להם ה'חזון איש' אודותיו: "עָהָר פְּאָלְגֵט חכמים מוֹז עָהָר מְצַלִּיחַ זַיִן!", "[יהודי שמציית לחכמים מוכרח הוא שיצליח]".

זהו כוחה הגדול של התבטלות לחכמים! כשקיימת התבטלות

בבואו לבית המדרש, היו אלה בושות כדת וכדין... עיני כולם נישאו אליו, הוא עמד בספסל האחרון, ובאמירת 'בואי בשלום', כשכל הקהל מיסב את ראשו אחורנית, הוא חש מאות עיניים ננעצות בו, תמהות עליו, אולי גם לועגות לו...

כיצד החלפת חליפה הפכה לשדכן?

הרה"ח אשר קובלסקי שליט"א

"קרב אל המזבח" (ויקרא ט', ז')

כל אדם באשר הוא, יהא מצבו אשר יהא, משתעשע לפעמים בדמיון לפיו הוא נולד מחדש, מתחיל את חייו מהתחלה, ללא שגיאות, ללא טעויות, פותח היסטוריה נקיה. המחשבה כי יש יום, מצב או תהליך שבמסגרתו יכול כל יהודי לנקות את כל עברו, לפתוח את כל החסימות שחוסמות אותו בחיים, מעוררת התרגשות ומסעירה את הדמיון. לו היינו יכולים לתפוס חלקים נכבדים מכל מה שעשינו בעבר ולמחוק אותם במשיכת קולמוס - רבים מאיתנו היו ששים לעשות זאת...

אבל זה לא קל, מאוד לא קל. כשיהודי מבקש לשוב בתשובה ולמחוק לחלוטין את עברו, הדבר כרוך בתעניות ובסיגופים, או - לא עלינו - בייסורים לא פשוטים. כפי שכל כתם גשמי קשה מתנקה רק בחומרי ניקיון כימיים חזקים, כך כל כתם רוחני - כדי להסירו עלול יהודי להידרש לסיגופים לא קלים, לקשיי גוף ונפש לא פשוטים, שאיש מאיתנו לא רוצה או בוחר בהם.

האם אין דרך נגישה יותר להתנקות? האם אין כלי יעיל וטוב שמזכך את העבר ואינו כרוך בייסורים ובסיגופים? האם כל יהודי שמבקש לפתוח חיים חדשים וזכים - נדרש לעמוד בתנאים כה קשים? האם יש משהו שהוא קל יותר, סביר יותר, ובד בבד - מעניק את אותו אפקט התנקות, את אותו זוך וטוהר עילאיים?

להלן גילוי נפלא, שגילה אחד מגדולי המקובלים - הרה"ק רבי משה קורדבירו זי"ע, רבו של האר"י הקדוש: יש דרך, יש תקוה, יש כלי כזה: קבלת ביזיונות. כשיהודי - מכל סיבה שתהא - חווה ביזיון, לועגים לו, שוחקים עליו, מבזים אותו - ברגעים הללו, כשנפשו מתייסרת מהביזיונות הבאים עליו והוא מקבלם באהבה - אזי הוא מתנקה ומזדכך.

ולא זו בלבד, אלא שאת הדרך הזו - קבלת הביזיונות, מגדירים המקובלים כדרך הטובה ומועילה ביותר, כדרך שאין חזקה ומוצאת הימנה, כפי שמובא בספר 'קול בוכים' - שחיבר תלמידו של הרמ"ק. כי הרגע בו יהודי נכלם, הרגע בו בוש מכה את פניו וכלימה נשקפת מעיניו, הרגע בו יהודי מתבזה ביזיון של ממש והופך ללעג וקלס בעיני כל רואיו - הוא רגע של ייסורי נפש קשים ומרים, שממרק את ההיסטוריה באבחת רגע או שניים, מבלי להזדקק לייסורי גוף או

לסיגופים קשים!

והמסקנה? הסכיתו ושמעו! 'אם יהודי היה יודע את מעלת הביזיונות - היה מחפש אנשים שיבזוהו בשוק בתשלום!' - אומר הרה"ק רבי חיים ויטאל זי"ע, כמסקנה מעשית. כי הרגע בו יהודי מתבזה, הרגע בו לועגים לו ושוחקים למשבתו - הוא רגע כה גדול, כה מרומם, כה מוזכר, רגע שפותח שערים בכל העולמות, וכדאי לשלם עליו בכסף מלא ובמלא כסף!

בפרשת השבוע שלנו, רמזו רגע מרומם כזה. לאחר הקמת המשכן, מגיע הרגע המכונן בו אהרן הכהן הגדול נדרש לגשת אל המזבח ולהתחיל להקריב בו קרבנות. אלא שאהרן מתקשה לעשות זאת, שכן יש מי שעוד זוכרים לו את חלקו במעשה העגל, ומביישים אותו ועולבים בו: היתכן שאדם שעמד ורקד לפני העגל המשוקץ - יגש להקריב קרבנות לפני ה'?

אהרן הכהן עומד בוש ונכלם, סופג את הביזיונות ואינו ניגש למזבח. משה רבינו מביט ורואה, ומורה לאהרן להתקרב אל המזבח ולהתחיל בעבודת הקודש, וכשהוא מבין כי אהרן מתבייש, הוא משיב ואומר לו כדלהלן: 'למה אתה בוש? לכך נבחרת!'

ובמילותיו אלה של משה, גילה הרה"ק רבי מרדכי מנדבורנה זי"ע ביאור מדהים: משה רבינו אומר כביכול לאהרן הכהן: 'למה אתה נכלם מהבושה? הלא בזכותה, בגלל שאתה מקבל את הבושה, בגלל שאתה סופג ביזיונות באהבה, הרי בדיוק בשל כך נבחרת לשמש ככהן גדול! בשכר הביזיונות המוטחים בך - זכית למעמד כה נשגב ונעלה!'

באותו היום, מסיבה לא ברורה, סטה מהדרך הרגילה והלך בדרך שונה במקצת. תוך כדי הילוכו עבר דרך רחוב שבדרך כלל לא עבר בו, והנה, באמצע הרחוב, ממש במרכזו, ניצב לו אדם בגיל העמידה, ומתחיל לצעוק על הבחור הצעיר ועדין הנפש העובר ברחוב לתומו...

הגביר ווליום... הוא מוסיף לצעוק ולהשמיץ, לבזות ולהקניט, להעליב ולבייש, וכל אותה העת הבחור ניצב למולו בעיניים מושפלות ופנים סמוקות, מקבל את הבזיונות באהבה. וקולו של האיש הולך וחזק מאוד, כל מילה שלו כשפוד מלובן בלבו של הרבי, שמוסיף לעמוד נכחו ולקבל את הבזיון באהבה...

לימים, כשסיפר הרבי את הסיפור, תיאר את הבזיון הקשה שהיה מנת חלקו, וכיצד הבין - כבר בצעירותו - כי רגע של מתנה לפניו, רגע ששערי שמים נפתחים. 'אם בורא עולם זימן לי לעבור דווקא שם ודווקא אז ולהיקלע אל שדה הקטל המילולי הזה - יש לכך סיבה טובה, כנראה זה נועד כדי לפתוח לי שערים!' - הסביר הרבי, וסיפר כי ניצל את הרגעים הללו לתפילה...

ככל הסיפור הזה סיפר האב לילדיו המאזינים מרותקים, וקינח במסר מעשי: 'לפעמים, ילדים, בחורים, צעירים או מבוגרים - מבזים את זולתם על לא עוול בכפם. אפשר לברוח, אפשר להשיב מלחמה, אפשר לענות תשובה הולמת ובוטה... אבל הרבה יותר כדאי לשתוק, לקבל את הבזיון באהבה ולנצל את הזמן לתפילה, כי זו עת רצון מופלאה!' - סיכם את הסיפור...

ואם חשבו ההורים כי בכך הוא תם, כמה הופתעו ביום ראשון בצהריים, כשבנם בן החמש שב הביתה מהחידוד, ופניו קורנות מאושר. 'בשורה משמחת!' - הכריז הינוקא בקול עליו, 'הולך להיוולד לנו תינוק חדש! עוד מעט יהיה לנו בייבי חדש!'

כל בני המשפחה אצו רצו, לשמוע מיהו הקול המבשר ואומר על בן העתיד להצטרף למשפחה, ומניין לו ה'מידע המודיעיני' המשמח? ראשונה, אצה רצה האם, הן רק היא ובעלה יודעים כמה הם מבקשים ומייחלים לזכות לבן נוסף אשר מזה כמה שנים לא זכו במתנה שכזו, והנה בנם בן החמש הגיע לבשר כי הרגע הגדול מתקרב ובא...

'מויטל'ה!' - שאלו אותו כלום כשגבותיהם מורמות בהפתעה, 'מאיפה אתה יודע? מי סיפר לך? האם מלאך גילה את אוזןך על

כי הרגע הזה בו מאן דהוא מתיר את חרצובות לשונו, ומבקר באופן בוטה, לועג, צוחק או מזלזל בנו - הוא רגע כה קסום ונעלה, הוא רגע בו שערי שמים נפתחים לקראתנו וכל בקשותינו ומשאלותינו עשויות להתמלא, במידה טובה ישועה ורחמים. הרגע בו אדם מתבייש - הוא רגע נפלא, רגע של קירבת אלוקים, רגע של רוממות הרוח והנפש!

את רגעי הבזיונות האלו כולנו חווים מעת לעת. פעם בבית הכנסת - כשמישהו מזלזל בנו או במעמדנו, פעם בין השכנים, פעם בין החברים, ולא מעט פעמים - גם בתוך הבית פנימה, בין בני המשפחה. המחשבה הראשונית היא להגיב, לתקוף בחזרה, להשיב מנה אחת אפיים, או למצער - להיעלב ולעזוב את המקום בחרי אף, מתוך כעס ועצב.

אבל, ורצוי שנשגן זאת היטב כדי שנוכח ברגע האמת, הרבה יותר כדאי - פשוט לשתוק, לקבל את הבזיונות באהבה, מתוך אמונה שהבזיונות הללו נגזרו מלמעלה, והם נושאים בחובם הזדמנות שאסור להחמיץ. הבה נתפוס את עת הבזיונות, הבה נסתער באהבה על כל מצב בו מביישים אותנו, וברגעים הללו נקיש על שערי שמים בחזקה, נלחש משאלת לב כמוסה, נבקש על מצוקה המעיקה עלינו, ונזכה למנף את רגע הבזיון לרגע שלא יישכח, ותועלתו לאין ערוך!

בשורה מפי ילד בן 5...

היה זה לפני כחמש שנים, בבית משפחה נורמטיבית ורגילה מאזור המרכז. בעת סעודת ליל שבת, כשהיסבו בני המשפחה לסעודה ודיברו דברי תורה וסיפורי צדיקים, סיפר להם האב את המעשה הבא, ולא שיער לאן יגיעו הדברים...

וזה דבר המעשה: בעת שמורי ורבי כ"ק האדמו"ר מנדבורנה זצ"ל היה עלם צעיר, הוא יצא כדרכו מדי יום אל בית המדרש הקבוע בו היה עוסק בתורה. משום מה - באותו היום, מסיבה לא ברורה, סטה מהדרך הרגילה והלך בדרך שונה במקצת. תוך כדי הילוכו עבר דרך רחוב שבדרך כלל לא עבר בו, והנה, באמצע הרחוב, ממש במרכזו, ניצב לו אדם בגיל העמידה, ומתחיל לצעוק על הבחור הצעיר ועדין הנפש העובר ברחוב לתומו...

הרבי - שהיה אז בחור צעיר כאמור, נבחל מאוד. הוא כלל לא הכיר את הרחוב הזה, ובוודאי שלא את אותו אדם זר שעומד וצועק עליו. אבל לא היה לו הרבה פנאי לחשוב, שכן הלה - שכנראה היה מעורער בנפשו - החל לצעוק צעקות רמות, צרחות של ממש. הוא מקנטר ומבזה, משמיץ אותו ולועג לו, והבחור הצעיר מסמיק ומחוויר חליפות ולא יודע את נפשו...

ברגע הראשון, כך העיד הרבי אחר כך, הרבה שעליו פשוט להתחיל לדוץ, לברוח מהמקום וכמה שיותר מהר. אך ברגע הבא התיישב בדעתו, והרהר: 'רגע, הרי יש דברים בגו! למה שיניתי היום ממסלול הליכתי הקבוע? הרי ברור שיש סיבה לכך, כנראה - כדי שאקלע למלתעות לשונו של האיש שעומד כאן וצווח ומבזה. אם כן, למה לי למהר?' - חשב, ונותר על עומדו...

והלה, בראותו כי הרבי מתחזק לנוכח העלבונות המוטחים בו, רק

שמחה משפחתית מתקרבת? - חיך הילד חיוך צופן סוד, והשיב: 'היום בהפסקה, החליטו כמה ילדים לצחוק עליי. הם קראו לי, והתחילו לצחוק על איך שאני נראה, על הבגדים שלי, על התיק שלי, על הפאות שלי... פשוט החליטו להעליב אותי חזק!' - הסביר הילד בטון מתוק, וחיוכו הקונדסי הועב לפתע בלחלוחית שצצה בקצה העין...

'ואז' - הוסיף הילד וסיפר - 'נוכרתי בסיפור שאבא סיפר בליל שבת, על הרבי מנדבורנה שהעליבו אותו, והוא ניצל את הזמן הזה להתפלל. אז הורדתי את הראש ובכיתי, אבל בכלל לא בכיתי בגלל שהעליבו אותי... בכיתי כי התפללתי שייולד לנו עוד תינוק קטן, בכיתי כי ביקשתי מהשם שישלח לי אח חמוד, בכיתי כי התחננתי שכבר יהיה לנו תינוקי!' - צפצף הילד בקול מתקתק, וסיכם: 'נראה לי שכדאי שנקנה כבר מיטת תינוק, שיהיה לנו לתינוקי החדש!' ההורים הופתעו. הם לא העלו על דעתם שהסיפור שסופר בליל שבת כבר קנה שביטה כה חזק בלב הילד, עד שהוא ביצע אותו הלכה למעשה. הם התרגשו לגלות את כוחות נפשו של בנם שדחק את העלבון הצורב הצידה ומינף את רגע ההיעלבות לשעת תפילה נרגשת, ובליבם פנימה ייחלו כי תפילתו תישמע ותתקבל במרומים...

וכך בדיוק קרה: פחות מעשרה חודשים מאותו יום, שש מוישל'ה בהתבשרו על התינוק החדש שהצטרף למשפחה. 'אמרתי לכם, ידעתי!' - שאג הקטן בקול מאושר, לוקח קרדיט על השמחה המשפחתית המשותפת 'בגלל שהתפללתי אז, כשהעליבו אותי!' - שב ואמר, 'ידעתי שבסוף יהיה לנו תינוקי חדש בזכותי!' כשנימול התינוק הקטן, העניקו לו ההורים את שמו של מורי ורבי כ"ק האדמו"ר מנדבורנה זי"ע. אמנם תינוק זה לא נולד בהבטחתו או בתפילה על ציונו הקדוש, אבל הוא בהחלט תוצאה של סיפורו של הרבי לפני עשרות בשנים. הן לקחו של הסיפור הוא שהוביל לישועת ה' ולתינוק ששימח את כל בני המשפחה, ומהווה עדות חיה וקיימת, נושמת ומהלכת, מצחקקת ומאושרת, לכוחם של קבלת הבזיונות באהבה וניצול זמנה לתפילה!

את הסיפור קיבלתי מבני המשפחה המוכרים לי באופן אישי, והמסר שבו מאיר ובוהק: יהודי יקר, אם הגיעה לך עת בזיונות, אם נתקלת ברגע בו מביישים אותך, צא ולמד מאותו ילד צעיר, שניצל את השעה כשעת כושר שמימית, והביא לו ולמשפחתו ישועה כה נפלאה. זכור, כי הרגע בו מקבלים בזיונות באהבה, הרגע בו שותקים לנוכח עלבונות מוטחים, וממנפים אותו לתפילה נרגשת - זהו רגע שעשוי להיות מכונן ולהביא בכנפיו ישועות נכספות!

ביזיון מתוכנן ומשתלם!

היה זה בערב שבת קודש פרשת ויחי תשע"ח. קבוצת אברכים יצאה לעשות את השבת כ'שבת התאחדות' מלבבת, ועם שחר יום ששי יצאו כולם באוטובוסים מאורגנים אל המקום שסודר לשבות בו ולנוח בו מתוך אהבת חברים. אלא שדקות לפני כניסת השבת, גילה אחד המשתתפים כי שכח להביא עמו את הבעקישע - החליפה

השבתית...

כשיצא מביתו בבוקרו של יום, לבש חלוק בית פשוט ומהוה, המותאם לדרך ארוכה באוטובוס. חלוק כזה אינו ראוי לשבת, ולתומו סבר האברך כי ארזו במזוודתו את הבגד הנאה והמלכותי בו הוא מתכבד מדי שבת בשבתו. עתה, דקות לכניסת השבת גילה לחרדתו כי שכחו בביתו, וזעקה נפלטת מפיו: 'אוי, איזה בושות!'

'מה קרה?' - נזעק לעברו אחד מחבריו הקרובים, 'מה קרה? על אלו בושות אתה מדבר?' החבר נאנח, והשיב: 'תנסה לתאר לעצמך, שאני נכנס לתפילה עם החלוק הזה, לעיני כולם... תנסה לשער שכולם נכנסים לאולם הסעודות הערוך והמפואר, ואני נראה כמו באמצע יום עבודה... זה המצב, ללא כחל ושרק! אין לי מה ללבוש! איך אוכל לחוות בהנאה את השבת המצפה לנו, כשרק חלוק בית פשוט כזה לעורי?! כולם יביטו, יסתכלו... איזה בושות!'

החבר נאנח עמו יחד, ואז, בהבלחה של רגע, הבריקה בו הצעה: 'ראה נא. מידתי תואמת למידתך, הבעקישע שלי תפורה עליך בול. קח אתה את הבעקישע שלי, ואני אסתדר עם חלוק הבית שלך!' - הציע החבר בידידות.

'רגע, חיך שוכח הבעקישע חיוך נוגה, 'ואז מה הרווחנו? הבושות שהיו אמורות להיות מנת חלקי - יהיו מנת חלקך. הרי בכל מקרה אני או אתה ניכנס להיכל התפילה מבווישים, הכל ינעצו בנו עיניים תמהות, יסובבו אצבע על הרקה או למצער ירחמו על השליימול ששכח פריט לבוש קריטי... מה זה משנה מי מאיתנו מתבייש?'

החבר חיך, כמו המתין לשאלה הזו, והשיב על אתר: 'זה משנה ועוד איך... לי יש בן מתבגר בבית, השנים חולפות, הצעות יורדות כלעומת שבאות, והוא עודנו בחור, קול מצהלולות חתן מבושש מלבוא... אקבל על עצמי אפוא את הבזיונות באהבה ובשמחה, אשמח לחוות כמה רגעי בושה, לזכות בני יקירי - שיזכר כבר להינשא ולהקים בית בישראל!'

הלה שמע את הדברים, ורחב לבו. הנה כי כן, חברו כל כך מוכן להקריב למענו, עד שהוא מסביר שהוא לא רק מסכים לשאת את הבושה, הוא אפילו מעוניין בה, תולה בה תקוות! הוא הודה לו בחום ואיחל לו כי משאלתו תתקבל, וההחלפה בוצעה כדת וכדין: השוכח התעטר בבעקישע יפהפה וצעד להיכל התפילה בשמחה, ואבי הבחור המבוגר התעטף בחלוק שחור סינטטי ודקיק, שבקרר קהילתו שקול כשק שינה...

ובבואו לבית המדרש, אוהו, היו אלה בושות כדת וכדין... עיני כולם נישאו אליו, הוא עמד בספסל האחרון, ובאמירת 'בואי בשלום', כשכל הקהל מיסב את ראשו אחורנית, הוא חש מאות עיניים ננעצות בו, תמהות עליו, אולי גם לועגות לו... לעומתם - הוא עומד בעוז ובגאון, נושא את הבושה, שמח על הבזיונות, ופיו שב וממלמל את שמו של בנו יקירו לזיווג הגון...

במוצאי שבת נסעו כולם, איש למקום מושבו. מאחורי דלת סגורה שבו החברים והחליפו את הבגדים, כשהמוחלף לא פוסק מלהודות למחליף על המחווה יוצאת הדופן, שהצילה אותו מבושה חסרת תקדים. כולם הגיעו לבתייהם מאושרים ושמחים, ומיודעינו אבי

החבר נאנח עמו יחד, ואז, בהבלחה של רגע, הבריקה בו הצעה: 'ראה נא. מידתי תואמת למידתך, הבעקיטשע שלי תפורה עליך בול. קח אתה את הבעקיטשע שלי, ואני אסתדר עם חלוק הבית שלך!' - הציע החבר בידידות

ה'חפץ חיים' קם מהרצפה חיש קל, ושוב החל צועד במרץ במעלה המדרגות, כשפניו קורנות באושר וכל כולו שמחה ועונג... 'ילמדנו רבנו', שאלו תלמידיו, 'לשמחה מה זו עושה? מה הסיבה לשמחה הפתאומית, ועוד לנוכח ההתפתחויות האחרונות?!' 'יקיריי!' - השיב להם ה'חפץ חיים', 'קיבלתי מתנה משמים! לעגו לי בלכתי ברחוב! צחקו עליי! ביזו אותי! - הצער הזה, העלבון הזה - הוא כפרת עוונות, זה מטהר אותי ומזכך אותי באופן כה עילאי! וכיצד לא אגיל ואשמח לנוכח מתנה יקרת ערך שכזאת, אשר נשלחה אליי משמים? כיצד לא אשוש ואתרגש על כי זכיתי בכזו מתנה יוקרתית?!' ודברי ה'חפץ חיים' הללו, אשר הובאו בגליונות 'דרשו', מלמדים: שעת הבזיון היא מתנה, רגע הבושה הוא הזדמנות, העוונות מתכפרים, שערי שמים נפתחים. שעת הבושה היא מתנה, קבלת בזיונות היא דורון! הבה נשמח בהם, הבה ננצל אותם כראוי!

לשליחת תגובות לכותב הטור ולקבלת העלון של הרב אשר קובלסקי: במייל, כתבו ל-6182918@gmail.com

הבחור שמח באותו לילה לקבל שיחת טלפון שבישרה לו על הצעה חדשה...

ביום חמישי באותו שבוע, ליל ששי פרשת שמות תשע"ח, 6 ימים וכמה שעות מאז חווה את הבושה - בא בנו בברית האירוסין בסימן טוב ובמזל טוב. 'זה שידוך שהוא נס שמימי, אות וסימן משמים על מעלת הבזיונות' - שב האב וסיפר לכל מי שהסכים לשמוע, והזמין את חברו - שוכח הבעקיטשע - להשתתף בשמחה, באומרו כי הנס קרה בזכותו...

וסיפור מופלא זה, אשר סיפר המשפיע הגה"צ רבי אלימלך בידרמן שליט"א, מאיר בפנינו עד כמה הרגע בו אדם חווה בזיונות הוא רגע נעלה, רגע בו יהודי קרוב כל כך לבוראו, עד שהוא יכול לבקש כל העולה על לבו ולפעול ישועות גדולות בהבל פיו. כולנו מתמודדים עם מצוקות, קשיים ובעיות - אולי הרגע בו נקבל קצת בזיונות הוא הרגע בו יש לנקוש בשערי שמים, אולי זה מה שיוביל אותנו לישועה הנכספת?!

הבה נשמח בכל פעם ששעת בושה נקלעת לידינו, הבה נשוש על כל הזדמנות לקבל בזיונות. קבלת הבזיונות באהבה וברוח טובה, ניצול הבזיונות כמנוף לקרבת אלוקים ולפתיחת שערי שמים - אלו יכולים לחולל מהפך של ממש, ולהרעיף על כולנו ישועות גדולות ויוצאות דופן, למעלה מדרך הטבע!

נפילה מעוררת חיוך...

הולך היה ה'חפץ חיים' זצ"ל בדרכו לביתו, ובעיקול הדרך עלה במדרגות, ונתקל בקליפת פרי שהושלכה ארצה - במרכז גרם המדרגות. ה'חפץ חיים' כבר לא היה יהודי צעיר, ועל אתר החליק על הקליפה, והתגלגל כמה מדרגות למטה...

כמה נערים פוחזים שעמדו בסמוך ולא זיהו אותו, מילאו פיהם שחוק והצביעו עליו בלעג. 'ראיתם את הזקן?' - קרא אחד בזלזול, 'ראיתם איך התגלגל על הרצפה כמו כדור?' - שאג אחר, כשכולם פורצים בצחוק ולועגים ל'חפץ חיים'...

בצידו העליון של גרם המדרגות ניצבו תלמידיו, והביטו בחרדה במתרחש. היטב ראו את רבם נתקל, מועד, נופל, נהדף לאחור, אך כל זה עוד כלום ליד הלעג והשחוק שביזו אותו הפוחזים... לעומתם,

077-2222-666 או *4992

קו השיעורים של 'דרשו' - לחייג, ללמוד, לדעת

טויסיג, לרגל נישואי בתו לרבי חיים יעקב שוורץ, השתתפו גדולי תורה רבים ובראשם מרן הגר"ש אלישיב. בעיצומה של השמחה, קם החתן ומסר שטיק'ל תורה, כשבין דבריו הוא מצטט קטע מדברי בעל המנחת חינוך.

הדברים חוללו סערה גדולה, כאשר חלק מהנוכחים טוענים בתוקף כי בעל מנחת חינוך לא הזכיר כלל בספרו את הדברים שנאמרו בשמו על ידי החתן. בתווך ישב אבי נבון ונכלם לראות כיצד גדולי עולם סותרים ושוללים מכל את דברי חתנו הטרי. בעוד הכל מתנצחים ומתפלפלים בעניין, ישב רבינו דומם מבלי להוציא מפיו מילה אחת בנידון שהרעיש את רוחם של המסובים. האירוע הסתיים כשהדברים נותרים תלויים בחלל ועל דרשת החתן מוטל צל עב.

מידי בוקר, בשעה חמש, נהג אבי לטבול ב'אונגריש' מקווה. בבוקר שלאחר שבע הברכות, נראה רבינו בסמוך למקווה בשעה האמורה, כאשר ספר המנחת חינוך נתון בידיו, ועיניו תרות אנה ואנה. לשאלת הנוכחים שהתעניינו לפשר מבוקשו, השיב רבינו כי הוא זקוק לשוחח בדחיפות עם רבי יחזקאל טויסיג כאשר אבי הגיע למקום, פנה אליו הגר"ש, כשהוא פותח את ספר המנחת חינוך ומכריז בעיניים בורקות: "רבי יחזקאל! מצאתי את המנחת חינוך שחתנך ציטט בדברשתו. ולא זו בלבד אלא שרבי עקיבא איגר מביא את דברי המנחת חינוך ודן בהם"

מי שלא ראה את שמחתו של אבי באותו בוקר, לא ראה שמחה מימיו. גם אם היו מעניקים לו מיליארד דולר, הוא לא היה שמח כפי ששמח בעת בה התברר לו כי דרשתו של חתנו עלתה בקנה אחד עם האמת. והנה וודאי הוא כי כל רגע מזמנו של הגר"ש היה יקר לו מכל אוצרות העולם, אולם אף על פי כן הוא נחפז בשעה חמש לפנות בוקר כדי לשמח את ליבו של אבי ולהרוותו נחת.

[מתוך 'עמודו של עולם']

כאשר האדמו"ר הופיע הפתח הבית, ישב מרן כשרגלו המגובסת מכוסה בשמיכה וההליכון ניצב לידו. רבי אריה חש, כי אין זה ראוי שההליכון ניצב ליד סבו בעת הביקור, ובתנועת יד קלה הסיטו מן המקום. ברם רבינו שלח את ידו וקירב אליו את ההליכון בחזרה. בעוד הנכד תמה לפשר הדברים, נכנס האדמו"ר לחדר ורבינו קיבל את פניו בהתנצלות: "ברוכים הבאים! אינני יכול לקום בפניכם", הצטדק כשירו מרמזת לעבר ההליכון הניצב לידו ומשמש כראיה ועדות למצבו, "רגלי אינה בקו הבריאות!" באותה תקופה הגיע הגר"ל שטינמן לבקר את רבינו, שהכין 'שטיק'ל תורה' מיוחד לכבודו. במה עסקה המערכה אותה הכין מרן לקראת האישיות הרוממה הבאה לבקרו?

הסתבר, כי רבינו שחרד לכבודו של רבי אהרן לייב, ביקש להצטדק בפניו ולהסיר בעקיפין מפני מה אינו קם לקראתו, ועל כן הכין מערכה תורנית מיוחדת העוסקת בנידון האם יש שיעור חצי קימה בעת שאדם מסוגל לקום בעזרת רגל אחת בלבד. היה זה 'שטיק'ל תורה' מיוחד, שעסק בענייני קימה והידור, כשמבין השיטין עולה זהירותו הגדולה של רבינו בכבוד תלמידי חכמים.

כבוד חכמים

כאשר תלמיד חכם, שביקר את פסקי רבינו במספר ענייני הוראה, ביקש לבוא לבקר, נאות רבינו לקבלו בביתו ובמהלך הביקור אף קם מלפניו בדרך כבוד ודיבר עמו ובחביבות מופלאה. וזאת מפני שאין קשר בין הדברים והם שתי פרשיות נפרדות - הלכה לחוד וכבוד התורה לחוד!

סיפר רבי אהרן טויסיג: בשבע הברכות שערך אבי, רבי יחזקאל

המשך מעמוד 10 | הגאון רבי אליעזר טורק שליט"א

נסיים בדברי המדרש (ילקוט שמעוני שיר השירים יג): "דרש רבא למה נמשלו דברי תורה לאגוז? האגוז כל זמן שעצו דבוק לפריו הוא משומר, פרש ממנו משליכין אותו לאשפה. כך ישראל כל זמן שדבוקים לחכמים ושומעים דבריהם הם זוכים לקנות שני עולמים, פרשו מהם אבדו מן העולם."

עלינו לדעת, כי הערובה היחידה לזכות הן לחיי העולם הזה בחיי אושר ושלוה ולקנין כתר של תורה, והן לחיי העולם הבא - לזכות בשכר נצחי, היא על ידי התבטלות לחכמים, כפיפות ראש בפניהם והציות בכל לב לדעתם. ולזכור כי הפורש מהם מאבד עולמו, ואילו הדבוק בהם והשומע לדבריהם זוכה לנחלת שני עולמות.

(מתוך הספר אוצרותיהם אמלא)

כמובן שאבי שתק ולא ענה מאומה. כאמור, יראת הכבוד שרוחש כלפי גדולי ישראל זה נורא, הוא לא פוצה פה בפני גדול בתורה, וכיצד יורה לגדול הדור איך לנהוג. אך הרב שטיינמן לא ויתר, ודחק באבי שליט"א שוב ושוב להשיב על השאלה: "נו! רבי משה וואס זאגט איר? וואס זאגט איר?"

אז השיב אבי שליט"א תשובה חכמה ושנונה: "הרי מה שראש הישיבה מורה זהו 'דעת תורה' מוחלט שכך קובעים בשמים, ומה שיחליט כאן מקובל שם. אם כן, ממה נפשך, אם יחליט כי עדיפים הם היסורים כדי לקבל יותר עולם הזה כך יקבע בשמים, ואם יחליט שעדיף רפואתו כדי שיוכל לעבוד טוב יותר את השם יתברך, הלוא כך יקבע בשמים. ממילא הדבר תלוי ברצונו ובדעתו". הרב שטיינמן חיך למשמע הדברים...

בטאון רמת אלחנן

מרן הגר"י זילברשטיין ערך
מבחן לבחירי חסידות גור

'הקמיע של השכונה' נפטרה בחוה"מ,
והותירה אחריה ספר שלם בו כתבה
את גלגולי-החיים שלה

מרן הגר"י זילברשטיין:
'הסתפקתי אם לפרסם את הסיפור,
אבל מרן הגר"י אמר שאפשר לפרסמו'

'ואני אחתום על המסמך', אמר מרן
הגר"י על שאלת החקלאי

הגר"י אונגריר מנלה את מידותיהם
המצוחצחות של ראשי הישיבות
שהתכנסו לפני הבחירות

מרן הגר"י זילברשטיין מכר את החמץ
של חברת 'פייזר'

חזו חזו נכדיו חביביו

גם אם זכינו בס"ד לגדל את ילדינו לתורה וליראה, ולראותם
שתולים בבית ה', עדיין מוטל עלינו חיוב גדול ללמוד עם
הנכדים ■ וגם אם הסבא חושב שנכדיו גדולים ממנו בתורה
וביראה, לא ישתמט ממילוי חובתו זו, כי ללא ספק יש לו
אפשרות להטמיע בנכדיו עניינים הקשורים ליראת-שמים,
ולספר להם דברים שראה במו-עיניו אצל גדולי הדור שהם
לא זכו לראות ■ מתוך דברים ששמענו, וראינו, אצל המרא
דאתרא מרן הגר"י זילברשטיין

הדור שהקים את רמת אלחנן התבגר 'קצת' בסיעתא דשמיא, ונכדים
פוקדים כיום את בתי הסבא והסבתא תושבי השכונה, כשהמבוגרים שבינינו
זוכים כבר לתואר 'סבא רבה', עד מאה ועשרים.

אם נתפוס סבא אחד כזה, ונשאל אותו האם לדעתו מוטל עליו חיוב
ללמוד עם נכדיו, הוא יביט עלינו בתמיהה-רבתי. 'אני חייב ללמוד עם הנכדים
שלי?! מה פתאום?! את ההתחייבויות החינוכיות שלי סיימתי אצל ילדי,
שגידלתי וטיפחתי בס"ד, ומהיכן יעלה על הדעת שאני מחויב ללמוד עם
נכדיי? - יאמר. נכון שגם הוא יודע שיש ענין גדול ללמוד עם הנכדים,
לא לפס בפרקי מוסר, ולהחדיר בהם יראת שמים טהורה, אבל כל זה לא בגדר
חיוב. כך הוא חושב.

ברצוננו לצטט כאן מדבריו של רבינו המרא דאתרא מרן הגר"י
זילברשטיין, שהביא כמה וכמה פעמים את החשיבות הגדולה שיש בלימוד
עם הנכדים.

מצאנו בירושלמי (שבת, דף ו' עמוד ב') שרבי יהושע בן לוי היה רגיל
לבחון את נכדו כל ערב שבת על מה שלמד מפיו רבו. פעם אחת קרה ששכח
רבי יהושע לבחון, וכבר נכנס להתרחץ לכבוד השבת באחת המרחצאות של
טבריה. הירושלמי מספר שרבי יהושע בן לוי היה הולך ונשען על כתפיו של
רבי חייא בר בא, והנה בהיותו כבר במרחץ נזכר שלא בחן את הנכד. יצא
רבי"ל מהמרחץ וחזר לביתו, ערך לנכד את הבחינה הקבועה, וחזר שנית
למרחץ כדי לקיים את חובת הרחיצה לכבוד שבת קודש.

ונחלקו חכמי ישראל בירושלמי באיזה אופן היה המעשה. ר' דרוסי אמר
שרבי יהושע בן לוי רק נכנס למרחץ, אבל עדיין לא פשט את בגדיו, ואז נזכר
שעדיין לא בחן את הנכד.

המשד בעמוד הבא

המשך מהעמוד הקודם

ויצא לביתו כדי למלא את חובתו. ואילו ר' לעזר בי רבי יוסי אומר שהמעשה אירע לאחר שפשט כבר את בגדיו, ולמרות המאמץ שהיה כרוך בלבישת הבגדים - חזר והתלבש, ויצא מהמרחץ על מנת לקיים את 'והודעתם לבניך ולבני בניך'.

הירושלמי ממשיך לספר שרבי חייא שאל את רבי יהושע בן לוי, הרי לימדנו רבינו שאסור להיכנס למרחץ לפני התפילה, אבל אם נכנס לא מפסיק, אלא מסיים להתרחץ ואחר כך מתפלל, וכל שכן שאין מפסיקים מלהתרחץ לתלמוד תורה, ואם כן מדוע הינך מפסיק, מתלבש וחוזר למרחץ, כדי ללמוד עם נכדך? והשיב רבי יהושע בן לוי: 'חייא בני, קלה היא בעיניך (מצוות הלימוד עם הנכד), הרי כל השומע פרשה מן בן בנו, כאילו הוא שומעה מהר סיני. משום שנאמר והודעתם לבניך ולבני בניך יום אשר עמדת לפני ה' אלקיך בחורב'.

ה"ח שותה 'לחיים' ביום שנכדו החל ללמוד א"ב

והדברים נוראים. הרי רבי יהושע בן לוי, מגדולי הגדולים בדורו היה, ולכאורה יש כאן בזבוז זמן; להתלבש ולחזור לביתו, לבחון את הנכד, ולחזור שנית למרחץ, לשם מה היה נחוץ לעשות את כל זה? הרי באותו זמן היתה לו אפשרות ללמוד וללמד, לחדש חידושי תורה נפלאים שאוון לא שמעתם!

ללמדנו בא רבי יהושע בן לוי, עד כמה חשוב הוא הלימוד עם הנכדים. לא רק מצוות תלמוד תורה מקיים הסבא בכך, אלא עד כדי כך גדול העניין, שיש בו משום מעמד הר סיני, והקשקשתו של צינור הקדושה מאז ועד היום. והיא התעוררות נפלאה ללימוד עם נכדים, ואשרי המקיים זאת. ושמענו, הוסיף הגר"י זילברשטיין לספר, שהחפץ חיים שותה 'לחיים' ביום שנכדו החל ללמוד אל"ף-בי"ת, והוא עצמו לימדו קצת את האותיות.

נספר כאן, שכאשר מזדמן לנו בימי בין הזמנים לעלות לביתו של מרן המרא דאתרא שליט"א, אנחנו פוגשים בדרך כלל כמה בחורים-נכדים היושבים ולומדים עם סבם שליט"א במשך שעה ארוכה. כך גם היה בבין הזמנים האחרון של חודש ניסן. יתירה מכך; מדי שבת בשבתו, קובע הרב שליט"א למוד עם אחד מנכדיו שיגיע אליו לאחר הסעודה כדי ללמוד בצוותא.

ועכשיו יעשה כל אחד קל-וחומר בעצמו: אם מרן הגר"י זילברשטיין שליט"א, שזמנו תפוס כל-כך לפתרון בעיות הלכתיות המתעוררות בחרם בית ישראל, מוצא את הפנאי הדרוש ללימוד עם נכדים, כדי לקיים את 'והודעתם לבניך ולבני-בניך', על אחת כמה וכמה שאנחנו מחויבים לעשות זאת.

יבוא אדם ויאמר, זכיתי לנכדים מוצלחים ביותר בס"ד, השוקדים על תלמודם בעמל רב, ומגיעים להישגים גבוהים מאוד בלימוד, עד כדי כך שהם שולטים במסכתות רבות ישר והפוך, וידם רב להם גם בדברי הראשונים והאחרונים, ואילו אני ממש לא מגיע לקרסוליהם! מה אני יכול כבר להוסיף להם אם אשב ואלמד עימם בצוותא!!

והתשובה שיש להשיב לאדם כזה היא, שגם אם נכון הדבר שאינך יכול להוסיף להם בלימוד (וגם על כך יש לדון, כי במקרים רבים הם שולטים רק במסכתות ישיבתיות, ואילו הסבא יודע גם את מה שלא לומדים בישיבות), אבל פשוט וברור שאם תשב איתם ליד השלחן, ותלמדו יחדיו, הם ישאבו ממך את 'טעם הזקנים', אולי גם את חכמת-החיים שתוכל לבוא לידי ביטוי בענייני הסוגיות השונות.

הסבא יוכל להטמיע בנכדיו עניינים הקשורים ליראת-שמים ולספר להם דברים שראה במו-עיניו אצל גדולי הדור שהם לא זכו לראות, וכיוצא-באלו דוגמאות, ואין ספק שהדבר יתרום רבות לנכדים.

וואס הווען

● כי כל מה שתורת ישראל הביאה לעולם את המושג 'בית דין' ו'דיינים', הוא מפני שזו הדרך הטובה ביותר לעשות שלום בין אנשים. וכאשר מתעורר וויכוח ביניהם, מעוניינת התורה שהשניים לבית הדין, ושם - דווקא שם - יניעו את גלגלי השלום באופן המהודר ביותר. ההרגשה המעוותת שלנו בענין זה צריכה להתהפך מן הקצה אל הקצה! עלינו להבין שאם התובע לא יגיע לבית הדין, תישאר לו טרוניה על הנתבע, ורק אם העניינים יסתדרו בבית הדין, נוכל להגיע למצב של שלום אמיתי. אז מדוע לא להתדיין בבית דין?

● אברך ת"ח המתגורר במרכז העיר בני ברק סיפר לנו שלפני זמן-מה התעורר דין-ודברים בבנין שלו בין כמה שכנים, ונפלה החלטת - על דעת כולם - להזמין תור בבית דין, וכל צד יאמר את דעתו, ויגיש את טענותיו וקובלנותיו. ואכן כך היה. הגענו לבית הדין במנוחה ובשלווה, ואי אפשר היה לראות סימני תרעומת או מתח כלשהו על פניו של מי מן הצדדים. אדרבה; כולם הגיעו להיכלו של בית הדין מתוך

טובה וכל מידה טובה אצל השכנים המעורבים, כשפעמים רבות מתעוררות המידות גם אצל אלה שאינם מעורבים ישירות בפרשה. 'מעולם לא האמנו שנגיע לידי כך', הם אומרים, 'אבל המציאות מוכיחה לנוגד עינינו שאם לא עובדים בקביעות על ריסון המידות, האדם נשאר עם תכונות הפרא-אדם, כביום היוולדו, ואם לא היה חושש מ...משטרה, הוא היה מסוגל לעשות את הדברים הגרועים ביותר לאדם העומד כנגדו.'

● ובמלים אחרות: לפעמים מזדמן לשמוע על פושע נאלח שלא זכה להימנות על חובשי בית המדרש, שביצע מעשים כה נוראיים, עד שחבריו ושכניו עומדים משתאים למול חומרת המעשים, ואינם מסוגלים להבין כיצד בן-אדם מתנהג ממש כמו חיות-פרא אלימה. אז כדאי

● ככל שמנוחת-הנפש וחיי-השלווה מתרחקים מאתנו, בשל הצרות והמועקות הניחתות על הציבור ולפעמים בפתאומיות מכאיבה, כך באותה מידה מתגברים הסכסוכים בין שכנים, עד שלפעמים העומדים מן הצד נדהמים להיווכח שגם ענין פשוט, שבאמת אין לו חשיבות לשום צד, מעורר וויכוח נסער המביא לידי פלגנות ומריבה. שכנים שבמשך שנים רבות חיו מתוך אהבה וידידות, ושום דבר לא הצליח לפלג ביניהם, נמצאים לפתע-פתאום במצבים כל-כך לא נעימים

לדעת שאם לא עובדים על המידות, כל אחד עלול להגיע למצב כזה, רח"ל.

● אם הזכרנו את ענין ה'בית דין', צריך להוסיף כמה מלים בנושא זה, ולהדגיש שבניגוד להרגשה שהשתררה בציבור שאדם המזמין את חבריו לבי"ד, הוא טיפוס לא-חיובי, שכדאי להתרחק ממנו, הרי שהמבט התורני אומר לנו ממש את ההיפך הגמור. דהיינו כך: כאשר מתגלע ריב בין שני אנשים, ואחד מהם תובע את השני לבית דין, ההרגשה שלנו היא שמדובר באיש תככן ורע-מעללים, שאינו מסוגל להסתדר עם שכניו וידידיו, ולכן הוא נזקק לסיוע מבית דין... כיון שכך, תתעורר בלבנו טרוניה קשה על התובע, מדוע הזמנת אותנו לבית דין! אבל הדבר איננו נכון כלל וכלל.

של התלהטות-יצרים וכעסים עצומים, עד כדי כך שהם יכולים לפתוח בצעקות ושאגות בקול-רם, ולפעמים זה קורה באמצע הרחוב, לעיני-כל, וללא בושה מינימאלית הם מוציאים מפייהם 'ברכות' האחד על השני, ולא מסוגלים כלל להתגבר על עצמם, לפליאת הכל.

● במקרים הטובים פונים הצדדים לבית דין, וזה טוב מאוד, ובמקרים היותר-גרועים ממשיכות המריבות לקלקל את האווירה, עד שכל הבנין הופך למזדור-אש אחת גדולה, כשהללו מצדדים בצד האחד, והללו בצד השני, ולהוותנו גם הילדים נוטלים חלק במהומה שנוצרה, וה'הישון' ושמחה' מקבים כל חלקה

הבנה מוחלטת שזה המקום שהתורה נתנה לו את הכוח לפשר ולהשלים בין אנשים, ולהסיר את כל העננות וההרגשות הלא-טובות הנוצרות בגלל הוויכוחים.

● ואכן, ממשיך האברך ההוא לספר, בית הדין אמר את דברו, ופסק את שפסק, והתפעלתי מאוד להיווכח ששני הצדדים יצאו מפתח בית ההוראה בשמחה ובקורת-רוח. ולא בגלל שהיתה שם איזושהי פשרה שהיטיבה עם שני הצדדים. בית הדין פסק במפורש כטענותיו הצודקות של הצד האחד, וממילא הצד השני יצא כמי שדבריו לא צדקו. ולמרות הכל, שני הצדדים היו מאושרים ושמחים על שהגיעו אל הצד השווה, והוויכוח

שהתעוררו ביניהם לא גלש לפסים של מריבה וסכסוכים. ככה צריך להיראות דין תורה!!! כך צריכים להתנהג בני תורה!!!

● כי האמונה הפשוטה שקיננה תמיד בליבות בני ישראל היתה שהפסקים היוצאים מבית הדין הם הפסקים שנכתבו ונחתמו למעלה, בבית דין של מעלה, וממילא כל צד צריך להתאזר בשמחה-רבתי, על שזכה לקיים את דבר-השם, ושלחיו הדיינים, במלואו. זה המינימום הנדרש מכל מי שמגדיר את עצמו

כאדם חרד. כיון שיש מקרים רבים שהאוירה השלטת כיום בחוצות מקלקלת את השורה, ואנשים היוצאים מבית הדין לא נראים ממש כמו שתואר לעיל, התפעלתי מאוד, מספר האברך ממרכז העיר, מהתגובה של שכניי לבנין, והערכתי את הסתכלותם הנכונה.

● וראה זה פלא, הוא ממשך; כשחזרנו אחר-כך לבנין בו אנחנו מתגוררים, התגברו והתחזקו יחסי החיבה בין השכנים שהתדיינו לפני הדיינים. מבטים-של-שמחה, אושר וגיל, ליוו את כולם. ולא ש'הצד הצודק' ש'מח על שניצח' בדין. לא. בפירוש לא. שני הצדדים היו 'מרוצים עד הגג', ממש כך, ללא גוזמא, מפני שזכו להגיע אל המנוחה ואל הנחלה, בסיועו הישיר של בית הדין.

● הקטעים האחרונים נכתבו רק כדרך-אגב, משהזכרנו את נושא בית הדין. אם נחזור לענייני הוויכוחים המתעוררים בין שכנים, הרי שבעיקרון לא היה צריך לחשוש מהופעתו של וויכוח שכזה על פני השטח. זה לגיטימי, זה מוצדק, וזה גם טבעי והגיוני, שלפעמים עומדים שני צדדים משני עברי המתרס, בענין פלוני שלשניהם יש שייכות

אליו. אבל, כאמור, התעוררות זו של פולמוס ודיון, אינה צריכה להביא את הצדדים לריב ומצה. אם הם אינם מסתדרים ביניהם, שילכו להתדיין

לפני הרבנים, ומה שיגידו בבית הדין, יש לבצע בשמחה.

● אולם, למרות הלגיטימיות בכל פלוגתא המתעוררת בין שכנים, יש מקרים, והם מתרבים מאוד לאחרונה, שהאוירה בשטח נעשית עוינת, ומעכירה כל חלקה טובה. וכל-כך חבל! כל-כך יש להצטער על כך! שכן, זה היה צריך להיות אחד ההבדלים הברורים בין סגנון החיים של אנשי בית המדרש ובין מה שקורה מעבר לחומות.

● המציאות המכאיבה הזו נוצרת

בפעולות אסורות, ולא שואלים את רשות השכנים הנוגעים בדבר. זה יכול להיות בקשר לבנייה ולהרחבת הדירה, כמו שזה יכול גם להיות כתוצאה מדברים אחרים. מי שמעורה בעניינים אלה, יודע שידיהם של הרבנים והדיינים די בכל אתר ואתר מלאות בעבודה כדי להשכין שלום בין שכנים.

● אבל, כאשר מלכתחילה נוצר הריב בגלל שאחד השכנים עשה את אשר לא יעשה, ולא חשב שצריך ליידיע את יתר השכנים, הרי שגם כל המהלכים הבאים יתבטאו בכעס ובהתרסה, כשאף צד כבר לא יאזין לטענותיו של הצד-שכנגד. ממילא, גם הדיינים בבתי הדין יתנהלו מתוך אי-אמון, והפסק - הלא המה דברי אלוקים חיים - יתפרש, לפחות אצל צד אחד, בצורה לא נכונה. ומי שבאמת יודע מה קורה בשטח, יודע גם שכל מה שתיארנו כאן, הוא בבחינת אספקלריה קלה-שבקלות לעומת מה שמתרחש באמת מתחת לפני השטח. ואוי לנו שהגענו למצב כזה, שוויכוחים בין שכנים הופכים לסכסוך אחד ארוך, המתמשך על פני תקופות ארוכות, ואף אחד אינו מצליח להשלים בין הצדדים.

● נקודת-הזכות שאפשר לומר בענין זה, היא, שהתופעות הללו מתרחשות בשל המתחים המרובים של בני הדור שלנו, והצרות הניחתות רח"ל על בתים רבים, והדברים משפיעים על כולנו, גם על אלה שבסיעתא דשמיא נמצאים מחוץ למעגל הצרות (אם יש דבר כזה בכלל...). וממילא, כל התעוררות של וויכוח, 'מקפיצה' מיד את האווירה, והופכת את הבנין, ואת שני הצדדים הנצים, למדורת-אש.

● וכבר כתבנו באחד הגליונות הקודמים שאדם חושב שאם יידע את שכניו במה שהוא מתעתד לעשות, הרי שהם יתנגדו לכך נמרצות, ולכן הוא

בדרך כלל מיוזמות חד-צדדיות של שכנים המבקשים להרחיב את דירותיהם על חשבון השכנים האחרים, וכתוצאה מכך נוקטים

מחליט לעשות את הדבר בלי לשאול... ואינו יודע שהדברים בשטח מתנהלים בצורה הפוכה לגמרי. דווקא אם מגיעים אל השכנים בנימוס ומתוך יחסי-חיבה, ויושבים עם כל אחד ואחד, ופורסים לפניו את התוכניות, ולא מכסים שום פרט, ועושים הכל באמת ובאמונה ומתוך ישירות והגינות - דווקא אז נוטים השכנים להסכים עם דברי השכן. מי שניסה את הדרך הזו (ולצערנו אין רבים כאלה...) דיווח לאחר מכן על הצלחות מסחררות, לא רק בעצם ההסכמה המוחלטת של השכנים לתוכניותיו. הם גם נרתמו לסייע לו, והפכו לשליחי הטובים, וניצלו את כישוריהם על-מנת שכל היוזמות שלו יצאו לפועל.

● בהקשר זה כדאי להביא כאן את מה שסיפר מרן הגר"י זילברשטיין באחת מדרשותיו האחרונות. הוזמנתי פעם על ידי רופא לקבוע מזוזה בביתו שהורחב ושופץ. כאשר הגעתי למקום הבחנתי באחד השכנים המרמז לי לגשת הצידה, כאומר שיש לו דבר-מה לגלות לי. ואכן, השכן הזה סיפר שהרופא נקט בדרך של מרמה, ובנה את ההרחבה של הדירה שלא בהסכמת השכנים. כששמעתי זאת, ניגשתי אל בעל-הבית, הרופא הנכבד, ואמרתי לו שבשום אופן לא אקבע כאן מזוזה, כי אם הוא עשה זאת ללא הסכמת השכנים, הבנייה הזו אסורה, והחדר שבו אני אמור לקבוע מזוזה 'למעקק קאי', כלומר עומד לעקירה, ובחדר שכזה אין לקבוע מזוזה.

● הרופא נבהל מהדברים, ואמר שכיון שהזמין לאירוע נכבדים רבים מחבריו, הוא מבקש שלא אגרום לו בושה, והוא מבטיח לסדר את העניינים אחר כך. אבל, גם אני לא נבהלתי מדבריו, ואמרתי לו שהדבר אסור, כיון שהבית איננו כשיר לקביעת מזוזה. בסופו של דבר, הסכים הרופא לשלשל סכום כסף נכבד לידי השכנים, כסף שהיה מגיע להם בגלל הבנייה שלו. כיון שכך, יכולנו לגשת לקביעת המזוזה.

● באותו שיעור סיפר הגר"י זילברשטיין על מחאה נוספת שעשה

כאשר הבחין ביהודי המברך ברכת האילנות על עץ-פרי שניטע על ידי הרשויות העירוניות - בשבת-קודש. גם במקרה זה ניגשתי אליו ואמרתי שאסור לברך על עץ שכזה, כיון שגם הוא 'למעקק קאי', דהיינו שעץ שניטע בשבת חייבים לעקרו, וממילא אין לברך עליו ברכת האילנות.

● השנה, בניגוד לאשתקד, זכינו שהרב שליט"א ייצא יחד עם הקהל לברכת האילנות, שנאמרה ברוב-עם בראש חודש ניסן.

● הבחור החשוב ח. מ. מספר לנו דבר מופלא שאמר לו הגר"י אונגרישר ראש ישיבת 'בית מדרש עליון', ממה שהתרחש בכינוס ראשי הישיבות לפני הבחירות. נציגי הציבור הסבירו לראשי הישיבות שכיון שכיום אי אפשר לקיים כינוסים המוניים, כדאי שכל ראש ישיבה ידרבן את תלמידיו ובוגריו לפעול ולהפעיל.

● הגר"ב ויסבקר הציע שכל ראש ישיבה ישלח מכתב לכל הבוגרים; הגר"י קוק הוסיף ואמר שבנוסף למכתב כדאי שכל ראש ישיבה יוציא גם הודעה מוקלטת לכל הבוגרים. ראש ישיבה נוסף הציע שכל אחד מראשי הישיבות יתקשר בעצמו לכמה בוגרים פעילים מיישבתו, וידרבן אותם באופן אישי לפעול ולהפעיל. בשלב זה נכנס הגר"י שפירא ואמר אף הוא את העצה הזו, להתקשר לבחורים פעילים. ראש ישיבת באר יעקב לא ידע שממש

קודם בואו הציעו את זה. ומה קרה עכשיו? - סיפר לי הגר"י אונגרישר, שכל ראשי הישיבות התחילו שוב לדון על עצה זו כבתחילה... 'שמת לב למידות האצילות של ראשי הישיבות? - אמר לי ראש ישיבת 'בית מדרש עליון'; הם דיברו על הרעיון הזה דקות ארוכות, וכשהגיע הגר"י שפירא והציע שוב, לא רצו לביישו, ולכן הנושא כביכול נפתח מחדש ודנו בזה מהתחלה! אף אחד לא אמר, וגם לא קמו, שהרגע הציעו את זה, אמר לי הגר"י אונגרישר. כך מספר הבחור.

● במהלך החודש האחרון נפטר הרה"ג רבי יהודה גרוס זצ"ל שהתגורר ברחוב אבני נור, והיה תלמיד חכם לתפארה, ושימש כמשל ודוגמא לעמל תורה מתוך גישמעק ושמחה. הרב גרוס היה מחותנו של מכובדנו הרה"ג רבי שלמה שטרן ובמשך 25 שנה שימש כר"מ בישיבת 'דרכי שלמה' בראשה עומד הגאון רבי אברהם מולק, המספר שהנפטר היה ר"מ בלימודי הבקאות בשעות אחה"צ, והפך דווקא את הלימוד הזה, שרבים אין להם בו הנאה מיוחדת, כדי להעניק לתלמידיו הנאה ושמחה בלימוד.

● הרב גרוס חיבר כמה וכמה ספרים, ובהם 'עלי ציון' על התורה, על ההגדה של פסח, על מגילת אסתר וימי הפורים. בני הבית והתלמידים מספרים על גישתו המיוחדת ללימודי חומש-רש"י, וכמה מבוגרי ישיבת 'דרכי שלמה' מעידים שהגישמעק

ישיבת בית מדרש עליון. בתמונה הקטנה, ראש הישיבה הגר"י אונגרישר

שטרם יצא שמו בעולם... בתום השיעור נכנסתי לבית המדרש 'נחלת משה', והנה אני פוגש את הרב יהודה גרוס יושב בספסל האחורי. 'תמיד הוא היה כזה; בכל מצב היית יכול למנוש אותו רק בספסל זה, האחורי, מציין איש שיחנו. כשהרב גרוס ראה אותי, אבדל לחיים, הוא ניגש אליי ואמר לי כדברים האלה: במהלך 7 שנות הלימוד של המחזור האחרון של הדף היומי, נפטרו כמה וכמה יוצאי-שואה שהקיפו ללמוד מדי יום את הדף היומי. מה דעתך לייסד שיעור כאן, בנחלת משה, כדי להוות המשכיות ליהודים אלה, וללימוד הדף היומי?

הרה"ג רבי יהודה גרוס זצ"ל

את הילד, ושנית רץ במהירות למטה, ופתח את הפח, כדי שהחתולה תוכל לצאת משם, משום צער בעלי חיים...

● את הסיפור שנספר עכשיו, ששמענו מהרב **אבי קסטנבוים**, מן-הסתם אף אחד אינו יודע. הסיפור מתייחס לממלכת הדף היומי בבית המדרש 'נחלת משה', המתקיימת במשך כל ימי השבוע, כמעט סביב השעון. לפני כ-30 שנה בערך, מספר הרב קסטנבוים, היה שיעור של הדף היומי בבית המדרש זוטסקא, ואנחנו מדברים עוד על התקופה שבה ישיבת 'נתיבות עולם' שכנה באזור זה, למי שזוכר... את השיעור מסר הגה"צ רבי **אלימלך בידרמן** שליט"א, בימים

שיש להם בלימוד החומש הגיע רק מהגר"י גרוס זצ"ל, שהוכיח שבדברי רש"י על התורה יש עומק גדול, והביא ראיות מכאן ומשם, כדי להוכיח שרש"י הולך 'לשיטתו'. הבקיאיות הגדולה שהיתה לו בדברי המפרשים על התורה, סייעה לו בהנחלת לימודי החומש-רש"י בעומק ובמתיקות רבה.

● המקורבים מספרים על זהירותו המרובה בענייני לשון הרע, ושמענו שהיתה לו תוכנית להוציא ספר מיוחד עם פירוט המקרים שבהם מותר לדבר לשון-הרע! כל ימיו התעמק בספר 'חפץ חיים', ובספר שלמד בו - יש סימונים בכמה צבעים, שהאחד מהם קָסָמָן מה ומתי מותר לדבר.

● יראת-השמים הגדולה שלו היתה משולבת בשמחת לימוד התורה. איש אמת היה, ויראת הרוממות הקיפה את מערכת חייו בכל התחומים, והדבר הקרין על כל סביבותיו. הרב גרוס היה מדקדק גדול במצוות, והקפיד לקיים את כל מה שלמד, במלואו. אחד מילדיו הלך פעם להוריד את הפח, וחזר הביתה כשהפח מלא; כשאביו שאל מה קרה, השיב הילד שכאשר פתחתי את הפח ראיתי שנכנסה לשם חתולה, ומיד סגרתי את הפח, וברחתי כל עוד נפשי ב... ומה עשה האב? - ראשית, הרגיע

בישיבת 'דרכי שלמה' בראשה עומד הגאון רבי אברהם פולק, לומדים בהתמדה-רבתי במשך כל ה'זמן'. הדבר ניכר על הבחורים, ועמל התורה משפיע על הנהגותיהם ומידותיהם הטובות. גם בתקופת הקורונה היתה בישיבה זו התמדה של ממש, ואם לא היה די בלימוד של 'זמן' החורף, הרי שלקראת בין הזמנים של ניסן, התוועדו הבחורים לעשות 'ישיבת המשך-הזמן', והגיעו מדי בוקר ללמוד עם ראש הישיבה לאגף החדש של בית הכנסת המרכזי ברמת אלחנן. בתמונה: ראש הישיבה, הגר"א פולק, בשיעורו באגף החדש לחלק מתלמידי שיעור ג', כששני השיעורים הנמוכים יותר לומדים במקומות אחרים

הגר"א כהן בבית מדרשו ברמת אלחנן

הגר"א כהן מניח את הסט המיוחד על שולחנו של מרן הגר"י זילברשטיין

דרשת שבת הגדול של מרן הגר"י זילברשטיין

תורה, אין זה כך, אלא יש מצווה מיוחדת להתאסף יחד שבטי ישראל, ואז יש סימנא דשמיא מיוחדת.

● גם בענין הגעלת הכלים הגיעה אל הרב שאלה מעניינת, שבעקבותיה שאל הרב חידה: באיזה מקרה אסור לנו להגעיל כלים? והתשובה: יהודי אחד הגעיל כלים באופן פרטי, וכיון שלא היו לו מספיק עצים להרתחת המים, הוא ניגש לגניזה, הוציא משם כתבי קודש עם 'שמות', והשתמש בהם להדליק את האש לצורך

להיות למילה אחת שמוציא יהודי מפיו. שוו בנפשכם, כמה זכויות של לימוד תורה קיבלו את פניו של הרב גרוס זצ"ל בבואו לפני בית דין של מעלה, והכריזו עליו כמי שהוביל לייסודם של כל כך הרבה שיעורי תורה?

● דרשת שבת הגדול של רבנו מרן הגר"י זילברשטיין התקיימה השנה על-גבי מסך בבית הכנסת המרכזי. מאות ת"ח ישבו במקום והאזינו לשיעורו של הרב שהוקלט כבר בשנות ה-70. ובהקשר לדרשה זו, נצטט כאן שאלה שהגיעה אל אצל רבנו שליט"א מקהילה בצפון הארץ, ועסקה בעניינו של ת"ח גדול שנשאר בביתו בדרשת שבת הגדול, בחושבו שעבורו זה ביטול תורה. הוא סבור שהרב לא יוסיף לו הרבה בדרשתו, וכיון שהדרשה מפריעה לסדר היום שלו, הוא לא מגיע לשמוע אותה. מה הדין במקרה כגון זה? האם הת"ח נוהג כשורה, אם לא? - נשאל הרב.

● וזו היתה תשובתו של הגר"י זילברשטיין. נאמר במדרש שבשעה שהחכם דורש בפני הציבור, השכינה מדברת מתוך גרונו, והנאמר בפסוק "השמיעני את קולך, כי קולך ערב ומראיך נאנה" [שיר השירים, ב' י"ד], מכיון לדרשתו של הרב. לכן, מסתבר שאם השכינה מדברת מתוך גרונו של הרב, כדאי לבוא ולשמוע את הדרשה, כי יש שם השראת השכינה. ואע"פ שבעיני הת"ח נראה הדבר כמו ביטול

הכרכים עבי-הכרס!!! - הנקראת 'מעשה חמד' על ברכת האילנות. כך הפך הספר בן 250 העמודים ל-3 כרכים גדולים שהתקבלו בחיבה גלויה בכל בתי המדרשות. מחנויות הספרים נמסר על ביקוש רב לסט החדש שנמכר לרגל ההוצאה במחיר מוזל ביותר.

● לאחר תפילת שחרית מסר המחבר הגר"א כהן את הסט המפואר לרבינו מרן הגר"י זילברשטיין שבירך את המחבר ואיחל לו להמשיך ולהוציא ספרים נוספים לאור עולם. גם אנחנו הקטנים נצטרף לברכה.

ההגעלה... וברור שהדבר אסור, שהרי כתוב 'לא תעשו כן לה' אלוקיכם!' במקרה זה אסור להגעיל כלים אצל האדם ההוא, ואפילו שאם ננהג כך, יישארו אנשים בלי כלים לפסח, אסור להגעיל אצלו, מפני שמכשילים אותו ב'לפני עיוור לא תיתן מכשול'.

● לפני חג הפסח הגיע הגאון רבי אליהו כהן לביקור ברמת אלחנן. רבי אליהו, משגיח רוחני בישיבת לצעירים בתפרח, גרם לתדהמה בקרב לומדי התורה די בכל אתר כשהוציא לאור לקראת ברכת האילנות את יצירתו המפוארת - בת שלושת

שני סיומים בערב החג

ה'סיומים' נערכו השנה גם במנייני החצרות, וכפי המובא בהלכה שכדאי לעשות שני סיומים, גם ביום חמישי וגם ביום ששי. אחד החידושים במנין הוותיקין בבית הכנסת המרכזי, התבטא בכך שגם מרן הגר"י זילברשטיין עשה סיום ביום השני. הרב ראובן שרלין, בנו של הגאון רבי יחזקאל שליט"א, עשה שני סיומים בשני הימים. בתפנונות: למעלה, הרב ראובן שרלין בסיומו; למטה, מרן הרב שליט"א בסיום ביום ששי

מסתכל עלינו וצופה בנו, ומצפה שהיראים לדבר ה' יתנהגו אחרת, וכל התנהלותם תהיה בנימוס ובכבוד. הבערתן של שריפות כאלו גורמת את ההיפך הגמור, ובאוזנינו שמענו את הכבאים מדברים את מה שלא היינו רוצים לשמוע...

● במהלך החודש האחרון הזדעזעה רמת אלחנן לשמע הבשורה הנוראה על פטירת חתנו של הגאון רבי פנחס יהודה בלאו - האברך החשוב והמופלג הרה"ג רבי מאיר פיין זצ"ל, מחשובי האברכים בכולל 'בית יהודה', שנפטר לאחר שהתמוטט בפתאומיות בליל ש"ק פורים דמוקפין, והשיב נשמתו הזכה ליצורה בשיא פריחתו בשנתו ה-23. אי אפשר לתאר ולשער את האבל שהשתרר במשפחות החשובות, ותושבי רמת אלחנן המכירים את הגרפי" בלאו בהתמדתו העצומה ובשקיעתו הנוראה בלימוד התורה, לא היו מסוגלים להכיל את האסון הכבד שניחת על המשפחה הדגולה.

● המנוח זצ"ל נולד לאביו יבדל"א הרב הגאון רבי מרדכי גימפל ר"מ ומשגיח בישיבת הגר"י וזיו ישראל, ולאמו הרבנית תח"י בת הגאון רבי יוסף ברסלויצר. סבו הוא הגאון רבי שבתי פיין ר"מ ישיבת 'תפארת התלמוד', בן הגאון הגדול רבי ראובן פיין זצוק"ל, ראש ישיבת 'תורה ודעת', בעהמח"ס 'בין המשפטים', ומיוחס לגדולי הדורות האחרונים מרא דארעא דישראל מרן הגר"י זוננפלד ומשפחת מרן החזו"א זצוק"ל. בבית הגדול הזה נק הנפטר מילדותו תורה ויראת שמים ודקדוק במצוות. בילדותו למד בת"ת 'שערי דעת' בשכונת רמות בירושלים, ובישיבה לצעירים 'תפארת התלמוד', שם למד וגדל בצל זקנו הגר"י שליט"א אליו היה קשור בעבותות אהבה.

● לאחר מכן עלה ללמוד בישיבת 'תושיה' בתפרח, שם התחבב מאד על רבותיו ראשי הישיבה, ויצא שמו לתהילה כאחד מהמיוחסים שבבני החבורה, ונודע בהתמדתו הגדולה ונועם הליכותיו. בשנים אלו זכה

את השריפות. למותר לציין שהאחריות על כך מוטלת אך ורק על ההורים, שגם בימים הלחוצים של ערבי פסחים מחויבים לשמור על צאצאיהם לבל ירעו ולבל ישחיתו, ושלא ייהפכו ל'קרבן פסח'...

● אנחנו מתריעים על כך מדי שנה בשנה, וחשוב מאוד שהדברים ייקלטו אחת ולתמיד, כדי שנהווה כולנו דוגמא לקידוש שם שמים בעולם. הציבור מן העבר השני של הרחוב

● בערב חג הפסח נתקלנו שוב בתופעה השלילית של ילדים שהבעירו אש בפארק ברוקלין, ומכבי האש נאלצו לעבוד זמן מרובה עד שכיבו

לקבוע לימוד בחברותא עם הגאון רבי **יצחק זיסמן** זצ"ל, שנקשר אליו באופן מיוחד, וקביעות זו נמשכה עד סמוך לפטירת הגאון זצ"ל.

הרה"ג רבי מאיר פיין זצ"ל

לפני כשנה, בבי' אדר תש"פ, בנה ביתו עם רעייתו שתבלחט"א, בת הגרפי" בלאו, ראש כולל הרמב"ם בת"א וממיוחדי-המיוחדים שבין תלמידי חכמיה של ברמת אלחנן. לאחר נישואיו המשיך לשקוד בהתמדה גדולה וקבע לימודיו בכולל "ישיבת בית יהודה", שם עסק בהעמקה גדולה במסכת "נזיר". בתקופה זו התחבב באופן מיוחד על ראש הישיבה הגאון רבי **דוד פיינשטיין** ועל בני החברה שהעריכוהו מאד, ותוך תקופה קצרה קיבל את התפקיד לכתובת שיעורי ראש הישיבה שליט"א.

סדריו היו סדרי קודש, ולא ויתר מעולם על לימודו הקבוע. אהבתו לתורה היתה ללא מצרים והיה מתמיד בלימודו בכל שעה, מתוך עמל ויגיעה, ללא וויתורים, בעמקות עצומה, תוך שהוא עמל בכל ישותו להעמיק בכל פרט ופרט. במקביל הקדיש מזמנו גם להרביץ תורה מתוך זיכוי הרבים, ומדי שבוע נסע לכפר סבא למסור שיעור למתקרבין ללא תמורה, ואלה כיבדוהו והעריצוהו מאד. כן נודע כמדקדק גדול במצוות, ורחש חיבה מיוחדת לקיום כל הלכה ומצוה. והיה בעל מידות מיוחדות, ובהנהגתו

האצילית היה חש בכל לבו את צער הזולת וגמל חסד עם כל אחד ואחד.

● בעש"ק פורים דפרזים שהה בבית חמיו ברמת אלחנן, ולאחר מכן בבית הוריו בירושלים, וקיים מצוות היום מתוך שמחה ויישוב הדעת. לאחר כניסת השבת התמוטט לפתע ופונה לבית החולים במצב קשה. במשך כשבועיים וחצי בהם היה מוטל על ערש דווי ניכרה התעוררות רבה בהיכלי התורה והישיבות, כשהמונים נשאו תפילות לרפואתו וקיבלו חיזוקים בתורה ובדקדוק ההלכה. למרבה הצער נגזרה הגזירה, ומצבו התדרדר במהירות והשיב נשמתו ליוצרה. במהלך החג הזדמן לנו לשוחח עם הגרפי" בלאו שליט"א ונדהמנו לשמוע דברי אמונה היוצאים מן הלב, תוך קבלת הדין באהבה גמורה. כל תושבי רמת אלחנן מצטרפים לניחומים המרובים שהגיעו למשפחות הדגולות, ומאחלים להם שלא יידעו עוד צער.

● במהלך החודש נפטרה גם מרת **רחל ארלנגר** ע"ה, אימו של מכובדנו הדגול הרב יואל שליט"א. המנוחה ע"ה נולדה בהולנד בשנת תרצ"ט, ואת שנות הזעם הצליחה לשרוד בניסים כשהיא מסתתרת אצל משפחה מחסידי אומות העולם, שם שהתה כשש שנים תוך עבודה פיזית קשה. כבר בשנים אלו ניכרו בה נבטי מסירות הנפש, כאשר עמדה כמה פעמים מול החגאות והתיפלה הנוצריים, וחמקה בכשרון רב מלהכנס לכנסיה. לאחר המלחמה זכתה להיפגש עם הוריה ואחיה שזכו אף הם להינצל בניסים, וכך המשפחה התאחדה בשנית לרוב שמחתם.

● עם תום המלחמה הצטרפה לתנועת הנוער "השלשלת" שם הדריכה בנות והביאה בפניהם את דבר היהדות. במחנה קיץ של אגודת ישראל, שהתקיים באירופה, הכירו אותה מדריכות מאנגליה שדברו על ליבה לבא לשנה אחת לסמינר של **הגרי"צ זינר** זצ"ל, שם קיבלה יסודות שחיזקו את ערכיה והביאו אותה להיות בת בית יעקב לכל דבר. בהגיעה לפרקה נישאה לבעלה רבי

עקיבא זצ"ל ממשפחת ארלנגר המפורסמת משוויץ. בתחילה התגוררו בקיבוץ "נתיבה", ולאחר מכן במושב בית חלקיה, ומשם עברו לשכונת בית וגן בירושלים. לפרנסתם פתחו חנות לספרים ומכשירי כתיבה, שהיתה סמל למאור פנים ולישרות במסחר לכל רואיהם. החנות הפכה עד מהרה למוקד מרכזי עבור כל בני הישיבות שלמדו בשכונה זו.

● אחד הת"ח שהגיע לנחם את המשפחה סיפר שבנו הקטן סיפר בהתלהבות רבה מה שאירע לו בחנות. באתי לקנות אצל ר' עקיבא, אבל הוא שלח אותי לחנות אחרת, כי שם מוכרים יותר בזול, סיפר הילד. מה התברר? הילד הגיע כדי לקנות 'צלחת מעופפת', שהיתה בזמנו אחד המוצרים הפופולריים של הילדים,

רבי עקיבא ארלנגר זצ"ל

ורבי עקיבא ארלנגר אמר לו שהמחיר הוא 4.5 ש"ח. אז למה בחנות שברחוב הסמוך המחיר הוא 3.5 ש"ח, שאל הילד. והמוכר הישר אמר לו שבאמת הוא ממליץ לו לקנות שם... פלא-הפלאים הוא שאחרי שהתברר לר' עקיבא שבחנות המתחרה מוכרים במחיר יותר זול, הרי שמעתה ואילך כל מי שנכנס לחנותו, קיבל ממנו המלצה לקנות בחנות ההיא, המתחרה, כי שם יותר זול! אפשר להאמין לסיפורים כאלה בימינו?...

● בחול המועד נפטרה הרבנית **רות תרצה מנטל** ע"ה, שהמרא דאתרא אמר כמה פעמים שהיא היתה 'הקמיע של השכונה'. הרבנית ע"ה, היתה גרת-צדק, ונישאה לרבי **יונה**

● לפני החג נסעה להתארח בירושלים אצל אחת המשפחות מצאצאיו של הרב מנטל, ובעצומם של ימי חול המועד לקתה בליבה והחזירה נשמתה ליוצרה.

כיון שהרבנית מנטל נפטרה ללא צאצאים, מתבקש הציבור ללמוד לעילוי נשמתה, רות תרצה בת אברהם

לאחר שלמדו בהתמדה מרובה בימים שלפני הפסח, ובמהלך חול המועד, יצאו ביום אסרו-חג מאות בני הישיבות של ישיבת בין הזמנים רמת אלחנן, ושל חברי 'האיגוד', לטיול מרתק וארוך. הבחורים התפללו ותיקנו ב'קהל חסידים', וקיבלו לאחר מכן את ברכותיהם של הגר"י זילברשטיין והגר"י סילמן, ויצאו לדרכם

שהרבנית הצדקת הזו לא היתה יכולה לסבול שהשכן שילם כספים שלא היה מחויב בהם, ומוציאה אלפי שקלים מכיסה הפרטי, ומוכנה למסור לו אותם...

● השכנים מספרים עוד שברוב ענוותה וצדקותה היה הרבנית ע"ה מנקה את חצר הבנין, ליד פחי האשפה, ומוציאה בעצמה את הפחים לפינוי ברחוב. 'כל מה שניסינו להניא מכך, ולומר לה שהדבר אינו לפי כבודה, לא התקבל על ליבה, והיא המשיכה במנהגה זה', הם אומרים. כמו-כן, בתקופה האחרונה כשהתקיים מניין הנץ בסמוך לבנין בו היא מתגוררת, היתה משכימה קום

ומנקה את הרחבה ומכינה אותה לתפילה!

● לאחר החג נודע שהרבנית הספיקה לכתוב ספר שלם על מה שעבר עליה בימי חייה, והגר"י זילברשטיין שראה את הכתבים המליץ להוציאם לאור. הספר עצמו מוכן לדפוס, ועתה ממתניים לתורם שיממן את העלות.

מנטל זצ"ל, שהיה ת"ח גדול ונפטר לפני כ-16 שנים. סיפור חייה של הרבנית מנטל היה מורכב ביותר, אבל כפי שהיא-עצמה העידה שגם בהיותה מן העבר השני, בטרם נכנסה תחת כנפי הדת היהודית, היתה מאמינה באלוקים, ולא היתה מסוגלת לסבול את ה'שיתוף' הקיים בדתות האחרות עד שהבינה שהיהדות היא הדת המתאימה לה ביותר.

● הרבנית ע"ה היתה זיווג-שני של הרב מנטל, שזכה לצאצאים גדולי תורה ויראה, ובהם הגר"י **גולדברג** שהתגורר במשך שנים ברמת אלחנן, עד שעבר לכהן כר"מ במנציסטר. כמה משפחות חשובות ברמת אלחנן אירחו אותה בקביעות בשבתות, ובני המשפחות מספרים על אשה צדקת, שאהבה רק לתת ולתת, ולא קיבלה מאומה. במשך שנים רבות תרמה למוסדות התורה והצדקה בשכונתנו, כמו הכולל הוותיק של הגרמ"א הרבסט, כולל חצות ועוד, וכן תרמה גם לאחזקתו של 'קול ברמה'.

● במסיבת החג בשבת-שבעי של פסח סיפר מרן הרב שליט"א שכמה וכמה פעמים היו משגרים אליה כספים מקופות הצדקה ברמת אלחנן, אבל היא מיאנה לקבל, והחזירה את כל הכספים. מאידך, סיפר לנו אחד השכנים בבנין שבו התגוררה ברחוב הרב זוננפלד 4 מעשה מופלא המלמד איך התייחסה לכספים של אחרים. לשכן ההוא יש יחידת דיור להשכרה, ובתחילה היה משלם לוועד הבית מחיר רגיל כמו כל הדיירים. לאחר מכן, כשהתפרסם פסק-ההלכה של הגר"י זילברשטיין שעל יחידת-דיור לא צריך לשלם את המחיר המלא, עלתה הרבנית מנטל לביתו של השכן, ובידה אלפי שקלים כדי להשיב לו את כל הכספים שלא היה צריך לשלם...

● אלא שעד-מהרה התברר שהכספים היו לא מקופת הוועד, אלא מ...כיסה הפרטי של הרבנית מנטל. צריכים לאחוז את הכסא, כדי להאמין שמדובר בסיפור אמיתי... כיון שהשכן ההוא סיפר את הדברים מגוף ראשון, ומדובר בת"ח משכמו ומעלה, אין לנו ברירה אלא להאמין

פנינים מדברי הרב

האב רוצה להתחסן כדי שיוכל להמשיך בחילולי השבת שלו

בליל שבת שביעי של פסח, 'גילה' הרב כמה שאלות שאמורות להתפרסם בכינוס 'לב לאחים' במהלך השבוע. נצטט כאן כמה מן הדברים שהובאו בשיעורו של הרב.

השאלה הראשונה נסבה אודות בחור שחזר בתשובה שלימה, ושומר על כל המצוות, ולומד במדרשת 'לב לאחים'. ההורים שלו עדיין לא התקרבו, ונשארו במצבם הקודם. והנה, ברגע שהגיעו החיסונים נגד הקורונה, הביע האב את רצונו לעשות חיסון, וכמה שיותר מהר. אבל לשם כך הוא זקוק לסיועו של הבן, שייקח אותו למקום החיסונים וכו'.

הבן עדיין לא הבין מדוע אביו רוצה כל-כך לעשות חיסון. אבל עד מהרה התברר שעד פרוץ המגפה, האב היה הולך מדי שבת-קודש ל...חוף הים, ודג שם דגים להנאתו, באומרו שהפעולה הזו מביאה אותו למרגוע...

כשפרצה המגפה, לא יכול האב ללכת יותר ל'הובי' שלו, וישב בשבת בביתו. והנה, כשהגיעו החיסונים, ביקש מיד

דייג במלאכתו. האבא רוצה להתחסן כדי להמשיך בחילולי השבת של הדייג

להתחסן, ואמר לבן שלו 'אתה מן-הסתם מבין מדוע אני רוצה להתחסן כל-כך מהר? - הסיבה לכך היא כי אני ממתין בכליון-נפש לחזור אל חוף הים ולעסוק בתחביב הוותיק שלי, שהוא לדוג דגים...

יצוין שגם אם האב אינו הולך לים בשבת, הוא מחלל שבת בביתו במלאכות שונות שהן חילול שבת דאורייתא.

בא הבן ושואל: מצד אחד אני רוצה שאבא שלי יעשה חיסון, כי זה ישמור על חייו; ומצד שני, אם הוא יתחסן, ייגרר מכך חילול שבת מידי בענין הדגים. הרכזים של 'לב לאחים' הביאו את השאלה אלינו וביקש שנכריע בשאלה האם לעשות חיסון, אם לאו.

והשבנו, שאם האב יילך לדוג דגים הוא נחשב כמחלל שבת בפרהסיא, ויחשב כגוי לכל דבר, ומצבו יהיה אז הרבה יותר חמור מאשר עשיית המלאכות בביתו פנימה, ולכן כדאי שהבן יעשה מאמצים שהאב לא יתחסן ולא ייצא לדוג.

יעצנו לבן שלא יאמר לאביו במפורש שהוא אינו רוצה לעשות לו חיסון, אלא יזכיר בפניו את דעתם של הרופאים המתנגדים לחיסון, והגם שפשוט וברור שהם אינם צודקים, כיון שדעת כל גדולי ישראל היא לעשות את החיסון, אבל כדי שלא לעורר את כעסו של האב, אפשר לצטט את דעת הרופאים ההם.

ומרן הגר"ח קניבסקי הוסיף: 'ואני אחתום על הברכה הזו!'

עם התקרב שנת השמיטה הגיעה ל'לב לאחים' שאלה מחקלאי המשתתף בשיעור תורני הנמסר במושב שלו על ידי אברך.

מרן הגר"ח קניבסקי משיב לחקלאי על שאלה שהציג בפניו בענין צמח מסוים

האברך דיבר בשיעוריו אודות חשיבותה של מצוות השמיטה, והחקלאי המדובר אמר שהוא מוכן לשמור, בתנאי אחד: שמגיד-השיעור יבטיח לו שההבטחות שנכתבו בתורה אודות השכר שיינתן לשומרי השמיטה, יתקיימו בו...

האברך נבהל מנתינת הבטחה, והשיב לחקלאי 'הרי התורה הבטיחה, ומדוע אתה זקוק להבטחה ממני'. אבל עובד-האדמה לא ויתר, ואמר שרק אם האברך יבטיח לו נאמנה שיתקיימו בו כל ההבטחות של התורה, הוא ישמור שמיטה.

וכפי שאמרנו, אמר מרן הגר"ז במסיבת החג, כל אדם שלומד תורה לשמה, ניתן בידי כוח שאי אפשר לתארו במלים שבו הוא שולט ממש על כל העולם כולו, וביכולתו 'להזיז דברים' שאף אחד מבלעדי, ושום כוח בעולם, לא יוכל להזיז. זה כוחם של תלמידי חכמים, הנמצאים גם בדורנו, וצריך רק לאתרם...

במקום לנסוע לשוויץ היית יכול לבקר בדרך העולה מטבריה לצפת הנחשבת ל-10 ממקומות התיור היפים ביותר בעולם

בימי חול המועד הגיע אלינו רופא עם שאלה, ולפני שהשבת לו שאלתי את גיסי מרן הגר"ח האם הוא מסכים לכך, והתשובה היתה שלילית...

הרופא סיפר שהעומס שהוטל עליו בשל מגפת הקורונה היה עצום, וכיון שנוקד למנוחה החליט לנסוע לכמה ימים לשוויץ. הוא חזר בחול המועד, ולא הספיק להתגלח, ושאל האם מותר לו להתגלח עתה, כיון שבתוקף תפקידו (בעיקר כרופא ילדים) הוא אינו יכול לבוא כשאינו מגולח.

בתוך דבריו סיפר הרופא, ששהותו בשוויץ התגלתה להנהלת אחד מבתי החולים המקומיים, והם הזעיקו אותו - כרופא מומחה יחיד מסוגו בתחום מסוים - לבצע ניתוח בגופו של יהודי שאושפז בבית החולים. הוא הגיע, והניתוח עבר בהצלחה מרובה.

באשר לשאלת הגילוח, לכאורה הדבר אסור, כיון שיש רק אנשים בודדים שהתירו להם להתגלח במועד, אם באו מתוך מצב מסוים שבו היה אסור להתגלח עד המועד. ובכל זאת חשבנו להתיר לו על פי ההלכה שאם עבר אדם על מלאכת בישול בשבת, המאכל אסור. אבל אם לבסוף הוצרך להעביר בשבת את האוכל המבושל לחולה שיש בו פיקוח נפש, המאכל מותר לכולם, כיון שבמציאות הוברר שהמאכלים שימשו לפיקוח נפש.

וחשבתי, שאם במלאכת מבשל שהיא מדאורייתא, התיירו במקרה הנ"ל, הרי קל-וחומר בענין הגילוח בחוה"מ, שיהיה הדבר מותר, אם בסופו של דבר התברר שהנסיעה לחו"ל הוצרכה לפיקוח נפש, להצלתו של היהודי בניתוח שבוצע על ידי הרופא.

כששטחתי את הדברים לפני גיסי, לא הסכים. וחשבתי שהסיבה לאי-ההסכמה נובעת מהחילוק שיש בין דיני שבת לגילוח בחוה"מ. בשבת מדובר בדין שהתורה גזרה שאסור לבשל, וממילא אם התברר שהדבר הוצרך לפיקוח נפש, כל הדין בטל; אבל גילוח בחוה"מ הוא גזירה דרבנן, משום קנס, וממילא אין חילוק אם התברר לאחר מכן שהרופא עשה ניתוח. אבל מרן הגר"ח אמר שלא זו הסיבה לאי-ההסכמתו.

מגיד-השיעור מצדו אמר שהוא אינו יכול להבטיח, ואז החקלאי 'התקומם' כנגדו, ואמר, שמצד אחד אתה דורש ממני לשמור שמיטה, ומן הצד השני כשאני מבקש ממך להבטיח לי כנ"ל, אינך מוכן... ב'לב לאחים' הפנו את השאלה אלינו, וביקשו לדעת כיצד להסתדר עם החקלאי ההוא.

והשבנו, שהנה בגמרא (שבת, ס"ב ב') מובא, 'אמר רב חסדא, אנא משאי מלא חפני מיא, ויהבו לי מלא חפני טיבותא' וכו', דהיינו שרב חסדא תלה את עשירותו בכך שהוא נוטל ידיים בשפע. ובמשנה ברורה (קנ"ח ל"ח) אומר: 'ומי שזהיר בזה ואינו מתעשר, הוא מפני שמעשיו מעכבין'.

דהיינו, ההבטחה לעשירות ניתנת לכל אחד, אבל אם הוא רואה שהדבר אינו מתקיים, יש לתלות זאת בעבירות שעשה. ואת התשובה הזו אפשר לומר גם לחקלאי ההוא... אם תבטיח לנו שתלמד הלכה כדבעי, וכל ההלכות האקטואליות יהיו שונות בפיק, ותדע כיצד להתנהג על פי ד' חלקי ש"ע, נוכל לברך אותך שההבטחות של התורה יחולו עליך.

כשאמרתי את הדברים לגיסי מרן הגר"ח קניבסקי, הוסיף ש'אני אחתום על הברכות הללו!'

מה היה הדבר האחרון שלמדתי לפני שהתעוורתי - שאל השדי חמד' את הנער העיוור

צריך לדעת שבכל הקשור למושג 'ברכות', הרי שלתלמידי החכמים יש כוח אדיר ושליטה בעולם כולו, המתקיים רק בזכותם.

במסיבת החג בשבת-שביעי של פסח הביא מרן הגר"ז שליט"א סיפור מדהים על השדי חמד', המובא בהגדה של פסח שדי-חמד', בשמו של הרב שלמה הויזמן שראה את הדברים בעיניו.

הרב הויזמן הלך פעם בערב שבת עם נער שהתעוור בשתי עיניו, והנה הוא רואה לפניו את השדי חמד'. מנהגו של גאון זה היה שלא ללכת ברחובות-עיר, רק לאחר שטבל במקווה הטהרה ביום ששי. כך שעצם המפגש עם השדי חמד היתה בו סיעתא דשמיא עצומה.

הרב הויזמן מספר שניגש עם הנער אל הגאון, ושאל מה אפשר לעשות כדי להשיב לו את מאור עיניו. השדי חמד הביט בנער, ושאל מה היה הדבר האחרון שלמד לפני שהתעוור? הנער השיב שהיתה זו סוגיה בה נאמר 'ראיתי את רבי שמעון'.

שמע זאת השדי חמד, ואמר להרב הויזמן לקחת את הנער לקברו של... רבי שמעון במירון, ולשפוך שם דמעות לרפואתו ולא לזון משם עד שהנער יראה בשתי עיניו...

וכך הווה. הרב הויזמן לקח את הנער למירון ושניהם התפללו שם בדמעות, והנס הזה קם והיה. לפתע-פתאום החל הנער לראות. היה זה בזכות הלימוד של הנער 'ראיתי את רבי שמעון', ובזכותו של אותו צדיק שישב בחברון, ושלט על כל העולם כולו, והבין בדעתו הרחבה שהמשפט 'ראיתי את רבי שמעון', עשוי לחולל פלאים.

גם בלשכות התיירות הבינלאומיות מציעים את הדרך הזו הנחשבת כאחד מ-10 אתרי התיור העולמיים

הרב שליט"א הוסיף, כבדרך-אגב, שהביע בפני הרופא את תמיהתו על עצם הנסיעה לשווייץ. 'לא יתכן שלא יהיו בארץ ישראל מקומות נפלאים העשויים לשמש כמרגוע לנפש', אמרתי לו. כשהייתי בעיר לוצרן בשווייץ, המשיך הרב לספר, ראיתי שבמשרדי הנסיעות ובלשכות התיירות מציעים לתושבי המקום לבקר ב-10 מקומות הנחשבים ליפים בעולם, ואחד מהם היא הדרך העולה מטבריה לצפת...

שמה של טבריה נגזר מהמלים 'טוב רואי', ומסבירה הגמרא (מגילה, דף ו' עמוד א') 'שטובה ראייתה', ובתוספות 'שהיו שם גנות ופרדסים'. וכן יש מקומות אחרים בארץ, שאפשר להנות מהנוף הנשקף מהם, ואין צורך לנסוע לחו"ל.

אמרתי למי שאסף כסף להכנסת כלה שאסור לו לגשת לעשיר פלוני ולהתרימו למטרה הנשגבה

הגיע אלינו יהודי חשוב שעסק באיסוף כספים להכנסת כלה, ונקב בשמו של יהודי עשיר, ושאל אותנו האם ידועה לנו כתובתו של העשיר ההוא, כדי שיוכל להגיע אליו ולהתרימו למטרה הנשגבה של הכנסת כלה.

והשבנו לו שהכתובת ידועה לנו, אבל אם הוא שואל אותי אסור לו ללכת ליהודי העשיר ההוא ולהתרימו. הוא לא הבין את כוונתנו, והסברנו לו כדלהלן.

דברינו נסובים על הפסוקים (מלאכי, פרק ג', פסוקים יג-יד) "חֲזֹקוּ עַל דְּבָרֵיכֶם אָמֵר ה', וְאִמְרָתֶם מֵהַ נִדְּבָרְנוּ עֲלֵיךְ: אִמְרָתֶם שֶׁאֵין עֲבָד אֱלֹקִים וְמִה בָּצַע כִּי שְׁמַרְנוּ מִשְׁמַרְתּוֹ וְכִי הִלְכְנוּ קִדְּוִיּוֹת מִפְּנֵי ה' צִבְקוֹת". הקב"ה מתלונן על עם ישראל באשר לדיבוריהם הלא-טובים, והם משיבים ואומרים 'מה נדברנו עליך, מה עשינו?! הרי לא נדברנו עליך? והקב"ה משיב, הרי 'אמרתם שוא עבד אלוקים, ומה בצע כי שמרנו משמרתו', וכו'.

וקשה מאוד: הרי הקב"ה אמת וכל דבריו אמת, ואם כן ברור שעם ישראל הוציאו מפיהם את הדברים הקשים הללו, שמהם משמע לכאורה ש'שוא עבד אלוקים', ואם כן, קשה מאוד, כיצד אפשר להיתמם ולומר 'מה נדברנו עליך?!' הלא תימא עצומה היא! המפרשים ניסו להסביר את פשר הדברים.

אחד הפירושים יצא מפיו של הסבא מסלבדקה שאמר יסוד גדול, שחשוב מאוד לאמץ אותו אל לבבנו. פירוש הפסוק הוא, שכאשר בן-תורה לומד תורה בשקידה, ועובד את ה', אבל אינו עושה זאת בשמחה, מפני טרדות ומצוקות העוברות עליו, וכשהוא הולך ברחוב הכל רואים את פניו החמוצות, הרי זה כאילו שהוא צועק בקול רם, ומכריז בריש-גלי 'שוא עבד אלוקים!' פניו הלא-שמחות מוכיחות כביכול שעבודת השם אינה דבר כדאי ומשתלם, רח"ל. אז נכון שעם ישראל באמת לא הוציאו את הדברים מפיו, אבל טענתו של הקב"ה היא שכאשר לא עבדתם אותי בשמחה ובטוב-לבב, והכל הצביעו

על פניכם העצובות, הרי זה כאילו אמרתם במפורש ש'שוא עבד אלוקים'.

הפירוש של גיסי מרן הגר"ח קניבסקי

ואגב, לפני שנמשיך, נצטט כאן גם את פירושו של גיסי מרן הגר"ח קניבסקי שאמר פירוש משלו על הפסוקים הנ"ל, ויש בדברים אלה כדי לרומם את הלבבות השבורים בעת הזאת.

הכוונה היא על תקופות של הסתר-פנים, ועם ישראל באומרו 'שוא עבד אלוקים', לא בא בטענות ח"ו על הריבונות של עולם, אלא מנסה להציג את העובדות כמות שהן, שלפי מה שעיינונו ראות הרי בני ישראל מצויים בהסתר-פנים, ולכאורה המצב הוא ששוא עבד אלוקים, שמתפללים ומרבים להתקרב אל האלוקים, ואין תוצאות... כביכול.

עם ישראל, מדגיש מרן הגר"ח קניבסקי, לא התכוון לרגע אחד לומר שלא כדאי לעבוד את השם. חלילה. היתה זו רק הצגת המצב המצער שבו הקב"ה מסתיר את פניו מהעם, ואינו מראה להם בעליל שיש תוצאות לתפילותיהם ולעבודת הקודש שלהם. ועל זה השיב הקב"ה ואמר, 'חזקו עלי דבריכם!' - לא טוב הוא אשר דברתם. כי האמת היא שאם הייתם מתאמצים לחפש ולחפש, הייתם מוצאים את חסדי וטובותי גם בתוך-תוכו של ההסתר פנים.

והוא-הוא פירושו של הפסוק (שמות, פרק ל"ג פסוק כ"ג) "וראית את אחורי ופני לא יראו". האדם רואה רק מעט מאוד ממעשיו של הקב"ה איתו, ולכן יש לו להודות ולהלל את הקב"ה על כל דבר ודבר, כי יבוא יום והכל יראה איך שהעניינים התגלגלו לטובה.

פוער פיו ומדבר בשפה לא-יפה נגד המתרימים

ונחזור לענייננו. מה שאמרתי ליהודי שאסף כסף להכנסת כלה, שלא ידפוק על דלתו של העשיר ההוא, התכוונתי לומר שאם י"ל אליו הוא עלול להכשיל אותו ב'שוא עבד אלוקים', כיון שכאשר מגיעים בני תורה אל העשיר המדובר, ומבקשים כסף עבור הכנסת כלה, הוא פוער את פיו ומדבר בלשון מאוד לא-יפה כלפי המתרימים, וגוער בהם 'מדוע אתם באים לאסוף כסף, לכו לעבוד', או שהוא אומר 'איזו תועלת תצמח מכם, לומדי התורה!...

ובמלים אחרות, הוא אומר 'שוא עבד אלוקים'. לכן אם תלך אליו לאסוף את הכסף, הנך מכשיל אותו באמירת הדברים הללו, אמרתי למי שאסף את הכסף.

היהודי הבוכרי הקשיש סיפר על נס־ההצלה של אביו שהעניק את דירתו למרן הגאון מטשיבין זצ"ל

ומהסיפור הבא נלמד שלא רק לימוד התורה מוסיף חיים לאדם, אלא גם כאשר הוא מכבד לומדי תורה זוכה לחיים ולאשר רב.

יהודי מופלא מיוצאי בוכרה התגורר בעיר חולון, ושמו הרב בן-ציון הכהן פנחסוב. הסיפור נסוב על אביו, הרב יצחק

הכהן, שהתגורר בבוכרה, ובתקופת מלחמת העולם זכה לארח בביתו משפחות שברחו מאימת המלחמה.

אבא שלי, מספר הרב פנחסוב, היה נוסע מדי יום לצורך פרנסתו אל העיר קגן (שנקראה על שם יהודי שבנה את העיר). יום אחד הוא מבחין בעשרות יהודים פליטים שעמדו ברחוב עם חבילותיהם, ולא ידעו להיכן לפנות.

ליבו הרחום לא היה מסוגל לראות את המחזה, והוא הומינם אחר כבוד לביתו, וכולם מצאו מפלט בביתנו, סיפר היהודי. בין המשפחות שהגיעו לביתנו בבוכרה היו משפחות אדלר, שמולאביץ, קנר, ורשבסקי, ועוד. בהיותם עניים וחסרי-הכל, אבא לא ציפה לקבל מהם פרוטה אחת על האכסון הנדיב שהעניק להם ולמשפחותיהם.

והנה, לאחר שהכניס לביתו את המשפחות הללו, שכללו 17 איש, שמע אבא על רכבת נוספת שהגיעה לעירו ובה נסע אחד מגדולי הדור המיוחדים, הלא הוא מרן הגאון מטישין זצ"ל. למרות הצפיפות, אבי המנוח לא התלבט לרגע והביא לביתו גם את משפחת מרן זצ"ל, שכללה את הרב ואשתו, ובתם. כיון שבבית כבר לא היה מקום, מצא בעל-הבית חדר קטן, אפל וחשוך, שהיה מיועד לכביסה, והוציא משם את הבגדים, ושיכן שם את מרן הגאון זצ"ל.

הרב מטישין ישב בחדר הקטן במשך כל שעות היממה, ולמד תורה לאור הנר, והודה לבעה"ב על המסירות שגילה כלפיו. היהודי מחולון המשיך לספר שיום אחד הגיע לאביו צו-גיוס לחזית המלחמה, שהתנהלה אז בין גרמניה לרוסיה. אבא היה אמור להתגייס ליחידה קרבית שניהלה את הקרב בחזית, והוא פחד מאוד מהגיוס, וחשש לגורלו. כידוע, הגיוס בזמנים ההם היה כרוך בסכנה גופנית ורוחנית גם יחד.

בצו-הגיוס נאמר שעליו להגיע לצבא עם כל הציוד האישי שלו, מה שהוכיח גם שמדובר בגיוס לפרק-זמן ארוך וממושך עד מאוד. הוא התדפק על דלת חדרו של מרן הגאון מטישין, שישב לאור הנר ולמד, וסיפר לו על הצרה שנקלעה לפתחו. מרן שמע את הדברים, ואמר לו: לא יאונה לך כל רע.

למחרת עזב ר' יצחק את אשתו ו-5 ילדיו, וניגש ללשכת הגיוס והציג את צו-הגיוס שבידו לפקיד הצבא. הפקיד מביט בנייר, ובאיש העומד מעבר לדלפק, ואומר לו: יש כאן טעות בנתונים. אני רואה שהאיש הנקרא כאן לגיוס, זה לא אתה... הפקיד שחרר את האיש לביתו. ויהי לנס, ולפלאי-פלאים.

עד היום לא יכול איש להסביר את הסיבה שהביאה את הפקיד להחליט כפי שהחליט. והרי אין ספק שהיתה זו הזכות של מי שהציל את מרן זצ"ל, ונתן לו בית לגור בו בעת מצוקתו. אפשר ללמוד מכך שכל מי שמסייע לגדול-הדור להמשיך וללמוד, וְיָאֵה סִיעָתָא דְשִׁמְיָא עֲצוּמָה בְּכָל דְרָכֵיו.

הסתפקתי האם לפרסם את המעשה. אבל גיסי מרן הגר"ח קניבסקי אמר שבוודאי אפשר

מעשה מופלא התרחש פעם לזקננו, הגה"צ רבי אריה לוי זצ"ל, והיה מעשה זה

כל-כך מופלא, שהסתפקתי האם אפשר לפרסמו בציבור, אבל כששאלתי את גיסי מרן הגר"ח, אמר לי שבוודאי אפשר לפרסם.

המעשה אירע בתקופה שבה הורגש בת"ת 'עץ חיים' מחסור משמעותי בכסף, והנהלת הת"ת לא ידעה איך לשלם את הכסף למלמדים. רבי אריה כיהן כמשגיח בת"ת, ומי שהכירו - ידע שאין אצלו מושג 'אין'... הוא התאמץ בכל מאודו לסייע להנהלת הת"ת, ובשלב מסוים ירד לכותל המערבי כדי לשפוך שם שיח ותחינה לפני בורא עולם שיסייע להם בהשגת כספי התקציב.

לאחר ששפך את שיחו לפני השי"ת, מסתובב רבי אריה על עמדו ומתכוון לצאת מהכותל. לפתע ניגש אליו ערבי ישמעאלי ומוסר לו חבילה עטופה בעיתון, ואומר לו 'קח, קח את זה'... עד שרבי אריה לקח את החבילה, הספיק הערבי להיעלם מן העין.

פתח רבי אריה את החבילה, ומצא שם שטרות-כסף שמספרם התאים במדויק לסכום הגרעון שהיה חסר להנהלת ת"ת 'עץ חיים'...

כאמור, מרן הגר"ח אמר לי שאפשר לפרסם את הסיפור, וללמוד מכך שכאשר האדם מתפלל מקירות-ליבו, ומאמין בכל מאודו שרק השי"ת מסוגל להצילו מצרותיו, הישועה שלו תגיע מכיוון בלתי-צפוי, והשי"ת יוכיח שלא צריכים להשיא לו עצות כיצד להושיע את בניו-אהוביו.

כיצד שכנע החפץ חיים את יהודי ראדין לתרום לקמחא דפסחא?

בימים שלפני חג הפסח, עוסקים כידוע כל קהילות ישראל באיסוף כספים לקמחא דפסחא. בהקשר זה שמענו סיפור מופלא המתעד את מה שקרה עם מרן החפץ חיים בראדין, בענין הקמחא דפסחא.

החפץ חיים אסף את כל יהודי ראדין חיבר אליהם כדברים האלה: אני כבר יהודי זקן, וכאשר אעזוב את העולם ואעמוד בפני בית דין של מעלה, ישאלו אותי האם כל יהודי העיירה שלך ראדין תרמו כספים לקמחא דפסחא.

אם יהיו כאלה שלא יתרמו, הרי בשום אופן לא אוכל לומר שכולם תרמו, כי מעולם לא הוצאתי מפי מילה של שקר! אבל מאידך גם לא אוכל לומר שלא כולם תרמו, שהרי יהיה בכך משום איסור לשון הרע, וגם זה הרי לא דיברתי מעודי כאן בעולם הזה. לכן, אני מתחנן אליכם, יהודי ראדין, שכולכם תתרמו לקמחא דפסחא, כדי שלא אעמוד בפני בעיה קשה בפני בית דין של מעלה - - -

10,000 דולר - תעריף לדמעה אחת של הנבדה

במסיבת החג. סיפר הרב על 'קטע תמוה של צוואה שהובאה לפניי, והייתי זקוק לזמן

הסברא שלי היתה, אמר הרב שליט"א, שבמצב כזה - שלא יהיה אחד שלא יתבונן במחזה הזה, שאינו נראה כל יום במחוזותינו - יהיה לאסיר נסיון עצום, כיון שיש בכך בזיון רב, וזה עצמו יהווה לו כפרה.

גם מרן הגר"ח קניבסקי הסכים לכך.

בן-ישיבה שואל האם להגיע לארץ למרות חובת הבידוד שנגזר עליו אז, למשך שבועיים?

ההנהגה כאן בארץ היתה שאדם החוזר מחו"ל נכנס לבידוד למשך שבועיים. בחור ישיבה המתגורר בחו"ל ולומד בישיבת מיר בירושלים, ונמצא עכשיו בביתו שבחו"ל, שאל אותנו האם עליו לחזור לארץ, ולהיכנס לבידוד הממושך, או שמא יישאר בחו"ל.

והשבנו לו שלמרות הבידוד - שבמהלכו יש סיכוי שלא יהיה לו אפילו מנוח להתפלל בו - כדאי לו להגיע ארצה, כיון שעצם השהות בארץ הקודש יש בה מצווה וזכות גדולה. וכך גם אמר לי גיסי מרן הגר"ח.

הרי גם במהלך הטיסה שלך לארץ, או הפלגה באונייה, יש מצבים שאתה בבידוד ואין לך מנוח, ובכל זאת הינך טס לארץ ישראל, ואינך מתחשב בבידוד שנגזר עליך. לכן, גם אם במצב הנוכחי גוזרים עליך לאחר כניסתך לארץ, בידוד למשך שבועיים, אין בכך סיבה שלא להגיע.

השאלה של האברך מבלטימור

תשובה בסגנון זה השבנו גם לאברך ת"ח מבלטימור, ששיגר אלינו את השאלה דלהלן. וכך הוא שואל:

‘יש לי שאלה שמאוד חשובה לי לדעת, ורציתי לבקש אם אפשר בבקשה להעביר את השאלה למרן הרב זילברשטיין. מה עדיף, להיות רב של קהילה קטנה בארצות הברית, או להיות שואל-ומשיב בישיבה של אמריקאים בארץ? כיוון שהקהילה קטנה יהיה לי זמן גם ללמוד, אבל יהיו גם עניינים אחרים של גמ"ח, וסידורי הקהילה שיגזלו ממני זמן.

‘יש גם פן חיובי שאוכל להשפיע על הקהילה ולהגיד שיעורים יותר ממה שאני יכול להשפיע על תלמידים כשואל-ומשיב. מאידך, אם אהיה שואל-ומשיב, יהיה לי כל היום ללימוד בבית המדרש בלי שאר הטרדות, וגם אגור בארץ ישראל, אבל לא תהיה לי השפעה גדולה על תלמידים, ולא יהיה ביכולתי להגיד שיעורים לציבור.

‘אולי אני יכול לקוות שאחרי הרבה שנים כשואל-ומשיב בישיבה, אולי יתנו לי להגיד שיעור, אבל אי אפשר לדעת מראש. איזו דרך להעדיף?’

תשובת מרן הרב שליט"א היתה:

‘כל רגע שאדם גר בארץ ישראל, הוא מקיים מצוות עשה, וגם אין תורה כתורת ארץ ישראל, והיא זכה וטהורה יותר. לכן עדיף לבוא לגור בארץ ישראל.’

רב כדי לפענח אותה. היתה זו צוואתה של אשה שחילקה את נכסיה ליורשיה, לבניה ולנכדיה, ובתוך הדברים הוסיפה שורה שבה ציינה שנכדה אחת תקבל עשרת אלפים דולר יותר מאשר כל הנכדים האחרים.’

חוסר-הבהירות בסיבת הירושה המוגדלת לאותה נכדה, הביאתנו לכדי הטלת-ספק בעצם כשרותה של הצוואה. במשך זמן רב חיפשנו וחקרנו אחר הסיבה שהביאה את הסבתא להוריש סך כסף כה גדול לנכדה אחת.

עד שמצאנו מכתב שבו תיארה הסבתא, בשפה נרגשת מאוד, את הלילה שבו ישבה עם כל נכדיה ונכדותיה וסיפרה להם את שעבר עליה בתקופת השואה, ואת מנת הסבל הגדושה שנפלה בחלקו של העם היהודי באותם ימים. והנה, במכתבה זה מספרת הסבתא שאמנם כל הנכדים האזינו לסיפוריה בדריכות רבה, אבל אותה נכדה לא רק שהקשיבה והתרגשה, אלא אף הוויילה דמעות.

בכך עלה ביד לפענח את פתרון הצוואה. הסבתא החליטה מן הסתם שעל דמעות משלמים ביוקר, והוסיפה לירושתה של נכדה בוכייה זו עוד עשרת אלפים דולרים.

ועכשיו הבה נעשה חשבון פשוט. ממש אחד ועוד אחד. אם כאן, בעולם הזה, מוכנים אנשים בשר-ודם לשלם על דמעה אחת מחיר כה יקר, איזה תעריף יהיה בשמים לדמעה אחת שיוויל אדם מעיניו על חורבן בית המקדש! איזה מחיר ישלם לו הקב"ה על כך שהוא מְבַכָה את חסרונן כבוד שמים!

מסיפור זה הננו למדים שהבכי על חורבן בית מקדשנו, אינו רק בגדר חיוב המוטל על כל אדם מישראל. הוא גם ‘משתלם’.

גם מרן הגר"ח קניבסקי הסכים שהאסיר יגיע באזיקים ועם שוטרים להלוויית אביו-הת"ח

לבית מדרשנו הגיעה שאלה קשה שצריך לבכות עליה... המדובר היה בתלמיד חכם שנפטר ממגפת הקורונה, ואחד מילדיו ששנה ופירש, ובגלל עבירות שעשה נאסר תחת מסגר ובריה בבית הכלא, ביקש מהנהלת הכלא שיאפשרו לו לחלוק לאביו את הכבוד האחרון, ולהגיע להלוויה.

הנהלת בית הכלא העניקה לו את ההיתר לכך, בתנאי ששני שוטרים ילוו אותו לאורך כל מסע ההלוויה, וידו תהיינה אזוקות. התעוררה שאלה, האם במצב כזה, כשכל המלווים יראו את הבן הזה ששנה-ופירש, ייחשב הדבר שהוא חולק כבוד לאביו, או שיהיה זה בזיון גדול לאבא הנפטר?

אחד מחברי הכולל הביא ראייה מדברי המשנה האומרת שאשה שחטאה נסקלת על פתח בית אביה, ואומרים להוריה ‘ראו גידולים שגדלתם’. הרי שיש בכך כפרה, ולכן האסיר יכול להגיע להלוויה.

האיש נבהל והשליך את הטלפון הנייד לרצפה, וזה התפוצץ

הגיע אלינו סיפור הקשור לאדם מבוגר ששמר על עצמו ממגפת הקורונה, ומהיום שבו התגלה הנגיף לא יצא מביתו כמעט במשך שנה תמימה. יום אחד החליט האיש לצאת, ולקנות דברים בסופרמרקט. (הדברים מובאים בספר המופלא 'אחת שאלתי' שיצא זה-עתה לאור).

הנה, בדרכו לחנות הוא מבחין במכשיר טלפון נייד המונח על המדרכה. הוא הביע סיפוק על כך שהזדמנה לו מצוות השבת אבידה, והרים את המכשיר. לאחר ששיחק קמעה בלחצנים, בנסותו לברר למי שייך המכשיר, הוא לוחץ על מספר שקישר אותו עם רב בית הכנסת של בעל-המכשיר.

הרב ההוא התריע בפני המוצא המבוגר שהמכשיר שייך ליהודי שחלה בקורונה, והנמצא במצב קשה, וממילא אתה עלול להידבק! האיש נבהל מאוד, ו...השליך את המכשיר ארצה וזה התפוצץ. השאלה היתה, האם צריך לשלם הנזק שגרם?

במחשבה ראשונה סברנו שהמקרה הזה קשור לדברי הנצי"ב המסביר ב'העמק דבר' את הפסוק (שמות, ד' ג') 'יאמר השליכהו ארצה וישליכהו ארצה, ויהי לנחש - וינס משה מפניו'. שואל הנצי"ב: הרי משה מדבר עם הש"ת, ולאן הוא בורח? לאן אפשר לברוח כשעומדים לפני ה'?

ומתוך: 'אבל באמת היה שלא בישוב הדעת, אלא באשר התבהל פתאום ממראה עיניו, ונס כאשר ינוס איש מפני הנחש, בטבע האדם בלי שום התבוננות'. דהיינו, שכאשר האדם נתקל בפתע-פתאום במראה המבהיל אותו, כמו נחש, הוא לא שולט בעצמו ומסוגל לעשות דברים בלתי-הגיוניים.

גם במקרה שלנו נבהל האיש מהמידע שקיבל על מחלתו של בעל-הטלפון, ולכן חשבנו שלפי דברי הנצי"ב אולי אי אפשר לחייבו. אבל אחר-כך הסקנו שהמקרה אינו דומה, שכן המבוגר לא היה צריך להרים את הטלפון מהרצפה, שהרי הוא ידע שיש קורונה בעולם, והיה צריך להיות מודע לסכנה הגדולה ולהידבקות העלולה להיות כתוצאה מנגיעה במכשיר הטלפון הנייד.

מיון שכך, הוא הופך להיות שומר חינוך, וחלים עכשיו חיובי השומרים, ולא היה צריך להשליך את המכשיר לרצפה.

ליטול אתרוג מהודר, או כזה שכבר קיימו בו כמה מצוות?

הסתפקתי בשאלה באשר לאתרוג, האם עדיף ליטול בחג הסוכות אתרוג שיש בו 'הדר', או אתרוג שקיימו בו כבר כמה מצוות כמו בשנת השמיטה או מעשרות, וכי"ב?

השאלה התעוררה בגלל שיש בידינו כלל שדבר שנעשה בו מצווה אחת, יעשו בו מצווה שניה, ולכן משתמשים בחלה של

עירוב התבשילין גם בשבת שאחרי החג, ושורפים את הלולב בשריפת חמץ וכי"ב. ואם כן גם בנידוננו, אולי כדאי לקחת אתרוג שקיימו בו כמה מצוות, ולהעדיפו על אתרוג ה'הדר'?

והשבנו, שה'הדר' באתרוג הוא מגוף המצוה ומדיני האתרוג משא"כ העניין לקיים מצוה נוספת בדבר שכבר קיימו בו מצוה אחת, אינו כזה. והבאנו ראיה מהדין בשו"ע לקחת מדי יום ערבות והדסים חדשים, כי יש בכך משום 'הדר'. ולכאורה הרי עדיף לקחת את ההדסים והערבות של אתמול, שכבר קיימו בהם מצוה אחת, ומדוע כותב השו"ע לקחת חדשים? - הסיבה לכך היא שה'הדר' הוא מגוף המצוה, ולכן הוא עדיף מאשר לעשות מצוה נוספת בהדסים-של-אתמול.

הרופאים סברו שהבן לא צריך לדבר עם אביו שהיכהו, אבל אמרנו שדעת התורה אינה כן

מעשה שהיה עם אדם שהיכה את בנו באופן חריג, והשכנים דיווחו על כך למשטרה, שבאה ועצרה את האבא. בגין מעשיו אלה גזר עליו השופט תקופת מאסר ארוכה.

לאחר שהשתחרר האב מן הכלא, הביעו כמה רופאים ופסיכולוגים את דעתם שאסור לבן ליצור קשר עם האבא, כיון שהדבר ייצור אצלו טראומות קשות העלולות לפגוע בו.

כששאלו את דעתי, השבתי שדעת התורה בוודאי אינה כן, והבן צריך ליצור קשר עם אביו, כיון שהחיוב של כיבוד-אב הוא בגדר פרעון חוב שהילדים צריכים להשיב להוריהם על כל מה עשו למענם.

נצייר לעצמנו מצב שבו אדם לווה כסף מפלוני, ובהגיע עת הפרעון הוא מסרב להשיב את הכסף, בגלל טראומות העלולות להיווצר אצלו... הרי בוודאי שלא נקבל טענות כאלו! ובאותה מידה גם לגבי האב שהשתחרר מבית הכלא, חל על הבן חיוב של פרעון-חוב לאביו, והוא אינו יכול להשתמט מכך.

**ספרי השמחה
של הגאון רבי
יצחק זילברשטיין**

'לחנך בשמחה'

'שמחה בבית'

'מצות בשמחה'

'שבת בשמחה'

כתב וערך: משה מיכאל צורן
להשיג בחנויות; 053-310-3388

הבחורים היו בטוחים שמרן החזו"א יסכים לכל תכניותיהם

גדולי ישראל האמיתיים ניחנו בראיה חדה, ועיניהם הצופיות למרחקים רואות את מה שלא רואים אנשים אחרים. בסיפור שלפנינו, שפורסם בזמנו בגליון 'שלמים מציון' [לזכרו של הגאון רבי בן-ציון פלמן זצ"ל], נוכל ללמוד זאת במוחשיות, ולדעת על גודל-חשיבותו של לימוד התורה.

המעשה המפעים התרחש במעונו של מרן החזון איש זצ"ל, בתקופה שבה עלו התימנים לארץ, וכאן הכניסו אותם לקיבוצים, וכפו אותם לפרוק עול תורה ומצוות. בקרב שומרי התורה היתה התעוררות גדולה לצאת למקומות-הריכוז של העולים, ולהצילם מיד מבקשי רעתם.

בני הישיבה תכננו כיצד להציל את התימנים מידיהם של אלה שניסו לשכנעם לעבור על הדת

קבוצה של בני ישיבת פוניבז', שעליהם נמנה גם הגרב"צ פלמן, התעוררה לפעול בענין הנ"ל. חברי הקבוצה התוועדו יחדיו כמה פעמים ותכננו דרכי פעולה מפורטים, איך וכיצד לפעול להצלת העולים. לאחר שישבו ודנו על כל הדרכים שעמדו לרשותם, החליטו לעלות ללשכת הגזית, לביתו של מרן החזון איש זצ"ל, כדי לשאול בעצתו ולקבל את ברכתו.

מרן זצ"ל היה הגבר אשר הוקם-על, ועמד בראש החזית גם בענין זה של הצלת העולים, והורה לכולם את

דרכי הפעילות הנכונות, וכל מעשי ההצלה נעשו בהוראתו ובהדרכתו. במוצאי שבת אחד עלו ובאו הבחורים לביתו של מרן. הגרב"צ שהיה המבוגר שבחבורה נבחר לתפקיד ה"דובר", וניגש להציע את הדברים לפני החזון איש, ששכב על מיטתו והאזין בקשב לדברים שהועלו בפניו.

הגרב"צ החל להציע את כל התכניות בהרחבה, וכל הבחורים עמדו מסביב, נרגשים, ובטוחים שהחזון איש יסמוך את ידיו על מעשיהם, ויברכם בחום רב לקראת היציאה לפעולה.

והנה, כאשר סיים הגרב"צ להרצות את דבריו, פנה אליהם החזו"א ואמר להם בלשון הקודש, בוז הלשון: "אם הנכם רוצים לזכות את עם ישראל בזכיה הגדולה ביותר, הרי שתצמיחו לו גדולי ישראל. לכן, אם ברצונכם לזכות את הרבים, תחזרו ללימודים, ותזכו את עם ישראל בגדולי ישראל".

הבחורים נדהמו מהדברים שגנזו להם את כל תכניותיהם. ברבות הימים התבטא הגרב"צ ואמר: "החזון איש נתן לכולם סטירת-לחי אחת, ובבת אחת".

למותר לציין שכל הבחורים צייתו להוראה, חזרו לישיבה והמשיכו בשקידה בתלמודם. הגרב"צ היה מספר שכל הבחורים שנמנו על הקבוצה ההיא, גדלו והפכו לתלמידי חכמים מובהקים!!!

התקיים בי 'למד מאהבה וסוף הכבוד לבוא'

אחד הדברים הנחשבים כמשפיעים של ממש על כל ענין השידוכין הוא הצד הכלכלי של המשפחות. ברם, יש ת"ח שאמונתם הגדולה בהשי"ת מביאתם לנקוט בהחלטות שונות מדעת ההמון.

הסיפור האישי שלי הוא מדהים, כותב לנו ת"ח גדול אחד, אבל כמובן אל תציינו את שמי במפורש... כאשר הגעתי לתקופת השידוכין, הגיעו הצעות נכבדות עם ממון רב בצידי, אולם אבא שלי שליט"א סירב לגשת אליהן, מכיון שלטעמו הם לא היו בני תורה. והנה לפתע הגיעה ההצעה של אשתי כיום, בתו של אחד מגדולי התורה הספרדיים, אבל הוריה הציעו סכום כסף נמוך.

אאמו"ר רצה מאוד את השידוך הזה, וכן זקני שליט"א המליץ עליי בחום, אולם אני חששתי בגלל הענין הכספי... באותו יום הלכתי לסדר מוסר, כשראשי מהורהר בענין זה. בימים ההם למדתי את הספר 'ארחות צדיקים', ומבלי משים נפתח לי הקטע של 'למד מאהבה, וסוף הכבוד לבוא', ו'כל המקבל על עצמו עול תורה מעבירים ממנו עול מלכות ועול דרך ארץ'.

ראיתי בכך סימן משמים, ואכן ניגשתי להצעה ובתוך פחות משבוע התארסתי. והנה, יכולני להעיד שמאותו רגע מלווה אותי סיעתא דשמיא ללא גבול בכל מה שקשור לנושא הכלכלי. ברוך השם רכשתי דירת שלושה חדרים

אני רוצה להזמין לארה"ב, להופיע במשך כמה ימים לפני היתומים, ולשמוח את ליבם. מלבד כרטיס הטיסה הלך-ושוב, שכמוכן יהיה על חשבוני, אשלם לך על ההופעות הללו סך של 25,000 דולרים במזומן!!!

אבל יש לנו תנאי אחד, שבלעדיו לא תוכל להגיע אלינו: שעברת את מחלת הקורונה!!! - - -

העסקה, כמוכן, יצאה אל הפועל, והנה התברר שכל מה שעושה ה', הכל לטובה. בגלל ההופעה שלו לפני היתומים כאן בארץ ישראל, והסירוב לקחת את הכסף, הגיע שמו הטוב עד לאמריקה, ושם החליטו להזמין.

והדבר התאפשר רק בגלל שחלה בקורונה...

האדם צריך להכניס אל ליבו, שגם אם אינו זוכה להיווכח בעיניים ש'הכל התהפך לטובה', ברור כשמש שדברי חז"ל על 'כל מאי דעביד רחמנא, לטב עביד', אינם זקוקים לראיה ולאומות.

כל מה שעושה ה', הכל לטובה. הכל. הכל. ללא שום יוצא מן הכלל.

ואם הכל לטובה, אין לנו סיבה להיות עצבים משום דבר בעולם.

ממש כך.

באחד המקומות הטובים בבני ברק, במחיר שהיה זול במאות אלפי שקלים מהמחיר שהיה מקובל בשוק, וזאת משום שבעל הדירה רצה למכור מהר כי נסע לחו"ל, ואף לא שילמתי תיווך ויועץ משכנתאות, והחווה נחתם עוד קודם החתונה, בעוד שחברי שקיבלו הרבה יותר כסף ממני, לא הסתדרו עם דירה בכלל... לא לפני החתונה ולא לאחריה...

למד מאהבה, וסוף הכבוד לבוא.

סירב ליטול כסף בעבור ההופעה לפני היתומים

הרב יצחק נקר, מחבר סדרות-הספרים הפופולריות, ביקר בביתי, סיפר מרן הגר"י זילברשטיין, ושטח בפניי סיפור מופלא ממנו אפשר ללמוד על השגחת השי"ת בעולמו, ושכל מה שעושה השי"ת, הכל לטובה.

יש בארץ ישראל אדם הלומד חצי יום בכולל, ובחצי היום השני משמש כזמר המשמח בחתונות ובאירועים שונים. לפני זמן-מה הזמינו אותו לבוא ולשמוח יתומים, והוא אכן הגיע ועשה זאת על הצד הטוב ביותר. היתומים יצאו מהאירוע שמחים וטובי-לב, ואמרו שהשירה והזמרה 'עשתה להם טוב'.

כשבא המארגן בסוף האירוע לשלם לזמר על חלקו באירוע, אמר האיש שעשה זאת לשם שמים, ואינו מוכן לקבל כסף, ולו אגורה אחת. המארגן ניסה לחוץ, אבל הזמר סירב לקחת את הכסף שהוצע לו.

והנה, הוא מגיע לביתו, ושם ממתינה לו הודעה לא-הכי-משמחת. אשתו מודיעה לו שאתמול הוא שהה בקרבת חולה קורונה, ועליו להיכנס לבידוד. מהון-להון התברר שהוא-עצמו חלה בנגיף, ונאסר עליו לצאת מן הבית.

ההודעה היכתה אותו בהלם, כיון שבמצב כזה הוא אינו יכול כמוכן להמשיך ולהופיע בחתונות, וייווצר לו חור גדול בפרנסתו. לרגע אחד עלתה בליבו מחשבה, 'זו תורה וזו שכרה', דהיינו שלאחר שקיימתי מצווה כה גדולה בשמחת היתומים, ומיאנתי לקחת כסף, מענישים אותי מן השמים באיבוד הפרנסה?

אבל מיד גירש את המחשבה הזו מעל פניו, ואמר לעצמו שאם השי"ת הביא עליי את הדבר הזה, אות ברור הוא שזה לטובה, ובין אם אזכה לראות הטובה שתצמח מכך, בין אם לא, ברור שזה לטובה.

ונרגע.

והטובה הגיע תוך זמן קצר... יום אחד מצלצל הטלפון בביתו, ועל הקו מדבר אדם המציג עצמו כמנהל בית יתומים בארה"ב. שמעתי, הוא אומר לזמר, על המעשה הנאצל שעשית, ששימחת את היתומים בצורה נפלאה וסירבת ליטול כסף, ויש לי עבורך הצעה שלא תוכל לסרב לה.

המתנה לכל אירוע

ספרי השמחה

של הגאון רבי

יצחק זילברשטיין

'לחנך בשמחה'

'שמחה בבית'

'מצוות בשמחה'

(2 כרכים)

'שבת בשמחה'

כתב וערך: משה מיכאל צורן

להשיג בחנויות

053-310-3388

חידוק

**מכתב משכונת גולדס-גרין
בלונדון: 'מה קרה לאברך הזה,
חבר כל-כך טוב שלי, שהחליט
להעליב אותי ולפגוע בי?'**

**הדברים שייכתבו בקטע זלהלן הגיעו אלינו
מאברך ת"ח המתגורר בגולדס-גרין באנגליה,
יש בהם מסר רב-משמעות, במיוחד
בתקופתנו שבה אנשים מתייסרים קשות
רח"ל בכל-מיני צרות ומועקות. יש בדברים
אלה כדי לעודד ברכיים כושלות, ולפתוח חלון
ודרך להסתכלות משכּלת אודות היסורים.**

נצטט את המכתב כלשוננו, כפי שהגיע אלינו. במשך 8 שנים מאז נישואיי לא נפקדתי בזש"ק. אני חייב להגיד שמעולם לא איבדנו את האמונה, והמשכנו להתפלל ולקוות להשי"ת שיסייע בעדנו. כך עברה שנה ועוד שנה, ועדיין הישועה לא באה אל ביתנו.

יום אחד, והיה זה לאחר תפילת מנחה בבית הכנסת בו אני מתפלל, נשארת לי לבדי במקום, ודמעות נשפכו מעיניי בתפילה חמה ורתחת לאלוקי ישראל שיעזור לנו במילוי משאלת-הלב ה'כל-כך יהודית', "שהרי - כך אמרתי להקב"ה בתפילתי - אנחנו רוצים ילדים רק כדי לגדלם לתורה וליראת שמים, ולהצמיח לך בנים ובנות שיעבדו אותך בלבב שלם ובנפש חפצה".

לאחר שהרביתי בתפילה, הייתי במצב של חידוק גדול, עד שאמרתי בליבי 'אעמוד בכל נסיון שיעמיד הבורא בפניי, ובזכות זה יעניק לנו את המתנה הגדולה ששמה 'פרי בטן'. הרעיון התחזק בתוכי, והיתה לי הרגשה שאני קרוב לה', וברצוני להוכיח לו עד כמה אני מקושר אליו.

יצאתי מבית הכנסת בהרגשה מחוזקת מאוד, והנכונות לעמוד בכל נסיון שייקרה בדרכי, פרכתה בי בעוז ובתעצומות. הרגשתי היתה שבמצב שבו אני נמצא הנני חייב לתרום משהו מיוחד למען השם יתברך, והתרומה תהיה עמידה בנסיון. אין לכך, כמובן, כל קשר לתפילה שאנחנו מתפללי מדי יום 'ואל תביאני לידי נסיון', כיון שהחידוק שלי היה 'אם' יהיה נסיון, אעמוד בו בעזרת השם.

לאחר התפילה הנרגשת, וההחלטה המחוזקת שלי לעמוד בל"ג בכל נסיון שיעמוד בדרכי, הייתי דרוך... כפי שאכן צריך להיות כל יהודי, המחויב לעמוד על המשמר, ולהיזהר ולהישמר מכל חטא ועון העלול להיקלע בדרכו. והנה, זמן קצר לאחר מכן, נתקלתי בתופעה מוזרה. אחד

האברכים בכולל שבו אני לומד, החל להתנכל אליי בצורה פוגענית מאוד, ללא שום התגררות מצדי. הייתי המום להיווכח שכל פעם כאשר אני נכנס להיכל הכולל, הוא מתחיל לצחוק עליי בגסות, ולספר אודותיי סיפורים שלא היו ולא נבראו.

ואני - לא ידעתי את נפשי מרוב צער. או כמו שאומרים היום - לא ידעתי מה קרה שהשמיים נפלו עליי!!! מה קרה? הרי לא עשיתי לו כלום. יתירה מכך; עד לאותו ימים החשבתי אותי כאחד החברים והידידים הטובים ביותר שלי. היינו מדברים הרבה, גם בלימוד וגם קצת בעניינים אחרים, ומעולם לא העליתי בדעתי שהוא יכול לשנות את עורו באופן כה דרסטי.

כיון שראיתי שהתופעה המשונה הזו ממשיכה, ואף מתגברת והולכת, הכנתי את עצמי להשיב מלחמה שערה. הרי לא יתכן שהוא יפגע בי בצורה כה בוטה, ואני אשתוק ואשתוק! הרי בכך הוא מוציא את דיבתי רעה, ומי יודע מה עלול לצאת מכך!

באותו לילה הלכתי לישון בהחלטה שאם מחר בבוקר אני נכנס לכולל והוא ממשיך בהתנהגותו המפחירה, הנני יוצא נגדו באף ובחימה, ובקצף גדול, ומודיע לכולם שלא עשיתי לו מאומה, וכל הדברים שהוא מדבר ומעליל עליי הם שקר וכזב, ואפילו משל לא היו. את ההחלטה הזו קיבלתי בקור-רוח, ומתוך הבנה שבצורה כזו א"א להמשיך.

ואז, בפתע-פתאום - וזה קרה ממש באמצע הלילה - נזכרתי בהבטחה שהבטחתי בל"ג לאלוקי ישראל לעמוד בכל נסיון שיעמוד בדרכי - - - וכשתפסתי את עצמי, וידעתי בבירור שהנה-הנה הנסיון ניצב בפניך בצורה הכי-ברורה, ומנסים אותך מן השמים, ובודקים אם תעמוד מול שלוליות-הכבוד והרפש שהחבר ההוא משליך עליך, חשבתי שאני עומד להתעלף!!!

כיצד לא קלטתי את זה מהרגע הראשון? איך יתכן שלא הבנתי על-אתר שזה נסיון מן השמים? הרי היו לי סימנים כה ברורים ומפורשים! זה היה כל-כך תמוה ומשונה, שאדם שבמשך כל השנים היה חברי הטוב, מתחיל לפתע, בלא כל סיבה, להתגולל עליי בהאשמות-שווא, והייתי צריך לתפוס את עצמי בו-ברגע ולהבין שמילאו את בקשתי מן השמים, והעמידוני בנסיון!

אחת המסקנות החותכות שלי, ברגע זה, היתה, שהתלהטות-היצר עלולה להשכיח מהאדם גם את הרברים הברורים ביותר, ולמרות שרק תמול-שלושום הרהרתי כל-כך הרבה בנושא הנסיון, ושאני מוכן לעמוד בו, כאשר מגיע הרגע, ואכן מעמידים אותי מן השמים בנסיון ברור, הכל נשכח בגלל להט-היצר התוקף את האדם כאשר מאן-דהו יורד לחייו.

על לחיי ניגרו דמעות רותחות, מתוך הלל והוריה לחשם יתברך שפקח את עיניי ברגע האחרון, ונתן לי להבין שמדובר בנסיון. ואכן, מאותו רגע ואילך שהבנתי את אשר עליי לעשות, שוינתי את החלטתי מן הקצה אל הקצה, וקיבלתי על עצמי לא להגיב לאברך ההוא במאומה, ולא לענות לו במילה וחצי-מילה. לשתוק עד יעבור זעם. והוא

הגיע בבוקר, המשיך להעליבני, ואני - שתקתי. לא הוצאתי מילה מהפה. המשכתי ללמוד כרגיל.

ורציתי לכשר לכם שברוך השם אנחנו בדרך לזש"ק.

■

אז מה קרה כאן בעצם? - בשלב הראשון לא נזכרתי, משום-מה, בהבטחתי לעמוד בנסיון. ולכן, היה קשה לי מאוד לשתוק למול ההעלבות של החבר. ברם, ברגע שנזכרתי, והגעתי למסקנה שהנסיון עומד לי ממש מול העיניים, ויתירה מכך: אם אכן מעמידים אותי בנסיון, הרי שיש לי גם אפשרות להתגבר על עצמי, שכן אין השי"ת מעמיד אדם בנסיון שהוא לא יכול לעמוד בו. ואם אכן אעמוד בכך בהצלחה, יש סיכוי שייעתרו לי בענין הזש"ק!

ואז, ברגע שהתובנות הללו היכו בי בעוצמה, הכל הלך כבר יותר בקלות. לא היתה לי כל בעיה שלא להגיב לאברך שהמשיך לפגוע בי. ולמדתי מכך דבר כה פשוט: הרי באמת כל הקשיים העוברים עלינו בחיים, הם נסיונות מן השמים, שאם נתגבר עליהם, נזכה לכל-טוב-סלה. צריך רק 'להיזכר' שזה נסיון. אז נכון שבמקרה שלי, כפי שתואר, היה לי יותר קל להיזכר בכך, אבל ברור כשמש, וכך מובא בכל הספרים, שכל הצרות וחסרונות נשלחו אלינו מן השמים על-מנת להעמידנו בנסיון. והתוצאה תהיה, שאם נתגבר על עצמנו, נזכה לצאת מהענין בבשורות טובות.

■

יש מקרים שאחד השכנים מתגרה בנו ומתגולל עלינו בצורה שממש אי אפשר להאמין שזה אותו שכן שהיכרנו עד תמול-ששום. ולא ברור לנו למה זה קורה. מה הסיבה להתעוררות המריבה הזו, ומי גרם לה.

יש ואדם קם בבוקר, ושום דבר לא הולך לו. ממש שום דבר. ואז הוא מתחיל להתרגז, ולצעוק על כל הסיבה. במקום שיבין שגם זה נסיון מן השמים, ששום דבר לא יסתדר היום... כדי להעמידו בנסיון, ולראות איך יתנהג.

אני חייב להדגיש, מסיים כותב המכתב, שכיון שאף אחד מאתנו לא נביא, ולא בן-נביא, בוודאי שאי אפשר לקשר בוודאות את העניינים אחד לשני, ויתכן שאצל אנשים אחרים העניינים לא יתגלגלו כפי שהיה אצלי. אבל רואים כאן התנהלות שמיימית, רואים שביקשו לנסותני מן השמים. וב"ה שהחזקתי מעמד, וזכיתי לעצמי, ולמשפחתי.

הנסיונות הבאים על האדם - נגזרו דווקא עליו!

ומענין לענין, ממש באותו ענין. אחד הדברים שבכוחם לגרום לאדם חיזוק עצום, בכל העניינים, הוא, שיבין וישכיל שכל מה שעובר עליו בחיים, כל הנסיונות והדברים הקשים, שלכאורה אינם מצויים אצל אף אחד, רק אצלו - כל אלה לא הגיעו סתם-כך... אלא הקב"ה רוצה לנסות אותנו, ורק אותנו, בדברים אלה, ולכל אחד יש נסיונות משלו.

מחנכי הדור הצעיר יוכלו להעיד על כך שאחת הטענות המושמעות תדיר בפי הצעירים (ולא רק צעירים...) מסוגננות בנוסח 'למה רק לי יש נסיונות כאלה', ולפעמים מדובר באמת בנסיונות קשים עד מאוד. ברם, צריך לדעת שאכן רק לך ניתנו הנסיונות הללו. רק לך. דווקא לך. כי זה חלקך בחיים, ובכך אתה אמור למצות את תפקידך. את ה'שטעלע' שלך. כאשר אדם יודע את זה בוודאות, ואין לו שום ספק שאכן כך הם פני הדברים, יהיה לו הרבה יותר קל לספוג את הנסיונות, ובעיקר: לעמוד בהם. כי הוא יודע שלא מדובר ב'מקרה', אלא נסיונות המותאמים על ידי ה'.

לפעמים הקשיים באים מתוך המשפחה, והאדם צריך להחדיר למוחו שגם בנקודה זו, דהיינו באיזו משפחה הוא יגדל, ולאיזה אב ואם הוא ייוולד, ואיזה אחים ואחיות יגדלו לצדו - הכל-הכל נגזר בגזירת עליון.

ולכן, טעות גדולה היא לומר 'אם הייתי גדל במשפחה אחרת, הייתי יכול לצמוח ולהתפתח טוב יותר'. כי אין דבר כזה בעולם. הקב"ה קבע שאתה תיוולד כאן, בבית זה, במשפחה כזו, ודווקא באמצעות כל המצבים הללו הנגזרים בצורה ישירה מהמשפחה, דווקא בגללם, אתה תגדל, ותוכל למלא את התפקיד שנגזר עליך כאן בעולם הזה.

לפעמים הקשיים נוצרים ממנת-המשכל הלא-גבוהה, או בכוח-הזכרון החלש, בה ניחון האדם. ואז הוא בא וטוען, אם היה לי מוח חריף יותר, וזכרון חז יותר, הייתי מצליח... אוי, וכמה שזה לא נכון! המשפטים הללו עומדים בסתירה ישירה לכללי-האמונה המינימאליים שכל יהודי מאמין חייב לדעת אותם על-בוריים, ולחיות לפיהם.

לפעמים חושב האדם שהמחסור בפרנסתו הוא הגורם לכשלונותיו, ואם הייתי חי קצת יותר ברווח, כבר הייתי מסוגל להתהפך לאדם אחר. והאמונה היהודית קובעת שהקב"ה לקח את כל הדברים הללו בחשבון מראש, עוד לפני יצירתו של האדם, וקבע בגזירה-עליון שאלו יהיו התנאים ומצבי-החיים שלו, ורק כך יהיה באפשרותו להגיע לתפקוד מלא, ולהשלים את מה שצריך לו בעבודת השם, ובחיי הפרטים והמשפחתיים.

■

וזהו היא בעצם הברכה שאומרים בברכות השחר 'שעשה לי כל צרכי'. וכמוכן 'כל צרכי' אינו מוסב רק על הצרכים הגשמיים, אלא גם על הנתונים המלווים את האדם בעולמו. כמה שכל יהיה לו; איזו פרנסה תושפע עליו; איזה נסיונות יהיו לו בכל מקום, בבית הכנסת, עם השכנים, עם חביריו בכולל; אלו תכונות-נפש ילוו אותו במשך כל החיים, וכו'.

ומי שסומך על השם יתברך בכל העניינים, ומוכן להשליך עליו את כל יהבו, יזכה לחוסן רוחני וגשמי גם יחד, ישועות ונחמות. ההבטחה הזו מובאת בדברי רש"י על הפסוק 'ישעיה, ל"ג ו' 'והיה אמונת עתיך חוסן ישועות חכמת ודעת'. וזו לשון רש"י בפירושו השני: 'דבר אחר, אמונת עתך - את שהאמנת בהקב"ה בעתים שעברו עליך, וצפית לישועה, היה לך לחוסן'. דהיינו, שהאמונה שהאמין האדם בבוראו גם בתקופות הקשות שבהן השתרגו עליו צרות מצרות שונות, אמונה זו תהיה לו לחוסן, כלומר לחוזק ולחיזוק, שיגיע מהבורא.

נאה דורש

פנינים על הפטרת שמיני מתוך הספר "מתוך האור"
- דוד המלך - מאת רבי שלמה לוונשטיין שליט"א

התורה והמצוות?

והשיב לי שבעמוד האחרון של מסכת פאה מובא מעשה ברבי זכריה, חתנו של רבי לוי, שהיו הכל מלעזים עליו ואומרים, שהנה הוא אוסף כסף לצדקה עבור עצמו, בה בשעה שלא נראה שהוא זקוק לצדקה. לאחר שנפטר פתחו ובדקו בספרי החשבונות ומצאו שאת כל הכסף שאסף חלק לאלמנות וליתומים. נשאלת השאלה: מדוע אפוא, אסף רבי זכריה עבור עצמו, ולא אמר שהוא אוסף עבור אחרים?

התשובה: לו היה מספר שהוא אוסף בשביל אחרים - לא היו נותנים לו כפי שנותנים לגדול הדור שאוסף עבור עצמו. רבי זכריה העדיף לקיים את המצוה ביתר הדור ולהשיג סכומי כסף נוספים עבור העניים, על אף שכתוצאה מכך נגרמו לו בזיונות, והיו אנשים שהוציאו עליו לעז.

על האדם לקיים מצוות בשיא ההתלהבות, במלא העז וההתעצמות, ולא להתחשב במה שאנשים ידברו עליו או יבזו לו בלבם! בענין זה, יש בנותן טעם להביא את הספור הבא: צנוע ונחבא אל הכלים היה, כידוע, הרבי רבי זושא מאניפולי זצ"ל. כל מעשיו נחשבים היו אך ורק לעבודת ה', לתורה, לתפילה ולזכרון המדות. לעצמו לא נצרך דבר ולא דרש דבר. בתמו התהלך עם ה', התרחק מהמון העם והסתתר תמיד בקרן זוית.

עני היה, מדכא ביסורים, אבל תמיד מלא בשמחה. עניי החמר והגוף היו זרים לו, ועל כן מה חשוב לו אם יש או אין לו פרנסה די מחסורו? אם יכול הוא למלא פיו רנה לקב"ה, לעסוק בתורתו ולהרבות מצוות - אין אדם מאשר ממנו. היה שמח בחלקו תמיד, ולא חסר לו כלום. בביתו שרר המחסור ואף כי גם בני ביתו הסתפקו במועט, היתה העניות מצויה. ולא זו בלבד, אלא שבינתיים גדלה בתו והגיעה לפרקה, ובכך הצריך להתחיל לחפש עבורה חתן מתאים, ולרבי זושא אין לו פרוטה לצרכי יום - יום, וכיצד יהיה לו כדי להשיא את בתו לחתן הגון?

הרבי רבי זושא איננו דואג, אבל רבו המגיד ממזריטש דואג עליו. מתבונן מרחוק הוא בבעיות ביתו וב"צרת הבת", וכך, יום אחד, הוא מזמין את רבי זושא לחדרו ואומר לו: "בת יש לך שהגיעה לפרקה, ועליך להשיאה. יודע אני כי אין בידך פרוטה לפרטה ואין לך במה להשיאה. הרי לך, אפוא, שלש מאות רובל, הטרך עצמך במטותא וסע לביתך, הבא את הכסף לזוגתך, תשתדל ותתאמצו למצא לה חתן הגון, ויעזר ה' שיהיה בהצלחה!"

כאשר רבו פוקד עליו לעשות מעשה - אין רבי זושא משתנה לרגע. נוטל הוא מיד את מקלו ותרמילו, ובכיסו שלש מאות הרובל, סכום הגון ונכבד בימים ההם, ויוצא לדרך, אל ביתו.

הדרך ארוכה, וצריך לעשות חניות במקומות שונים, וכך נקלע רבי זושא לאחת העירות. פנה לאכסניה והניח שם את צורו, במגמה לפוש וללון שם, כדי להמשיך למחרת היום בדרך.

והנה, רק הגיע לאכסניתו, ולאזניו מגיע קול המלה - צעקות וקולות של כפי מהולים יחד. הרבי רבי זושא התענין מה מתרחש, וספרו לו את הספור הבא:

אשה אלמנה גרה בעירה זו. בתה הגיעה לפרקה והשתדכה עם בחור, והיום הוא יום חתונה. הכל כבר מוכן לחתונה. הקרובים והאורחים, מקרוב ומרחוק, כבר הגיעו. דא עקא, האלמנה הבטיחה לחתן נדוניה בסך שלש מאות רובל, והחתן דורש כי סכום הנדוניה יעבר

תפקידו הרם של האמהות

ולמיכל בת שאול לא היה לה ילד עד יום מותה (כ, כג)

רבי שלום כהן שליט"א, ראש ישיבת "פורת יוסף", בספרו "דובר שלום" (עמוד לד) כתב, שענש זה הגיע לה למיכל על כך שאמה "אשר נגלה היום לעיני אמהות עבדיו". חז"ל (במדבר רבה ה, כ) אמרו: "אלו הן נשי ישראל שהיא קוראה אתהן אמהות". מיכל התייחסה בלבה לנשות ישראל בבז. היא כנתה אותן "אמהות" - שפחות. בלבה היא חשבה: מה הן עושות כל היום? מטפלות בילדים שלהן מבקר ועד לילה... ממש כמו שפחות... משיב לה דוד: "ועם האמהות אשר אמרת עמם אכבדה" - הן לא שפחות! הן אמהות קדושות! הלואי ויהא חלקי עמך.

אמר הקב"ה: אם את לא מבינה את גדלת תפקידה של אמה, וקוראת לאמהות אמהות - לא תזכי להיות אמה: "ולמיכל בת שאול לא היה לה ילד".

אמת ויציב! התפקיד של אמה כרוך בטרחה מרבה, ומעסיק אותה יומם ולילה, כמו שפחה. אולם אדרבה, אשה היודעת שזהו תפקידה, והיא מתמסרת למלוי תפקיד זה בכל לב - זהו שבחה. בכך היא זוכה לחיי העולם הבא.

בזיונות למען קיום מצוה בהדור

ולמיכל בת שאול לא היה לה ילד עד יום מותה (כ, כג)

יש להבין, הרי הנהגת הקב"ה היא להעניש במדה כנגד מדה, ומה הקשר בין חטא מיכל לבין הענש של מניעת הילדים?

באר רבי יצחק זילברשטיין שליט"א בספרו "חשוקי חמד", שהנה כל אחד מבין שהורים צריכים לעתים מקומות "להשתגע" למען ילדיהם - לעשות מעשים מבזים, שאינם הולמים את כבודם ואת מעמדם, ובלבד שילידם יהיה טוב. וכך לפחות צריך אדם להתייחס למצוות השי"ת - "להשתגע" ולהתבזות בעבורו.

מיכל, שבזתה את דוד שהשתגע למען השי"ת - לא זכתה "להשתגע" עבור ילדיה, מדה כנגד מדה.

במדרש (ילקוט ישי תהלים רמז תתמו) מובא מעשה באדם שכתב בצנאתו לתת את כל נכסיו לבנו, אולם רק לאחר שישתגע, אף אחד לא ידע לפענח את הצנאה: מה הפשט בה?

החליטו ללכת להתעצץ עם רבי יהושע בן קרחה. לפני שנכנסו, הציצו בחלון ביתו וראו דבר מוזר מאד: הרב זוחל על ארבע ומשמיץ קולות נביחה ככלב, ובנו הקטן עומד לידו, צוהל ושמח...

הבאים הכו בפליאה. ורבי יהושע הסביר להם: בני מסרב לאכל, מסרב ללמוד. אני חייב להשתטות, לזחל על ארבע ולנבח כמו כלב, ואז אינני מצטער בעיניו רק כגדול הדור שאין לו שום שיכנות אליו, וכך אני הופך להיות חבר שלו, ובתור חבר - הוא עושה את רצוני. זוהי חובתי, חובה של אב לבנו.

רבי יהושע שאלם למטרת בואם, והללו הראו לו את הצנאה המוזרה. נענה רבי יהושע והסביר להם: פגנת האבא היתה לתת את נכסיו לבנו, אולם לא לעשות זאת כעת, אלא לאחר שיוגדו לו ילדים, שלמענם הוא זקוק, לעתים, להשתגע.

*

הוסיף הרב זילברשטיין וספר: שאלתי פעם את גיסי רבי חיים קניבסקי שליט"א, מהו המקור לכך שאדם צריך להתבזות למען

לִידְיוֹ עוֹד לִפְנֵי הַחֶפֶה.

הָאֱלֵמֶנָה שֶׁהִבְטִיחָהּ, מוֹכֵנָה הָיְתָה מִיד לְהֵבִיא וּלְשַׁלֵּשׁ לִידְיוֹ אֶת הַכֶּסֶף. הָיָה הַכֵּינָה אֶת הַסְכּוֹם מִבְּעוֹד מוֹעֵד וְהַחֲבִיָּאָה אוֹתוֹ בַּמָּקוֹם בְּטוֹחַ בְּבִיתָהּ, אֲבָל - שֶׁד וְשֶׁבֶר! הַכֶּסֶף נֶעְלַם וְאֵינֶנּוּ. נִגְנַב אוֹ אֲבָד בְּדֶרֶךְ כְּלָשֵׁהּ, וְלֹא דִי לָהּ לְאוֹתָהּ אֱלֵמֶנָה אֲמַלְלָה בָּזָה שֶׁהַכֶּסֶף

אֲבָד - אֲלֹא שֶׁהִחֲתוּ מִסְרֵב לִלְכֹת לַחֶפֶה! שׁוֹמַעַת הָאֵם שֶׁהַכֶּסֶף שֶׁהַחֲבִיָּאָה נֶעְלַם, וְהִיא מִתְעַלְפֶת, שׁוֹמַעַת הַכֶּלָּה כִּי הִחֲתוּ מִסְרֵב לִלְכֹת לַחֶפֶה, וְגַם הִיא מִתְעַלְפֶת. אֵין שְׁעוֹר לְבַהֲלָה שְׂרִידָה עַל כָּלָם. צַעֲקוֹת רְמוֹת שֶׁל "הַצִּילוּ" מִתְעַרְבְּבוֹת בְּצַעֲקוֹת "חֲפֹשׁוּ אֶת הַגֶּנֶב", כָּלָם תוֹהִים אֵין נִתֵן לְהַצִּיל מִשְׁפָּחָה שֶׁלֹּמָה מְבוֹשָׁה וּמְאֻסּוֹן! כְּאֲשֶׁר שָׁמַע הָרִבִּי רַבִּי זֹשָׁא אֶת כָּל הַמִּתְרַחֵשׁ, מִהֵר אֶל הַמָּקוֹם, נִכְנַס וְהִשְׁתִּיק אֶת כָּלָם בְּקוֹל רָגוּעַ: "שָׂא, שָׂא, מִצָּאֵתִי אֶת הַכֶּסֶף הָאֲבוּד!" מוֹבֵן מֵאֵלּוּ שֶׁכָּלָם מִפְּנִים אֶת עֵינֵיהֶם לֹאִישׁ הַפּוֹדָה וְהַמְצִיל. הַכֶּסֶף נִמְצָא! נִהְרָה הַתִּפְשֻׁטָה עַל פְּנֵי הָאֵם וּבִתָּהּ.

לְאַחֵר כִּמָּה רָגְעֵי שִׂמְחָה וְשִׁשׁוֹן פּוֹנִים וְאוֹמְרִים לְרַבִּי זֹשָׁא: "נֹו, הִיכֵן הַכֶּסֶף, הוּאֵל נָא לְהַעֲבִירוֹ לַחֲתָן כְּדִי שְׂנוּכֵל לַעֲרֹךְ אֶת הַחֶפֶה בְּמֹזֶל טוֹב".

הַשִּׁיב רַבִּי זֹשָׁא: "כִּי שׁוֹטָה אֲנִי בְּעֵינֵיכֶם, שְׁאֲסֻתוֹכֶם עִם סְכּוֹם גָּדוֹל שֶׁל שְׁלֹשׁ מֵאוֹת רֹבֵל בְּכִיסִּי? הַשְּׂאֲרָתִי בְּאֲכֻסִּינִי, בַּמָּקוֹם שְׁמוֹר בִּיּוֹתָהּ, וּמִכֶּם אֲנִי מִבְּקֶשׁ: הֵיּוֹת וְעָלִי לְהֵיּוֹת בְּטוֹחַ שֶׁהַכֶּסֶף שֶׁמִּצָּאֵתִי הוּא אֲכֵן שְׁלֹכֶם, תִּנּוּ לִי סִימָנִים מְדִיקִים: כִּמָּה מִהֶסְכּוֹם הֵיּה בִּשְׁטָרוֹת שֶׁל מָאָה, כִּמָּה בִּשְׁל עֶשְׂרֵה וְכִמָּה בִּשְׁל חֲמִשָּׁה רֹבֵלִים, וְאֵין אֲשׁוֹב וְאֲבַדְךָ, וְאִם אֲמַצָּא שֶׁהִכֵּל מְדִיק - אֶרְוֶךְ וְאֲבִיא לָכֶם אֶת הַכֶּסֶף".

וְאִמָּנָם כִּךְ עָשׂוּ: הָאֱלֵמֶנָה פָּרְשָׁה בְּדִיקוֹת אֶת סוּגֵי שְׁטָרוֹת הַכֶּסֶף, וְרַבִּי זֹשָׁא שָׁמַע וַיֵּצֵא לְדֶרֶךְ.

אֶת דֶּרְכּוֹ עָשָׂה רַבִּי זֹשָׁא לְחַלְפֹן כֶּסָּפִים בְּעִירָהּ, כְּדִי שִׁמִּיר אֶת כֶּסְפוֹ לְשְׁטָרוֹת בְּדִיקוֹת לְפִי הַסִּימָנִים שֶׁנִּתְּנָה הָאֱלֵמֶנָה. מִקֵּץ מַחְצִית הַשָּׁעָה חָזַר לַמָּקוֹם הַחֲתָנָה.

כָּלָם מְקִיפִים אוֹתוֹ מִיד בְּסִקְרָנוֹת: "נֹו, זֶהוּ זֶה?" וְרַבִּי זֹשָׁא מִכְרִיו בְּקוֹל שִׁמְחָה וְצוֹהֵל: "זֶהוּ זֶה!"

מִיד נִתְּנָה שׁוֹב הַפָּקָדָה: כָּלִי זִמְרָה, לְפָצֶחַ וּלְשִׁמְחָה! וְשׁוֹב רָנָה וְזָמְרָה. כָּלָם שְׂמֵחִים וְרוֹקְדִים מִסְבִּיב לְרַבִּי זֹשָׁא, כִּמוֹ מִלֵּאךְ פּוֹדָה וּמוֹשִׁיעַ נִרְאָה לָהֶם, הַצִּיל עוֹלָם וּמְלֹאָו...

הַזְמַן מִתְאַרֵךְ, כָּלָם עוֹמְדִים וּמִצְפִּים כִּבְר שְׂרָבִי זֹשָׁא יַעֲמֵד וְיִסְלַק אֶת הַסְכּוֹם לִידֵי הַחֲתָן, אֲבָל מִשׁוֹם מָה הוּא מִשְׁתַּהֲרֶה, אֵינֶנּוּ מִמֶּהֱרָה...

מִתְעַשֶׂת אֶחָד הַנוֹכָחִים וּפּוֹנֶה אֵלָיו: "כִּמוֹ אֵלֵיהוּ הַנְּבִיא הוֹפֵעֶת אֵלֵינוּ! מִצָּאֵת אֶת הַכֶּסֶף וְהַבָּאֵת יְשׁוּעָה, אֲבָל צָרִיךְ לָתֵת אֶת הַכֶּסֶף לַחֲתָן...". הַשִּׁיב רַבִּי זֹשָׁא: "אֲמָנָם כֵּן, מִצָּאֵתִי, וְזֶהוּ בְּאֵמַת כֶּסֶף שֶׁל הָאֱלֵמֶנָה, אֲבָל אֲנִי רוֹצֶה שְׂכַר טְרָחָהּ, קִצָּצַת דְּמֵי תוֹרָה!"

כָּלָם הִגִּיבוּ בְּתִדְהָמָה גְּדוֹלָה: "מָה? כָּלוּם שְׁמַעְתֶּם מִימִיכֶם שִׁיהוּדִי יִדְרֹשׁ שְׂכַר טְרָחָה עַל הַשִּׁבְת אֲבָדָה?"

אֲבָל ר' זֹשָׁא מִתְעַקֵּשׁ: זֶה דְּרִישָׁתִּי, וּלְפָנַי שְׁאֲקַבֵּל אֶת הַמַּגִּיעַ לִי - לֹא אֲשִׁיב אֶת הָאֲבָדָה לְבַעֲלֶיהָ!"

הַמַּהוּמָה הִתְּנָה גְּדוֹלָה. הַזְמַן עוֹבֵד, הַחֲתָן נִמְצָא כִּבְר עִם רֶגֶל אַחַת בַּחוּץ. הוּא דוֹרֵשׁ אֶת שְׁלוֹ, וְכָלִי זֶה - הוּא עָלִיל לְהַסְתַּלַּק בְּכָלָל.

כָּאֵן הַתְּעַרְב אֶחָד הַדוֹדִים וּפְנָה בְּגִעְרָה לְרַבִּי זֹשָׁא: "שָׁמַע נָא יְהוּדִי, כִּמָּה אַתָּה רוֹצֶה?"

כִּסְבוֹרִים הָיוּ שֶׁלֹא יִדְרֹשׁ וְלֹא יִבְקֹשׁ אֲלֵא חֲצִי רֹבֵל אוֹ רֹבֵל שְׁלֹם, אֲבָל רַבִּי זֹשָׁא הִדְהִים אוֹתָם בְּדְרִישָׁתוֹ: אֲנִי דוֹרֵשׁ עֲשָׂרִים וְחֲמִשָּׁה רֹבֵלִים, לֹא פְחוֹת!"

הַסְבָּלָנוֹת פּוֹקַעַת לְגִמְרִי: מָה? עֲשָׂרִים וְחֲמִשָּׁה רֹבֵלִים, וְהִלֵּא עִם סְכּוֹם כִּזָּה אֲפֻשֶׁר לְחִיוֹת כִּמָּה חֲדָשִׁים! וְהַחֲתָן, שְׂמָא תֹאמְרוּ שֶׁהִתְרַכַּב מִשְׁהוּ? לֹא וְלֹא! הוּא תוֹבֵעַ אֶת מְלֵא הַסְכּוֹם שֶׁהִבְטִיחַ לוֹ, שְׁלֹשׁ מֵאוֹת רֹבֵל מְלֵאִים!

הִרְעַשׂ בַּמָּקוֹם מִחֲרִישׁ אֲזוּנִים. יְהוּדִי עֵמֵד לְהַצִּיל עוֹלָם שְׁלֹם, וְעַתָּה רוֹצֶה הוּא לְקַבְּרוֹ! אֵיךְ זֶה יִתְכַּן?"

זֶה צוּעֵק זֶה גּוֹעַר, לֹא רַבִּי כָּאֵן וְלֹא כָלוּם, רַק מֵאֵן דְּהוּא שְׂרוּצָה לְחִמָּס וְלִגְלוֹל, עַד שֶׁסָּם יְהוּדִי חֲכָם אֶחָד וְצוּעֵק לְתוֹךְ כָּל הַמַּהְלָה:

"לִמָּה לָנוּ לְרִיב, נִקַּח אוֹתוֹ לְרֵב!"

וְכֵן הָיָה: תִּפְסוּ אֶת רַבִּי זֹשָׁא, גָּרְרוּ אוֹתוֹ בִּידָיו וּבְרַגְלָיו אֶל הָרֵב, וְשִׁטְחוּ בְּפָנָיו אֶת כָּל הַסְפּוֹר עַל שְׁלֹשׁ מֵאוֹת הָרֹבֵלִים שְׁאֲבָדוּ וְעַל הַיְּהוּדִי הַזֶּה שֶׁמִּצָּאֵם, וְעַתָּה אֵינוֹ מִתְבַּיֵּשׁ לְדְרֹשׁ שְׂכַר טְרָחָה שֶׁל עֲשָׂרִים וְחֲמִשָּׁה רֹבֵל.

שָׁמַע הָרֵב וְהִתְחַלַּח: "מָה? כֶּסֶף הוּא דוֹרֵשׁ, וְעוֹד סְכּוֹם כִּזָּה? לֹא יָקוּם וְלֹא יִהְיֶה! אֲנִי פוֹסֵק: אֲפֹלוּ פְרוּשָׁה אַחַת לֹא לָתֵת לוֹ! עָלָיו לְהַחֲזִיר אֶת כָּל שְׁלֹשׁ מֵאוֹת הָרֹבֵלִים!"

קָם הָרִבִּי רַבִּי זֹשָׁא וְאָמַר: "בְּאֵמַת רְצִיתִי לְקַבֵּל עֲשָׂרִים וְחֲמִשָּׁה רֹבֵל, אֲבָל אִם הָרֵב פִּסֵּק כְּפִי שֶׁפִּסֵּק - אֵין לִי בְּרוּרָה אַחֲרָתִי! בְּבִקְשָׁה, קָחוּ אֶת כָּל שְׁלֹשׁ מֵאוֹת הָרֹבֵל".

אֶחָד הַקְּרוֹבִים שֶׁהָיָה בַּמָּקוֹם מִהֵר לְהוֹצִיא מִידוֹ אֶת הַכֶּסֶף, כִּשְׁהוּא פוֹלֵט לְעִבְרוֹ מֵלֵת גָּנָי וְאֵף יוֹרֵק עַל הַרְצָפָה לְאוֹת בּוֹז עַל הַתְּנַהּגוּתוֹ הַנְּלוּזָה.

עֲבָרָה תְּקוּפָה מְסִימָת, וְהַמְגִיד מְמֹרִישֵׁשׁ רַבּוֹ שֶׁל רַבִּי זֹשָׁא נִזְדַּמֵּן לְעִירָהּ. כִּמְנַהֵג הָעוֹלָם סָר לְעֶרֶךְ בְּקוֹר אֲצֵל הַמָּרָא דְאַתְרָא. תוֹךְ כְּדִי שִׁיחָה הַתְּבַרֵר לְרַבִּי, כִּי אוֹתוֹ עוֹבֵד אַרְחָ עִם מַעֲשֵׂה שְׁלֹשׁ מֵאוֹת הָרֹבֵל הוּא תְּלִמִּידוֹ. לֹא שִׁתַּק הָרֵב וּפְנָה לְרַבִּי וְאָמַר: "כִּךְ נִרְאִים הַחֲסִידִים שֶׁל כְּבוֹדוֹ? מוֹצִיאִים אֲבָדָה וְתוֹבְעִים שְׂכַר טְרָחָה עַל הַהֲחָזָרָה?"

הָרַבִּי הִבִּין מִיד מָה עָשָׂה רַבִּי זֹשָׁא עִם שְׁלֹשׁ מֵאוֹת הָרֹבֵלִים שֶׁנִּתְּנוּ לוֹ כְּדִי לְהַשִּׁיא אֶת בִּתּוֹ. כְּשִׁחְזַר לְבֵית מִדְּרָשׁוֹ שָׁלַח וְקָרָא לְרַבִּי זֹשָׁא וְשָׂאֵל: "יְקִירִי, מַעֲיִסְרָא מֵאִי קִסְבָּר, וּלְבַסּוּף מֵאִי קִסְבָּר? זֶה שִׁנְתָּת אֶת הַכֶּסֶף - אֲנִי מִבִּין, רְאִיתָ שְׁהוֹלֵךְ לְקִרְוֹת אֲסוֹן, וְעִשִּׂיתָ מָה שֶׁעִשִּׂיתָ. מִמֶּרֶת וְהַצֵּלְתָּ מִשְׁפָּחָה שְׁלֵמָה. אֲבָל מָה זֶה שֶׁבִּשְׁטָשְׁתָּ עֲשָׂרִים וְחֲמִשָּׁה רֹבֵל "שְׂכַר טְרָחָה?"

הַשִּׁיב רַבִּי זֹשָׁא לְרַבּוֹ: "כְּאֲשֶׁר נִכְנַסְתִּי וְהוֹדַעְתִּי שֶׁמִּצָּאֵתִי אֶת שְׁלֹשׁ מֵאוֹת הָרֹבֵל, בָּא אֵלַי הַיֵּצֵר הָרַע וְנוֹסָה בְּכָל כּוֹחַ לְהַחֲדִיר בִּי תַחוּשֶׁת גְּאוּנָה פְסוּלָה עַל הַמַּעֲשֵׂה שֶׁעִשִּׂיתִי: "זֹשָׁא", הוּא אָמַר לִי, "עֲשִׂיתָ מַצּוָה כִּהַ גְּדוֹלָה, עֵין לֹא רְאִיתָ כִּמּוֹהִי! הִרְגַּשְׁתִּי בְּנַפְשִׁי כִּי אֲנִי כְּמַעֲט מִתְמוּשֵׁט. הַתְּחַלְתִּי לְהֵאָבֵק אִתּוֹ וְהַצֵּלְתִּי לְהִתְגַּבֵּר עָלָיו.

וְשׁוֹב, כְּשֶׁבָּאֵתִי אֶל חֲלָפֹן הַכֶּסָּפִים כְּדִי לְהַחֲלִיף אֲצִלּוֹ אֶת הַשְּׁטָרוֹת, שִׁנְתָּאִמּוֹ בְּדִיקוֹת לְסִימָנִים שֶׁנִּתְּנוּ לִי, שׁוֹב בָּא אֵלַי בְּכָל מִינֵי דְבוּרִים כְּאֵלָה, וְשׁוֹב הִכְרַעְתִּי אוֹתוֹ וְנִצַּחְתִּיו.

אֲבָל כְּשֶׁהִתְחַלְתִּי לִלְכֹת לַמָּקוֹם הַחֲתָנָה כְּדִי לְמַסֵּר אֶת הַכֶּסֶף - הוּא נִפֵּל עָלַי בְּצוּרָה נוֹרָאָה: "אַתָּה רִשְׁכַּבְה"ג", אָמַר לִי, "אַתָּה גְּדוֹל הַדוֹר, יְחִיד הַדוֹר, מִמֶּשׁ אֵין דְּגֻמְתָּךְ". כָּאֵן כִּבְר הַרְגַּשְׁתִּי שְׁאֵינִי יָכוֹל יוֹתֵר לַעֲמֵד מוֹלוֹ. שִׁלַּפְתִּי אֶת הַנֶּשֶׁק הָאֲחֵרוֹן שֶׁהָיָה בְּיָדִי: "מָה זֹשָׁא? כְּבוֹד הַתְּחַשֵּׁק לָךְ? אֲנִי כִבְר אֶרְאֶה לָךְ מָה זֶה כְּבוֹדוֹ!" וְאֵן נִכְנַסְתִּי וְאִמְרָתִי לָהֶם שְׂאֲנִי דוֹרֵשׁ שְׂכַר טְרָחָה, וְכִיִּיתִי וַיִּצָּאֵתִי בְּבִזְיוֹנוֹת, וְכֵן נִצַּחְתִּי אוֹתוֹ, אֶת הַבַּעַל דְּבָרָה, וְנִצַּחְתִּי מִמּוֹמְזוּתוֹ לְהַבְיָאֵנִי, חֲלִילָה, לְגִאוּת וּלְגֻאוֹן. תוֹדָה לְהַשְׁרִי"ת עַל שֶׁעֲזָרְנִי בַּעַת צָרָה!"

הַבְּזִיוֹן גֵּרַם שֶׁלֹא יִהְיֶה לָהֶם יְלָדִים

וּלְמִיכָל בַּת שָׂאוֹל לֹא הָיָה לָהּ יֶלֶד עַד יוֹם מוֹתָהּ (כ, כז)

בַּסֵּפֶר "הַלִּיכּוֹת שִׁנִּי" אוֹדוֹת רַבִּי נָסִים קַרְלִיץ זצ"ל מוֹבָא מַעֲשֵׂה שֶׁסִּפֵּר רַבִּי דָּוִד כֵּהֵן שְׁלִיט"א, רַב וּמוֹ"צ בְּלוֹגְדוֹן:

הוֹרָאָה זֹו שֶׁמַּעֲתִי מִרְבֵּנוּ בַּעַת ה'שְׁמוּשׁ' בְּהוֹרָאָה. מַעֲשֵׂה בְּזוּג שֶׁהִתְגַּרְשׁוּ. לְפָנַי שְׁהָאֵשָׁה עֲמָדָה לְהַנָּשֵׂא בְּזוּג שֶׁנִּי, בָּאוּ בְּנֵי מִשְׁפָּחָתָה לְשָׂאֵל, שֶׁהֵיּוֹת וְהֵיּתָה 'שָׂאֵלָה' בְּנִשְׁוֹאִין הָרֵאשׁוֹנִים, הָאֵם מִן הַנִּכּוֹן לַעֲשׂוֹת 'שְׁבַע בְּרִכּוֹת' כָּל יְמֵי הַשְּׁבוּעָה?

הַשִּׁיב רַבֵּנוּ: "אֲפֹלוּ אִם מִן הַדִּין אֲפֻשֶׁר לְבָרֵךְ שְׁבַעַת יָמִים שְׁבַע בְּרִכּוֹת, מִכָּל מָקוֹם מִן הָרָאוּי שֶׁלֹא יַעֲשׂוּ. וְהַסְבָּה, כִּיִּן שִׁיְהִיָּה מִזָּה בְּזִיוֹן לְבַעַל הָרֵאשׁוֹן".

הוֹסִיף רַבֵּנוּ וּסְפֵר: "בְּעֶבֶר כִּבְר בָּאָה לְכָאֵן שָׂאֵלָה כְּזוֹ, וְהוּזָג לֹא קִבֵּל אֶת הַהוֹרָאָה, וְהָלַךְ לְשָׂאֵל רַב אַחֵר שֶׁהִסְכִּים שִׁנְעֵשׂוּ, וְכַעֲבַר כִּמָּה שָׁנִים הֵם בָּאוּ וְאָמְרוּ שְׂאִין לָהֶם יְלָדִים, וְאִמְרָתִי לָהֶם שְׂזָה 'עֲנֵשׁ' עַל שֶׁגִּרְמוּ בְּזִיוֹן לְבַעַל הָרֵאשׁוֹן".

לראותם

לראות את גדולי ישראל

עלון מס. 38 | ניסן תשפ"א | יו"ל ע"י מערכת "קובץ גליונות" | k.gilyonot@gmail.com

הגאב"ד הגר"ש דוונברג שליט"א במכירת חמץ

הרב יואל פנחס קפלן המכהן כרב הראשי של מדינת אלבניה ומדינות הבלקן בתחילת כתיבת אות בספר תורה במעונו של מדרן שר התורה הגר"ח קניבסקי שליט"א

הגר"י אפרתי שליט"א במכירת חמץ

מדרן רשבבה"ג שר התורה הגר"ח קניבסקי שליט"א מועיין בסט הספרים החדש שי"ל על מדרן הגרמיו"ל ליפקוביץ זצוק"ל

רבה של בני ברק והמרא דאתרא דגני איילון אחיסמך הגרש"צ דוונבלט שליט"א קונה מהגני את החמץ של תושבי גני איילון

מעמד סיום ש"י ארגון שובו בבית מדרן רשכבה"ג שר התורה הגר"ח קניבסקי שליט"א בהשתתפות המשגיח הגה"צ רבי חיים זולקין שליט"א וחתנא דבי נשיאה הגאון רבי יצחק קולדצקי שליט"א

מדרן הגאון רבי חיים פיינשטיין שליט"א ראש ישיבת עטרת שלמה בשיעורי החג בבית המדרש 'צא"י דמות אהרן' ובביהכ"נ המרכזי 'משכנות יעקב'

לראותם לראות את גדולי ישראל

וראה זה חדרש, הן הובא בגמרא ונשנה בספרי קדמונינו ענין ראית פני הצדיק שעושה דושם, ודמות דיוקנו של אביו נראית לו ומצילתו מן החטא, והיו עיניך דואות את מורידך ועל ידי זה מיתוסף לו אדם אוצר של ידאת שמים, אשר לא ישווה לו ואין כמוהו למעלה.
וע"כ אזרנו בעזר חלצינו וחגרנו מתנינו, וביגיעה ועמל רב מזה שנה שלמה להביא בקובץ מיוחד זה גם מראות קודש ותמונות הוד ממסכת חיייהם המופלאה והנשגבת של גדולי ישראל מרביצי התורה אשר לאורם צועדים בני התורה איש על מחנהו ועל ישיבתו, אשר נבחרים בקפידה ומדוקדקים ביד אמן. ויעזור הקב"ה שיהיה זה לנו הלאה לעינים ועיני העדה יאירו עינינו תדיר.

אי"ה בשיבוע הבא יצורף מדור "לראותם" מורחב ומיוחד ובו יסוקר חודש ניסן במחיצתם של גדולי ישראל.
נשמו לקבל תמונות מיוחדות למהדורה מיוחדת זו מימי חודש ניסן,
תמונות יש להעביר למייל המערכת: k.gilyonot@gmail.com

הכנסת ספר תורה לבוגרי ישיבת תורה בתפארתה

0722-722901

טהרות בעיון אליבא דהלכתא
תורת הטהרה

וקדושותו

נידונים בהלכות הישראלים

073-3835634

גיליון 5
ניסן תשפ"א

"...קדוש יהיה לך" (ויקרא כא, ח)

מה הבעיה לנסוע בדרכים עוקפות?".
"זה לא פשוט בכלל, אם מראש הייתי יודע הייתי פונה לכיוון צומת פוריה, אבל כבר הגענו סמוך לטבריה וכעת צריך לדעת אם יש כהנים כי לחזור אחורה זה סיפור קצת ארוך, ולא נראה לי שכדאי לתמרן בתוך טבריה בלי לדעת בדיוק איפה מותר ואיפה אסור."

ר' משה הביט בשעונו. הם כבר קצת באיחור מהתכנית המקורית והזמן יקר.

"רבותי, יש כאן כהנים?"

"כן" ענו כמה בחורים במקלה.

ר' משה התלבט מה לעשות, לנסות להשיג עכשיו משהו שמתמצא ברחובות טבריה, או שמא כדאי לחזור אחורה ולעקוף את כל העיר למרות הזמן היקר שיתבזבז, ואולי -חלף הרהור בראשו- אם הכהנים לא ידעו שהם עוברים במקום אסור הם נחשבים לשוגג או לאונס, ועדיף שלא לספר להם.

אך הנהג קטע את מחשבותיו. "כבוד הרב, בדיוק לאחרונה הייתי בשנת אבל על אבי ע"ה ולמדתי קצת רמב"ם הלכות אבל, ושם ראיתי בפ"ג ה"ה שהרמב"ם כותב שמי שמטמא כהן במזיד והכהן שוגג הרי זה שטמא לוקה, אני לא מוכן להיכנס לחשש כזה בכל מחיר, אין ברירה לחזור אחורה."

"מי כעמך ישראל" הגיב ר' משה "שאפילו הנהגים שבך מופלגים בתורה וביראת חטא".

ר' משה נטל את המיקרופון והעלה שאלה מענינת על אחד מחידושי המפורסמים של ה"קצות". אחד הבחורים זרק מיד תשובה, אך ר' משה שהיה ערוך לכך הוכיח מיד שאין זו התשובה הנכונה. הבחורים התחילו להתווכח ביניהם בריתחא דאורייתא ולרגע היה נדמה האוטובוס לבית מדרש באמצע סדר א'.

גם יוסי הנהג החביב, התגלה כיודע ספר כשהצטרף אף הוא לויכוח תוך כדי שהוא מנסה לתמרן בין המכונניות השועטות בכביש ולהטות אזן לשקליא וטריא שסביבו.

לפתע פלט הנהג לר' משה: "אני מקוה שאין כאן כהנים באוטובוס, נכון?"

"לא יודע" השיב ר' משה, "אך למאי נפקא מינה, כעת אנחנו בדרך לרמת הגולן, ואם אחר כך נלך להתפלל מנחה בקבר הרשב"י במירון יוכלו הכהנים לעמוד בחוץ."

"אני מוכרח לדעת בשביל מסלול הנסיעה" ענה הנהג.

ר' משה לא הבין "סע בדרך הקצרה והמהירה לרמת הגולן, הרי אתה לא נוסע עכשיו למירון, ובהמשך הדרך כבר נראה איפה נתפלל".

יוסי הנהג היה נראה המום ונבוכ גם יחד. "האם הרב לא יודע שיש כבישים בטבריה שנבנו על קברים ואסורים לכהנים?"

כעת הגיע תורו של ר' משה להיות מופתע. "אכן, לא ידעתי, אבל אם כמו שאתה אומר אז

בישיבת בין הזמנים שררה התרגשות. הבחורים התגודדו סביב המודעה המבשרת לבני הישיבות על נסיעה מיוחדת לצפון שתקיים בסוף בין הזמנים. רבים מהבחורים חשו שלאחר שנה ארוכה שבה התקיימו הלימודים במתכונת שונה מהרגיל, ב"קפסולות" ובסגרים למיניהם, אכן יש צורך ב"חילוץ עצמות". ר' משה האחראי על ישיבת בין הזמנים לא חשך כל מאמץ כדי לארגן את הנסיעה על הצד הטוב ביותר. הוא דאג לאוטובוס חדיש וממוגז, לארוחות מושקעות ולשילוב של הפתעות ואטרקציות במשך כל הטיול.

ר' משה הוא טיפוס יסודי ושקול, הוא לא שייך לאנשים שרגילים לחיות בצורה של "נסתדר איכשהו...", הוא רגיל לקחת בחשבון כל פרט אף שולי ביותר. הוא לא יצא לדרך בלי מפת טיולים ומסלול מתוכנן היטב, הוא לא יתפשר על מקומות שאינם ראויים לבני הישיבות, וגם לוח הזמנים מתוכנן אצלו באופן מדויק.

לפנות בוקר התאספו הבחורים ברחבת בית הכנסת השכונתי, העמיסו את הציוד ויצאו לתפילת שחרית בקבר רבי מאיר בעל הנס. לאחר תפילה מרוממת וטעימת פת שחרית עלו הבחורים בזריזות לאוטובוס כדי להספיק להגיע מוקדם למסלולים שברמת הגולן.

לאחר חודשים רבים של השקעה מרובה ולאחר עיכובים רבים עומדת לצאת בקרוב א"ה חוברת הכוללת מידע לכהנים במגוון תחומים שבהם יש חשש לטומאת הכהנים כגון: בתי חולים, מרכזים רפואיים, כבישים, מסלולי טיולים, טיסות, בתי קברות, ועוד. המעוניין להשיג את החוברת או לסייע בהוצאה לאור או בהפצה ניתן לפנות לדוא"ל e036166932@gmail.com או לטל': 053-3129648.

טהרות בעיון אליבא דהלכתא
תורת הטהרה

מערכת וקדשותו שע"י מפעל "תורת הטהרה"
טהרות בעיון אליבא דהלכתא
דוא"ל: T402422@gmail.com
פקס: 1533-5709254

לקבלת הגיליון במייל וכן לשליחת הערות:
e036166932@gmail.com

התאחדות הכהנים

ארגון ארצי לשמירת הטהרה לכהנים

קו המידע: 0722-722-901

פקס: 1533-570-9254

דוא"ל: A0722722901@gmail.com

כל סיוע יתקבל בברכה ויסייע
להרבות טהרה ולמנוע מכשול

בית ההוראה "טהרת הכהנים"

בראשות הרה"ג

רבי דוד הכהן מונק שליט"א

טל' בית ההוראה: 02-5862153

קו מידע: 073-3835634

הגמ"ח המרכזי

חוסן פיננסי לאלפי בתים בישראל!

הגמ"ח המרכזי מציע, חוסן כלכלי בטוח, 18 שנות ניסיון, מודל פיננסי ייחודי המאפשר שותפות של חסד באלפי הלוואות, הלוואה גדולה בפריסת תשלומים מורחבת, מענק מיוחד, והכל מהודר ונקי מחשש ריבית ובפיקוח הלכתי צמוד.

התכנית הכדאית לחתן ברוגע

מסלול	גילאים	מס' יח'	סך תרומה חודשית	מספר תשלומים	סכום כולל של התרומה	סך הלוואה	החזר חודשי	מענק
פריסה מורחבת	ילדים עד גיל שלוש (לא כולל)	1	50 ₪	192	9,600 ₪	40,000 ₪	260 ₪	6,400 ₪
		2	100 ₪	192	19,200 ₪	80,000 ₪	520 ₪	12,800 ₪
		3	150 ₪	192	28,800 ₪	120,000 ₪	780 ₪	19,200 ₪
		4	200 ₪	192	38,400 ₪	160,000 ₪	1,040 ₪	25,600 ₪
		5	250 ₪	192	48,000 ₪	200,000 ₪	1,300 ₪	32,000 ₪
		6	300 ₪	192	57,600 ₪	240,000 ₪	1,560 ₪	38,400 ₪

ההצטרפות לילדים עד גיל 3 בלבד!

